کۆکراوەی بەشێک لە وتووێژەکانی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕێزدار خالید عەزیزی

خەرمانانی ٢٧١١ ئامادە کردنی : ڕەحمان نەقشی ئاگوستی ٢٠١١

وتووێژی تایبەتی ڕۆژنامەی کوردستان لە گەڵ هاوڕێی خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستان

خالید عەزیزی ، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە وتوێژیکی تایبەت لە گەڵ "کوردستان"دا: ئێمە لە ڕوانگەی بەرژەوەندی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە داهاتووی کێشە نارۆونەکانی ئێران دا،دەڕوانینە پرسی بەرەی یەکگرتوو،

ڕۆژنامەی "کوردستان"،

بە مەبەستی تیشک خستنەسەر کۆمەڵێک پرس و ڕووداوی گرنگی هەنووکەیی لە ڕوانگەی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە ڕۆژنامەی "کوردستان"، وتووێژێکی تایبەت لە گەڵ بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی ئەم حیزبە، پێک هێناوە. لەو وتووێژەدا، ڕێزدار عەزیزی،ئاڵوگۆڕەکانی ئەم دوایانەی وڵاتانی عەرەبی بە تایبەتی لیبی و سوریە و کاریگەریی ئاڵوگۆڕەکانی ناوچە لە سەر بزووتنەوەی ئازادیخوازی لە ئێران و پرسی کوردی داوەتە بەر سەرنج.

کوردستان
کورد هەقی خۆیەتی داوای پشتیوانی نێونەتەوەیی بکا

کوردستان : لە کەمتر لە یەک ساڵی ڕابردوودا سێ دەسەڵاتی دیکتاتۆری گەورەی ناوچە لە ناو چوون: توونس، میسر و بەم دواییانەش لیبی. هەروەها شەپۆلەکانی ئەو شۆڕشە جەماوەریانە بەشێکی زۆری وڵاتانی دیکتاتۆری ناوچەی گرتۆتەوە و شیمانەی ئەوە دەکرێ ژمارەیەکی دیکەش لە دیکتاتۆرانی ناوچە لە داهاتوویەکی نە زۆر دووردا هەرەس بێنن. هۆکارەکانی سەرهەڵدانی ئەو شۆڕشە جەماوەرییانە لەچیدا دەبینی؟

خالید عەزیزی: دەبێ هۆکارەکان لە کۆمەڵێک فاکتۆردا ببینین کە ئەو جۆرە وڵاتانەی پێ پێناسە دەکرێ: یەکەم، ئەو وڵاتانە، وڵاتانی دیکتاتۆری و ئیستبدادی بوون، لەو وڵاتانە کە دیکتاتۆر دەسەڵاتی هەیە بە سیستمێکی ئیستبدادی بەڕێوە دەچێ. تەبیعەتەن ئازادی نییە، ئازادیی ئەحزاب نییە، ئازادیی هەڵبژاردن نییە، ئازادی دەربڕینی بیرورا نییە، ئازادی خۆپێشاندان نییە. لەسەر یەک کۆمەڵگەکە و خەڵک چ بە شێوەی تاک و چ بە شێوەی کۆ، هیچ مەجالێکیان نییە کە بیروڕای خۆیان دەرببڕن و هەست بکەن کە لە ئیدارەی وڵات دا دەور و دەسەڵاتیان هەیە. ئەوە بە واتای ئەوەیە کە دەسەڵات وڵامدەر نییە بە نیسبەت ویست و داخوازییەکانی کۆمەڵانی خەڵک. لە ئاکامدا خەڵک بەدوای ئەوەدا دەگەڕێن کە حکوومەتێکی وڵامدەریان هەبێ و تەنانەت لەو پەیوەندییەدا دەکرێ تەئکید لەسەر ئەوەش بکەمەوە کە لەو سیستمانەدا کەرامەتی تاکەکەسیش پێشێل دەکرێ، هەرێمی شەخسیی خەڵکیش تەجاوزی پێ دەکرێ. هەمووی ئەوانە دەبێتە هۆی ئەوەی کە لە کۆمەڵگە هەم بە شێوەی تاک و هەم بە شێوەی کۆ، ئەمنییەتی سیاسی و تاکەکەسی نەبێ و لە نەتیجەدا لەو سەردەمەدا بەدوای ئەوەدا بگەڕێن کە ڕێگا چارەیەک بیبیننەوە و ڕێگا چارەکە دەقیقەن ئەوە بوو کە ئێمە شاهیدی هەین کە ئەوە شۆڕش لەو وڵاتانەدا کراوە و ئەو وڵاتانە ئاڵوگۆڕیان تێدا پێکهاتوە و حکوومەتە ئیستیبدادییەکان نامێنن. لەسەر یەک ئەگەر کورتی بکەمەوە شەڕی بەرەی دێموکراسی و ئازادی و مافخوازییە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە پێناوی دروستکردنی حکوومەتێکی وڵامدەردا.

کوردستان: ئایا دەکرێ بڵێین بەهۆی گەشە و بەرفراوانبوونی تۆڕی پێوەندییەکان و هاتنە ئارای دیاردەی بەجیهانیبوونەوە، چەمکەکانی ئازادی، دێموکراسی و عەداڵەت بوونەوە ئەرزشگەلی جیهانی؟ ئایا سەرهەڵدانی جەماوەری لەو وڵاتانەدا کە باسمان کردن لە سایەی هاتنە ئارای ئەو دۆخەوەیە؟

خالید عەزیزی: ئەوە لەجێی خۆیدا بە تەواوی دروستە. چەندین دەلیل بۆ درووستبوونی ئەو بۆچوونە هەیە: یەکەم، ئەگەر چاو لە ڕێژەی دەوڵەتانی دنیا بکەی دەکرێ بڵێین ڕۆژ لەدوای ڕۆژ ژمارەی ئیستبدادەکان کەم دەبنەوە و لەو وڵاتانەدا دێموکراسی دادەمەزرێ. مادام دێموکراسی دادەمەزرێ، بەدوای خۆیدا تەبیعەتەن نەهادینە دەبێ و دەبێ بە فەرهەنگ. کاتێک دێموکراسی نەهادینە بوو، ئەو ئەرزشە لەنێو کۆمەڵگەدا جێ دەکەوێ و تەنانەت هەندێ نەسل لەگەڵی گەورە دەبن. پێیانوایە ڕەعایەتی ئەو پرێنسیپانە بەشێکە لە ژیانی مرۆڤ. مادام ئێمە لەو سەردەمەدا دەژین کە ژمارەی دەسەڵاتە دیکتاتۆر و ئیستبدادیەکان کەم دەبێتەوە و ژمارەی دێموکراسیخوازەکان زیاتر دەبێ و دێموکراسییەکان ئەو فەرهەنگە لە کۆمەڵگەکان دا نەهادینە دەکەن، تەبیعەتەن لە دنیای ئەمڕۆدا کە هەموو شت بۆتە جیهانی، ئەوەی کە پێی دەڵێن گلۆبالیزم_ ئەو عەقڵیەت و بۆچوونەش بە مەرحەمەتی تێکنۆلۆژیی میدیایی لە دنیادا بڵاو دەبێتەوە، بۆیە ئەو خەڵکانە کە لە وڵاتانی دیکتاتۆری و ئیستبدادی دا دەژین، بەهۆی لە ئارادا بوونی کاناڵەکانی ماهوارە و ئەنتێرنێت و کۆمەڵێک کەرەسەی پێوەندی، هەست پێ دەکەن کە لە بێ مافیەکی یەکجار زۆردا دەژین. بۆیە ئەوەش ئیلهامێک دەدا بە ئەوان و لە هەمان کاتدا هانیان دەدا کە هەست بکەن لە چ مافێک بێ بەهرە بوون. لە نەتیجەدا بەدوای دا دەگەڕێن و کاری بۆ دەکەن تا بەو شێوەیە شۆڕش بکەن و ئەو سیستمانە بڕووخێنن.

کوردستان: بەڕێز کاک خالید! بە ڕای جەنابت جیاوازیی جەوهەری لە ڕاپەڕینی خەڵک لەو وڵاتانەدا بەدی دەکرێ و یا هۆکارەکان، ئامانجەکان و ئاکامەکانی ئەو شۆڕشانە لێک نزیکن و لە یەک ئاراستە دان؟

خالید عەزیزی: لە دوو بواردا هەموویان یەکن: یەکەم، ئەوەیە کە ئەو وڵاتانە ئیستبداد و دیکتاتۆرییان تێدا هەیە و وڵاتی دێموکرات نین و ئازادیی سیاسیان تێدا نییە. دووهەم ئەوە کە خەڵک بە دوای ئازادی و مافی خۆیان دا دەگەڕێن. جا لەوانەیە تەبیعەتی هەرکام لەو وڵاتانە، شێوەی ئیدارەکە، تەنەووعاتی تایفەیی، عەشیرەیی، تەنەووعاتی مەزهەبی، تەجروبەی پێگەیشتنی ئەو وڵاتانە و یا سیستمی ئیدارەی ئەو وڵاتانە لێکیان جیا بکاتەوە. ئەوەی لە میسر بوو، شێوەیەکی جیاواز بوو. ئەرتەشی میسر لەمێژە مەوقەعییەتێکی گونجاوی بۆخۆی هەیە. بەجۆرێک تەعامولی کرد لەگەڵ شۆڕش کە شۆڕشەکە لە میسر، مەسیرێکی تایبەتی خۆی هەبوو. لە لیبی پەیوەندی ئەرتەش و دەسەڵات زۆر توکمە و تێکەڵ بوو، حیزب و ئەرتەش و دەسەڵات بە حەددێک تێکەڵ بوو کە هەموویان بە یەکەوە کەوتنە بەر پەلاماری کۆمەڵانی خەڵک و لێک جیا نەدەکراوە. لە سووریەش دا ئەرتەش و دەسەڵات زۆر تێکەڵن. بۆیە ئیحتمالی ئەوە هەیە سووریەش هەر مەسیرێکی وەک لیبی بەخۆیەوە بگرێ و ئیدامە پەیدا بکا. دەکرێ بڵێم کە جیاوازییەکان زۆر نین. ئەگەر ئەو وڵاتانە تەنەوعاتی

میللییان زۆر تێدا بوایە، شایەد ئەوکات تەبیعەتێکی دیکەی دابا بە چەند و چۆنی شۆڕشەکە و هاتنە گۆڕی کۆمەڵێک مەسەلە، تەنیا لە مەوریدی سووریەدا دەکرێ بڵێم تەجروبەیەکی تایبەتیە، بە حوکمی ئەوەی کوردیش لەوێ هەیە و سووریە بە بەراوەرد لەگەڵ وڵاتانی شۆڕشلێدراوی دیکە، پێکهاتەی سوننی تێدا هەیە، شیعەی عەلەوی تێدا هەیە و کوردیشی تێدا هەیە.

کوردستان: ***گۆڕانی سیستمە سیاسیەکان لە ناوچە دا بە کام ئاقار دا دەڕوا ؟ بەرەو نیهادینە بوونی دیموکراسی و دابینکردنی مافە کانی مروڤ و ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکان، یان بە دەسەڵات گەیشتنی ئیسلامییە توندڕەوەکان و بەرهەمهێنانەوەی شێوازێکی دیکە لە دیکتاتۆری ؟ بە گشتی پێتانوایە چ گۆڕانێک لە موعادلاتی سیاسیی ناوچەدا دێتە ئاراوە ؟***

خالید عەزیزی: دەکرێ کۆمەڵێک سێناریو لەو وڵاتانەدا پێش بینی بکرێ. تەبیعەتەن لە دەورانێک دا کە ئینقلاب دەکرێ، هەم خەڵک تووڕەیە و هەم ئەوەی لە دەستەڵات دەکەوێ تووڕەیە و هەمیش مەعلووم نیە سیستمی سیاسیی ئەو وڵاتە لە داهاتوودا چۆن دەبێ. بە تایبەت لەم وڵاتانەش کە هەموویان ئیحساسێکی عەرەبییان دژی مەسەلەی ئیسرائیل هەیەو لە هەمان کاتیشدا ئیسلام بۆتە فاکتەرێک لە کێشە سیاسیەکاندا. ڕەنگە چەندوچۆنی تەعامول لەگەڵ ئیسلام و ئەوەی کە ئیسلام چۆن لە دەسەڵات دا دەوری هەبێ و ئوسوولەن ئەو دەوڵەتەی دێتە سەرکار، چون لە پەیوەندی لەگەڵ کێشەی فەلەستین دا پێوەندیەکانی خوێ لەگەڵ ئیسرائیل و ئەمریکا ڕێک دەخا، کۆمەڵێک پرسیار لە گۆڕێ دا هەبێ و تەنانەت جاری وایە شوعاری توند دەدرێ یا قەزاقەت دەکرێ کە ئەو وڵاتە دەکەوێتە ژێر دەستی ئەو حیزبە ئیسلامیە یا فلان حیزبی توندڕەو. ئەو جۆرە باسانە ئاساییین لە دەورانی ئینقلاب دا. ئینقلاب تەبیعەتی تایبەت بە خۆی هەیەو کۆمەڵێک بابەت دێتە گۆڕێ و ڕەنگە وەڵامی هەموو پرسیارەکان ئاوا بە پەلە نەدرێنەوە. ئەوەندەی پەیوەندی بە ئیسلامێکی توندڕەو هەیە لە و وڵاتانە دا، ئەمن پێموایە لە سەردەمی ئێستادا هەروەک پێشوو ئاماژەم پێ کرد بە حوکمی ئەوەی کە دێموکراسی نەهادینە دەبێ، ماف نەهادینە دەبێ، کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی بە تێکڕا پێشوازی لەوە دەکا و ئوسوولەن دیکتاتورەکان پێگەیەکی ئەوتۆیان نەماوە، پێش بینیی ئەوە ناکەم لەو وڵاتانە دا تەنانەت ئەگەر حیزبی ئیسلامییش هەبێ، تازە ئیسلامی جۆری تاڵەبان، ئیسلامی نەوعی جەمهووریی ئیسلامی یا ئەلقاعیدە دەسەڵات بە دەستەوە بگرێ. هۆیە کەشی ئەوەیە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بە دوای ئەمنیەت دا دەگەڕێ و ئوسوولەن ئەو وڵاتانە ئیدی پێیان خوشە لە ئەمنیەت و ئارامش دا بژین. چون دیموکراسی و ئازادی لەگەڵ ئەمنیەت و ئارامی دێتەوە. ئیسلامێکی توندڕەو دیسانەکە مەترسیە بۆ سەر دیموکراسی و زوو ئەو نیگەرانییە لە کۆمەڵگەکە دا جێ دەخا کە نەکا وەک حکوومەتە ئیستبدادییەکانی پێشوویان لێ بێ.

هەر لە پەیوەندی لەگەڵ وڵاتانی ڕوژهەڵاتی نێوەڕاستدا ئێمە دەبێ ڕاستیەکیش لە بەر چاو بگرین ئەویش ئەوەیە تورکیە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوو بە تایبەت لەوکاتەوەکە حیزبەکەی ئەردۆغان دەسەڵاتی گرتۆتە دەست، تێدەکۆشێ سیمایەکی ئارام و موتەعادل و لیبراڵ لە ئیسلام بێنێتە نێو کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، بە تایبەت دوای ئەو هەموو دەولەتانە کە ئیسلامی سیاسی بە القائیدە و بە توندڕەوی پێناسە کرا، ئەوان دەیانهەوێ بە شێوەیەکی دیکە پێناسەی بکەنەوە. هەر ئەوەشە کە تورکیە ئێستا دەورێکی زۆر دەگێڕێ لە چەندوچۆنی ئاڵوگۆڕی دەسەڵات لەو وڵاتانە لەگەڵ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا. بۆیە پێش بینی دەکەم لەوانەیە لە سەرەتاوە کیشە هەبێ، بە هۆی ئەوەی کە دیموکراسییان تەجروبە نەکردوە، بە هۆی ئەوەی کە دەورانێکی زۆر لە ژێر دەسەڵاتی ئیستبدادی دابوون؛گواستنەوە لە دەورانی ئیستبدادی کە فەرهەنگێکی وێرانکەر لە کۆمەڵگە دا درووست دەکا بۆ سەردەمێکی دیموکراسی و ئارامی، لەو دەورانە دا کێشە زۆر دێتە پێش. پێش بینی هەندێک کێشەو لێک هەڵبەزینەوە دەکەم. ئیحتمالی هەیە لە هەڵبژاردنەکانێش دا ئەو کێشانە هەبێ. بەڵام لە درێژ خایەن دا وردە وردە هەمووی ئەو وڵاتانە بەرەو ئەوە دەچن کە دیموکراسی تێیان دا سەقامگیر بێ و هەڵبژاردنی ئازادیش تێیاندا نەهادینە بێ و ببێتە وڵاتێکی موتەنەوویعی سیاسی.

کوردستان: ***مەسەلەی سوریە و ئاڵوگۆڕەکانی ئەو وڵاتە بۆ ئێران و بۆ کورد لە هەر چوارپارچەی کوردستان گرنگییەکی تایبەتی هەیە. لە ئەگەری ڕووخانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد دا، داهاتووی کورد لە سوریە بەگشتی و لە پارچەکانی دیکەی کوردستان چۆن هەڵدەسەنگێنێ؟***

خالید عەزیزی: دەکرێ بڵێم سوریە بە سێ دەلیل جیاوازی لەگەڵ وڵاتانی دیکە هەیە، بەتایبەت ئەوەندەی پەیوەندی بە قەزیەی کوردەوە هەیە. بەشێک لە نەتەوەی کورد لە سوریە دا دەژی. تەبیعەتەن ئەگەر کورد لەو ئاڵوگۆڕانەدا باش کار بکا و لە ئێستادا خۆ ڕێک بخا و یەکگرتوو یەکدەنگ بن، دەتوانن کاریگەری لەسەر چەند و چۆنی دەسەڵات لە دیمەشق دابنێن و کورد لەوێدا ببێتە فاکتۆرێک کە لە حەددی خۆیدا لەچۆنیەتیی دروستکردنەوەی سیستمی داهاتووی سوریەدا دەور ببینێ. ئەوەش سیگناڵێکی باشە بۆ کورد کە لەو بەشەی کوردستان دا ببێتە خاوەن ماف، لە هەمان کاتیشدا سیگناڵێکی جیددیشە بەو وڵاتانەی کە مەسەلەی کوردیان هەیە بەو واتایە کە دەکرێ قەزیەی کورد بچێتە پایتەختیش و لە ڕێگای قانوونی و گفتوگۆ و دیالۆگ چارەسەر بکرێ.

لەلایەکی دیکەوە خودی سوریە لە پانتایی سیاسەتی ئەمنیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دا هاوپەیمانی ئێرانە و تەنانەت بە ئیعترافی زۆران، ئێران پشتیوانیی ڕاستەوخۆ لە مانەوەی حکوومەتی بەشار ئەسەد دەکا و لە باری نیزامی و لۆجیستیکییەوە قەرارگای قودس کە بەشی دەرەوەی سپای پاسدارانە، دەورێکی زۆری هەیە لە سەرکوتی کۆمەڵانی خەڵک و بۆیە تێدەکۆشێ بە هەموو شێوازێک پێش بە ڕووخانی ئەو حکوومەتە بگرێ. بەتایبەت ئەگەر حکوومەتی سوریە لە ڕێگای شۆڕشێکی جەماوەرییەوە بڕووخێ، یەکەم پێگەی کۆماری ئیسلامی لاواز دەکاو دۆستەکانی وردە وردە هەر کەم دەبنەوە. دووهەم: ئیلهامێکی باش دەدا بە کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە هەموو نەتەوەکانەوەو بە هەموو ئەوانەی لە پێناوی دێموکراسی دا خەبات دەکەن کە وا ڕۆژ بە ڕۆژ ئەو فاکتۆرانە کە دەست دەدەنە دەستی یەک بۆ ڕووخانی کۆماری ئیسلامی و لە بەین چوونی ئەو حکوومەتە وا دیارە لەپەرە سەندن دان. بەم هۆکارانە پێموایە ڕووخانی ڕێژیمی سوریە و سەرکەوتنی شۆڕشی جەماوەری لەو وڵاتە هەم کاریگەری باشی لە سەر پرسی کورد دەبێ و هەم پەیامێکیش دەبێ بۆ داهاتووی جموجۆڵ و ئاڵوگۆڕ لە ئێران.

کوردستان: ***هەندێک لە چاوەدێرانی سیاسی پێیان وایە ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران پاش هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری لە جۆزەردانی 88 دا ، سەرەتای دەستپێکی ئەو سەرهەڵدانە جەماوەرییانە بوو کە وڵاتانی باکووری ئەفریقا و دواتر سوریەی گرتەوە، واتە بزووتنەوەی سەوزی ئێران بە دەسپێک وپێشەنگی ئەو شەپۆلە دەزانن و لە سەر ئەو بڕوایەن کە سەرکەوتنی شۆڕش لە سوریە، دەستپێکردنەوەی نارەزایەتییەکان لە ئێرانی لێ دەکەوێتەوە. ئێوە دەڵێن چێ؟***

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من بە دوای ئینقلابی ئێران دا، جموجۆڵەکانی نێوخۆی ئێران و ئەو شۆڕشە بەرینەی کە لە نێوخۆی ئێران دا بەر لە دووساڵ پێش ئێستا دەستی پێکردوە ، یەکەم لە سەردەمێکدا دەستی پێکرد کە مێدیای نێودەوڵەتی، تەلەڤیزیۆنەکان، ئینترنیت، لە سەر یەک ئامرازەکانی گەیاندن زۆریان پوشش داو هەواڵەکانی ئەم ڕووداوە بە زمانی ئینگلیسی، عەرەبی و بە زمانەکانی دیکە زۆر لە دنیا دا بڵاو بۆوە. قەتعەن ئەوە ئیلهامێکی لە نەوعی خۆیدا بە وڵاتانی دیکە و بە کۆمەڵانی خەڵک دا کە دەکرێ جموجۆڵی وا دژی حکوومەتە ئیستبدادییەکان بکرێ. هەروەها بە هەمان شێوە کە دوستانی حکوومەتەکەی ئەحمەدی نژاد و خامەنەیی: حکوومەتەکانی سوریە و وێنزۆئێلا و کۆریای باکوور و ئەو جۆرە حکوومەتانەن، تەبیعەتەن کۆمەڵانی خەڵک و شۆڕشەکانیان، دۆستەکانیان لە نێو کۆمەڵانی خەڵک تەجروبەی شۆڕشەکان لە وڵاتانی دیکە هەڵدەبژێرن. بۆیە کاتی خۆی کە کۆمەڵانی

خەڵک لە وڵاتانی عەرەبی دەستیان بە ڕاپەڕین کرد،ئیلهامیان لە ڕاپەڕینەکەی ئێران وەرگرتوە و زۆریان پێ خۆش بووە. دڵنیام لەمە بە دواش خەڵکی ئێران ئەو ئیلهامەی کە بە وڵاتانی دیکەیان دا ، ئەوجار بە تەجروبەیەکی دیکە_ بۆیە دەڵێم تەجروبەیەکی دیکە، چونکە قەتعەن بەو ئاڵوگۆڕانەی لەو وڵاتانە هاتنە گۆڕێ، کۆمەڵێک تەجروبەی تێدا هەیە_ لە ئێران دەست پێ دەکاتەوە.

ئەمن پێموایە حکوومەتی ئێران درەنگ یا زوو لە شەپۆلی ئەو ڕاپەڕین و شۆڕشانە ڕزگاری نابێ و دڵنیام ئەوجار کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە شێوەیەکی ڕێکوپێکتر، بە دەرسوەرگرتنێکی زورتر لە ڕابردووی ڕاپەڕینەکەی پێشوو، دژی حکومەتی کۆماری ئیسلامی دەست بە ڕاپەڕین دەکەنەوە. ڕاستە ئێستا خەڵک لەبەر زوڵم و زۆری دەسەڵاتی ڕەهای سوپای پاسداران ناتوانن بێنە شەقام، بەڵام بە مەعنای ئەوە نییە کە خەڵک لە نێوخۆیاندا و لەدڵی خۆیاندا ئەو حکوومەتەیان دەوێ. من پێموایە زۆربەی هەرە زۆری کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیان ناوێ، بەڵام لە دەرفەتێک دەگەڕێن کە مەجالی ئەوەیان بۆ بڕەخسێ ئەو حکوومەتە بڕووخێنن.

کوردستان: *وێدەچێ کۆی ئەو ئاڵوگۆڕانەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و باکووری ئەفریقای گرتۆتەوە لە بەرژەوەندی گەلانی ستەم لێکراو و یەک لەوان کورد بشکێتەوە، ئایا کورد ئامادەیی ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ ئەو گۆڕانانەی دا هەیە؟*

خالید عەزیزی: لەبەرئەوەی بەرژەوەندی کورد واتە دروستکردنی بەستەر و زەمینەیەک کە بکرێ ویست و داخوازییەکانی خۆی بێنێتە گۆڕێ تەنیا لە دێموکراسی دا جێبەجێ دەبێ، هەر دوور نەڕۆین ئەوەتا ئاڵوگۆڕی دێموکراتیک لە عیراق و پێکهاتنی حکوومەتێکی فێدراڵ، کە جورێک دێموکراسیی تێدا هەیە دەرفەتێکی بۆ حکوومەتی هەرێمی کوردستان دروست کردوە. وێدەچێ ئەو دەرفەتە لە سوریە دروست ببێ و ئێستا لە تورکیە بە خۆشییەوە دەستی پێکردوەو بەرەو ئەوە دەچێ ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر نەهادینە بێ. ئەگەر لە ئێرانیش کەشوهەوایەکی وا بێتە پێش، یانی کورد فازی یەکەم تێدەپەڕێنێ. کورد تا ئێستا فازی یەکەمی تێنەپەڕاندوە. فازی یەکەم ئەوەیە خۆی لە مەترسیی شەڕو لە نێوچووندا ڕزگار بکا. ئەگەر لەو وڵاتانەدا دێموکراسی نەهادینە بێ، لەباری ڕەوانییەوە فازی یەکەم تێپەڕ دەبێ و جووڵانەوەی کورد واریدی فازی دووهەم دەبێ و دەچێتە نێو پرۆسەی وڵاتداری و ئیدارەی وڵات و شەڕی قانوون و بەشداری لەچەند و چۆنی ئیدارەی ئەو وڵاتانە. ئەو قۆناغەش کاتی دەوێ.

ئەگەر ئەو دەورانەش تێپەڕ بێ لەوانەیە لە درێژەی خۆیدا کورد واریدی قۆناغی سێهەم یا فازی سێهەم بێ و کورد ئەو کاتە بیر لەوە بکاتەوە لە پانتایی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا و لەو وڵاتانەی کە بە سەریاندا دابەش کراوە، چۆن بەستێنێک دروست بکا بۆ ئەوەی کە بە شێوەیەکی دێموکراتیک گفتوگۆ لە مەسیری هەڵسەنگاندن و ڕێفراندۆمێک کە لەگەڵ مەنشوور و قانوونە نێودەوڵەتییەکان بێتەوە، قەزیەی خۆی بێنێتەگۆڕێ. بۆیە من لە سەر ئەو بڕوایەم مادام کورد بۆخۆی شەڕ بۆ دێموکراسی دەکا، بۆ ماف شەڕ دەکا و پشتیوانی دەکا لە دروستبوونی بەستێنی دیموکراسی، قەتعەن لە هەموو ئەو ئاڵوگۆڕانە کەڵک وەردەگرێ و پێشموایە ئیدامەی ئەو پرۆسێسە لە بەرژەوەندیی کورد دایە بەگشتی.

کوردستان: *لەمێژ ساڵە باس لەگرینگی و پێویستیی پێکهێنانی هاوپەیمانی و یەکگرتوویی لە نێوان سەرجەم لایەنەکانی بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دەکرێ. بەڵام دەبینین بە کردەوە حیزب و لایەنە سیاسییەکان پرش و بڵاون و ڕەوتی پێچەوانەیان گرتۆتە بەر. ئێوە وەک سکرتێری گشتیی یەکێک لە دیارترین لایەنەکان، چۆن دەڕواننە ئەو کێشەیە؟*

خالید عەزیزی: پێش هەر شتێک دەبێ ئیعترافێک بکەین، ئەو بابەتە هێندەی باس لێ کراوە و هیچ نەکراوە و هێندە دووبارە دەکرێتەوە و لە کاتێکدا ئێمە هەر لە کەشوهەوای ئینشعابات و لەتبوون و لێک دوور کەوتنەوە داین، وای لێهاتوە بڵێم باسەکە بە مەعنای عام تامی نەماوە. بەڵام بە مەعنای خاس وەک ئەرکی حیزبی هەر لە جێگای خۆیەتی و گرنگیی خۆی بە تەواوی هەیە. ئەوەندەی پەیوەندی بە ئێمەوە بێ، یەکەم: پێم خۆشە ئاوا دەست پێ بکەم ئوسولەن مادام قسە لە بەرە دەکرێ بە مەعنای ئەوەچەندین حیزب لەگۆڕێدا هەن و ئەو چەندین حیزبە دەبێ لەسەر هەندێک مەسەلە تەوافوقیان هەبێ و بکرێ لانیکەم پلاتفۆرمێک یان پرۆژەیەکی هاوبەشیان هەبێ کە وڵامدەری نیازەکانی خەباتی کورد لە کوردستانی ئێران لە سەردەمی ئێرانی ئێستا دا بێ. ئەگەر چاو لەو چەند حیزبە بکەین، دوو لای دێموکرات و چەند لای کۆمەڵەی تێدا هەیە، لایەنەکانی دیکەش هەن. بە باوەڕی من تا دوو لای دێموکرات بە جۆرێک لە تەعامول لەگەڵ یەکتر، بە لێک نزیک بوونەوەو لەیەکتر گەیشتنێک و بە تەوافوقێک نەگەن، ناکرێ ئێمە قسە لە بەرەیەکی کوردی بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەین. ئەگەر واقعبینانە بچینە نێو مەسەلەکە، لەبەر ئەوەی بەرە بەو لایەنانە دروست دەبێ، مادام ئەو لایەنانە بۆخۆیان نەیانتوانیوە کۆمەڵێک گرفتی نێوخۆیی چارەسەر بکەن، بۆیە ناکرێ قسە لە بەرە بکەین. من پێموایە ئەوەی زۆر گرنگە ئەوەیە کەچۆن بکرێ بەستێنێک دروست بکرێ کەچیدیکە لەژێر کاریگەریی ڕەوانی و کێشەی ڕەوانیی لەتبوونەکان نەمێنینەوە و هەموو لایەک باسەکە فەعال بکەین و لەژێر ڕووناکایی ئەوەی کە لە ئێرانی داهاتوودا کە کۆمەڵێک سێناریۆی ناڕوون دێنەگۆڕێ، ئەگەر ئێمە ڕێگاچارەیەک نەبینینەوە، لەوانەیە کورد نەتوانێ هەلومەرجەکە بقۆزێتەوە و لەوانەیە کەشوهەواکە بە جۆرێک بێ کە ئێمە تەنانەت تێیدا زەرەرمەندیش بین. نازانین داهاتووی ئێران چی لێ دێتەوە و ئەگەر تۆ بە هێزێکی یەکگرتووی کوردی بچیە نێو ئەو گۆڕانانەوە، تەبیعەتەن ئەوکات دەتوانی دەوری خۆت لە حەددی پێویست دا بگێڕی. بۆیە من قەزیەی بەرە لەو ڕوانگەیەوە چاو لێ ناکەم کە ئێمەچەند حیزبین لەگەڵێیەکدا دابنیشین و ڕابگەیەنین کە بەرەمان هەیە. بەڵکوو دەیخەمە نێو خانەی بەرژەوەندیی کورد لە کوردستانی ئێران لە داهاتووی کێشە ناڕوونەکانی ئێران دا و ئەوەیە دەبێ هانمان بدا ئێمە بەرەو ئەوە بچین کە ڕێگاچارەیەک بدۆزینەوە. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە زووەوە گوتومانە هیچ کۆسپێک نین لەسەر ڕێگای دروستکردنی بەرەیەک یان تەنانەت ئەگەر پێمانوایە ئێستا بەرە زۆر گونجاو نیە، لەسەر ڕێگەی لێک نزیک بوونەوە یا هاوکارییەکی بەپلان و بەرنامە، لەسەر لانیکەمی شتە هاوبەشەکان، بۆیە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ هەموو ئەو ڕێگاچارانە ئامادەگیمان هەیە و لەو پێوەندییەدا هیچ مەرجێکی تایبەتیمان نییە.

****

بڕیاری حیزبەکان دەبێ لە گەڵ ژیانی خەڵک لە ناوخۆ گونجاو بێ

خالید عەزیزی: ئێران دەیەوێ لەناوچەکەدا وا نیشان بدات کە بۆخۆی زلهێزێکە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

سەرچاوە ماڵپەری ئاوێنە

لەم گفتوگۆیەی ئاوێنەدا، خالیدی عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان تیشک دەخاتە سەر چەند مەسەلەیەکی هەنوکەیی کوردستان و سەبارەت بەجموجۆڵەکانی پژاک و پەیوەندییان لەگەڵ هێزەکانی هەرێمی کوردستان دەدوێت.

ئاوێنە
توێژەرێکی ناسراوی ئیسرائیل: دامەزراندنی دەوڵەتی کوردیی دەبێت ئامانجو خەونی هەموو کوردێک بێت
ئۆپۆزسیۆن: حیکمەت لەجیبەجێکردنی بڕیارەکانی سەرۆکی هەرێمدایە

ئاوێنە: بەدەر لەوەی ئێوە زۆرجار باسی ئەوەتان کردووە کە وەختی خەباتی چەکداریی نییە لەدژی کۆماری ئیسلامی ئێران، ئایا پێتانوانییە پژاک بووە بەژمارەیەکی قورس لەهاوکێشەی سیاسی کوردستانی ئێراندا؟

خالیدی عەزیزی: بەبڕوای من ئەم جۆرە چالاکییە نیزامیانەی پژاک هەیەتی، دەرەنجامو دەسکەوتو کاریگەرییەک کە لەگۆڕەپانی سیاسی کوردستانی ئێراندا هەیەتی، زۆرتر مەحدود دەبێتەوە بەکردەوەیەکی نیزامی کە لە میدیاکاندا دێتە گۆڕێو باسی لەسەر دەکرێت، بۆیە ناکرێ بڵێین لەکۆمەڵگەی سیاسی ئێرانو کوردستانی ئێران شوێنەوارێکی ئەوتۆی دەبێت کە بتوانێت باسێکی بەگوڕو تازە بهێنێتە گۆڕێ لەسەر دۆزی کورد بەگشتی لە کوردستانو لەئێراندا. کە من لەگەڵ کاردانەوەی نیزامی کۆماری ئیسلامی بەرامبەر بەپژاک بەراوردی دەکەم، پێموایە ئەو دەسکەوتەی گەلی کورد لەو مەیدانەدا لەئێران دەیبێت، زۆر دەگمەنو زۆر کەمە. هۆکەشی ئەوەیە حکومەتێکە لەدیدی ئەمنییەوە سەیری کوردستان دەکات، سوپای پاسداران کۆمەڵگەی سیاسی ئێرانی قۆرخ کردووە، بووە بەدەسەڵاتێکی مافیایی گەورەی ئابوری، تێدەکۆشێ سیناریۆکانی خۆی بەگشتی لەئێران بهێنێتە پێشێ، لەو سیناریۆ نائەمنیانەشدا زۆرترین مەجال بۆ خۆی دروست دەکات بۆ تەعامول لەپێناو بەرژەوەندییەکانی خۆی لەو کێشانەی کە ئێستا لەتاراندا هەیە. جا من زۆرتر لەو خانەیەدا پێناسەی دەکەم.

ئاوێنە: واتە بەپێی ئەم لێکدانەوەیەی بەڕێزتان پژاک بەم کارانەی خزمەت بەکۆماری ئیسلامی ئێران دەکات؟

خالیدی عزیزی: من ناتوانم ڕاستەوخۆ بڵێم خزمەت بەکۆماری ئیسلامی ئێران دەکات، ڕەنگە دەقی ئەو وەڵامە بەوشێوەیە دروست نەبێت، بەڵام ئەو کارانەی پژاک، کۆمەک دەکات بەجەوی نائەمنی لەکوردستانی ئێران، بەهانەیەکی زۆرتر دەدات بەسوپای پاسداران، کە زۆرتر لەو ناوچەیە بەحزوری نیزامی خۆیو بەسیاسەتی ئەمنیەتی لەتارانەوە تێبکۆشێ، قەیرانەکانی خۆی لەتاران لەپەیوەندی بەکێشەکانی خۆی داپۆشی.

ئاوێنە: بەڵام پێتوانییە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستو لەم ناوچەیەی ئێمەدا ئەوانەی هێزیان نەبێت ناتوانن سیاسەت بکەن؟

خالیدی عەزیزی: هێز دەکرێ ئێمە شیکاریو ڕاڤەی بکەین کە بەچی دەگوترێ، لەقۆناغێکدا ئێمە لەکوردستانی ئێران هێزی پێشمەرگەی زۆر بەهێزمان هەبوو، چالاکی زۆر بەرینو تەنانەت شەڕی جەبهەیشمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران بووە، بەڵام ئێستا لەکۆمەڵگەی ئێراندا، ڕووداوەکانی دوو ساڵی ڕابردوو بەڕاشکاوی ئەوەی دەرخستووە کە خەباتو جموجۆڵی مەدەنی، خەڵک بەکەمترین زەرەرو زیانو بەدروسنەکردنی سیناریۆی ئەمنیەتی بێنە مەیدان، زۆرترین دەسکەوتی دەبێت. بەبڕوای من نابێت بکەوینە ناو ئەو تەڵەیەی کە سوپای پاسداران دەیەوێت لەکوردستانی ئێران دروستی بکاتەوەو زۆرتر کەشوهەوایەکی نیزامیو ئەمنیەتی ساز بکاو بەوجۆرە جموجۆڵو خەباتی مەدەنی مەحدود بکاتەوەو بەربەستی بکات.

ئاوێنە: واتە بەبڕوای تۆ گەڕانەوە بۆ خەباتی چەکداری نەک هەر کارێکی بێهوودەیە، بەڵکو کۆماری ئیسلامی لەبەرژەوەندی خۆی سوودی لێدەبینێ؟

خالیدی عەزیزی: خەباتی چەکداری لەدژی ئێران بەغەیری سەرئێشە هیچی دیکە نییە، ئەمڕۆ نەتەوەی کورد لەئێران هەمووشی چەکدار بێت، دەوڵەتی پێناڕوخێت، ڕوخانی دەوڵەتی تاران، بەچەک بەدەر لەئیرادەی ئێمەیە، ئەگەر بمانەوێ لەسەر ئەو ستراتیجییە بچینە نێو کێشە لەگەڵ ئێران، ئەو ستراتیجییە لەڕۆژەکانی ئەوەڵدا، ئاکامو بەرهەمەکەی دیارە، جا مادام بۆ سەر ئێشەیە کە ئیمتیازی لێبستێنین، ئێمە پانزە ساڵ پێش ئێستا، چەندین ساڵ سەرئێشەی زۆر گەورەمان بۆ تاران دروست کرد، وەک هێزی پێشمەرگە شەڕی جەبهەیی زۆر قورسمان لەدژی تاران هەبوو، بەئەنجام نەگەیشتو ئەوە دەریخست کە کەوتە سەر خانەی نیزامی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێمە براوە نابین.

ئاوێنە: واتە لەدیدی ئێستاتانەوە پێتوایە کە ئەوسا کارێکی باشتان نەکرد خەباتی چەکداریتان کرد؟

خالیدی عەزیزی: ئێمە ئەو کاتەی کە شەڕمان بەسەردا سەپێنرا تەنها ڕێگەیەک بۆ بەرگری لەخۆمان شەڕی دژ بەکۆماری ئیسلامی بوو.

ئاوێنە: ئەی ئێستا لەسایەی کۆماری ئیسلامیدا ڕێگەیەکی دیکە هەیە بۆ خەباتو بەرگری لەخۆکردن؟

خالیدی عەزیزی: لەسایەی کۆماری ئیسلامیدا ئێستا ڕێگەی دیکە نییە، بەڵام نابێت بچیتە سەر ڕێگەیەک کە ئەو پێیخۆشەو بۆت هەڵدەبژێرێت، ئێستا دەبێت زۆرترین بایەخمان لەسەر ئەوە بێت میکانیزمو میتۆدەکانی خەباتی مەدەنی بەهێزتر بکەیت، کۆماری ئیسلامی لەکوردستان بەشەڕ وەلەرزین نایەو ناڕوخێ، بەڵام کۆماری ئیسلامی بەخەباتو جموجۆڵی ژنانو مەدەنی لەتارانو شارە گەورەکانی ئێران کۆماری ئیسلامی دەڕوخێنێ، ئەگەر قەرار بێت ئێمە ئەوە لەئێران بەهێز بکەینو گرێیبدەینەوە بەکوردستانەوە، دەتوانێ زەمینە بۆ لەناوچونی کۆماری ئیسلامی لەبار بکات.

ئاوێنە: ئێوە ئەو جموجۆڵە مەدەنیەتان پێڕێکدەخرێت؟

خالیدی عەزیزی: ئێمە حیزبی دیموکراتی کوردستانو لایەنەکانی دیکەش لەهەلومەرجی جۆراوجۆردا نیشانمانداوە، کە بەپێی توانای خۆمان چووینەتە ناو گەمەیەوەو کاریگەریمان هەبووە لەسەر خەڵک بۆ چوونە ئەو خەباتەوە.

ئاوێنە: تۆ باسی ئەوە دەکەیت کە ئیتر خەباتی چەکداری کاتی نەما، بەڵام ئێوە تا ئێستاش هێزی پێشمەرگەو چەکدارتان هەیە، ئەمەتان بۆچییە؟

خالیدی عەزیزی: هێزی پێشمەرگەو چەکداری ئێمە هەر سروشتی پێشووی هەیە کە هێرش کرایە سەر کوردستانو خەڵک بۆ بەرگری لەخۆیان چەکیان هەڵگرتو ئەو هێزەیان ڕاگرت، ئێستاش لەڕووی ئەمنییەوە سوپای پاسداران بەشێوەی جۆراوجۆر لەماوەی چەندین ساڵی ڕابردوودا ڕێبەرانی حیزبی دیموکراتی تیرۆر کردووە، لەناوی بردوون، لەدەرەوەو لەم ناوچەیە

تیرۆری کردوون، هێزی پێشمەرگەی ئێمە لەئێستادا ڕۆڵی بەرگری و ئەمنییەتیان هەیە بۆ پاراستنی خۆمان و ئەو دامەزراوە حیزبییەی کە هەمانە، دەنا هێزی پێشمەرگەی ئێمە بەو ڕوحەوە پێشمەرگە نییەو چەکدار نەکراوە کە بینێرینە سەنگەری شەڕی نیزامی لەدژی کۆماری ئیسلامی.

ئاوێنە: ئەگەر ئێوە فشاری حکومەتی هەرێمو حیزبە دەسەڵاتدارەکانی هەرێمتان لەسەر نەبێت، ئایا خەباتی چەکداری دەستپێناکەنەوە؟

خالیدی عەزیزی: گومان لەوەدا نییە، مادام ئێمە لەکوردستانی عێراقین و لێرە حکومەتو قانون هەیە، حکومەتو پەرلەمانو سەرۆکی هەرێمی هەڵبژێردراو هەیە، ئێمە ڕێز بۆ ئەو دەسکەوتە دادەنێین و پێمانوایە ڕەچاو کردنی ئەو دەسکەوتە، بەشێکە لەئەرکی نەتەوایەتی ئێمەو واقیبینی سیاسی. ناتوانین ڕەچاوی ئەوە نەکەین، ئەوەی کە ئێمە لێرە هەین یەکێک لەو فاکتەرانەیە کە چۆنیەتی ڕێکخستنی میتۆدی خەباتی خۆمان لەدژی کۆماری ئیسلامی ئێران دیاریدەکات.

ئاوێنە: پەیوەندی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەهێزەکانی هەرێمی کوردستانەوە لە چ ئاستێکدایە، بەتایبەتی پەیوەندیتان لەگەڵ گۆڕاندا چۆنە؟

خالیدی عەزیزی: ئێمە لەگەڵ گۆڕان پەیوەندییەکی ئەوتۆمان نییە، هۆکارەکەی ئەوە نییە کە ئەوانمان پێخراپ بێت، لەبەرئەوەیە کە گۆڕان ماوەیەکە هاتووەتە گۆڕێ، گۆڕان تا ئێستاش پێناسەی حیزبییەکەی بۆ ئێمە برێک ناڕوونە، چۆن خۆی پێناسە دەکات لەخانەی حیزبایەتیدا، دووەم گۆڕان لەڕووی قانوونییەوە نوێنەری هەیە لە پەرلەماندا، ئارەزووی ئێمە هەمیشە ئەوە بووە کە گۆڕان پابەندی ڕێسا دیموکراسییەکان بێت، مادام نوێنەریان لە پەرلەماندا هەیە، با لە پەرلەماندا شەڕو کێشەکانی خۆیان بکەن، هیواداریین هەر ئەوەش بکەن.

ئاوێنە: ئەوەندەی ئێوە زانیاریتان هەبێت ئێران دەستی هەبووە لەهاندانی ئۆپۆزیسیۆنی هەرێمی کوردستان بۆ دروستکردنی نائارامی؟

خالیدی عەزیزی: لەڕووی ئەمنیەتیو پۆلیسیو تەکنیکییەوە بۆ من زۆر زەحمەتە ئێستا کە قەزاوەت بکەم ئێران دەستی هەیە یان نا، ئەوە دەچێتە خانەی لێکۆڵینەوەی پۆلیسییەوە. بەڵام لەلایەنی سیاسییەوە یەکێک لە میتۆدەکانی کۆماری ئیسلامی ئەوەیە بەدروستکردنی قەیران لەوڵاتانی دراوسێیو دەروبەری لەعێراقو ئەفغانستانو وڵاتانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست تەمەنی خۆی درێژتر بکاتەوە. ئێران دەیەوی لەناوچەکەدا وا نیشان بدات کە بۆخۆی زلهێزێکە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دەیەوێ لەهەموو شوێنێک بۆ بەرژەوەندییەکانی خۆی سیناریۆی گونجاوی خۆی دروست بکات، عێراقیش ناتوانێ لەو ڕێسایە بەدەر بێت.

ئاوێنە: واتە دەشێ بڵێین ڕۆڵی ئێران بەدیدەکرێ لەخۆپیشاندانو ناڕەزایییەکانی کوردستان؟

خالیدی عەزیزی: من ناتوانم بڵێم ڕۆڵی ئێران دەبینم لەخۆپیشاندانو ناڕەزایییەکانی پێشووی ئێرە، ئەوە بۆ من زۆر زەحمەتە ئەو قەزاوەتە بکەم، بەڵام دەتوانم بڵێم کە ئەوانەی خۆپیشاندان دەکەن لەهەرێمی کوردستانو نائارامی دروستدەکەن، دەبێت ئەوەیان لەبەرچاوبێت کە هەرێمی کوردستان نەتونس و نەمیسرو نەسوریایە، هەرێمی کوردستان نەوڵاتانی دیموکراسی هاوشێوەی سویدو سویسراو ئەمەریکاشە، بەڵکو تایبەتمەندی خۆی هەیەو بە لەبەرچاوگرتنی ئەو تایبەتمەندیانە دەبێت هەوڵبدەن کەڵک لەو دیموکراسییە وەربگرن کە لێرە هەیە.

ئاوێنە: پەیوەندیتان لەگەڵ یەکێتیو پارتی چۆنە؟

خالیدی عەزیزی: پەیوەندیمان زۆر باشو خۆشە، ئێمە دەمێکە لەگەڵ یەکێتیو پارتی پەیوەندییەکی باشمان هەیە، ئەمەش ئیدامەی ئەو پەیوەندییەیە کە دەیان ساڵە بوومانە، بۆیە پێموایە حیزبی دیموکرات لەچۆنیەتی ڕێکخستنی پەیوەندی خۆی لەگەڵ یەکێتیو پارتی، ئەزموونێکی لەمێژینەی هەیەو دەتوانێ لەداهاتوودا پەیوەندییەکی باشتریشی هەبێت.

ئاوێنە: واتە پەیوەندیتان لەگەڵ یەکێتیو پارتی تێهەڵکێشترە تاکو گۆڕان یان ئێوە پەیوەندی لەگەڵ یەکێتیو پارتی بەباشتر دەزانن تاکو گۆڕان؟

خالیدی عەزیزی: من ئەوە ناشارمەوە کە پەیوەندی ئێمە لەگەڵ پارتیو یەکێتی زۆر زۆر خۆشترە تا لەگەڵ گۆڕان، لەڕاستیدا تاکو ئێستا ئێمە پەیوەندییەکی ئەوتۆمان لەگەڵ گۆڕان نییە. ئێمە ئارەزوومان دەکرد گۆڕان لەچۆنیەتی تەعامول لەگەڵ کێشەکانی کوردستان زیاتر واقیعبینانە بجوڵایەتەوە، تێبکۆشایە وەزعی ئێرەی لەبەرچاو بگرتایە، تێبکۆشایە مەسەلەی کوردی لەبازنەیەکی گەورەتر ببینیایەو پتر حەوسەڵەی نیشان بدایە، ئارەزوومان دەکرد ڕۆڵی ئۆپۆزیسیۆنی خۆی لەکۆمەڵگایەکی مەدەنی بگێڕایە.

خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، بۆ گۆڤاری لڤین:

گفتوگۆی: کەمال چۆمانی
بۆ گۆڤاری لڤین:

ئەگەر ئێران ئیزنی کاری سیاسییمان پێبدات لە کوێە نامێنین و لە ئێران کاری سیاسیی دەکەین

پرسیار: لەم ماوەیەدا هێزە کوردستانییەکان بەگشتیی و هێزەکانی کوردستانی باکور باس لە کۆنفرانسێکی (نەتەوەیی) دەکەن. ئێوە تا چەند بەدەمەوەچوونتان هەبووە بۆ ئەو کۆنفرانسە و تا چەند گفتوگۆتان لەگەڵ کراوە. پێشتوانییە کۆنفرانسێکی (ڕۆژهەڵاتی)یش لە ئێستادا پێویستە بۆ دیاریکردنی ستراتیژێک؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەو پێوەندییەدا تا ئێستا بە شێوەیەکی فەرمی هیچمان لەگەڵ باس نەکراوە، لە میدیاکان و لە زاری چەند کەسێکەوە ئەوەمان بیستووە، بەڵام بەگشتیی پێمان خراپ نییە کە کۆنفرانسێکی لەو چەشنە ببەسترێ بۆ ئەوەی لە سەر هەندێ خاڵی گشتی و بنەڕەتی کۆمەڵێک هاوکاری و هاوئاهەنگی لە نێوان حیزبەکاندا بێتە گۆڕێ. دیارە باسی ئەم کۆنفراسە چەند ساڵێکە لە گۆڕێدایە. ماوەیەک بێدەنگی لێ کرا و پاشان ئەوە ماوەیەک سەری هەڵداوەتەوە لە میدیاکان باسی لێ دەکرێ. ئەوەی تا ئێستا ئێمە تەعقیبمان کردوە،

وێدەچێ ئەو کۆنفراسە زیاتر پێوەندی بە مەسەلەی کورد لە باکووری کوردستان هەبێ.

سەبارەت بەوەی کە ئایا ئێستا کۆنفراسێکی ڕۆژهەڵاتی پێویستە، ئەگەر مەبەستت ئەوەیە کە کۆنفراسێکی نەتەوەیی لە نێوان هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ببەسترێ، پێموابێ هەڵوێستی ئێمە وەک "حیزبی دیموکراتی کوردستان" روونە. چونکە بە دەیان جار ڕامانگەیاندوە کە بۆ هەر چەشنە کۆبوونەوە و دانیشتن و قسەکردنێک لەگەڵ هێز و لایەنەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئێمە هیچ پێش مەرجێکمان نییە و ئامادەین هەموو هاوکارییەک بکەین. دووپاتی دەکەمەوە کە بۆ دانیشتن و قسەکردن لەسەر هەندێ خاڵی گشتیی کە کۆدەنگییەکی لێبکەوێتەوەو یارمەتی ئەوە بدا کە قورسایی کورد لە هاوکێشەکانی داهاتووی ئێراندا بچێتە سەرێ، هیچ مەرجێکمان نییە و ئامادەین.

پرسیار : لە ماوەی ڕابردو لە یەکێک لە لێدوانەکانتدا ئەوەت ڕاگەیاند کە ئەگەر کۆماری ئیسلامیی لەڕوی سیاسییەوە ڕێ بۆ پارتە ڕۆژهەڵاتییەکان خۆشبکات و کاری سیاسییان لێقەدەغە نەکا، ئەوا ئامادەن بگەڕێنەوە ئێران. دەکرێ زیاتر ڕونکردنەوە لەسەر ئەوە بدەیت، دەتانەوێ چۆن بگەڕێنەوە و چیتان دەوێ؟

خالید عەزیزی: ئەو بابەتەی کە ئاماژەتان بۆ کرد دەگەڕێتەوە بۆ چەند مانگە لەمەوبەر کە ئەمن لە وتووێژێکدا هێنامە گۆڕێ و دواتر کۆمەڵێک باسی لێکەوتەوە. ئەوەی ڕاستیی بێ ئێمە وتوومانەوەو ئێستاش لێرە دووپاتی دەکەمەوە کە ئەگەر وەک حیزبێکی یاسایی ئیزنی ئەوەمان هەبێ لە هەڵبژاردنەکاندا بەشداری ئازادانەمان هەبێ و ئەمنییەتی چالاکی سیاسیمان دابین بکرێ، ئەوا ئێمە پێمانباشە لە گۆڕەپانی سەرەکی خۆمان و لەوێ لە ناو خەڵکەکەی خۆماندا کار بکەین. ئەگەر هەلومەرجێکی وا دروست بێ بۆ ناگەڕێنەوە، لە دەشتی کۆیە چ بکەین؟ بە باوڕی ئێمە ئەگەر هەلومەرجێکی وا بێتە گۆڕێ، پێویستە هەموو حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەوە بکەن. هەر چەند ئەمە تا ئێستا لە ماهیەت(چیەتیی)ی کۆماری ئیسلامیدا بەدی ناکرێ.

ئەو بارودۆخەی کە ئێمە ئێستا تێداین بە دڵخوازی خۆمان نییە و هەلومەرج بە سەریدا سەپاندوین. حیزبی دیموکراتی کوردستان پاش هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامی هەوڵی زۆری دا کە لەوێ بمێنێتەوە، بەڵام بەداخەوە بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی ئەو پەیامەی خەڵکی کوردستان و حیزبی دیموکراتیان وەرنەگرت و هێرشیان کردە سەر کوردستان.

پرسیار: بە پێی هەندێک سەرچاوەی نزیک لە حیزبی دیموکڕاتیی کوردستانەوە، ئەوەیان بە من ڕاگەیاند کە وەفدێکی کۆماری ئیسلامیی ئێران سەردانی ئێوەیان کردووە و گفتوگۆتان لەبارەی ئەوەوە کردووە کە تۆ پێشتر ڕاتگەیاندبو. گەیشتنە چ ڕێککەوتنێک لەگەڵیان، گوایە کۆبونەوەکانتان بەردەوامییان دەبێت؟

خالید عەزیزی: ئەوە زیاتر لەوەی لە ڕاست بچێ، زیاتر وەک دەنگۆیە. ڕاستییەکە ئەوەیە کە هیچ دانیشتن و کۆبوونەوەیەک لە نێوان ئێمە و کۆماری ئیسلامیدا نەکراوە. ئەوەی باستان کرد، پێموابێ دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بابەتەی کە لەسەرەوەش ئاماژەم پێدا و ئەمن چەند مانگ لەوەپێش هێنامە گۆڕێ. ئەویش ئەوە بوو کە وتبووم ئێمە ئامادەین بۆ وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و ئێستاش دووپاتی دەکەمەوە کە ئێمە بۆ وتووێژ و قسەکردن لە سەر ماف و بەرژەوەندییەکانی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران ئامادەین و حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم پێوەندییەدا لە هەر ڕێگایەکەوە بۆی بکرێ هەوڵی خۆی دەدا. هیچ ڕێگایەکمان وەلا نەناوە. وتووێژیش یەکێک لەو ڕێگایانەیە و ئێمە زۆرمان پێباشە لە ڕێگای دیالۆگ و دانوستانەوە کێشەکەمان چارەسەر بکەین.

ئەوەی کە ئەوە دروست بووە کە گوایە ئێمە لەگەڵ وەفدێکی کۆماری ئیسلامی دانیشتووین، هەر دەگەڕێتەوە بۆ ئەو قسانەی کە ئەمن چەند مانگ لەوە پێش هێنامە گۆڕێ. کاتی خۆشی هەندێ حیزب و لایەن ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ پێوەندییان پێوە گرتین و پێیانوابوو ئەوە شتێک لە گۆڕێدایە کە ئەمن ئەو قسانەم کردوە. من لێرە دووپاتی دەکەمەوە کەئەگەر وتووێژ و دانوستانێک لە نێوان ئێمە و کۆماری ئیسلامیدا بێتە گۆڕێ ئەوا بەدڵنیاییەوە لایەنێک وەک لایەنی سێیەم دەبێ ئاگادار بێ و حیزبەکانی دیکەشی لێ ئاگادار دەکەینەوە.

پرسیار: پێشتر کونسوڵی ئێران لە هەولێر هەندێک ئاماژەی بەوە دابو کە دەتوانن بەیەکەوە چارەسەری کێشەکان بکەن. ئێوە چۆن لە لێدوانەکانی ئەوتان ڕوانی؟

خالید عەزیزی: ئێمە هەمیشە یەکەم شت کە بۆمان گرنگ بووە ئەوە بووە کە ئیعتراف بە مەسەلەی کورد بکرێ و نەخرێتە پەراوێزەوە. ساڵانێکی زۆر بوو کە کۆماری ئیسلامی بۆ ئەوەی دان بە مەسەلەکەدا نەنێ نە بە چاک و نە بەخراپ هیچی نەدەگوت. هەڵبەت تا ئێستاش دانی پێدا نەناوە بۆیە ئەستەمە وتووێژ کردن لەگەڵ کۆماری ئیسلامی. داوای وتووێژ زۆر گرنگ نییە، گرنگ ئەوەیە ئەوان لەبەردەم ڕای گشتیدا دان بە مەسەلەکەدا بنێن، تا ئەوجا وتووێژی لەسەر بکرێ. بۆ وێنە "ئۆردووغان" لە تورکیا هات ئەو کارەی کرد و لە بەردەم ڕای گشتیدا ڕایگەیاند و دانی بەوەدانا کە کێشەیەک بە نێوی کێشەی کورد لە تورکیا هەیە. بەڵام ئەوەی کە بەرپرسێکیان دژکردەوەیەکی لە بەرانبەر ئەو قسانەی مندا نیشاندا، ئەگەرچی هیچ شتێکی وای نەوتبوو، من پێم باش بوو. ئەوانیش کە دێن قسە دەکەن بەگوێرەی سیاسەتێکی گشتی کە دایانڕشتووە قسە دەکەن، زۆر ناچنە ناو وردەکارییەکانەوە.

پرسیار: لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، خەڵکی کورد تەواو ساردبۆتەوە لە شۆڕش و حیزبە کوردییەکان. دانیشتنی حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکان لە کەمپەکانی باشوری کوردستان، ئەوانی تەواو بێتاقەت کردووە. پێتانوانییە ئەگەر ئێران تەنها ڕێی کاری سیاسییتان پێبدات لە وڵاتەکەدا ئەوا دەتوانن دەستکەوتی زیاتر بەدەستبێنن لەوەی کە ئێستا بەدەستتان هێناوە. بە نمونە، لەوەتەی ئێوە لە کەمپەکان دانیشتون، کێشەی کورد لە ڕۆژهەڵات زیاتر بەرەو دواوە ڕۆیشتووە لەوەی کە بەرەوپێشڤەچونی بەخۆیەوە بینیبێ؟

خالید عەزیزی: ئەمن لە سەرەوە ئاماژەم پێدا کە ئەو بارودۆخەی ئێمەی تێداین بە دڵخوازی خۆمان نییە. هەلومەرجەکە وای کردوە کە ئێمە نەتوانیین حوزووری ئاشکرامان لە ناو خەڵکەکەی خۆماندا هەبێ. پاشانیش لە ئاکامی ئەو لێکترازان و لەتبوونانەی کە لەماوی سێ چوار ساڵی ڕابردوودا لە ناو حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ڕوویاندا، ساردوسڕییەک دروست بوو و لە رووی دەروونییەوە کاریگەری زۆری لە سەر خەڵک دانا. ئێستاش ئاسەوارەکانی هەر ماون و دەبێ هەوڵبدەین کە شوێنەواری ڕەوانی ئەو لێکترازان و لەتبوونانە وردە وردە نەهێڵین. دیارە سەرەڕای ئەوەش خەڵک لە خەباتی خۆیان سارد نەبوونەتەوەو لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا لە هەر ڕێگایەکەوە بۆیان کراوە ناڕەزایەتی خۆیان دژی ئەو ڕێژیمە دەربڕیوە.

بەڵام سەبارەت بەوەی کە ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئیزنی ئەوەمان پێبدا لەوێ چالاکی سیاسییمان هەبێ، ئەوە باشە یان خراپ؟ پێشتریش ڕامانگەیاندوە و لێرەش ئاماژەم پێدا ئەوا ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئیزنی ئەوەمان پێبدا و گەرەنتییەکی نێونەتەوەیی لە گۆڕێدا بێ، بێ ئەملاو ئەولا ئەوەمان پێ باشترە لەوەی کە لێرە بین. کێشەکەی ئێمە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی ئەو دەرەتانەی لە خۆیدا پێکنەهێناو و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ داخراوتر دەبێ.

پرسیار: لە تورکیا ئێستا پەکەکە باس لە "ئۆتۆنۆمی دیموکڕاتی" دەکات. چارەسەریی پرسی کورد لەو وڵاتە بەرەوپێشڤەچونی باشی بە خۆیەوە بینیووە. ئەو پێشڤەچونانە بەشێکی گەورەی دەگەڕێتەوە بۆ هەبونی پارتێکی سیاسیی یاسایی کورد لە وڵاتەکەدا. ئەمە بۆ لە ڕۆژهەڵات نییە؟ بۆچی ڕێکخراوی ناحکومیی کوردیش لە وڵاتەکەدا بونیان نییە؟

خالید عەزیزی: یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی ئێمە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی وەک تورکیا نییە و لە بنەڕەتدا بەراوردکردنی ئەم دوو وڵاتە لەو ڕووەوە کارێکی دروست نییە و جیاوازییەکانی نێوان کۆماری ئیسلامی و تورکیا زۆرن. ئێستا تورکیا بە پێی بارودۆخی ناوخۆی، ناوچەیی و نێونەتەوەیی خۆی ساڵ بە ساڵ بەرەو کرانەوەی زیاتر دەچێ و ئەم

تایبەتمەندییەش دەرەفەت بۆ کورد ئاوەڵا دەکا. بەڵام به پێچەوانەوە کۆماری ئیسلامی هەر وەک هەمووومان دەبینین ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو داخرانی زیاتر دەچێ. بۆیە بە پێی تایبەتمەندی وڵاتەکان، تێکۆشانی کورد بۆ گەیشتن بە داخوازییەکانی جیاواز دەبێ. دەنا ئەگەر ئێران وەک تورکیا بایە، کێ پێی ناخۆشە کە پارتێکی وەک پارتی "ئاشتی و دیموکراسی"(BDP) لە ئێران هەبایە. ئێستا ئەو دەرفەتانە نەتەنیا بۆ کورد، بەڵکوو بۆ ئۆپۆزسیۆنی فارسەکان و ئازەرییەکان و نەتەوەکانی دیکەش نییە. سەرەڕای هەموو ئەوانە من پێم وایە مەسەلەی کورد چ لە تورکیای ئێستا، چ لە ئێرانی داهاتوو و تەنانەت چ لە ناوچە جێناکۆکەکانی کوردستانی ئێراقدا بە شێوەی هەنگاو بە هەنگاو چارەسەر دەبێ و پێوەندی بە گەشەی دیموکراسی و کوولتووری تۆلێرانس(یەکتر قبووڵ کردن)ەوە لەو وڵاتانەدا هەیە. ڕاستییەکەی ئەوەیە ئێستا وەک ٥٠ ساڵ و ١٠٠ ساڵ لەمەوبەر نەماوە کە ڕێبەر یان سەرکۆمارێک ئەگەر بیهەوێ، بتوانێ کێشەیەکی قووڵی مێژوویی لە ماوەی ساڵێکدا چارەسەر بکا و جوابی نەیارەکانی نەداتەوە. لەم سەردەمەدا هێز و گرووپی خاوەن بەرژەوەندی زۆرن و هەموو لایەنەکان و هێزەکانی نێو وڵاتێک لە چارەسەر کردن و چارەسەر نەکردنی کێشەیەکدا بە پێی قورسایی دەور دەبینن. بۆ وێنە ئێستا لە تورکیا تەنانەت ئەگەر پارتی داد و گەشە پێدان(AKP) و ئەردۆغان بیشیانهەوێ ناتوانن بە ئاسانی چارەسەری کێشەی کورد بکەن، هەر وەک لە مەسەلەی چاکسازی یاسای بنەڕەتیدا دەبینین هەموو لایەک دەور دەبینن. کەواتە واقیعبینی ئەوەیە کە بیر لە کەڵک وەرگرتن لە هەموو دەرفەتەکان بکەینەوە و ئێمە بمانەوێ و نەمانەوێ چارەسەری کێشەی کورد چ لە ئێران و چ لە تورکیا هەنگاو بە هەنگاو دەبێ. بۆ وێنە با وای دابنێین کە لە ئێرانی داهاتوودا کەسێکی وەک مووسەوی یان هەر کەسێکی دیکە بە دەسەڵات بگا، ئەوان دەتوانن تا ڕادەیەک کرانەوە بەڕووی کورد و نەتەوەکانی دیکەدا دروست بکەن و هەندێک ئیمتیاز بدەن، بەڵام واقعیەتەکە ئەوەیە کە ناتوانین دوای چەند دانیشتن و وتووێژ لەگەڵ ڕێبەرانی کورد، ئێمە ئەو چاوەڕوانیمان هەبێ کە هەموو شێک بۆ کورد جێبەجێ بکەن. ئەو کارانە پێویستی بە گەشەسەندنی دیموکراسی و ئامادەکردنی ڕای گشتی هەیە. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێشوازی لە کرانەوەکان لە ناوەند دەکەین و هەر لەم ڕوانگەیەشەوە بوو کە ساڵی ڕابردوو هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری ئێرانمان بایکۆت نەکرد و داوامان لە خەڵک کرد کە "هەڵبژاردنەکان بکەنە دەرفەتێک بۆ هێنانە گۆڕی ویست و داخوازییە نەتەوەییەکانیان". مەبەستم ئەوەیە کە لەم ڕووەوە هەوڵماندا بەو ئاراستەیەدا بچین کە کرانەوەیەک لەوێ دروست بکەین.

پرسیار: هێزە شەڕکەرەکانی ئەمریکا عێراقیان بەجێهێشت. لە داهاتوودا سوپای عێراق بەهێزتر دەبێ لە هێزی پێشمەرگەی کوردستان. ئەمەش ئەگەری ئەو بەهێزدەکات کە لەژێر فشاری کۆماری ئیسلامیی، داوا لە حکومەتی عێراق بکرێ بۆ دەرکردنی هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی ئێران. لە ئێستاشدا ئەو پیلانە لەسەر موجاهیدین مەترسیی لەسەر ژیانیان دروستکردووە. پێتانوانییە هەمان خەتەریش لەسەر هێزە ڕۆژهەڵاتییەکانە؟ ئێوە ستراتیژ و پلانی داهاتوتان چییە؟

خالید عەزیزی: دیارە لە سیاسەتدا هیچ شتێک مەحاڵ نییە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش ئەمن پێموانییە ئەو گوشارەی کە ئێستا بەنیسبەت موجاهیدینەوە هەیە بخرێتە سەر ئێمە. دیارە ئێستا ئەو گوشارە بەو شێوەی پێشوو لە سەر موجاهیدینیش نەماوە. ئەوان لە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی ناوەندی عێراقدان و هەندێ هۆکاری دیکە کە نامەوێ ئاماژەیان پێبکەم لەو پێوەندییەدا کاریگەرن. ئێمە لە خاکی هەرێمی کوردستانداین و تا ئێستاش ڕێزمان لە قانوونی حکوومەتی عێراقی فێدراڵ و هەرێمی کوردستان گرتووە و هیچ هێزێکی بەرپرس تا ئێستا ئەو مەترسییەی دروست نەکردوە کە گوشارێکی لەو چەشنەش بخرێتە سەر ئێمە.

دیارە کۆماری ئیسلامی هەوڵی خۆی دەدا کە بە شێوازی جۆراوجۆر گرژی و ئاڵۆزی و نائەمنی دروست بکا، بەڵام لەم نێوانەدا هەڵسووکەوتی ئێمە وەک هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان گرنگە کە پێموابێ توانیومانە ڕچاوی هەندێ خاڵ بکەین کە بەرژەوەندی هەرێمی کوردستان نەخاتە مەترسییەوە. لەبەر ئەوەیە کە ئێمە پێمانوانییە ئەو شتە ڕوویدا وەک ئەگەرێکیش زۆر بەدووری دەبینین.

سەبارەت بە مەسەلەی ستراتیژی، ستراتیژی ئێمە کە لە کۆنگرەی ١۴دا پەسەند کراوە، هەوڵدانە بۆ وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس، بەڵام ئێستا دروشمان "دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دیموکراتیکی فێدراڵ دا"یە. سەربارەت بەوەی کە چ پلانێکمان هەیە، وەک پێشتریش باسم کرد ئێمە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان لە هەموو ڕێگا و دەرەتانێک گەڵک وەردەگرین و هەموو شێوازەکانی خەبات لە سەر مێزی کارمانە و لە پێوەندی لەگەڵ هەر ڕووداوێکدا کە بێتە گۆڕێ کام ڕێگا بە باش بزانن ئەوە هەڵدەبژێرین.

خالید عەزیزی:کوردستان موڵکی تایبەتی هیچ حیزبێکی سیاسی نیە

ڕۆژنامەی ئاوێنە

خالید محەمەدزادە

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە چاوپێکەوتنێکدا لە گەڵ ڕۆژنامەی ئاوێنە ئاماژە بەوە دەکات کە زۆربەی ئێرانیەکان هیچ لە کێشە کورد نازانن و داوا لە کوردەکانی ئێران دەکات کار بکەن بۆ ناساندنی کێشەکەیان لە ناو ئێرانیەکانو هاوکات داوا لە لایەنەکانی شەڕی ناوخۆ لە کوردستانی ئێرانیش دەکات داوای لێبوردن لەخەڵکی کوردستان بکەن.

پرسیار: پێگەی کورد لە سەر ئاستی نێودەوڵەتی چون دەبینی؟

وەڵام : ئەوندەی پەیوەندی بەو بەشە لە خەڵکەوە هەیە کە بە جۆرێک بە دواداچوون بو کێشەی کورد دەکەنو هەست دەکەن کورد زولمی لێدەکرێت ، جۆرێک هاودەردی لە گەڵ کورد هەیە لە رووی مرۆڤایەتیەوە، بەلام ئەگەر باس لە روانگەی دەولەتان بەرامبەر بە کورد بکەین ئەوە زۆر جیایە.

پرسیار: جیاوازیەکەی لە چیدایە؟

وەڵام : تا ئەو جێگایەی پەیوەندی بە ئاستی پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکانەوە هەیە، کورد ئەگەر وەک نەتەوەیەک چاوی لێ بکەینو سەیر بکرێت ناکەوێتە ناو معادیلاتی دەوڵەت لەو بازنەیەدا. قەزیەی کورد لە هەر پارچەیەک لە چوارچێوەی ئەو حکومەتانەی کوردیان بە سەردا

دابەشکراوەباسی لێوە دەکرێت لە دنیای دەرەوە. بە حوکمی ئەوەی کە پەیوەندی نێودەوڵەتی لە سەر بەرژەوەندی نێوان دەولەتان دامەزراوە، هەر بۆیە ئەوان قەزیەی کورد لە چوارچێوەی پەیوەندیەکانی خۆیان لە گەڵ ئەو دەولەتانە پێناسە دەکەنەوە.

پرسیار: ئالەم بازنەیەدا دۆخی کوردی ئێران چون سەیر دەکرێت؟

وەڵام : ئەو ماوەی کە بۆ خوم لە ئەمریکاو ئەوروپا بوومە، بۆم دەرکەوتووە ئەو دەوڵەتانە کاتێک باسی کوردی ئێران دەکەن تەنیا لە دەلاقەو روانین و خوێندنەوەی حکومەتی ئێرانەوە سەیری کوردی ئەو وڵاتە دەکەن. بەڵام بە بەراورد لە گەڵ ساڵانی پێشوو قەزیەی کورد لە دەرەوە بە گشتیی ناسراوەو ئەزمونی هەرێمی کوردستانیش یارمەتی قەزیەکەی کردووە، ئەمە لە گەڵ ئەوەی کێشەی کوردی تورکیاش هاوکاری زۆری کردووە کە کێشەکە بناسرێت. بۆیە کێشەی کورد پشتگوێ ناخرێت، بەڵام لە تەعامولی سیاسی جیاوازیان لە گەڵ یەکتر هەیە

پرسیار: باسی ئەوەتکرد کە وڵاتانی دەرەوە لە دەلاقەو روانینی حکومەتی ئێرانەوە، سەیری کێشەی کورد لە ئێران دەکەن، پرسیار ئەوەیە کە حکومەتی ئێران چ وێنەیەکی لە دەرەوە لە کوردی ئێران بە دەستەوە داوە؟

وەڵام : ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ چۆنیەتی رووبەڕووبونەوەی حکومەتی ئێران لە گەڵ کێشەکە. ئەگەر فشارێک لە سەر ئێران هەبێت لە سەر قەزیەی کورد کە بە باوەڕی من زۆر بە کەمی ئەو فشارە هەیە لە دەرەوە، لەو حاڵەتانە ئێرانیەکان تێکۆشاون بڵێن کورد لە ئێران بە زمانی خوی قسە دەکاتو لە چوارچێوەی قانوون مافی پارێزراوە. بەلام تا ئێستا زۆر دیار و بەرچاوە نەمبینیوە بڵێن لە سەر کوردی ئێران ئەو تێبینیەمان هەیە. هەندێکجاریش کە راپۆرتی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا یا یەکیەتی ئەوروپا لە سەر هەلاواردن لە ئێران بڵاودەکرێتەوە، لەو چوارچێوەش قەزی کورد دیتە گۆڕێ.

پرسیار: بە پێی قسەکانی ئیوە، هەتاکوو ئێستا کوردەکانی ئێران نەیانتوانیوە پرسی خۆیان لە دەرەوە بخەنە بەرباس. حیزبی ئیوە لەو بارەوە چیکردوە بۆ ورژاندنی ئەو پرسە؟

وەڵام : ئێمە وەک حیزبێکی سیاسی هەولی زۆرمانداوە کە قەزیەی کورد بهێنینە گۆڕێ، بەلام مەجاڵی مانۆرو کاروباری دبلۆماسی دەگەڕێتەوە سەر دۆخی خوت لە پانتا سیاسیەکەدا. ئێمە تێکۆشاوین دنیای دەرەوە سەرنج بدەنە قەزیەی کورد لە ئێران. ویستومانە وێنەیەک لە کورد بدەینە دەرەوەو لە ڕێگای دیالۆگەوە ویستومانە کێشەکەمان چارەسەر بکەین. هەولمانداوە دۆست پەیدا بکەین، بەلام ئاکامی دیپلۆماسی ئێمە کاتێک دەتوانێ باش بێت کە من ئیستا بۆخوم لیی رازی نیم دەبێت یەگگرتوو بین. ئیمە ئەوەی لە توانامانـدا بووە کردوومانە بەلام کوردی ئێران ئەگەر بتهەوێ وەک نەتەوەیەک دیپلۆماسی بکات، دەبێت حیزبەکانی یەکگرتوو بن و لایەنی دەرەکی هەست بەوە بکات ئەو نەتەوە یەکگرتوویە. بە داخەوە ئەوە کەموکوری ئیمە بوو. بەلام ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەم لە ئەوروپا هەم لە ئەنتێرناسیونالی سوسیالیستو لە وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکاش هەولمانداوە کار بۆ قەزیەکە بکەین.

پرسیار: تو خوت رازیت لەو هەوڵانە؟

وەڵام : ئەوندەی پەیوەندی بە پرۆژەی حیزبی ئیمەوە بێت بە پێی توانای خۆمان کارمان کردووە، بەلام وەک کوردی کوردستانی ئێران لە کاری خۆمان رازی نیم. هۆکەشی ئەوەیە کە بە داخەوە حیزبیەکان پرشوبلاون و هەر کەسە لە روانگەی حیزبەکەی خوی کاری دیپلۆماتیک دەکات.

پرسیار: کێشەکە هەر یەکنەگرتنی حیزبەکانە یا نا دەبیت لە شوینی دیکەوە بۆ کیشەکان بچین. بۆ نمونە ئیستا جگە لە حیزبەکان بە هەزاران کەسی غەیرە حیزبی لە کوردی ئێران لە دەرەوەی وڵاتن؟

وەڵام : بەپێی دۆخی ئێران لە سەر ئاستی نێودەوڵەتی مەجاڵ بۆ مانۆردانی ئیمە دەکرێتەوە. کیشەی دنیای دەرەوە لە گەڵ ئێران، زیاتر کیشەی ئەمنیەتو ئاسایشە کە ئێران وەک مەترسیەک چاو لێ دەکەن. لەو حالەتەدا کێشەکە کورت دەکرێتە بۆ سەر بەرژەوەندیەکی دیاریکراو. ئەگەر بە جۆرێک لە داهاتوودا ئیرانیش سازش لە گەڵ دنیای دەرەوە بکات، رەنگە زۆر گوێ بە ئێمەش نەدەن، بەڵام ئێمە بۆخومان تێکۆشان کیشەی مافی مرۆڤ و ئازادیەکان بهێنینە گۆڕێ. دنیای دەرەوە لە ئێستادا بە شوێن ئالترناتیڤێکی دیاریکراو بو ئێران ناگەرێ وەک نمونە عیراق و ئەفغانستان. ئەمەش وایکردوە کە کاری ئێمە نەکەوێتە چوارچێوەی دیپلۆماتیەکی کاراوە.

پرسیار: بەڵام ئەمە تەنیا دیوێکی ئەو لاوازیەیە کە باسی دەکەی، لە ناوخۆی ئێرانیش بە رای من کوردەکان دیسان نەیانتوانیوە تەنانەت کێشەکەشیان ئێرانی بکەن؟ واتا ئیستا زۆرێک لە هاوڵاتیانی ئێرانی نازانن کوردی ناو ئێران چیان دەوێ؟

وەڵام : وایە. حکومەتی ئێران تا ئێستا بەرامبەر بە کوردی لە ناو ئێران بێدەنگی هەڵبژاردووەو میدیاکانی باسی ناکەن. بۆیە خەلکی ئێران زۆر لە کێشەی کورد تێناگەن بە تایبەت ئەو نەسلە لاوەی کە ئیستا لە ئێران هەن نازان ئێمە چی دەڵێین. بە باوەری من ئەوە ناتەواویەکی گەورەی ئێمەیە لە ئێران کە بە باشی خەلکی غەیرە کورد لە کیشەکەمان تێناگات. من قبولی دەکەم دەبێ تێبکۆشین لە داهاتوودا خەلکانی دیکەی ئێران لە کێشەی ئێمە تێبگەن. مادام ئێمە دەمانەوی کیشەی کورد لە چوارچێوەی ئێران چارەسەر بکرێت دەبێ ئەو کارە بکەین.

پرسیار: چی بکرێت باشە؟ ئێران هەموو چالاکیەک بە پیلان سەیر دەکات و هاوکات لە سالانی رابردووش دا حیزبە کوردیەکان هەر جموجۆلێکی دەرەوەی خۆیان بە گۆمانەوە سەیر کردووە؟ ئەم پەیامە دەبێت چون کاری لە سەر بکرێت؟

وەڵام : یەکەم ئەوەی کە هەموو تاکێکی کورد مافی خۆیەتی لە جوولانەوەی کورد لە ئێران بەشدار بێت. دووهەم میتۆدو شیوازی جۆراوجۆر دەکرێت کاری پێبکرێت، سێهەم کوردستانی ئێران موڵکی تایبەتی هیچ حیزبێکی سیاسی نیەو تەنانەت موڵکی سیاسی هەموو حیزبەکانیش نیە. موڵکی سیاسی ئەو نەتەوەیە کە بۆخوی بریار دەدات. ئێمە دەبێ فەرهەنگی پاوانخوازی حیزبی لە نێو بەرین. نابێت بە چاوی گۆمانەوە سەیری هەموو جموجولێک بکەین. دەبی تێبکۆشین متمانە بگەڕێنینەوە بۆ نێو کۆمەلگا. ئیمە لە گەڵ کۆماری ئیسلامی لە کێشەداین، نەک لە گەڵ نەتەوەکەی خومان. ئەو خەلکە وەک ئێمە بیر ناکەنەوە. خەلکی تر رەنگە بە شیوازی دیکە بیر بکەنەوە.

پرسیار: هەست ناکەی بوونی پاشماوەی کەلتوری شەری چەکداری و کۆمەلێک هۆکاری دیکە هۆکار بن بۆ نەبوونی کاری دیموکراتی لە ناو کورەکانی ئێران و حیزبەکانیان؟

وەڵام : سروشتی شەری چەکداری و ئەوەی کە کۆماری ئیسلامی شەری بە سەر ئێمەدا سەپاندووە مەجالی کاری دیموکراتی حیزبی بۆ ئێمە زورم کەم هێشتەوە. ئێمە لە کاری مەدەنی و خەباتی مەدەنی بە راستی بێ ئەزمون بووین. لە سەردەمی خاتەمی کرانەوەیەک هاتە گۆرێ لە کوردستان کە من بە باشی دەنرخێنم. خەلکی تریش شێوەیەکی تریان لە جموجۆل هێنایە گۆرێ. بۆیە سەیر نیە حیزبەکان کە ٣٠ ساڵە لە کێشەدان لە گەڵ حکومەتی ئیسلامی تەنیا عادەتیان بە یەک جۆر لە خەبات گرتبێت. سەیر نیە ئەو هەموو کوشتارەی کوماری

ئیسلامی و ئەو هەموو زیانەی ئێمە داومانە زۆرتر لە یەک خانە لە کێشە لە گەڵ کۆماری ئیسلامی مابێتەوە. مەجالی دیکەمان کەمبووە کە شیوەی تر تاقی بکەینەوە. ئێستا ئێران ئەو مەجاڵە نادات، بەلام ئێمە زۆرمان پێباشە ئەو مەجاڵە هەبێت. بەلام من ئەوە قبول دەکەم کە حیزبەکانی ڕۆژهەلات کەم لە ژیانی دیموکراتی بوون تا عادەت بە فرەیی لە خەبات بگرن

پرسیار: *حیزبەکان تێگەیشتنی جیاوازیان بۆ پرسی کورد لە ئێران هەیە. حیزب هەیە تا ئیستاش کێشەکە بە کێشەی چینایەتی وەسفدەکات. ئەحزابی ئیسلامیش هەن پێیانوایە کێشەکە لە روانگەی ئیسلامەوە دەبێت چارەسەر بکرێت، حیزبیش هەیە دەلێت پرسەکە نەتەوەییەو دەبێ چارەسەری دیموکراتی بۆ بکرێت. کیشەی کورد لە گەڵ حکومەتی ئێران چ پێناسەیەک هەڵدەگرێت؟*

وەڵام : کێشەی کورد لە ئێران بە تەواوی کێشەیەکی نەتەوەییە، بەلام بە حوکمی ئەوەی ئێمە پێمانوایە دیموکراسی و بەشداری خەلکو هەلبژاردن هاوکاری دەکات بەوەی کە کیشەکان چارەسەر بکرێت، ئێمە سروشتێکی دیموکراسیخوازی پێدەدەین. بەلام لە نێو کۆمەلگای کوردیش بۆچونی جیاوازیش هەیە. هەر حیزبێکیش بە پێی ئایدئۆلۆژی خوی خوێندنەوەی خوی هەیە بۆ کیشەکە. بەلام ئێمە وەک حیزبی دیموکرات کار بۆ ئەوە دەکەین ئەو نەتەوەیە لە چوارچێوەی ئێران بە مافەکانی بگات.

پرسیار: *هیوایەک بۆ کاری هاوبەش لە ناو حیزبەکان هەیە بۆ ئەو پرسە؟*

وەڵام : ئەو لەتبوونو ئینشعاباتەی ناو حیزبەکان تا رادەیەکی زۆر شوینەواری ماوەتەوە. رەنگە زۆر زەحمەت بێتو کارێکی ئاسان نەبێ. بەلام دەبێ کاری بۆ بکەین کە لێک تیبگەین. بەلام ئێستا بوم زەحمەتە بلێم بەرەیەکو پلاتفۆرمێکی هاوبەش دروست دەبێت. ئەو لایەنانەی کە کیشەیان هەیە لە گەڵ یەکتر دەبێت فێری ئەوەبین لە گەڵ یەکتر دانیشینو قسە بکەین. ئەگەری ئاوریش لە رابردوو دەدەینەوە دەبێ لە ژێر بەرژەوەندی داهاتوو بێت.

پرسیار: *زۆرجار ناکۆکی هەر دوو حیزبی دیموکرات لە گەڵ یەکتر بە کۆسپی لێک نیزیکنەبونەوەی حیزبەکانی ڕۆژهەلات باس دەکرێت. ئەمە تا چەند راستە؟*

وەڵام : ئەوەی کە دوو حیزبی دیموکرات هەیە ئەمری واقێعە. من پیموایە هەر دوولایەنی دیموکرات دەتوانن زۆر هاوکاری ئەوە بکەن کە چۆن حیزبەکان لێک نزیک ببنەوە. هۆکەشی ئەوەیە کە تو قسە لە سەر هەر شتێکی هاوبەش بکەی مادام ئە دوو لایەنەی دیموکراتی تێدا نەبێت، جێبەجێ نابێت. ناکرێت لایەنێکی دیموکرات بەشدار بیتو لایەنەکەی تر نەبێت. رێگای کاری هاوبەشی ئەحزابی کوردستانی ئێران لە رێگای پەیوەندیەکانی نێوان هەر دوو حیزبی دیموکراتەوە دەبینم. لێرەوە دەکرێت ئەو کۆدەنگیە لە نێوان حیزبەکان دروست بێت.

پرسیار: *لە چارەسەرکردنی کیشەکانی ناو هەر دوو حیزبی دیموکرات بۆ خوت چیتکردوە؟*

وەڵام : ئێمە لە دوای کونگرەی چواردەوە هەموو کارێکمان کردووە بۆ ئاساییبوونەوەی پەیوەندیەکانمان. وەک خوشم هەوڵمداوە کە هاوکاری بکەم پەیوەندیەکانمان ئاسایی بێتەوەو بوارێک خوش بکەین بۆ قسە کردن پێکەوە.

پرسیار *ئەوان بە پێشوازی ئەو هەنگاوانەی تۆوە هاتوون؟*

وەڵام : پەیوەندیەکانمان بە بەراورد لە گەڵ سالانی رابردوو باشتر بووە. جۆرێک عەتف هەیە بەرامبەر بە یەکتر. هیوادارین ئەوانیش بەوە گەیشتبێتن کە لەتبوونی دیموکرات ئەمریکی واقێعەو هەر دوولا دەبێ کاری بۆ بکەین بۆ نۆرمال بوونەوەی. دیارە دەبێ ئەوە زۆرتر لەوان بپرسی.

پرسیار: *باس لە هەوڵەکانی شەخسی خوت دەکرێت بۆ ئاسایی بوونەوەی کیشەکانتان لە گەل حدکا؟ چیتان کردوە؟*

وەڵام : زۆر سروشتیە ئێمە پێوەندیمان لە گەڵ یەکتر هەبێت. ئێمە پێش حیزبابەتیش کاک مستەفا هیجری مان دەناسی. لە حیزبایەتیش نێوانمان هەر خوش بووە. ئیستاش بە سروشتی دەزانم پەیوەندیمان هەبێت. پەیوەندیەکەش زۆر سروشتیەو لە گۆڕێ دا هەیە. بەلام لە شیوازی رەسمی هیچ دانیشتنێکی رەسمی بەینی من و سکرتیری گشتی حدکا نەبووە.

پرسیار: *حدک تا چەند کۆسپ بووە لە سەر رێگای یەکگرتنەوەی دیموکراتەکان؟*

وەڵام : بە حوکمی ئەوەی تا ئیستا دانەنیشتووین لە سەر یەکگرتنەوەی نێوانمان قسە بکەین نەبووە بە باسی جدی لە ناو خوماندا. لە شیوازی ئەفکاری ئێمەدا کوسپێک نابینم بۆ یەکگرتنەوە. رێبەری ئیمە ئامادەیی تەواوی هەیەلە سەر ئەو شتانە قسە بکات.

پرسیار: *ئێستا خەڵکانیک ئەو دیمانە دەخوێننەوە رەنگە بلێن ئیوە ئەوەندە باسی یەکگرتنەوە دەکەن بۆ جیابوونەوە؟*

وەڵام : لە کاری سیاسیدا ناکۆکیو جیاوازی کارێکی سروشتیە. ئەوە لە مێژووی حیزبی دیموکرات لە دوای کۆماری کوردستانەوە و لە سەردەمی کاک ئەحمەد توفیق و د. قاسملوو د. شەرەفکەندی و سەردەمی ماموستا و سەردەمی کاک مستەفا هیجری تا ئیستا کیشە و ناکۆکی لە ناو حیزبی دیموکرات هەر هەبوە. شتێکی سەیریش نیە چونکە ئازادی رادەربرینی تێدا بووە! کیشەی سیاسی هەبووە. لە سیاسەت سەیر نیە کە زۆر جار ئەو ناکۆکیەکانە بەوە دەگات کە لێک جیاببنەوە. ئێستا هەر دوولا ماوەیەک وەک دوو حیزبی دیموکرات کار دەکەن، جۆرێک خوێندنەوەیان بۆ رابردوو هەیە.؟ ئەگەر بەوە بگەن تێکەل بنەوە من پیموایە کارێکی باش دەکەن. نابێ بلێن باشە بۆ جیابوونەوە؟ ئیستا بۆ تێکەل دەبنەوە؟ ئەوە لە دنیای سیاسیدا زۆر ئاساییە.

پرسیار: *هیچ زەمانەتێکیش نیە کە دوای تێکەلبوونەوە ئینشعاب روو بدات؟*

وەڵام : لە سیاسەت و حیزبابەتیش هەرگیر تەزمین نیە کە جەمعێک هەتا هەتا پێکەوە کار بکەن. بەلام من هیوادارم ئەگەر جارێکی تر لە گەڵ یەکتر دانیشتین، فەرهەنگ سازی بکەین و لە کاری جەمعی دا ئەو مەترسیانەی ئینشعاب دروست دەکەن کەم بکەینەوە. چونکە ئەو لەتبوونانە لە سەر کیشەی سیاسی نیە. لە سەر ستراتیژی نەبووە. ئیختلافاتی زەوق و سەلیقە بۆ بەریوەبردنی حیزب بوو.

پرسیار *لەو شەرە ئیعلامیەی لە نێوان کۆمەلەی شۆرشگیرو حدکا هاتە گۆرێ حدک دوای ماوەیەک بێدەنگی، راگەیەندراویکی بلاوکردەوە. رەخنەتان لی ◌َدەگرن کە بەیاننامەکەی حدک بە جۆرێک خۆدزینەوە بوو لە دیفاعکردنی لە مێژووی حیزبی دیموکرات؟*

ئەوەندەی پەیوەندیی بە رابردووی حیزبی دیموکراتەوە هەیە بە باش و خراپ ئێمە خۆمان بە خاوەنی هەمووی دەزانین. ناچمەوە سەر وردەکاری شەرەکانی دیموکرات و کۆمەلە، بەلام بۆیە **وەڵام :** لە سەر رابردووی هیچ کیشەیەکم نیەو هۆکەشی ئەوەیە کە ئێمە خۆمان بە بەشداری هەموو ئەو بریاراتە دەزانین کە روویداوە؟

پرسیار: *وەک سکرتێری حیزبی دیموکرات، پیتوایە حیزبی دیموکرات هەڵگیرسێنەری شەری ناوخۆ بووە وەک تەیفی کۆمەلە دەڵێن؟*

وەڵام : من پێموانیە حیزبی دیموکرات هەڵگیرسێنەری شەری ناوخویی بووبێت. ئەوە قەزاوەتی منە وەک حیزبی دیموکرات. ئەگەر لە کۆمەڵەش هەمان پرسیار بکەی ڕەنگە ئەوانیش ئەوە بلێن. بۆیە من دەڵێم هیچ قازییەک ناتوانێ قەزاوەت لە سەر شەری دیموکرات و کۆمەلە بکات و چارەسەری بکات. ئۆسولەن چوونە ناو ئەو باسەش هیچ ئەنجامێکی نیە. بەلام لە پەیوەندی لە گەڵ ئەو هەڵویستەی ئێمە ئەوەندەی پەیوەندیی هەبێت بە قسەکانی کاک عەبدوڵلا موهتەدی لەو کتێبەدا، ئێمە ئەوەمان ڕاگەیاندوە کە کاتی ئەوە نەبوو چووبایەتە ناو ئەو وردەکاریانە. ئەو وردەکاریانەی کە کاک عەبدوڵلا باسی کردوە ئێمە وا بیر ناکەینەوەو. ئاوا نیە کە کاک عەبدوڵلا دەڵێت. لە هەمان کاتیش ئێمە دەلێین، با نەچینەوە ناو ئەو کێشانە و وتوومانە ئێمە دەبێ داوای لێبۆردن لە خەلکی کوردستان و بنەماڵەی شەهیدانی هەر دوولا بکەین.

پرسیار: چون سەیری ئەو ڕونکردنەوەی حدکا دەکەی؟ ئەوان دەڵێن ئەمە دیفاع بوو لە مێژووی حیزب و هەڵویستەکانی دوکتۆر قاسملوو کە پێویست بوو بمانکردایە؟

وەڵام : مێژووی حیزب بە چاک و خراپ ئێمەش تیدا بەرپرسین. ئەو ڕوونکردنەوەی حدکا هیچ پەیوەندی بە دیفاعکردن بە مێژووی حیزبی دیموکراتەوە نەبوو. ئۆسولەن هەڵویستێک بوو لە بەرامبەر ئەو دیمانەی کاک عەبدوڵلا موهتەدی . بەلام لە کیشەیەکی ئاوادا ناکرێت ئێمە دیفاع لە مێژوی حیزبێک بکەین کە تەمەنی ٦٤ ساڵە. لەو مێژوویە زۆر قوناغی بریوە و ئەو دیفاعە زۆر لەوە بە بچوکتر دەبینم کە دیفاعی لەو مێژووە کردبێت. مێژووی حیزب زۆر لەوە گەورەترە کە ئێمە بین ئاوا پێناسەی بکەین.

پرسیار: ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە دەبێ ئەو شەرە نەقد بکرێت؟

وەڵام : فەرقی قەزاوەت لە حقوقو قەزاوەت لە سیاسیەت دا ئەوەیە کە لە دادگا قازی بریارێک دەداتو تەواو دەبیو دەولەتیش ئیجرای دەکات، بەلام لە دنیای سیاسەتدا قەزاوەت زۆر سەختە لە سەر رابردوو. بۆیە زۆر زەحمەتە ئێمە قەزاوەتی بێلایەنانە لە سەر ئەو رابردوویە بکەین. قەزاوەتی دواجار لە سەر سندوقەکانی دەنگدان دەکرێت. بەلام شەری ناوخویی هەموو لایەکەمان تێدا بەرپرسینو هەوڵ بدەین دووپات نەبێتەوە. ئیمە دەبی فەرهەنگسازی بکەین و ئەو شتانە دووپات نەبێتەوە. بو من ئەوە گرنگە کە چون دەتوانین فەرهەنگسازی بکەین کە هەرگیز ئەو شەرە لە داهاتووی کوردستانی ئێران دووپات نەبێتەوە. بەراستی هیچ پاساوێکی بۆ نایەتەوە ئەگەر لە داهاتوو حیزبی کوردی لە گەڵ یەکتر شەر بکات.

پرسیار: ئایا حکومەتی ئێران ئامادەیی ئەوەی تێدایە دانوستان لە گەڵ ئێوە بکات. ئەمە لە گەڵ ئەوەی پێشتر ڕاتگەیاندبوو ئەگەر مەجالی کارکردن هەبێت لە ئێران ئەوە ئێمە دەگەڕێنەوە؟

وەڵام : من پێموایە ئێران توانایی ئەوەی تێدا نیە کە دانوستان لە گەڵ ئێمە بکات. تەنانەت ئامادەیی ئەوەشی نیە بوونی سیاسی ئێمە لە ناو خوی وڵات قبول بکات. بەلام ئێمە بۆ ئەو مەسەلانە دەهێنینەوە گۆرێ؟ ئێمە لە ئێران بە دوای چارەسەر دەگەڕێین. بەشی هەرە زۆری خەڵکی ئێران لە داواکانی کورد ناگەن. من بە پێویستی دەزانم ئەو باسانە لە کۆمەڵگای ئێرانی بلاو بێتەوە، بۆ ئەوەی فشارێکی زیاتر لە سەر کۆماری ئیسلامی هەبێت کە ئەحزابی کوردی شەرخواز نین. ئەحزابی کوردی حەزیان لە تەقەکردن نیە.حیزبی کوردی پێی خوشە ئەگەر مەجال هەبێت لە ناو خوی ئێران چالاکی بکات. ئەو پەیامە من بە دروستی دەزانم کە لە ناو ئێران فەرهەنگسازی بۆ بکرێت. ئەوە بە مانای ئەوە نیە کە کۆماری ئیسلامی ڕازی دەبێت بەو داوایە. ئێمە ئەگەر هەر بۆ خومان بیر بکەینەوە و هەر بۆ خەلکەکەی خۆمان قسە بکەین خو کێشەمان نیە. ئەو پەیامە زۆرتر بۆ خەلکی دەرەوەی کوردستانە. ئێمە وەک حیزبێکی ناوچەیی کێشەمان لە گەڵ تاران هەیە. بۆیە دەبێ ئەو بە بەرپرس بزانین کە نایەوێ کیشەکە چارەسەر بکاتو دەبێ داواکاری نوێش بخەینە ناو خەڵکو بلێین ئێمە ئامادەین دەستپێشخەری بکەین بۆ کیشەکان. خەلکی ئێران وەک ئێمە بیر ناکەنەوە، ئەمە هەڵەیە.

پرسیار: ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە ئەبزاری خوی دەوێ بۆ بەرەپێشبردن، ئەم ئەبزارانەش هەتاکوو ئیستاش غایبە، حیزبی دیموکرات چیکردوە؟

وەڵام : لە میدیای حیزبی هەولماندا‌وە ئەو بۆچوونە بچێتە پێش، لە میدیای فارسەکانەوە کارمان بۆ کردووە. لە مەیدانی دیپلۆماسی ئێمە ئەو باسانەمان هێناوەتە گۆرێ. ئێمە دەبی زمانی ئەو بوارەمان هەبێت.

خالید عەزیزی: هیچ نەتەوەیەک بە تەنیا خاوەنی ئێران نییەو هیچ زمانێکیش بە تەنیا نوێنەرایەتیی ئێران ناکا

ڕۆژنامەی کوردستان

دیمانە:ڕێبوار مەعروفزادە

سکرتێری گشتیی حیزب لە وتووێژ لەگەڵ ڕۆژنامەی «کوردستان»دا:

ئێمە پێمانوایە گۆڕانەکانی ناوچە پەرە دەستێنن، هەربۆیەش دروشمی کۆنگرەکەمان خۆئامادە کردن بۆ هەلومەرجی نوێ خەبات بوو.

«کوردستان» بۆ تیشک خستنە سەر سیاسەت و هەڵوێستەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بەدوای کۆنگرەی پازدەیەم دا، بە پێویستی زانی چەند پرسێک لەگەڵ سکرتێری گشتیی حیزب، ڕێزدار خالید عەزیزی دا بێنێتە بەرباس. لەم وتووێژەدا ڕوانگەکانی سکرتێری گشتی و حیزبەکەی لەبارەی داهاتووی پێوەندییەکانی حدک و حدکا، گرنگیدان بە ناوچەکانی خوارووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، فیدراڵیزم و پرسی نەتەوەیی لە ئێران و گۆڕانەکانی ناوچە و پرسی کورد، دەخوێننەوە:

کوردستان: بە بڕوای جەنابتان لە ماوەی ئەو لەتبوونەدا، خاڵە جیاواز و جیاکەرەوەکانی حدک و حدکا چ بووە؟ هەروەها کۆنگرەی ١٥ی حدک لەو پێوەندییەدا چ هەڵوێستێکی گرتووە؟

خالید عەزیزی: پێشەکی ئێمە با ئەو خاڵە جیاوازانەی کە کاتی خۆی حیزبی دێموکڕاتی لەسەر لەتبوو بکەین بە مێژوو. بەڵام ئەگەر لەسەر ئێستا و داهاتوو قسە بکەین بێ شک

خاڵە هاوبەشەکانمان لە خاڵە جیاوازەکانمان زیاترە. خاڵە هاوبەشەکانی حدک و حدکا بریتیین لە: ١- ڕابردووی حیزبی دێموکڕات بە هەموو ئەو باشی و خراپییانەی بوویەتی، ڕابردووی هەر دوو لای دێموکڕاتە. ٢- لە نێوخۆی وڵات، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەتایبەت ئەندامانی حیزب، ئەو لەتبوونەیان پێ ناخۆش بووە و ئەو بابەتە لەباری ڕۆحی یەوە کاریگەریی خراپی بووە. هەروەها ئێمەش وەک هەر دوو لای دێموکڕات جیاواز لەوەی کام لایەن زیاتر یا کەمتر تاوانبار بووە، لەتبوونی حیزبمان پێ خراپ بووە. ٣- ئێستا دوای ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە کۆمەڵگای ئێران و چەندین گۆڕانکاری گەورەی ناوچەکە وا هەڵدەگرێ کە کورد لە سناریۆ ناڕوونەکانی داهاتووی ئێران، دەورێکی بەهێزی هەبێت کە ئەوەش پێویستی بە دۆزینەوەی میکانیزمی لێک نزیکبوونەوە هەیە. دیارە کۆنگرەی ١٥ی حدک لەو بڕوایەدا بوو کە کێشەی هەر دوو لای دێموکڕات لە ڕێگای وتووێژ و دیالۆگ چارەسەر دەکرێت. ئەگەر ئێمە لەو پێوەندییەدا بمانهەوێ لە شوێنێکرا دەست پێ بکەین، پێویستە لەگەڵ یەکتر دانیشتن بکەین و پێکەوە لەسەر میکانیزمی چارەسەری داهاتووی حیزبی دێموکڕات بڕیار بدەین.

کوردستان: جەنابتان زۆرجار باستان لەوە کردووە کە لە حیزبی یەکگرتوودا پێکەوە نەدەسازان، ئەو پێکەوە حاوانەوەیە ئێستا کە لە ناو حدک دا لە ئاستی فیکری، سیاسی و تەشکیلاتی بە چ شێوەیەکە؟

خالید عەزیزی: دیارە لە کاری گرووپی دا و بەتایبەتی لە حیزبایەتی دا و بەتایبەتی تر کە ئێمە لە ناوخۆی وڵات دا چالاکیی سیاسیی ئاشکرامان نییە، کەمتر بیروڕای خەڵک بۆ ئێمە دەگەڕێتەوە. سروشتییە کە پێکەوە سازان و پێکەوە کارکردن بێ گرفت نییە. ئەگەر ئەو سەردەم نەمانتوانی لەگەڵ یەکتر بسازێین و بەداخەوە لەتبوونی لێکەوتەوە، هیوادارم بە هەبوونی ڕوانگەیەکی ڕەخنەگرانە و ئاوڕدانەوەیەکی هەمەلایەنە بە نیسبەت ڕابردوو بگەینە سەر ئەو قەناعەتە کە لە ڕەخنە و ڕەخنە لەخۆ گرتن، دانناں بە هەڵە و کەموکورتی، لە خزمەت گەشە و پێشکەوتنی ئێمە دایە. بەگشتی هیوادارم هەوڵ بدەین کە فەرهەنگسازی بکەین تا لە داهاتوودا زیاتر یەکتر تەحەممول بکەین.

کوردستان: لەدوای لەتبوون، لە نێوان کۆنگرەی ١۴ تا ١٥ ، لە ئاستی ناوخۆ و دەرەوەی حدک دا فەزایەکی کراوەتر پێک هات کە مەجالی ئازادیی ڕا دەربڕین، دیالۆگ و ململانێی فیکری زیاتری بۆ ئەندامانی حدک ڕەخساند. بەرنامەی ئێوە بۆ بەردەوامی، مودیرییەت و بەرهەمدار کردنی ئەو کرانەوەیە چییە؟

خالید عەزیزی: مادام ئێمە ئەو میکانیزمەمان قبووڵ کردوە کە حیزبێکی دێموکراتین کەوایە لە نێو ڕیزەکانی ئێمەدا کۆبوونەوە، کۆنفڕانس، کۆنگرە و هەڵبژاردنەکان بە شێوەی دێموکڕاتیک دەبێت. دیارە ئەو بابەتە بێ گرفت نییە، بەڵام بە پێی دیموکراتبوون، هێندێک بەرپرسیارەتی هەیە. ئەو پرسیارەتییە تەنیا ئەوەیە کە ئێمە بتوانین بە پێی توانا لە ڕیزەکانی خۆمان دا، ئەمنییەتێکی حیزبی، تاکەکەسی و حقووقی بۆ ئەندامەکانمان دابین بکەین. هەر بەم هۆیەوە ئەگەر ئێمە فەزایەک پێک بێنین کە هیچ کەس لە نێو حیزب دا تێرۆری شەخسییەت نەکرێ، هیچ کەس بەهۆی بیروڕای جیاواز پەراوێز نەخرێ و بەگشتی هەموو بیروڕاکان لە نێو حیزبدا ئازاد بن، تەنانەت ئەگەر بۆچوونێکی سیاسی پێیوایە کە دەتوانێت فراکسیونێک پێک بێنێ کە بە شێوەی بە کۆمەڵ بیروڕای خۆی دەربڕێ، مافی خۆیەتی کە لە ژێر ڕووناکیی ئازادی و یاسای نێوخۆیی حیزبدا چالاکی بکات.

کوردستان: لە ڕاپۆرتی سیاسیی کۆمیتەی ناوەندی و لە وتەکانی بەڕێزتان لە جێژنی کۆنگرەشدا، لەسەر پێویستیی گرینگیدان بە کرماشان و ئیلام جەخت کراوە. میکانیزمی ئێوە بۆ بایەخدانی زیاتر بەو ناوچانە چییە؟

خالید عەزیزی: پێویستە ئەوە لەبەرچاو بگرین کە بە دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە ساڵی ١٩۴٥ وەک دەستپێکی جموجۆڵی سیاسی لە شکڵی سازمانی و مۆدێرنی دا، بەهۆی ئەوەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان مەجالی چالاکیی ئاشکرا و یاسایی زۆر کەم بووە، تێکۆشانی ئێمە لە پارێزگای ئیلام و تا ڕادەیەک کرماشان کەمڕەنگ بووە. بەڵام مادام ئێمە وەک حدک خۆمان بە هەموو شارو گوندەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێناسە دەکەین، ئەرکی سازمانیی ئێمەیە کە چالاکیی بەرفراوان لەو ناوچانەدا ئەنجام بدەین. دیارە جەخت کردنی کۆنگرەی 15ی حدک لەسەر پێویستیی تێکۆشانی زیاتر لە کرماشان و ئیلام، کۆمیتەی ناوەندی بەرپرسیار دەکات کە لە پێناو چالاکیی تەبلیغاتی، تەشکیلاتی و سیاسیی زیاتر لەو ناوچانە هەوڵ بدات.

کوردستان: ئایا کەمبوونی ڕێژەی بەشداریی دانیشتووانی پارێزگاکانی کرماشان، سنە و ئیلام لە ئاستی ڕێبەرایەتی حدک دا کاریگەریی خراپی لەسەر ڕەوشی نێوخۆ و بەتایبەتی تێکۆشانی حیزب لەو پارێزگایانە دا نابێت؟

خالید عەزیزی: لە پێوەندی لەگەڵ ڕێژەی کەمی بەشدار بوونی دانیشتووانی ئەو پارێزگایانە لە ڕێبەرایەتی حدک دا، پێویستە ئاماژە بەو خاڵانە بکەم:

١- پێویستە جیاوازیی نێوان حیزب و پارلمان دەستنیشان بکەین. لە پارلماندا هەر شار و ناوچە و ئەیالەتێک بە گوێرەی یاسا نوێنەری خۆی دەبێت، بەڵام لە حیزبدا کۆمەڵە کەسێک بە پێی بڕوابوونیان بە پێڕەو و پرۆگرامێکی هاوبەش، بەشدار دەبن.

٢- لە هیچ حیزبێکی دنیادا هەڵبژاردنی ڕێبەری بە پێی ناوچە و ئەیالەت نییە. ڕەنگە لە شوێنێک کەمتر یا زۆرتر بێت.

٣- ڕێژەی کەمی بەشداریی پارێزگاکانی کرماشان و ئیلام لە ڕیزی تێکۆشەرانی ئاشکرای حدک دا، بە واتای هەڵاواردنی ئەوان لە بەرنامە و سیاسەتی پراکتیکی حیزبدا نییە. بەم پێیە لە باری ئوسوولی یەوە ئەگەر تەنانەت تەواوی ئەندامانی ڕێبەریی حیزب خەڵکی گوندێکی ئیلام بن، هیچ گرفتێکی نییە. بەداخەوە لە کێشەکانی حدک دا لە پێش و لە دوای لەتبوون، ناوچەگەرایی لە گۆڕێدا هەبووە، ئێمە لەو ماوەیەدا هەوڵماندداوە کە لە مەیدانی کردەوەدا پێناسەی حدک پێناسەیەکی کوردستانی بێت و ئەو پێناسەیە هەموو زاراوە، ئایین و ناوچەکان بە بێ جیاوازی لە خۆ بگرێت.

کوردستان: بە بڕوای جەنابتان تێکۆشانی حدک کەی دەگاتە ئەو ئاستەی کە خەباتی نەتەوەیی بە بەرفراوانی هەموو فرەچەشنییەکانی کۆمەڵگەی کوردستان بگرێتەخۆ؟

خالید عەزیزی: بەڕێوەچوونی خەباتێکی نەتەوەیی یەکدەست مسۆگەر دەبێ ئەگەر ئێمە وەک نەتەوەیەک بیر بکەینەوە، بجووڵێینەوە و بڕیار بدەین. ئەو کاتەی کە ئێمە وەک نەتەوەیەک خۆمان لە بەرامبەر تاراندا دیتەوە، ئەو کاتەیە کە بەستراوەیی یە ناوچەیی و ئایینی یەکانمان کەم دەبێتەوە. من لەو پێوەندییەدا گەشبینم کە ئێمە لە داهاتوودا دەگەینە ئەو ئاستە لە ئیرادەی نەتەوەیی.

کوردستان: ئایا هەڵبژاردنی فیدراڵیزم وەک دروشمی ستراتیژیک لە لایەک و بانگەواز بۆ پڕ ڕەنگ کردنی گوتاری نەتەوەیی لە لایەکی تر، لە پارادۆکس و ناتەبایی لەگەڵ یەکتردا نین؟

خالید عەزیزی: بە بڕوای من فێدراڵیزم و پڕ ڕەنگ کردنی گوتاری نەتەوەیی لە پارادۆکس لەگەڵ یەکتردا نین چونکە:

١- حیزبی دێموکرات هەر لە ڕابردۆوە باسی لە مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەی کورد کردوە.

٢- باشترین پێشڤەچوون بۆ چارەسەری پرسی کورد ئەوەیە کە مەجالێکی دێموکڕاتیک بڕەخسێت.

٣- گەیشتن بە مافی نەتەوەیی میتۆد و میکانیزمی جۆراوجۆری هەیە. سەردەمێک ئەو میکانیزمە خودموختاری بوو، ئێستاکە بەپێی ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە ئێران و جیهان ڕوویان داوە، ئێمە

فیدراڵیزممان هەڵبژاردوە. بەگشتی فیدراڵیزم ڕێگا چارەیەکە کە ئێمە لە هەلومەرجی ئێستادا پێشنیاری دەکەین بەڵام بە پێی پێویست لە دەرفەتی دێموکراتیکدا دەکرێ ڕێگاچارەی دیکەش بێتە گۆڕێ.

کوردستان: بەڕێز سکرتێری گشتیی حدک! ئەگەر ئێمە بە نیسبەت فیدراڵیزم ئەو سێ خاڵە لەبەر چاو بگرین کە:

الف) لە ئاستی دنیادا هەر وڵاتێک فیدراڵیزمی تایبەت بەخۆی هەیە و هەتاکوو ئێستاکەش ئەحزابی ڕۆژهەڵاتی نەیانتوانیوە فیدراڵیزم شی بکەنەوە لە باری ئیداری و حقووقی یەوە.

ب) فیدراڵیزم لە دوای ساڵی ٢٠٠٣ وە و چەسپانی لە یاسای عێراق دا، هاتۆتە نێو بەرنامەی ئەحزابی ڕۆژهەڵاتی

ج) ترس لەوەی کە فارسەکان ئەحزابی کوردی بە جیاییخواز لە قەڵەم بدەن. ئایا هەڵبژاردنی فیدراڵیزم وەک درووشمی ستراتژیک بەرهەمی لێکدانەوەیەکی واقعییانەی کۆمەڵگەی کوردستان و ئێرانە؟

خالید عەزیزی: جەوهەر و خاڵی هاوبەش لە هەموو شکڵە جیاوازەکانی فیدراڵیزم، کە لە شوێنە جۆراوجۆرەکانی جیهان دا جێی گرتوە ئەوەیە کە دەسەڵات بە پێی فرەچەشنیی هەر وڵاتێک دابەش بکرێت. بەڵام ئێمە وەک حدک، فیدراڵیزم بۆ ئێران لەسەر بنەمایەکی نەتەوەیی- جوغرافیایی پێناسە دەکەین. دیارە چاولێکردنی ئێمە بە نیسبەت نەتەوە، لە ڕوانگەی چووکەیی یان گەورەیی، ژێردەستی یا باڵادەستی نەتەوەیی نییە، بەڵکوو ئێمە بە بێ جیاوازی قسە لەسەر کێشەی نەتەوەکان دەکەین. ئێمە لەو بڕوایە داین کە هیچ نەتەوەیەک بەتەنیا خاوەنی ئێران نییە و هیچ زمانێکیش بەتەنیا نوێنەرایەتیی ئێران ناکات. بەڵام، لە داهاتوودا دەکرێ نەتەوەکان بە ڕێککەوتن لەگەڵ یەکتر زمانێکی هاوبەش دەستنیشان بکەن. هەروەها من ئەو گلەیی یە قبووڵ دەکەم کە پێویستە فیدراڵیزم زیاتر بۆ خەڵکی ئێران شی بکەینەوە و ئەو ترسەی کە کۆماری ئیسلامی بەناوی جیاییخوازی دروستی کردوە، بڕەوێنینەوە.

کوردستان: بە پێی ئەوەی کە ئێمە لەم دوایی یانەدا شاهیدی ئەوە بووین کە باشووری سوودان توانی لە ڕێگای ئەنجامی ڕێفراندۆم بە سەربەخۆیی بگات، ئایا حدک خاڵی ئەنجامدانی ڕێفراندۆمی بۆ دیاری کردنی مافی چارەنووسی لە بەرنامەی خۆیدا گونجاندوە؟

خالید عەزیزی: ڕێفراندۆم چ لە بەرنامەی ئێمەدا بێت یا نا، کۆنگرەی حدک پەسەندی بکات یانا، بابەتێکی جێکەوتووی حقووقی نێودەوڵەتی یە. ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان هەلومەرجێک لە ئێراندا ڕەخسا و کوردیش خوازیاری ئەوە بوو کە لە ڕێگەی ریفراندۆم، چارەنووسی خۆی دیاری بکات، دەکرێ لە ڕێگای کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی یەوە ڕێفراندۆم ئەنجام بدرێت.

کوردستان: بە پێی ئەوە کە مودێلی خەباتی مەدەنی لە جیهاندا لە حاڵیپەرەسەندن دایە و فۆرمی خەباتی چەکداریش بەرەو کزبوون چووە، بەرنامەی حدک لە مەیدانی کردەوەدا، بۆ بەهێزتر بوونی فۆرمی مەدەنی خەباتی نەتەوەیی (لەبەر کردنی جلی مەدەنیی لە خەباتی نەتەوەیی) چییە؟

خالید عەزیزی: حیزبی دێموکرات بە چەک لە دایک نەبووە، بە شەڕی چەکدارییش کۆماری کوردستانی دانەمەزراندوە، کەوایە حیزبی دێموکراٖت لە جەوهەر و شوناسی خۆیدا سیڤیل و مەدەنی یە. هەروەها ئێمە چەکمان بۆ داگیرکردن و هێرش بۆ سەر هیچ خەڵکێک و جوغرافیایەک بەکار نەبردوە. بەڵکوو لە رووی ناچاری و لە پێناوی داکۆکی کردن کەڵکمان لێوەرگرتوە.

جگە لەمانە لەم سەردەمەدا هیچ لۆژیکێکی نیزامی و سیاسی ئەوە ناڵێت کە کۆماری ئیسلامی بەهێزی پێشمەرگەی کوردستان دەڕووخێت بەڵام، داهاتووی ئێران نارۆونە. ڕەنگە بۆ بەرگری لە خۆمان ناچار بین لە چەک کەڵک وەربگرین. پێمخۆشە ئاماژە بەوە بکەم کە پرسی کورد تەنیا پرسی حیزبی دێموکرات نییە، خەباتی کوردیش تەنیا خەباتی چەند سەد کادر و پێشمەرگەی حیزب کە لە دەرەوەی کوردستانی ڕۆژهەڵات نییە، بەڵکوو خەباتی بە هەزاران کەس لە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە ژنان، خوێندکاران، مامۆستایان و چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵی کوردستانە.

کوردستان: هەر لە ئێستاوە لە ناوخۆی ئێراندا، مشتومڕێکی توند لەسەر هەڵبژاردنی خولی ٩ی پارڵمان لە ئارا دایە. بە پێی ئەوەی حدک لە خولی دەیەمی سەرۆک کۆماری بە پێچەوانەی زۆر لایەن هەڵوێستی بایکۆتی نەگرت، هەروەها بە پێی هەڵسەنگاندنەکانی کۆنگرەی ١٥ ، حدک چۆن بەرەو پیری هەڵبژاردنەکانی خولی ٩ی پارڵمانی ئێران دەچێت؟

خالید عەزیزی: من بە زووی دەزانم کە هەڵوێستی حدک لەو پێوەندییەدا ڕابگەیەنم. بەڵام بە پێی ئەو ئەزموونەی کە هەمانە، بە وردی بابەتی هەڵبژاردن تەعقیب دەکەین هەتاکوو بتوانین زیاترین کەڵک لە هەر دەرفەتێک وەربگرین. من پێموایە هەر هەڵوێستێک کە بمانبێ، پێویستە بە بەرنامە بێت و نابێ وەک کورد کز بجووڵێینەوە. پێویستە ئێمە بە نیسبەت کێشەکانی تاران بێ هەڵوێست نەبین، تەنانەت لە پێوەندی لەگەڵ کێشەکانی نێوان خامنەیی و ئەحمەدی نژاد نابێ بێ هەڵوێست بین، هەرچەند هیچ جیاوازییەک لە نێوان ئەم دوو کەسە بە نیسبەت مافی کوردەوە نییە بەڵام، ئەگەر بزانین کە دەتوانین لە پێناو لاواز کردنی زیاتری ڕێژیم و بەرژەوەندی خۆمان ڕۆڵێک بگێڕین، بە دڵنیایی یەوە ئەنجامی دەدەین. بە بڕوای ئێمە هیچ شتێک ئاسانتر لەوە نییە کە بە قسە بڵێی کۆماری ئیسلامی خراپە و دەبێ بڕووخێت بەڵام، بێ گومان چوونە ناو کێشە جۆراوجۆرە سیاسییەکان، ڕاکێشانی خەڵک بۆ نێو کێشەکان، پرسیار دروست کردن، بەهێز کردنی عەقڵانییەتی خەڵک، زیندوو ڕاگرتنی کۆمەڵگا، ئاسان نییە.

کوردستان: هەڵسەنگاندنی ئێوە لەسەر گۆڕانەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەتایبەتی ڕێککەوتنی بزووتنەوەی فەتح و حەماس لە میسر و ئاڵۆزییەکانی سوریە چییە؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە سەردەمێکدا دەژین کە کۆمەڵگەی جیهانی لە حاڵی گۆڕان و گەشەی بەردەوام دایە. ئەگەر ئێمە بەراوردێک بکەین بۆمان دەردەکەوێ کە ڕۆژ لە ڕۆژ بە ژمارەی دێموکڕاسییەکان زیاد و لە ژمارەی دیکتاتۆرییەکان کەم دەبێتەوە. هەروەها تەکنۆلۆژیی پێوەندی وای کردوە کە دەوڵەتەکان توانای داخستنی سنوورەکانیان نەبێت. جگە لەمە ئابووریی جیهانی وەک گرینگترین ڕەهەندی بەجیهانیبوون پێویستی بە ئەمنییەتە و، دێموکڕاسی توانایی دابینکردنی ئەمنیەتێکی زیاتری بۆ ئابووریی بازار هەیە. دیارە بە پێی ئەوەی ڕێژیم بەردەوام سیاسەتی ناردنی شۆڕشی ئیسلامیی لە سیاسەتی دەرەوەی خۆیدا لەبەر چاو گرتوە و سووریەش گەورەترین هاوپەیمانی کۆماری ئیسلامیی لە ناوچەکە بووە، لاچوونی بەشار ئەسەد دەتوانێ شکستێکی گەورە بۆ ڕێژیم لە قەڵەم بدرێ. هەروەها تا پێش لەم ئاڵۆزیانەی سووریە، زۆرێک لە کوردەکانی ئەو وڵاتە بێ ناسنامە بوون، بەڵام ئێستاکە وەک فاکتەرێکی گرینگ بۆ داهاتووی سوریە لە قەڵەم دەدرێن. دیارە بەشداریی یەکگرتووانەی کوردەکان لە هەڵبژاردنەکانی پارڵمانی تورکیەدا توانیویەتی دەرئەنجامی باشی هەبێت و قورسایی کوردی، لەو وڵاتە زیاتر کردوە. بێ شک پێشڤەچوونی کوردەکان لە سووریە و تورکیە، یارمەتیدەری خەباتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بەگشتی حدک لەم بڕوایە دایە کە گۆڕانەکانی ناوچە پەرەدەستێنن و هەر بەم هۆیەش دروشمی کۆنگرەی ١٥ ، خۆ ئامادە کردن بۆ قۆناغی نوێی خەبات بوو.

وتووێژی ماڵپەری ڕووداو لەگەڵ کاک خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حدک

ماڵپەری ڕووداو

ڕووداو: کتێبێکی تریتا بارسی (Treacherous Allince)، دەرچووە، ناوبراو کە لە دایکبوی ئیرانەو لە سوید خوێندوویەتی و لە ئەمریکا دادەنیشێت، دیداری لەگەڵ ١٢٠ بەرپرسی ئێرانی، ئەمریکی و ئیسرائیلی کردووە، باس لەوە دەکات کە پەیوەندی دەوڵەتی ئێران لە دەرەوەی دروشمەکانی سەر تەلەڤزیۆنە، وەک سەدام نییە، کاتێک مرۆڤ تەماشای تەلەڤزیۆنی ئێرانی دەکات وا بیر دەکاتەوە کە ئەو وڵاتە دژایەتێکی توندی ڕۆژئاوا و ئەمریکا و ئیسرائیل دەکات، بەڵام لە ژێرەوە سیاسەتێکی دیکەی هەیە. تۆ دۆخی ئێستای ئێران چۆن دەبینی؟

Xebatkarê Al-Arabiya: "Ragihandina me ya hemdem nine"

Rûdaw

ڕووداو

مەڵێن بڕووخێ ڕژێم

کورد داوای ناسنامە و زمان و ئۆتۆنۆمی دەکات

گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی سوودی نییە

پرۆژەکان بکەنە بنەمای ستراتیژی چاکسازییەکەی بارزانی

Befrin village, is new city in Erbil
Villas, Apartments & Hotel*****
tell: 0750 465 1000
tell: 0750 465 3000
Masif street

خالید عەزیزی: دەکرێ کێشەی ئێران لەگەڵ ڕۆژئاوا بخەینە ناو خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە، ئێستا ئێران لەکێشەکانی خۆیدا لەگەڵ ڕۆژئاوا لەو ناوچەیەدا بەدوای یەک شتەوەیە ئەویش ئەوەیە کە دانی پێدابنرێ کە زلهێزە. دووەم، ئەو بنەمایانەی کە ئینقلابی ئیسلامی سی ساڵ لەمەو بەر هەیبوو، واتە ناردنە دەرەوەی شۆڕش لەسەر بنەمای مەزهەبی شیعە، لەدەوروبەر پەرەپێبدا و بیکاتە موئەسەساتی. سێیەم هەوڵدەدات لەهەمانکاتدا لەسیاسەتی گەورەی جیهاندا ئەو ڕۆڵە بگێڕێ، ئەوەش بۆ داهاتووی ئێران وەک بنەمایەک جێ بخات. ئەو کیشانە ئەگەر لە خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە تەماشایان بکەین، ئێران خۆی خستووەتە ناو گەمەیەکەوە کە لەخۆی زلهێزتری تێدایە بۆیە ناچارە کێشەیان لەگەڵ بکات، چونکە زلهێزتری هێندە لە خۆی گەورەتری تێدان کە جاری وایە قەواعیدی گەمەکەش دیاری دەکەن، وەک یاری شەترەنج، کە لایەکیان ڕەنگە لەتەکنیکەکان باشتر بزانێ، لایەکەی دیکە ئەگەر بچێتە ناو گەمەکەوە هاتنە دەرێ جاری وایە ئاسان نییە. من پێموایە ئێران لە کێشەی ئەتۆمی ئێران زیاتر سوود لە بنەمای پان ئێرانیستی وناسیونالی وەردەگرێ بۆ ئەوەی بتوانێ کۆمەڵگەی ئێران لەگەڵ خۆی لەسەر ئەو بابەتە یەکدەنگ بکات. بیری ئەو مەزنخوازییە ئێرانییە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی دەسەڵاتدارێتی شا، لە سەردەمی محەممەد ڕەزا شاشدا پرۆژەی ئەتۆمی هەر لەگۆڕێدا بوو و شا حەزی لێبوو وەک زلهێزێک لەناوچەکەدا گەمە بکات، بیرۆکەی کۆنی مێژوییەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ئیمپراتۆڕی کۆنی ئێرانی کە مێژوویەکی ٢٥٠٠ ساڵەی هەیە بە نێوی ئێران لەو ناوچەیە کە ناکرێ بەراوەردی بکەی لەگەڵ عێراق کە ٨٠ ساڵە دروستبووە، یا تورکیای جەوان یان لەگەڵ سوریا، بیرۆکە مەزهەبییەکەی ئەوەیە کە پشتیوانی هەموو ئەو خۆ ڕێکخستنە مەزهەبییە ڕێکو پێکە کە چەند سەد ساڵە بە تایبەت لەسەدرەمی سەفەوییەکان بەولاوە مەزهەب هاتووەتە نێو کۆمەڵگە بە سوودی خۆی بگێڕێ، جا پشت ئەستوور بە هەموو ئەوانە، ئێران دەیەوێ ئەو مەجالە بۆخۆی بینیتەوەو لەسیاسەتی گەورە و ئەمنیدا جێگایەک بۆخۆی ببینێتەوە.

ڕووداو: هەر ئەو نووسەرە باس لەوە دەکات کە ئێران هەر لەسەرەوە کێشەی ئایدۆلۆژی هەیە، لەخوارەوە مەسەلەکە ململانێیەکی ستراتیژییە، بۆیە لەوانەیە سبەینێ لەگەڵ سەرسەخترین دووژمنەکانی خۆی کە ئەمریکا و ئیسرائیلە ڕێکبکەوێ، یانی هیچ مەسەلەیەکی ئایدۆلۆژی لەگۆڕێ نییە یانی هەناردەکردنی شۆڕش و هەندێک دروشمی دیکە، تەنیا پرۆپاگەندی تەلەڤزیۆنین و لەژێرەوە سیاسەتێکی دیکەی هەیە، ململانێیەکی ستراتیجی هەیە بۆ دەستگرتن بەسەر ناوچەکەدا و فارس ئێستاش خۆیان بە میللەتێک دادەنێن کە ئەوان بوونە بە هۆی ئەوەی عەرەبیش پێشبکەون، چونکە پەیوەندی و درواسێتییەک لەکۆنەوە لەنێوانیاندا هەبووە؟

خالید عەزیزی: بەقەولی چێرچل لەسیاسەتدا نە هیچ دووژمنایەتییەکی هەتا سەرو نە هیچ دۆستایەتییەکی هەتا سەر هەیە، ئەوەی کە بنەماکان دیاریدەکات و کۆتایی بەشەڕەکان دێنێ بەرژەوەندییە. لەرابردووشدا کۆماری ئیسلامی ئەوەی بە کردەوە دەرخستووە، لەکێشەو تەعامولی لەگەڵ عێراقدا کاتێک بەپێویستیان زانی سولحیان کرد کە لەکاتی خۆی ئەو مەسەلەیە بۆ ئیمام خومەینی زۆر گران تەواوبوو. دووەم، هەر لەگەرمەی شەڕی ئێران و عێراقدا دەرکەوت کە ئێران ناراستەوخۆ چەکی لە ئیسرائیل کڕیوە، تەنانەت لەکاتی هێرشی ئەمریکا بۆ سەر عێراق دەرکەوت کە کۆماری ئیسلامی ناڕاستەوخۆ هاوکاری و راوێژی داوەتە ئەمریکییەکان، بۆیە زۆر سروشتی و ئاساییە کە ئەو جەماعەتەی ئەوڕۆ لەتاران دەسەڵاتدارن و حکوم دەکەن بۆ بەرژەوندی ئێران و بەرژەوەندی ستراتیژی مەزهەبی خۆیان لەپێناو ئەوەی لە ناوچەکە وەک زلهێز بجوڵێنەوەو دانیان پێدابنرێ و ببنە فاکتەرێک لە سیناریۆی سیاسەتی گەورەو ئەمنیدا دەست بۆ زۆر کار ببەن. جیاواز لەو واقعبینییە سیاسییە،سروشتی میکانیزمی دروستکردنی موئەسەساتی زۆر لە تاران وەک: وەلی فەقیە، شوورای نگەهبان(ئەنجوومەنی چاودێری)، ئەنجوومەنی دیاریکردنی بەرژەوەندی نیزام، ئەنجوومەنی شورای ئیسلامی و ئەنجوومەنی خیبرەگان، کۆمەڵێک دامەزراوەن کە لەنێو خۆیاندا وەک تەنەوعات درووستیان کردوون، ئەو تەنەوعاتە لەکەناڵی جۆراوجۆرەوە ئەزموون دەدەنە دەسەڵات کە لەپێناو بەرژەوەندی خۆی، چۆن لەگەڵ دونیای دەرەوەی خۆی مامەڵە بکات. بۆیە بەڕای من ئەو جەماعەتەی لەتاران حکومەت دەکەن، سەدام حوسێن نین، حوسنی موبارەک نین و حافز ئەسەدیش نین.

ڕووداو: زیرەکترن؟

خالید عەزیزی : بەڵێ زیرەکترن، میکانیزمی ئەوەیان دروستکردووە کە چۆن زیرەکانە بجوڵێنەوە. لەهەمانکاتدا کە دژی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و چارەسەری کێشەی کوردن، بەڵام بۆبەرژەوەندی خۆیان هەندێک مکانیزمیان دۆزیوەتەوە کە چۆن کەڵکیان لێوەربگرن.

ڕووداو: ئەوەی گوتت بە نیسبەت ئەفغانستانیش ڕاستە، ئێران هاوکاری ئەمریکای کرد بۆ لێدانی تالیبانیش و بە شێوەیەک لەشێوەکان ئاسانکاری کرد، هەر لێرەدا باس لەوە دەکرێ کە ساڵی ٢٠٠٣ ئەو ئاسانکارییەی کە ئێران بۆ لێدانی سەدام حوسێن و ڕووخاندنی هەیبووە، هاوکات بووە لەگەڵ ئەوەی کە ئێران پلانێکی ستراتیژی داوەتە ئەمریکا، کە لەرێگەی تیم گۆڵدمنەوە لە باڵیۆزخانەی سویسرا پێشکەشی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکای کردووە کراوە، کە لەبەرامبەر هەندێ ئاسانکاریکردن بۆ ئێران ئەوان ئامادەن نەرمی بنوێنن لەبەرنامەی ئەتۆمی، لە سیاسەتیان بەرامبەر ئیسرائیل و هاوکاریکردن لە بەرەنگاربوونەوەی ڕێکخراوی قاعیدە و هاوکاریکردنی ئەو سیاسەتەی کە ئەمریکا پێیخۆشە. بەڵام "بازەکان"ی ئەمریکا ئەو پلانەی ئێرانیان ڕەتکردەوە. بۆیەش دانیشتنەکانی ئەمریکا و ئێران تەنیا لەبەغدا تەنیا لەسەر دۆخی نێوخۆی عێراق نەبوون، لەسەر پەیوەندی تەواوی ئەمریکاو ئێران بوو و مام

جەلال و کەسانی دیکەش دەستیان تێدا هەبوو لەو دانیشتنانەدا. پێتوایە ئێستا ئێران بە زیرەکایەتی خۆی و بەو هاوکارییەی کە لەو دوو شەڕەدا کردی گەرەنتییەکی وەرگرتووە کە ڕۆژئاوا یان ئەمریکا هێرشی نەکاتە سەر یاخود بەرنامەیەکی دیکە لەگۆڕێدایە؟

خالید عەزیزی: زۆر زەحمەت دەکرێ لە سیناریۆی شەڕدا گرەنتییەکی تەمەن درێژ وەربگری. وەک ئینگلیزەکان دەڵێن ڕەنگە تۆ لە تێکهەڵچوونێکدا سەرکەوی، بەڵام لەکۆتاییدا لەشەڕەکە سەرنەکەوی، ئەو گەرنتییانە بە باوەڕی من هیچ بەرژەوەندی درێژخایەنی ئێران دەستبەر ناکەن ، هۆیەکەشی ئەوەیە جیهان و ناوچەکە لەئاڵوگۆڕێکی زۆردایە، داو و دەزگا لە واشنتن دەگۆڕدرێن، لەئەورووپا دەگۆڕێن و لەتورکیا دەگۆڕێن، بۆیە ئەو پەیمانە سەربازی و گرەنتیانە یان لەخانەی نهێنیدا دەمێننەوە یا بالانسی هێز وادەکات هیچی بۆ جێبەجێ نەکات، بەبڕاوی من ئەو گەرنتییانە بۆ ئێران هیچی نەماون. دەبینین تورکیا بەتایبەت دوای ئەوەی ئەردۆغان دەسەڵاتی بەدەستەوە گرت، هەندێک لەبنەماکانی کەمالیزم دوور دەکەوێتەوە لە حالەتی داخراوی دێتە دەرێ و پەیوەندی خۆی لەگەڵ دەوروبەر خۆشتر دەکات و کرانەوەیەک بەرووی کورددا دەکات. تورکیا ئەمڕۆ کارتی یاریزانێکی جیدیتر و مەعقولتر و دیموکراتی لەناوچەکەدا بەدەستەوەیە تا ئێران. ئێران هەر لەخانەی درووشم و شیعارات و هەڕەشەو گورەشە و شۆڕشدا ماوەتەوە، بۆیە پێموایە ئێران کە خۆی لەو خانانەدا هێشتووەتەو ئەو گەرەنتییانەشی نییە و زیاتر خۆی تووشی کێشە دەکات.

ڕووداو: پێتوایە ئێران تووشی هێرشێکی سەربازی ببێتەوە؟

خالید عەزیزی: هێرشی سەربازی ئەگەر بڵێین بەو شیوازەی کە لەدژی عێراق کرا، ڕەنگە پێشبینیەکەی زۆر زەحمەت بێ. ئیدارەی ئۆباما ئێستا لەگەڵ کۆمەڵێک کێشەی دیکە بەرەوڕوون، بەگشتیش دیموکراتەکان بە پێچەوانەی کۆماریخوازەکانی ئەمریکا تێبینی و بۆچوونی جیاوازیان هەیە لەمەسەلە گەورەکاندا. من زۆری پێشبینی ناکەم، بەڵام سەیر نییە کە ئێران تووشی کێشەی دیکە ببێتەوە لەپەیوەندی لەگەڵ پرۆژەی ئەتۆمی، گەمارۆی ئابووری و کێشەی دیپلۆماتی و ئەو گوشارانەی کە لە نێوخۆی وڵات لەلایان خەڵکەوە ڕووبەڕووی دەکرێنەوە، گرفتی تازەی بۆ بێتە پێشەوە. ڕەنگە ئەو حکومەت تووشی گرفت دیکە بکات و پرسیاری زۆر لە سەر ئەو سیستەمە دروست بکات.

ڕووداو: پێتوایە ئەو گوشارانەی لەسەر ئێران هەن، وابکات ئەو ڕاپەڕینە سەوزەی کە ئێستا لەئێران هەیە، سەرئەنجام بگاتە ئەوی کە هێزێکی مەعنەوی لەو گوشارە دەرەکییانە وەربگرێ و ئەو ڕژێمەی ئێستای ئێران بگۆڕێ؟

خالید عەزیزی: تا ئەو جێگەیەی کە پەیوەندی بە پرۆژەی ئەتۆمی ئێرانەوە هەیە، پرۆژەی ئەتۆمی ئێران و تەنانەت ئەوە کە ئێران دەبێتە خاوەنی چەکی ئەتۆمی، باسی ڕۆژانەی خەڵک نییە لەشەقامی ئێراندا، هۆیەکەشی ئەوەیە کە ئایدیای ناسیونالیستی و پان ئێرانیستی لە کۆمەڵگەی ئێران و لەناوخۆی وڵات ئایدیایەکە کەخەڵک پێیخۆشە، خەڵک ئەوە بەراورد دەکا لەگەڵ ئیسرائیل کە بۆ چەکی ئەتۆمی هەیە، بۆ پاکستان هەیەتی و بۆ هیندستان هەیەتی و بۆچی ئێران ئەو چەکەی نەبێت. ئەگەر ئەو کێشەیە لەو خانەیەدا بمێنێتەوە، لەناوخۆی ئێران، ڕۆژئاوا و ئەمریکا ناتوانن خەڵک بۆ لای خۆیان ڕاکێشن. بەڵام ئەگەر دونیای دەرەوە بە تایبەت ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بتوانێ سەرکەوتنێک بەدەستبێنێ، بەخوێندنەوەی شوێنەواری گەمارۆی ئابووری لەیوگوسلاڤیای پێشوو و لەشوێنەکانی دیکە، چەندە کاریگەری لەسەر دەرئەنجامەکان داناوە، دەکرێ کاریگەری میکانیزمی گەمارۆی ئابووری لەسەر ئێران وا لێبکەن کە حکومەتی ئێران بکەوێتە ژێر گوشار، چۆن؟ کە ئەو کەلوپەل و ئەو بەشە لە سیستەم و داو و دەزگاکانی کۆماری ئیسلامی هەڵبژێرن و، گەمارۆیان بخەنە سەر کە بۆ ڕژێم کاریگەرن و کار لە ژیانی خەڵک ناکات. بۆ نمونە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی نەتوانن بە ئاسانی هاتووچۆی دەرەوەی ئێران بکەن، سوپای پاسداران کە ئێستا لەئێران بووەتە دەسەڵاتێکی گەورەی ئابووری، نیزامی و دامەزراوەی زۆری بەدەستەوەیە، بیخەنە ژێر گوشار و چالاکییەکانی بەربەست بکەن، گەمارۆ بخەنە سەر ئەو شوێنانەی کە کەرەستەی قورس بەرهەمدێنن. شوێنەواری ئەو گەمارۆیە لەسەر جوڵانەوەی سەوز دیسان دەگەڕێتەوە سەر ڕادەی ناڕەزایەتی خەڵک لەناوخۆی ئێران لەسیاسەتەکانی ئەحمەدی نەژاد. هەروەها دەبێ لەو خانەیەشدا تەماشای ئەو بزووتنەوەیە بکەی کە سەوز چی بەدەستەوەیە؟، چونکە سەوزیش لەسەر پرۆژەی ئەتۆمی و ڕەنگە لەسەر زۆر بابەتی دیکەش وەک باڵەکەی دیکە بیر بکاتەوە.

ڕووداو: واتە مووسەوی و کەڕووبی هەروەک ئەحمەدی نەژاد تەماشای پرۆژەی ئەتۆمی ئێران دەکەن؟

خالید عەزیزی: ڕەنگە لە وردەکارییەکاندا جیاوازیان زۆر نەبێ ، ئەوانیش وا بیر دەکەنەوە کە ئێران مافی خۆیەتی ئەوەی هەبێت، بەڵام لەهەڵسوکەوتی لەگەڵ دونیای دەرەوە، چۆن هەیان بێ و بە چ شێوەیەک هەیان بێ، زۆر هەراو هوریا نەکەن و نائەمنی دروست نەکەن، ڕەنگە لەوەدا جیاوازیان هەبێ. لە گوتارەکانیشیاندا ئەو جیاوازیە دیارە.

ڕووداو: ئەو نارەزایەتییەی ئێستا لەئێراندا هەیە، ناڕەزایەتی بەرەی ریفۆرمخوازە بەرامبەر بەرەی پارێزکار یا ناڕەزایەتی خەڵکە بەرامبەر کۆماری ئیسلامی؟

خالید عەزیزی: بەشێوەکی گشتی درێژەی ناڕەزایەتی خەڵکە بەرامبەر کۆماری ئیسلامی، لە فۆرمی تایبەتی خۆیدا دەکرێ بڵێین لەسەر بنەمای ٢ی جۆزەردان کە خاتەمی هاتە سەرکار و هەڵبژاردنی مەجلیسی شەشی لەسەر ساز بوو، درێژەی ئەوە، لە حاڵەتی سێیەمدا، دژکردەوەیەکە لە دژی کردەوەی دەسەڵات لەکاتی هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرۆک کۆماریدا کە بەوشێوەیە دەنگی خەڵکیان دزی، ئەو هەرسێ فاکتەرانە تێکەڵ بەیەک بوونە و مکانیزمێکی تایبەتیان داوەتە جوڵانەوەی سەوز.

ڕووداو: ئایا کۆماری ئیسلامی دەرفەتی خۆ نوێکردنەوەی تێدا ماوە یان خەڵک بەهەر شێوەیەکبێ دەیەوێ بیروخێنێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەگەڵ سناریۆیەک ڕووبەڕوو دەبین کە دوو سێ ئەگەری هەیە، ئەگەری یەکەم ئەوەیە کە بەهۆی ئەوەی حکومەتی ئیسلامی بە شۆڕش هاتووەتە سەرکار، ڕەنگە ئەو بۆچوونە لەنێو کۆمەڵگەدا بێتە پێشێ کە بە شۆڕشیش لەنێو دەچێ، ئەوە لەکاتێکدایە کە لەسەردەمی ئێستادا شۆڕش لە جیهاندا کەمبوونەتەوە. ئەگەری دووەم ئەوەیە کە بە لەبەرچاوگرتنی ئەزموونی ئەفغانستان و عێراق، لەسەر کێشەی ئەتۆمی ئێران تووشی هێرشێکی سەربازی ببێتەوە، بەڵام ئەوە ئەگەرێکی زۆر لاوازە کە لەنێو کۆمەڵگە و میدیاکاندا باسی لێوە دەکرێ. ئەگەری سێیەم ئەوەیە کە هەردوو ئەگەری پێشوو زەمینەیان کەمە و کۆمەڵگەی ئێران کۆمەڵگەیەکی سیاسییە، گەشانەوەی سیاسی لەئارادایە، شۆڕشی تاقیکردووەتەوە کە چی لێکەوتەوەو شەڕیشی لە دەوروبەری خۆی دیوە. من پێموایە ئەو عەقڵانیەتە لەکۆمەڵگەی ئێراندا لەحاڵی پەرەسەندندایە و کۆمەڵگەی ئێران بە دروستکردنی مکانیزمێکی ساڤکردنەوەی حیساب لەگەڵ ئەو دەسەڵاتە بەرەو ئەوە دەچێت کە ئەو نیزامە ناچاری پاشەکشە بکات، یان بە ئاڵوگۆر وجموجۆڵێک لەنێوخۆی وڵاتدا ورده ورده لەنێوبچێت. من کەم پێشبینی دەکەم کە ئێستا شۆڕشێک ڕووبدات، وەک سی ساڵ پێش، یان شەڕێک ڕووبدات و حکومەتی کۆماری ئیسلامی پێ لەنێوبچێت، زۆرتر پێشبینی ئەوە دەکەم کە قۆناخ بە قۆناخ کۆماری ئیسلامی پاشەکشە بکات، قۆناخ بە قۆناخ هێندێک مکانیزمی هەڵسوکەوتی خۆی لەگەڵ خەڵک بگۆڕێ. لەپاڵ ئەوەشدا ئەو پێشبینیەش دەکەم کە سوپای پاسداران لەدرێژەدا دەسەڵات بە تەواوەتی بەدەستەوە بگرێ.

ڕووداو: ئایا ئەو ئەگەرە هەیە ئەو گەڵەکۆمەیەی کە کاتی خۆی وڵاتانی ڕۆژئاوایی و ئەمریکا بۆ ڕووخاندنی سەدام کردیان، دژی کۆماری ئیسلامی ئێرانیش دروست ببێ و هێرشێکی سەربازی بکرێتە سەر ئێران؟

خالید عەزیزی: نەخێر پێشبینی ئەوە ناکەم.

ڕووداو: باشە لەو حاڵەتەدا کە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی لەلایەن دەرەوە پێشبینی ناکەی، دەبینین حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەموویان دروشمی ڕووخاندنی ڕژیمی کۆماری ئیسلامیان هەڵگرتووە، ئەو دروشمە تا چەند کردەییە؟

خالید عەزیزی: من لەو باوەڕەدام دروشمی ڕووخاندنی دەوڵەتی ناوەندی لەهەموو ئەو پارچانەی کە کوردی تێدا دەژی، دروشمی گەلی کورد نییە، ئەو دەوڵەتانە کورد دروستی نەکردوون و کوردیش ناتوانێ بیانڕوخێنێ، شەڕی چەکداری کورد لەدژی ئەو دەوڵەتانە تەنیا دەتوانێ گوشارێک بێت و هۆکاری سەر ئێشە بێت و دەوڵەتی ناوەندی ناچار بکا بە جۆرێک ئاوڕ لەمەسەلەی کورد بداتەوەو، ئەگەر زۆر لاواز بوون مامەڵەی لەگەڵ بکەن و ئەگەر بەهێز بوون دیسان هێرشی بکەنەوە سەر. لە پەیوەندی لەگەڵ ئێراندا، ئێران وڵاتێکە بە درێژایی مێژوو، فارس و تا ڕادەیەکیش ئازەری درووستیان کردووە، فارسەکان و ئازەرییەکان دوو نەتەوەی سەرەکین لەڕووی ژمارەی دانیشتووانەوە لەئێراندا. ئێمەی کورد نەتەوەی سێیەمین لەڕووی ڕێژەی دانیشتوانەوە ، عەرەبەکان، بەلووچەکان و تورکمانەکانیش لە ئێمەش کەمتر و لە پەرویزتردان، بۆیە من لەو باوەڕەدام لە وڵاتێکدا کە رابردوویەکی ٢٥٠٠ ساڵەی حکومەتداری هەیە و مەزهەبی شیعەش چەند سەد ساڵە لەدەسەڵاتدایە و دەوری هەیە، کورد نە لەڕووی حەشیمەت و نە لەڕووی توانای سەربازی و نە لەڕووی ئاستی نێودەوڵەتی، مەجالی ئەوەی نییە کۆماری ئیسلامی بڕوخێنێ. خودی دروشمی ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی، ڕەنگە شوێنەوارێکی ئەوە بووبێ کە تەنانەت ئێمەشی لەیەک خانەدا هێشتبێتەوە، هەر بەوشێوەیەمان بیر کردبێتەوەو هەر لەچوارچێوەی دروشم و لەحاڵەتی هێرشکردنە سەردا مابینەوە و هەوڵمان نەدابێ ڕێگەی دیکەش بکەینەوە و لەو ڕێگەیانەوە کۆماری ئیسلامی تووشی بەربەست بکەن. هۆی هاتنە ئارای دروشمی ڕووخانی کۆماری ئیسلامی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە کاتێک وتوێژی دەستەی نوێنەرایەتی کورد لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی تووشی شکست هات و کۆماری ئیسلامی هێرشیکردە سەر کوردستان و کوردستانی میلیتاریزە کرد، خوێن دەڕژا و شەڕ دەکرا، ئەو دروشمە لەڕووی سایکۆلۆژی و ئوسولی جێکەوت. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو باوەڕەداین کە نابێ جوڵانەوەی کوردستانی ئێران و جوڵانەوەی حیزبەکەی خۆمان بەوە پێناسە بکەین کە ئێمە ڕژیمی کۆماری ئیسلامی دەڕوخێنین، ئێمە شتێک کە بۆمان جێبەجێ ناکرێ و گونجاو نییە نابێ بیهێنینە گۆڕێ، لەلایەکی دیکەشەوە کۆماری ئیسلامی لەماوەی ئەو سی ساڵەدا بە تێروانینێکی ئەمنی چاوی لەکوردستان کردووە، کوردستانی کردووەتە چوارچێوەیەکی سەربازی، ئێمە نابێ خۆمان بە جۆرێک مامەڵە بکەین کە دیدی ئەمنی کۆماری ئیسلامی لەسەر کوردستان بەهێزتر بێت.

ڕووداو: ئێوە ئەو دروشمەتان لەبەرنامەی حیزبەکەتاندا لاداوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێستا ئەو دروشمە بەکار ناهێنین، زۆر زوو لەکۆنگرەکانی پێشوو ئەو بابەتە کاتی خۆی هاتووەتە گۆڕێ، بەڵام ئەگەر سەیری هەڵوێستەکانی ئێمە بکەن لەپەیوەندی لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی ئەو دواییەدا، هەڵسوکەتی ئێمە لەپەیوەندی لەگەڵ کێشەکانی سەرۆک کۆماری و هەڵبژاردنەکان و دەرئەنجامەکانی، بە جۆرێک بوو کە حیزبی ئێمە ئەو توانایەی هەیە بە فراوانی بچێتە نێو خەباتی مەدەنی، تەنانەت لەچوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا.

ڕووداو: ئەگەر ئەو زەمینەیە بڕەخسێ کە ئێوە بچنەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە هەر کۆماری ئیسلامی لەسەر کار بێ و ئامادەش نەبێ گفتوگۆتان لەگەڵ بکات، بەڵام ڕێبدات بچنەوە، ئایا دەچنەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر حکومەتی کۆماری ئیسلامی مەجالی ئەوە بدات لەکوردستان خەڵک نەگیرێ و لەسێدارەنەدرێ، ئەگەر مەجالی ئەوە بدات کە حیزبەکان بە شێوەی سیاسی چالاکی بکەن، من پێموایە هەموو حیزبەکانی کوردستانی دەبێ بڕۆنەوەو لەنێوخۆی وڵاتدا چالاکی بکەن و لەهەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی و هەڵبژاردنی شووڕای شارو دێهاتەکاندا بەشداربن. ئەگەر بۆ ئێمە ئەمنیەت هەبێ لەنێوخۆی وڵات، تەنانەت لەچوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا ئێمە دەچینەوە. پێمانوایە شوێنی ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان نە ئەورووپایە، نە ئەمریکایە و نە کوردستانی عێراقە، جێگەی ئێمە کوردستانی ئێرانە. ئێستاش کە لێرەین بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە هیچ مەجالێکمان بۆ نەماوەتەوە.

ڕووداو: پێشتر حیزبی دیموکرات لەدەرەوە لەسەر ئەوە دانوستاندنی لەگەڵ دەوڵەتی ئێران کردووە چ دەدەنە کورد، ئێستا ئەوەتان گۆڕیوەو ئامادەن ئەگەر زەمینەی چوونەوە هەبێت بچن لەوێ کار بکەن و لەوێ دانووستاندنەکان بکەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبێکی سیاسی بە خوێندنەوەی زۆر کورت لە ساحەی سیاسی ئێران و لەتەنیشتی یەکدانانی فاکتەرەکان و هەڵسەنگاندنی باڵانسەکانی هێز، لەو باوەڕەداین کە کۆماری ئیسلامی نە فیدرالیزم قەبوول دەکا و نە خودموختاری بۆ کورد قەبول دەکا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کۆماری ئیسلامی ئەمنیەت بدات بە چالاکی سیاسی ئێمەو لەکوردستانی ئێران خەڵک بەهۆی بۆچوونی سیاسی نەگیرێ و لەسێدارە نەدرێ، ئەوە زۆر بە باش دەزانین کە بچینەوە ناوخۆی وڵات و لەوێ درێژە بە چالاکییەکانمان بدەین.

ڕووداو: ئەگەر ئێران ئەوە قبوول بکات ئێوە لەناوخۆی وڵات چالاکی بکەن بەڵام بە نێوێکی دیکە وەک DTP کە باڵێ سیاسی و مەدەنی پارتی کرێکارانی کوردستانە، ئایا ئێوە ئامادەن ئەو کارە بکەن؟

خالید عەزیزی: زۆر زووە ئێستا باس لەو وردەکارییە تەکنیکیانە بکەین، بەڵام لەسەردەمی خاتەمیدا کە تارادەیەک کەشێکی کرانەوەی سیاسی و جموجۆڵی مەدەنی هەبوو، ئێمە ئەوەمان بەباش دەزانی و تەنانەت ئەو کاتەی کە فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد لە مەجلیسی ئێران دروستبوو ئەوەمان بەباش لێکداوە، هەر ئێستاس ئەوە بەباش دەزانین کە هەیە، لەلایەکی دیکەوە حیزبی دیموکرات پێشینەی چالاکی سیاسی بۆخەڵکی ئێران و وڵاتانی ناوچەو دونیای دەرەوە بە حیزبێکی لیبرال و دیموکرات کە دوورە لەتووندوتیژی و شەڕ ناسراوە و لەهەمانکاتدا دامەزرێنەری ئەو حیزبە قازی محەممەد، بە شاهیدی ئێستای ئەو کەسانەی کە ماون و تەنانەت خودی کۆماری ئیسلامیش دەزانێ، حکومەتێکی شای پێشوو لەسێدارەی داوە کە کۆماری ئیسلامی لەنێوی بردووە، بۆیە پێشینەی دامەزراندنی حیزبی دیموکرات و ئەو پەیامەی کە ئێمە هەمانە، ئەو خوێندنەوەی ئێمە بۆ سیاسەت و مامەڵکردن هەمانە، باوەڕدەکەم هیچ کێشەیەک لەوەدانییە کە بڵێ نێوەکەتان بگۆڕن. نێوەکە بەربەست نییە، هەرچەندە ئێران حیزبی دیموکرات بە حیزبێکی نایاسایی و هەڵوەشاوە ڕاگەیاندووە، ئەگەر ئەوان باوەڕیان بە چارەسەری کێشەکە هەبێت، چۆن هەڵیانوەشاندووەتەوە، بابڵێین گۆڕانێک هاتووەتە گۆڕێ لەژێر ووناکایی ئەو گۆڕانەدا بۆ چارەسەری کێشەی کورد ئێمە چاو بەو بڕیارەدا دەخشێنینەوە.

ڕووداو: ئێوە ئامادەن دەست لەو ناوە هەڵبگرن یا نا؟

خالید عەزیزی: ئەوە بەلای ئێمەوە جێگەی باس نییە، چونکە کێشەکە ئەوەنییە، تا ئێستاش کۆماری ئیسلامی لەگەڵ ئێمەی باسنەکردووە کە بۆیە لەگەڵ ئێوە پێکنایێین، چونکە ئێوە نێوتان حیزبی دیموکراتە.

ڕووداو: بەڵام بە حیزبی ئێوە دەڵێن حیزبی هەڵوەشاوە؟

خالید عەزیزی: حیزبی هەڵوەشاوە لایەنی یاسایی هەیە، ئەوان هەڵیانوەشاندووەتەوەو، با خۆشیان ئەوە شی بکەنەوە، ئەوە ئەوانن دەتوانن یاساکەی خۆیان بگۆڕن.

ڕووداو: هەروەک باستان کرد ئەو ئەگەرە لاوازە کە کۆماری ئیسلامی لەماوەیەکی کورت خایەندا بڕووخێ و ئامادەش نییە خودموختاری بداتە کورد، ئێوە کە دروشمی خودموختاریتان گۆڕیوە بۆ فیدرالی، ئێوە ئامادەن چ بکەن بۆ ئەوەی دانوستاندن لە گەڵ ئێران بکەن؟

خالید عەزیزی: دانوستاندن لە سەر زەمینەیەک دەکرێ کە ئەویش هاوسەنگی هێزەکانە کە دانوستاندن دێنێتە گۆڕێ، ئێمە لەبواری سەربازیدا ئێستا هیچ هەڕەشەیەک نین لەسەر کۆماری ئیسلامی، بەڵام لەداهاتوودا ئەگەر بارودۆخ بگۆڕێ و هەلومەرجێک بێتە پێشەوە کە سیناریۆی سەربازی دژی ئێران بێتە ئاراوە کورد بەکردەوە هێزە و حیزبی دیموکراتی کوردستانیش بەشێکە لەو هێزە. لەبواری پڕوپاگەندنەوە ئێمە گوشارمان لەسەر کۆماری ئیسلامی هەیە، لەبواری دیپلۆماسیدا ئێمە لە لەندەن، بروکسێل، ئەمریکا و ئەنتەرناسیۆنال سوسیالیست ئامادەیی و چالاکی ڕاگەیاندنیمان هەیە دژی کۆماری ئیسلامی، بەڵام ئەوەی دیاریدەکا باڵانسی هێزی نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێران لە دژی کۆماری ئیسلامیدایە. ئەو نەتەوەیە چەندە لەکێشەکاندا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی گوشار دەخاتە سەر کۆماری ئیسلامی کە ناچاری دانوستاندنی بکات. سەرەڕای ئەوەی کە شعووری سیاسی و پێناسەی نەتەوەیی لە کوردستانی ئێراندا بەخۆشییەوە لە پەرەسەندندایە، بەڵام ئێستا نەبووەتە ئەو هەڕەشەیە کە ئەو ڕژیمە ناچار بکات. سەرەڕای هەموو ئەوانە ئەوە دووپاتدەکەمەوە کە فیدرالیزم لە پەیرەو و پرۆگرامی ئێمەدا هەیە و بڕیار نییە کە پەیرەو و پرۆگرامی هەر حیزبێک لەیەک ڕۆژ و لە یەک دانووستاندن و یەک ساڵ و سێ ساڵدا جێبەجێ بکرێ، ئەوە شتێکی ستراتژییە. ئێمە پێمانوا نییە مەسەلەی سیاسی یان دەستکەوتەکان وەک سفر و سەت تەماشا بکرێن، لەنێوان سفر و سەت دا ژمارەی زۆر و ئەگەری زۆر هەیە. ئێمە بەو شێوەیە دەڕوانینە سیاسەت، بۆیە دەکرێ بڵێم ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئامادەیی ئەوەی هەبێ پێشنیازی دانووستاندن و گفتوگۆکردن بداتە ئێمە بە فەرمی وەک دەوڵەت، ئەوە قەبووڵ بکات کە لەئێراندا کێشەیەک هەیە بە نێوی کێشەی کورد، وەک چۆن ئێستا لە تورکیا ئەوە هێنراوەتە گۆڕێ ، ئێمە ئامادەین گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بکەین، لەکاتێکدا ئێمە ئەزموونی ڤیەننامان هەیە کە بە چ دەرئەنجامێک گەیشتین.

ڕووداو: ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئامادەبێت گفتوگۆکردن لەسەر جێبەجێکردنی مادەی 15ی دەستووری ئێران لەگەڵ ئێوە دەست پێ بکات ، کە ڕێگە بەخوێندن بە زمانە نا فارسییەکان دەدات، ئێوە ئامادەن لەو کلیلەوە بچنە ژوورەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر کۆماری ئیسلامی لەهەر بوارێکی یاسایی بۆ نموونە ماددەی ١٥ و مادەی ١٩ کە هەندێک پەیوەندی لەگەڵ مەسەلەکانی ئێمە هەیە وتووێژ بکات، ئێمە ئامادەین. ئەگەر بڵێ ئێمە ئامادەین وەک کۆماری ئیسلامی لەسەر مادەی ١٥ گفتوگۆ لەگەڵ حیزبی دیموکراتی کوردستان بکەین، ئێمە ئامادەین قسەی لەسەر بکەین.

ڕووداوو: ئێستاش ڕاتان لەسەر فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد باشە کە ئێستا لە پەرلەمانی ئێران هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە ڕایدەگەیێنین کە بەشی هەرە زۆری ئەندامانی حیزبی دیموکرات لە نێوخۆی وڵاتن، ڕێژەیەکی کەمی لەباشووری کوردستان و لە دەرەوەی وڵاتن، شوێنی چالاکی ئێمە نێو خۆی وڵاتە، بۆیە ئەو ماوەیە ئێمە هەمیشە هەوڵمانداوە بەخویندەواران، ڕووناکبیران و نووسەران و سیاسەتمەداران، یاسانان و پەرلەمانتاران بڵێین لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا، کە ئێمەی وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان قەبووڵ نییە، کار بکەن و لە هەموو بوارێک سوود وەربگرن بۆ هێنانە گۆڕێی کێشەی کورد و ناسنامەی کورد، بۆ ئەوە کورد فێری خۆسازدان و ڕێکخستن بێ لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا کار بکات. بۆچی؟ ئێمە پێمانوانییە کە کوردستانی ئێران تەنیا موڵکی حیزبی دیموکراتە یان موڵکی حیزبەکانی تاراوگەیە. دەبێ هەموو ئەوانەی تێیدا بەشدار بن و پێشمان خۆشە شتێکی وەک DTP کە لەتورکیا هەیە لەکوردستان ئێران دروست ببێ و بەو عەقلیەت و بەوشێوەیە کە بۆخۆیان بەگونجاوی دەزانن و بەوشێوەیەی کە دەرفەتی جموجۆڵی هەبێ لەنێوخۆی ئێران دا، کار بکەن.

ڕووداو: ئەگەر ئەو دۆخەی ئێستا لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ و زەمینەی خەباتی مەدەنی دروستببووایە لە ئێران و لە پەرلەمانی ئێران باسی چارەسەری کێشەی کورد بکرابا، ئێوە چتان دەکرد کە تاوەکو ئێستا PKK نەیکردووە؟

خالید عەزیزی: یەکەم، سروشتی سیاسەتکردنی حیزبی دیموکراتی کوردستان کە لە وڵاتێکی وەک ئێران دروستبووە و حیزبایەتی لەنیو خەڵکدا کردووە، ڕوانین و بۆچوونی لەسەر کۆمەڵگەو سیاسەت و هاوکێشە نیودەوڵەتییەکان لەگەڵ PKK جیاوازی تەواومان هەیە و هۆی جیاوزای تەواومان هەیە. دووەم، ئێمە وەک ئایین تەماشای حیزبایەتی ناکەین، بەڵکو لە ڕوانگەی ئێمەوە حیزب ئامرازێکە بۆ چۆنیەتی سوود وەرگرتن لە دەرفەتەکان، لەپێناو پرۆژەکەی خۆی و بەرژەوەندی خەڵک. جیاواز لەو بنەمایانە، ئێمە ئەزموونێکمان هەیە، کاتی خۆی کە شۆڕشی ئیسلامی کرا و لەسەردەمی ئیمام خومەینیشدا وتوێژی کورد لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە ئارادا بوو، ئەوان حەساسەتیان بەرامبەر دەستەواژەی خودموختاری هەبوو، دەیانگوت وشەیەکی ڕۆژئاواییە، گوتیان بابیکەینە خودگەردانی، پاشان ئەویش وەلانرا و کرایە 26 ماددە و دواتر ئەویشیان پێ زۆر بوو، بووە ٦ ماددە. مەبەستم ئەوەیە ئێمە وەک حیزبی دیموکرات هەمیشە ئامادەیی ئەوەمان هەبووە کە بە گوێرەی دەرفەت و هەڵکەوتنی دەرفەت مامەڵە لەگەڵ دەسەڵات بکەین. ئەگەر ئەو دەرفەتەی ئێستا لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ، لە ئێران بۆ ئێمە هەڵکەوتبا، یەکەم، هانی خەڵکماندەدا کە خۆیان ڕێکبخەن لەنێوخۆی وڵاتدا و حیزبی یاسایی دروست بکەن، ئەو حیزبە هەوڵبدات ببێتە لایەنی وتوێژکار لەگەڵ کۆماری ئیسلامی، چونکە ئەو خەڵکەی لەنێوخۆ دەژی پەیوەندییان لەگەڵ کۆمەڵگە هەیە، ئەگەر ئێمە متمانە بەو خەڵکە بکەین، ئەوکات دەسەڵات خەڵکی لەشەقامدا لەبەرامبەر خۆیدا دەبینێ و لە ئەنجامدا هاوسەنگی هێزی نێوان ناوچەکە و نێوەند دەگۆڕا. بۆیە ئەگەر ئێمە وا هەڵسوکەوت بکەین و دەسەڵات وای لێکبداتەوە کە کێشەی کوردی ئێران، کێشەی دەوڵەتی تارانە لەگەڵ ئەو چەند حیزبەی تاراوگە، ئێمە لەو حاڵەتەدا بچووک دەبینەوە، بۆیە ئێمە باوەڕی تەواومان بەوە هەیە لەهەموو ئەو کێشانەدا وا بکەین کە تاران لەگەڵ کۆمەڵگەی کوردستانی ئێران ڕووبەڕووبێ. بۆ ئەوەش ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر لە ماوەی چەند مانگی ڕابردووا تێکۆشاوین متمانەیەکی وا بە خەڵکەکەمان بدەین کە لەنێوخۆ چالاکی بکەن، خۆ ڕێکبخەن و لەوێ کۆماری ئیسلامی تووشی بەربەست بکەن و لەوێ خەڵک بە کۆماری ئیسلامی بڵێ کێشەی کوردی ئێران ئەوە نییە کە تۆ کێشەت لەگەڵ دیموکرات یا چەند حیزب هەیە لە تاراوگە، کێشەکەت لەگەڵ ئەو خەڵکەیە کە لێرە دەژین و کێشەی وانت چارەسەر نەکردووە. ئێمە ئەو ئاراستەیان پێدەدەین. ئێستاش زۆر بەڕاشکاوییەوە دەڵێم ئێمە لە گوتار و لێدوان و بەرنامەکانی خۆماندا هەر ئەو لۆژیکە بەهێز دەکەین.

ڕووداو: گوتت خەباتی دیپلۆماسی کورد لە دەرەوە کارێگەری دەبێ، بەڵام حێزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەوبوارەدا زۆر لاوازن، لەکاتێکدا کە دۆخەکە زۆر گونجاوترە لەوکاتەی کە لەسەردەمی د.قاسملوودا بزووتنەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خاوەن جوڵانەوەیەکی دیپلۆماسی بەهێزتربوو، لەکاتێکدا کەسانی زانا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵکەوتوون و خەڵک ئێستا زۆر زیاتر لەجاران کورد و کێشەکەی دەناسن؟

خالید عەزیزی: بەداخەوە ئەو لەتبوونەی باڵی بەسەر حیزبەکانی کوردستانی ئێراندا کێشا، یەکێک لە ئاسەوارە هەرە ناخۆشەکانی ئەوەبوو، لەڕووی دەروونییەوە کاریگەرییەکی ناخۆشی لەسەر کۆمەڵگەی کوردستانی ئێران دانا. دووەم، دەرفەتی مانۆڕ و دیپلۆماسی ئێمەی لە دونیای دەرەوەدا زۆر کەم کردووەتەوە، مادام ئێمە بڵاوین و لێک دوورین و کۆدەنگیەکمان نییە و بەپرۆژەیەکی هاوبەش ناتوانین ببینە گۆڕێ لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکانی پێوەندیدار بە ئێران کە مەسەلەی کوردیش یەکێکە لەوان، ئاستەنگمان زۆرن و بە سانایی قسەمان لێوەرناگرن. بۆیە ئەوەی گوتت بەتەواوی دروستە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان زۆرمان هەوڵداوە لانیکەم لەو شوێنانەی کە زەحمەتە لێک حاڵی بین و پێکبگەین هیچ، بەڵام لەو شوێنانەی کە ئاسانترە بەربەستە دەروونییەکانی ئەو کێشانە وەلابنێین و لێک نزیک ببینەوە. ئێمە لە دەرەوە چالاکیمان هەیە، پێوەندیمان لەگەڵ هەندێ شوێن هەیە، لە کۆڕو کۆبوونەوەکاندا بابەتەکان دەخەینەڕوو، بەڵام بەداخەوە وەک حیزبەکانی کوردستانی ئێران کۆدەنگی و یەکدەنگییەکمان نییە کە لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا بێینە بەرچاو. جیا لەوە ئێمە بۆ ئەوەی لە دنیای دەرەوە دەرفەتی دیپلۆماسیمان باش بێت، دەبێ کورد لەناوخۆی ئێران لە کێشە و ڕووداوەکان دا بەرچاوبن و، لەمیدیاکاندا دەنگبداتەوە کە کورد لەو کێشانەدا کورد وەک فاکتەرێک هەیە. بۆ وێنە ئەو جوڵانەوەی کە ئێستا لەئێراندا هەیە و بەجوولانەوەی سەوز ناسراوە، بایەخپێدانەکە زیاتر لەسەر تاران و ڕێبەرانی ئەو جووڵانەوەیە، ئێمە وەک کورد لەپەراوێزداین، هۆیەکەشی بۆ کتوپڕی هاتنە کایەی جووڵانەوەکەو، بۆچوونی حیزبە کوردییەکان دەگەڕێتەوە کە زۆرتر باوەڕیان بە ڕووخانی کۆماری ئیسلامییە و لەو باوەڕەدان هیچ جیاوازییەک لە نێوان ئەم دوو لایەنەدا نییە، ئەوەش بەلای کەمەوە هەڵوێستێکی پاسیڤ دەدات بە حیزبەکان و دەیانخاتە پەراوێزەوە. لانیکەم ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئاوامان بیر نەکردووەتەوە و بیر ناکەینەوە، بەڵام لەکۆتاییدا دەتوانم بڵێم دۆخی کوردی کوردستانی ئێران لەخانەی کۆدەنگی لە پێناو بەرژەوەندی کوردستانی ئێران لە گەمەی نێودەوڵەتی دا زۆر لاوازە.

ڕووداو: ئەو لاوازیە بۆ ئەوە ناگەڕێتەوە کە حیزبەکانی ڕۆژهەڵات نەیانتوانیوە کە کەسیکی وەک د. قاسملوو دروستبکەنەوە؟

خالید عەزیزی: کاتێک ئاوڕ لە ڕابردوو دەدەینەوە، دەبێ ڕابردوو وەک خۆی ببینین و ئێستاش وەک خۆی. بەشێک لەوانە دەگەڕێنەوە بۆ باڵانسی هێز. د. قاسملوو کەسایەتییەکی زیرەکی دیپلۆماتیک بوو، ئەوە شاراوە نییە کە بۆخۆی کەسێکی کارامە بوو، بەڵام د. قاسملوو ئەوکات سکرتێری حیزبێک بوو کە دەیان هەزار پێشمەرگەی هەبوو، لەمەیدانی شەڕدا بوو دژی کۆماری ئیسلامی، کۆماری ئیسلامی لە سیاسەتی نێودەوڵەتیدا پرسیاری لەسەر بوو، شورای میللی موقاوەمەت هەبوو، حیزبێکی گەورەی وەک موجاهیدینی تێدابوو، حیزبی دیموکراتی تێدابوو، هەندێک لایەنی دیکەی تێدا بوو، ئێران و عێراق لەحاڵەتی شەڕدا بوون، دەرفەتی مانۆڕی نیزامی بۆ حیزبی دیموکرات کوردستان زۆر بوو و کەسێکی بەتوانای وەک دوکتور قاسملوو توانی لەوە کەلک وەربگرێ، ئێستا چالاکی حیزبی ئێمە و جوڵانەوەی کوردستانی ئێران لەو پێگەیەدا نییە کە ئەو کاتی تێدابوو.

ڕووداو: لاوازتربووە؟

خالید عەزیزی: بەڵێ لاوازتربووە، بەتەواویش لاوازتربووە. لاوازیەکەشی ئەوەیە کە ئەو سەردەم، سەردەمی شەڕ بوو، هێزی پێشمەرگەی کوردستانی ئێران چالاکی سەربازی هەبوو، لەگەڵ کۆماری ئیسلامی تێکهەڵچوونی هەبوو و ببوو بە فاکتەرێک لەخانەی خەباتی چەکداری، ئێستا سەردەمی شەڕ نەماوە سەردەمی خەباتی سیاسییە، ئێمە بەداخەوە بەهەموو حیزبەکانی کوردستانی ئێران نەمانتوانیوە لەنێوخۆی کوردستانی ئێران کۆدەنگییەکمان هەبێ کە خەڵکەکە لەسەر داوای ئێمە بێتە مەیدان و ببێ بەو فاکتەرە کە پێویستە. مەبەستم ئەوەیە کە جیاواز لە کەسایەتی جێکەوتووی د. قاسملوو، کات و دەرفەت و گونجانیش ئەو پێگەیەی دروستکرد.

ڕووداو: دەتوانین بڵێین کە حیزبی دیموکرات و حیزبەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، حیزبی خەباتی چەکداری بوون و کە بوونە حیزبی سیاسی تەواو، نەیانتوانی ئەو ڕۆڵە بگێڕن و پرۆژەیەکیان نەبوو بۆ ئەوە؟

خالید عەزیزی: حیزبی سیاسی ئەگەر لەنێو کۆمەڵگاکەی خۆیدا نەبوو، زۆر دوور کەوتەوەو دەیان ساڵی کێشا، تووشی گرفت دەبێ و ئەو لەتبوونانەش بەشێکی بەرهەمی ئەو دوور کەوتنەوەیە.

ڕووداو: بۆ ئەوەش ناگەڕێتەوە کە نەتانتوانیوە لە پێوەندی گرتن لەگەڵ دەوڵەتانی دراوسێ بۆنموونە تورکیا یا زلهێزێکی وەک ئەمریکا سەرکەوتوو بن و وەک یاریکەرێکی باش دەرکەون؟

خالید عەزیزی: لەڕووی ئوسولییەوە ئێمە وەک حیزبی دیموکرات پێمانوایە لەگەڵ ئەمریکا، لەگەڵ تورکیا یان هەر لایەنێکی دیکە پێوەندیمان هەبێ و ئەوە بە باش دەزانین، بەڵام ئەو پێوەندیانە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ئێران لەواشنتن، لە تورکیا و ئیسرائیل چۆن سوود وەردەگرێ . پێشتر من ئاماژەم پێکرد کێشەی ئەمریکا لەگەڵ ئێران کێشەی بەرژەوەندی خۆیەتی. ئەگەر ئەمریکا لەو کێشانەدا هەست بکا کە لەقۆناخێکدا بەرژەوەندی دەستەبەر دەبێ، لەسەر داوای ئێمە و لەسەر مافی مرۆڤ کێشە لەگەڵ ئێران ناکات، ڕەنگە گوشاری بخاتە سەر، بەڵام ئەو گوشارانە نابن بە کێشە. تورکیاش هەروا. بە باوەڕی من پێگەی ئێران لە ناوخۆیدا، لەناوچەکەدا وەک زلهێزی و دەسەڵات و توانایی و هەروەها وەک وڵاتێک کە لە ناوچەکەدا دەرفەتی دەستتێوەردانی وڵاتانی ناوچەی هەیە و وڵاتێکە نەوتی هەیە و لە باری لۆجستییەوە لەناوچەکە پێگەیەکی بەهێزی هەیە، هەموو ئەوانە بوونەتە هۆی ئەوەی کە فاکتەری دەرەکی بەئاسانی لەگەڵ ئۆپۆزسیونی ئێرانی مامەڵە ناکات، چونکە نازانێ دەرئەنجامەکەی بە کوێ دەگات. لەهەموو ئەو ماوەیەدا ئەوەی کە ئێمە دیتمان کۆبوونەوەیان بۆ ئۆپۆزسیۆنی عێراق بەست لە لەندەن و پیرمام، بەڵام هەتا ئێستاش هیچ لایەنێکی دەرەکی دانی بە ئۆپۆزسیونی ئێرانی دانەناوە و هەنگاوی یەکەمیشی نەناوە بۆئەوەی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی یەکبخات، هۆیەکەشی ئەوەیە لە هاوکێشەکانی خۆیاندا سیناریۆیان بۆ ئێران دانەناوە.

ڕووداو: لەسەردەمی ئیدارەی بوشدا، ئەمریکا بودجەیەکی بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی تەرخانکرد، ئێوە هیچ شتێکتان لەو بودجەیە پێ بڕا؟

خالید عەزیزی: ئێمە هیچ شتێکمان لەو بودجەیە پێنەبڕا. ئەو بودجەیە بەشی زۆری درا بە بەشی فارسی ڕادیۆ و تەلەڤزیۆنی ئەمریکا، بەشێکی دیکەشی بەگوتەی خۆیان بەشێوەی جۆراوجۆر بۆ پەرەپێدانی خەباتی مەدەنی لەنێوخۆی ئێراندا تەرخانکرد.

ڕووداو: ئێوە وەکو نوێنەری حیزبی دیموکرات ماوەیەک لە ئەمریکا بووی، ئێوە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێستا هیچ پێوەندییەکتان لەگەڵ ئەمریکا هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە ئێستا پێوەندیمان لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا هەیە، لەگەڵ بەشی دەرەوەی سەنای ئەمریکا هەیە، لەگەڵ بەشی دەرەوەی کۆنگریسی ئەمریکا هەیە و تێدەکۆشین نێو بە نێوە بەشی ڕاوێکاری کۆشکی ئەمریکا لەسەر ڕووداوەکان ئاگادار بکەین، پێوەندییەکانمان لەگەڵ ئەمریکا هەر وەکو پێشوو درێژەی هەیە، بۆخۆم چەند مانگ لەمەوبەر لەگەڵ بەرپرسی بەشی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی سەر بە وەزارەتی دەرەوە دانیشتنمان بوو و لەدانیشتنەکەشدا بەزۆری باسی ئێمە لەسەر ئەوەبوو ئەمریکا هانبدەین کە کێشەی خۆیان لەگەڵ ئێران بەرتەسک نەکەنەوە بە کێشەی ئەتۆمی، بەڵکو تێبکۆشن لەسەر پرسی مافی مرۆڤ و دیموکراسی گوشار بخەنە سەر ئێران، ئێران کۆمەڵگەیەکە لە حالەتی پشکوتن دایە و کۆمەڵگەیەکەی کۆماری ئیسلامی ناوێ، بەڵام چۆن لەکۆڵی بێتەوە، دەبێ ئەمریکا تێبکۆشێ خەڵکی ئێران بەشدار بکات لە خوێندنەوەی خۆی لەسەر ئێران.

ڕووداو: لەدانیشتنەکاندا لەگەڵ ئەمریکا، ئێوە هەستدەکەن کە ئەوان زیاتر زانیاریان لە ئێوە دەوێ یان ئەوەتا هەوڵتانداوە دانیشتنەکان وا لێ بکەن کە ئەمریکا داواکارییەکانی ئێوە گوێ لێبێ؟

خالید عەزیزی: ئەمریکاییەکان لە دانیشتن لەگەڵ ئێمەدا، بەرژەوەندی خۆیان دەوێ، ئێمەش بەرژەوەندی خۆمان دەوێ، ئێمە هەوڵمانداوە قەناعەت بە ئەمریکاییەکان بێنین کە گوشاری زیاتر بخەنە سەر ئێران، ئەوانیش هەوڵیانداوە ئێمە لەسەر کۆمەڵگەی ئێران زانیاری و خوێندنەوە و تێبینی ئێمە بزانن، زۆر گوێیان لێگرتووین. واتە دانیشتنەکان هەردوو لایەنی هەبووە.

ڕووداو: ئەمریکا کورد وەک لایەنێکی سەرەکی لەنێو ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیدا دەبینێ؟

خالید عەزیزی: ئەگەر تەماشای کۆمەڵگەی ئێران بکەی کە وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، کورد بە بەراوردکردن لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە، کورد ناسراوترە لەلای ئەوان و ڕێبەرانی کوردی ئێرانی باشتر وەردەگرن، پێیانوایە کە کورد فاکتەرێکە لە ساحەی سیاسی ئێراندا. بەڵام لەهەمانکاتدا ئەو خوێندنەوەی کە ئێمە بۆ فیدرالیزم و داهاتووی ئێران هەمانە، ئەمریکییەکان ئێستا ئەو خوێندوەیان نییە.

ڕووداو: ئەوان چ دەڵێن؟

خالید عەزیزی: ئەوان زیاتر پێداگیری لەسەر مافی هاووڵاتیبوون و دیموکراسی و حکومەتی یاسا و مافی ژنان پێداگیری دەکەن. لەهەموویان گرنگتر لەسەر گۆڕانی هەڵسوکەوتی سیاسی حکومەتی ئێران پێداگیری دەکەن. تەوەرەکانی باسەکانیان لەگەڵ ئێمە زۆرتر ئەوانەن.

ڕووداو: لەگەڵ تورکیا هیچ پەیوەندییەکتان هەیە؟

خالید عەزیزی: زۆرمان پێ باشە لەگەڵ تورکیا پەیوەندیمان هەبێت، بەتایبەت کە ئێستا ئەوەی حکومەتی دادو گەشەپێدان دەیکات بەباشی دەزانین، لەو ماوەیەشدا ئێمە هەوڵمانداوە لە کەناڵی جۆراوجۆرەوە هانی ئەو سیاسەتەیان بدەین. ئێستا هیچ پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆمان نییە، بەڵام لە ڕێگەی ڕاگەیاندن و لایەنی جۆراوجۆرەوە پێوەندی ناڕاستەوخۆمان هەبووە.

ڕووداو: لەگەڵ ئیسرائیل لە کۆنفرانسی ساڵانەی حیزبی کرێکارانی بریتانیا دیدارتان هەبوو، ئەوە چۆن بوو؟

خالید عەزیزی: من لە کۆبوونەوەی حیزبی کاری ئیسرائیل، ئیهود باراک کە سەرۆکی حیزبی کاری ئیسرائیلە هاتبووە ئەو کۆنفرانسە، حیزبی کاری بەریتانیا میوانداریيەکی بۆ بەشدارانی ئەو کووبوونەوەیە کردبوو، لەو میوانداریەدا زۆر ئاساییە کە من لەگەڵ لایەنی جۆراوجۆر بەوەی کە نوێنەر و ڕێبەری حیزبێکی سوسیال دیموکراتن دانیشتنمان هەبێ. ئەو دیدارەی کە من لەگەڵ ئیهود باراک کردم هەر لەو چوارچێوەیەدابوو. هەر لەو میوانداریەیدا چاوم بە وەزیری دەرەوەی بەریتانیاش هەبوو.

ڕووداو: وەزیری دەرەوەی بەریتانیا چ ڕایەکی سەبارەت بە کورد هەبوو؟

خالید عەزیزی: باسەکە بەزۆری تایبەت بوو بە ئێران کە چۆن گوشار بخەنە سەر ئێران لەسەر هەندێک پرسی وەک مافی مرۆڤ و دیموکراسی، بەڵام زیاتر مەسەلەی ئەتۆمی ئێران سەنتەری باسەکان بوو.

ڕووداو: لەگەڵ ئیهود باراک باسی چیتان کرد؟

خالید عەزیزی: لەگەڵ ئیهود باراک باسی هەندێک بابەتی گشتیمان کرد. ئێمە بنەمایەکمان هەیە کە لە دونیادا هیچ وڵاتێک بە دوژمنی خۆمان دانانێین وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان، تەنانەت پێمان خۆش نییە کۆماری ئیسلامیش دوژمنمان بێ، بەڵکو ئێمە کێشەی سیاسیمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە. ئێمە هیچ هۆیەک نابینین بۆ ئەوەی ئیسرائیل بە دوژمنی گەلی کورد دابنرێ و جوولەکەش بە دوژمنی میللەتی کورد دابنرێ، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئیسرائیلیش وەک هەموو وڵاتێکی دیکە ئاوا هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکەین، بەڵام لەڕاستیدا هیچ پێوەندییەکمان لەگەڵ ئیسرائیل نییە.

ڕووداو: پێتان خۆشە پەیوەندیتان هەبێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێمانخۆشە لەگەل هەموو دەوڵەتانی دنیا کە ڕێز بۆ جاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤ دادەنێن و لەگەڵ هەموو ئەوانەی کە بەجۆرێک دەتوانن یارمەتیدەری پێشڤەچوونی دیموکڕاسی و ئازادی بن لە ئێران و هۆی دەستەبەربوونی مافەکانی گەلی کوردبن، بەمافی خۆمانی دەزانین پێوەندیمان لەگەڵ هەبێت ، بە ئیسرائیلیشەوە. ئێمە هیچ هۆیەک نابینین دەوڵەتێک لە خۆڕا بە دوژمنی خۆمان دابنێین.

ڕووداو: لەگەڵ ئیهود باراک باسی بابەتێکتان کرد کە پێوەندی بە کوردەوە هەبێ؟

خالید عەزیزی: باسەکانمان زۆرتر پێوەندی بە ئێرانەوە هەبوو، کە ئێمە پێمانخۆشە هەموو وڵاتانی جیهان کار بکەن بۆ ئەوەی حکومەتی ئێران ببێتە خاوەن هەڵسووکەوتێکی مەعقووڵ و عاقڵانە بجوڵێتەوەو، پێمانخۆشە لەهەموو دەرفەتەکان کەڵک وەربگیرێ بۆ گوشارخستنە سەر ئێران لە مەسەلەی دیموکراسی و مافی مرۆڤ.

ڕووداو: هیچ گەرمییەک هەبوو بۆ ئەوەی کە دیداری دیکەتان لەگەڵی هەبێت؟

خالید عەزیزی: هیچ شتێکی وا لەگۆڕێدا نەبوو .

ڕووداو: حیزبی دیموکرات لەسەردەمی د.قاسملوودا پەیوەندییەکی تایبەتی لەگەڵ فەرەنسا هەبووە، بێرنارد کۆشنێر کە ئێستا وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتەیە ئەوکات هاتووە بۆ نێو پێشمەرگەو پێوەندییەکی زۆر دۆستانەی لەگەڵ حیزبی دیموکرات هەبووە. ئێوە هیچ چاوەڕوانێکی زیاترتان هەیە لە بێرنارد کۆشنێر؟

خالید عەزیزی: ڕەنگە بەحوکمی ئەوەی کە بێرنارد کۆشنێر و بەشێکی دیکە لەوانەی لە فەرەنسا لە دەسەڵاتدابوونە یان لە دەسەڵاتدان، بەهۆی ئەو دۆستایەتی لەگەڵ حیزبی ئێمە هەیانبووە، ئەو چاوەڕوانییە هەبووبێ. بەڵام لەهەمانکاتدا ئێستا بێرنارد کۆشنێر وەزیری دەرەوەی فەرەنسایە و سروشتییە کە فەرەنساش کۆمەڵێک بەرژەوەندی تایبەت خۆی هەیە لە ئاستی نێودەوڵەتی و ناوچەکەدا، بۆیە ئەگەر چاوەڕوانییەکمان هەیە ئەوە مافی خۆمانە، بەڵام چەندە ئەو چاوەڕیانیانەی ئێمە بۆ ئەوان کردەیین ئەوە شتێکی دیکەیە. چەند مانگ پێش ئێستا نوێنەری ئێمە دیدارێکی لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی فەرەنسا هەبوو، مەبەستەکەش ئەوەبوو چۆن زیاتر هاوکاری بکەین کە پرسەکانی پێوەندیدار بە کوردستانی ئێران بکەوێتە بەر دەستی وەزارەتی دەرەوەی فەرەنسا، بەڵام ئایا چاوەڕوانییەکە چەندە کردەییە و جێبەجێ دەبێ، لەو باوەڕەدام کە ئێستا بێرنارد کۆشنێر وەک وەزیری دەرەوە ئەوەندە دەستی ئاوەڵە بێت کە وەک بیست ساڵ پێش ئێستا دەستی کراوەبێ بۆ یارمەتیدانی کورد.

ڕووداو: بۆچی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە پەراوێزی جووڵانەوەی سەوزدایە، ئایا ئێوە هیچ پرۆژەیەکتان بۆ چوونی کورد بۆ ناو ئەو جووڵانەوەیە هەیە؟

خالید عەزیزی: ئەم پەراوێزییە بۆ چەند فاکتەرێک دەگەڕێتەوە، یەکێکیان ئەوەیە کە بزووتنەوەی سەوز کاردانەوەیەک بوو دژی ئەو کردەوەیەی ئەحمەدی نەژاد و وەلی فەقیە لە پەیوەندی لەگەڵ دزینی دەنگەکانی خەڵک، دووەم لەڕووی کاتەوە، ئەو بزووتنەوەیە تەنیا چەند مانگە لەدایکبووە، سێیەم بزووتنەوەی سەوز لەکەشوهەوایەکدا دەرکەوت کە نەیتوانی خۆی کۆکاتەوە و پلان و بەرنامەی خۆی دارێژێ. بزووتنەوەی سەوز بەرهەمی پلان و بەرنامەیەکی تۆکمە نییە کە چەند ساڵ لەمەوپێش دارێژرابێ، بۆیە زۆر شەفاف و قووڵ نییە، لەئاکامدا بزووتنەوەی سەوز بەرهەمی کەشو هەوایەکی لەو چەشنەیە، ڕەنگە بۆ کۆمەڵگەی کوردستان بەو شیوەیەی کە پێویستە نەناسرابێ و ڕەنگە لەهەمانکاتدا مامەڵەی ئەمنی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان هۆکارێکی دیکە بێت کە ئەو بزوتنەوەیە نەیتوانیبێ پەل بۆ کوردستان بهاوێژێت و خەڵکێکی زۆر نەتوانن لەو بزوتنەوەیەدا بەشداری بکەن. لەلایەکی دیکەوە بزوتنەوەی سەوز بە کۆمەڵێک دروشمی وەک ئازادی رادەربڕین و ئازادی خۆپیشاندان و مافی ژنان و مافی مرۆڤ و ئەو جۆرە بابەتانە سەرقاڵە و نەیتوانیوە بە پلان و بەرنامە خەڵکی دیکە ڕاکێشێ.

ڕووداو: پێتانوایە ئەو لێکدابڕانەی هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان فاکتەرێکی نەرێنی نییە لە پەراویزکەوتنی کورد لەو جوڵانەوەیەدا؟

خالید عەزیزی: کاریگەری هەبووە. بۆ نموونە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەڵوێستمان ئەوەبووە کە لەکێشەکانی نێوان بزووتنەوەی سەوز و ئەحمەدی نەژاد جیاوزی لەنێوانیان دابنێین، وەک هەندێک حیزبی دیکە نەڵێین هیچ جیاوازییەکیان نییە و هەموویان هەر سەر بە سیستەمی کۆماری ئیسلامین. مادام دوو بۆچوون لەکوردستانی ئێران هاتە گۆڕێ، بۆچوونێک دەڵێ لەو کێشانە کەڵک وەربگرین و لایەنێکیش دەڵێ ئەوە کێشەی کورد نییە و کیشەی خۆیانە، لەبەر ئەوە کۆمەڵگەی کوردستان بە جۆرێک دابەشبووە ، کەدابەشبوو، دەرفەت و تواناکانیش دابەش دەبن.

ڕووداو: ئایا ئێوە هیچ بەرنامەیەکتان هەیە بۆ ئەوەی کورد بە بزوتنەوەی سەوز گرێبدەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە هەوڵمانداوە لە دوو کەناڵەوە کایە بکەین. کەناڵێک ئەوەبووە کە پەیوەندی ڕاستەوخۆمان لەگەڵ هەندێک لە ڕێبەرانی بزووتنەوەی سەوز لەتاران دروستبکەین و لە دەرەوش پەیوەندیمان لەگەڵ هەندێکی دیکە دروستکردووە و پێمان گوتوون کە ئێوە دەبێ خۆتان هەندێکی دیکە بکەنەوە و تێبکۆشن کە دروشمەکانی خۆتان گشتگیرتر بکەن بۆ ئەوەی خەڵکی دیکەش تێیدا بەشدار بن. پێمان گوتن کورد ئەزموونی سی ساڵ بەرەنگاری و خەبات و کێشەی سیاسی و سەربازی و پرۆپاگەندەیی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە، ئێوە سوود لە ئەزموونەکانی ئێمە وەربگرن، ئێمەش سوود لە ئەزموونی ئیوە وەردەگرین.

ڕووداو: کاتی ئەوە نەهاتووە کە ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی و کوردی لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی کۆماری ئیسلامی کە بریتی بێ لە مووسەوەی و کەرووبی و تەنانەت ڕەفسەنجانی ئاشت ببێتەوە؟

خالید عەزیزی: گرفتێکی سەرەکی کوردی ئێران ئەوەیە کە بە حەشیمەتیکی ١٠ میلیۆن کەسی لەبەرامبەر حەشیمەتێکی ٧٥ میلیۆنی دەرفەت و ئیمکانمانیاتیکی بەرتەسکمان هەیە، بۆیە تا لەدەرەوەی کوردستانی ئێران و خەڵکی شار و ناوچەکانی غەیرە کورد لەکێشەی ئێمە تێنەگەن، تا ئەو کەسانەی کە ئێستا لەدەسەلاتدان چ لەحکومەتی ئێستا و چ لەداهاتوودا لە کێشەی ئێمە نەگەن، ئێمە ناتوانین لەتاران ئەکتەرێکی کارا بین. دەبی پارتنێرمان هەبێ، ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەتاران لەپارتنێر دەگەڕێن. ئەگەر بە واقعبینییەوە سەیری مەسەلەکە بکەین دەتوانین بڵێین کە چ لەئێستا و چ لەداهاتوودا ئێمە لەگەڵ ئەوئۆپۆزسیۆنە سەروکارمان دەبێ، بۆیە دەبێ لەگەڵی پەیوەندیمان هەبێ، تەنانەت پێمانباشە لەداهاتوودا ئەوانە ئەوەندە کراوە بن و ئەو دەرفەتە بۆ ئێمە بهێڵنەوە، ببین بە پارتنێری ئەوان. سی ساڵ لەتەمەنی کۆماری ئیسلامی تێپەڕ بووە، لەو سی ساڵەدا ئەوی نێویان چەپ بوو و حیزبەکانیان ئێرانیان جێهێشت و ئێستا لەمەیداندا نەماون، سەڵتەنەت تەڵەب لە مەیداندا نەماوە، موجاهیدین لەمەیداندا نەماوە، دەیان لایەن دروستبوون هەمووی لەمەیدان چوونەدەرو لەناوخۆی ئێرانیش نەبوونە بە ئاڵترناتیڤ، ئێمە دەبێ وەک کورد واقعبین بین، خۆمان لەکێشەی فکری، ئایدۆلۆژیک و نۆستاڵۆژیا و شتی کۆن بێنینە دەرێ و بزانین کێ لەتاران یاریکەری سیاسییە، دەبێ ئەو یاریکەرانە بدۆزینەوە و بزانین کامیان لەئێمە و بەرژەوەندی ئێمە نزیکترە، لەگەڵیان دۆستایەتی بکەین.

ڕووداو: ئایا ئیوە ئامادەن لەگەڵ کەرووبی،موسەوی و ڕەفسەنجانی کە ئێستا وەک ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی کۆماری ئیسلامی ناسراون، دابنیشن؟

خالید عەزیزی: دانیشتن لەگەڵ ئەوانە بە ئاسایی و زۆرباش دەزانین.

ڕووداو: ئێوە دوای لەتبوون، پاش کۆنگرەی ١٣ی خۆتان ڕاتانگەیاندووە کە بێ هیچ مەرجێک ئامادەن لەگەڵ هەموو هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان دانیشن و هاوکاری بکەن، لەکاتێکدا پێشتر حیزبی دیموکرات بۆ دانیشتن و هاوکاری مەرج و پێش مەرجی هەبوون ، ئەو گۆڕانە لەچییەوە سەرچاوەی گرتووە؟

خالید عەزیزی: یەکەم، ئێمە هەموو ئەو حیزبانەی لە تاراوگە دەژین ناتوانین بە یەکتر بڵێین تۆ لاوازی و من بەهێزم، تا ڕۆژێک نەچینەوە کوردستانی ئێران و لەهەڵبژاردندا خۆ نەپاڵێوین وخەڵک بڕیارمان لەسەر نەدا و سندووقەکانی دەنگدان بەهێز و لاوازی دەرنەخا، هیچ حیزبێک ناتوانێ بڵێ من ئەوەندم خەڵک لەگەڵدایە و ئەوی دیکە لەگەڵیدا نییە، تەنیا لەنێوخۆی کوردستانی ئێران و لەئەنجامی هەڵبژاردن دەردەکەوێ کێ چەندی خەڵک لەگەڵە . ئێمە ملمان کەچە بۆ ئەو سیناریۆ جەماوەرییە. بەڵام ئەوەی کە ئێمە دەڵێین دەبێ پەیوەندیمان لەگەل حیزبەکانی دیکە خۆش بێ نە دروشمە و نە پەیوەندی بە باڵانسی هێزەوە هەیە، بەڵکو لەباوەڕی ئێمەوە سەرچاوە دەگرێ. ئەو باوەڕەش ئەوەیە کە دەبێ ئێمە شوێنەواری دەروونی ئەو لەتبوونە لەنێو بەرین، نابێ ئەو شوێنەوارە دەروونییە هەر بەو شێوەیە درێژەی هەبێ و بەردەوام بێ، دوای ئەوەش بۆ دانیشتن شەرتی پیویست نییە، بۆ ئێمە کە لە ڤیەننا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دانیشتین و ڕێبەرەکەی لێ تیرۆر کردین، مەرجمان نەبوو، بەڵام لەگەل حیزبە کوردییەکان کە بەدەیان ساڵە خەبات و تێکۆشان دەکەین و یەکتر

دەناسین، ئامادە نین دانیشین. زۆر ناشارستانیانەیە بۆ دانیشتن مەرج دابنێن، بەڵام زۆر شارستانیانەیە بڵێین چۆن قسە بکەین لەسەر داهاتوو، پێمانوایە دانیشتن مەرجی ناوێ، بەڵام لە ماوەی قسەکردنەکان و دانیشتنەکاندا چۆن سەیری داهاتوو دەکەی ئەوە جێگەی باسە.

ڕووداو: ئێمە کەمتر گوێبیستی ئەوە بووین کە حیزبێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ دەوڵەتی تورکیا و پارتی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتە پەیوەندی هەبێ، بەڵام ئێوە باسی پەیوەندی ناڕاستەوخۆ و ڕاستەوخۆ لەگەڵ AKP دەکەن کە هەر ئێستا پارت دەسەڵاتداری تورکیایە، ئەوە گۆڕان لەهەڵوێستە لەچی ڕا سەرچاوەی گرتووە؟

خالید عەزیزی: ئەوە گۆڕان نییە لەهەڵوێستدا. ئێمە بەشێوەیەکی پرەنسیپی پێمانوایە زۆر سروشتییە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لەگەڵ حکومەتی بەغدا و ئەنقەرە و دیمەشق پەیوەندی هەبێ، بەڵام ئەوەی گرنگە نێوەڕۆکی ئەو پەیوەندییانەیە. ئێمە سەردەمانێک لە کوردستانی عێراق بووین و لەگەڵ بەعس پەیوەندیمان هەبووە، بەڵام لەکارنامەی پەیوەندی ئێمە لەگەڵ حکومەتی بەعس شوێنێک نادۆزییەوە کە ئێمە بە جۆرێک سیاسەتمان کردبێ کە بە پێچەوانەی بەرژەوەندی کوردی کوردستانی عێراق بووبێ. ئێمە وەک کورد لەسەردەمێکدا دەژین کە نابێ لەو پەیوەندییانە بترسێین.

ڕووداو: پەرلەمانتارانی خولەکانی پێشووی پەرلەمانی ئێران لەگەڵ ڕەفسەنجانی لەسەر هەندێک پرسی پەیوەندیدار بە کورد کۆبوونەتەوە، هەڵوێستی ئێوە لەو بارەوە چییە؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە ئەندامانی کوردی پەرلەمانی ئێران یان کوردانی دانیشتووی تاران بیانەوێ بەهەر شێوەیەک خەڵکی جۆراو جۆر ببینن، تەنانەت ئەحمەدی نەژاد و خامنەییش ببینن و لە پرسەکانی پەیوەندیدار بە کوردستانیان ئاگادار بکەنەوە، واقعییەتی مەسەلەی کوردیان پێ بڵێن، ئەوانە هەمووی بە باش دەزانین. ئێمە پێمانخۆشە ئەو کوردانەی لە دەرەوەی کوردستانی ئێرانن و لەشارە گەورەکانی ئێران دەژین، بەشێک لەکارەکانیان ئەوەبێت کە بچن خەڵک تێبگەیێنن. چ ئەمڕۆ و چ لەداهاتوودا ئێمە لەگەڵ ئەو خەڵکە ڕووبەڕووین، تا ئێمە زیاتر بتوانین ئەو خەڵکە لەخۆمان تێبگەیێنین، کاری ئێمە لەتاران ئاسانتر دەبێ.

ڕووداو: لەکۆنگرەی ١٤ی حیزبەکەتاندا، کومسیۆنی پارێزگاری لەئەساسنامە دامەزرا، ئایا ئەو کومسیۆنە سەر بە کۆمیتەی ناوەندییە یان لەسەرەوەی کۆمیتەی ناوەندییە یان هاوشانییەتی؟

خالید عەزیزی: ئەو کومسیۆنە نە لەسەرەوەی کۆمیتە ناوەندییە، نە هاوتەریب و نەلەژێر دەسەڵاتی کۆمیتە ناوەندی دایە، بەڵکو دامەزراوەیەکە کە دەنگی لەکۆنگرە وەرگرتووە، بەڵام بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی حیزب کاری بە پرۆگرام، سیاسەت و ستراتیژی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە نییە و ئۆرگانێکی جێبەجێکار نییە و ئەو خوێندنەوانەش کە هەیەتی دەیداتە کۆمیتەی ناوەندی و کۆمیتەی ناوەندیش دەتوانێ جێبەجێیان بکات یان جێبەجێیان نەکات. ئەو کومسیۆنە زۆرتر بۆ پاراستنی مافی هەر ئەندامێکی حیزبە کە لە پەیڕەودا باسی لێکراوە و هەروەها بۆ پێڕاگەیشتنە بە گازندە و سکاڵای ئەندامانی حیزب لەبارەی پێشێلکردنی پەیڕەوی نێوخۆ.

ڕووداو: هەر ئەوە کە ئەو کومسیۆنە ژێر دەسەڵاتی کۆمیتە ناوەندی نییە، لەخۆیدا کێشە خوڵقێن نییە؟

خالید عەزیزی: ئەو کومسیۆنە ئۆرگانێکە کۆنگرە هەڵیبژاردووە، بۆیە بەرامبەر بە کۆنگرە وەڵامدەرە، بەڵام بۆ سازدانی پەیوەندییەکانی خۆی، خوێندنەوەکانی دەداتە کۆمیتەی ناوەندی تا لەو کۆمیتەیە بڕیاری لەسەر بدرێ لەلایەکی دیکە بەچەندین هۆکار پێموانییە ئەو کومسیۆنە کێشە خوڵقێن بێت، چونکە کۆمیتەی ناوەندی بڕیاردەدات و ستراتیژ و تاکیک و سیاسەتەکانی حیزب دیاری دەکات.

ڕووداو: ساڵانێکی دوور و درێژە کە حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە حیزبی دیموکراتیشەوە لەباشووری کوردستان درێژە بە ژیانی خۆیان دەدەن، ئایا لەو ماوەیەدا پێتانوایە کە ئەو حیزبانە تووشی لاوازی و نوشست هاتوون؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە ئێمە لێرەین، لە ئۆردوگا و کەمپین، بە ویستی خۆمان نەبووە و بە دیاردەیەکی خۆشی دانانین و ناخۆشترین حاڵەتە کە بە سەر حیزبی دیموکراتدا داسەپێندرا، هۆیەکەشی ئەوەیە کە ناتوانین بەئاشکرا لەنێوخۆی کوردستانی ئێران چالاکیمان هەبێ، ئەگەر ئەو دەرفەتە هەبووایە چالاکی ئاشکرامان لەنێوخۆ هەبووایە، شوێنی حیزبی دیموکرات کۆیە و کەمپەکانی کۆیە نەدەبوو، جێگەی حیزبی دیموکراتی کوردستان شار و گوندەکانی کوردستانی ئێرانە. بۆ حیزبێکی سیاسی وەک حیزبی دیموکرات کە کاتی خۆی کۆماری کوردستانی دامەزراندووە و ڕابردووی خەباتی نێو خەڵک و جەماوەری هەبووە و ئەکتەرێکی کاریگەری نێو ساحەی سیاسی کوردستان و ئێران بووە و تەنانەت لە ئاستی نێودەوڵەتیدا سەرەڕای هەموو گیروگرفتەکان هەوڵیداوە دەرفەتێکی باش بۆخۆی بخوڵقێنێ، زۆر ناخۆشە کە لەکەمپەکان و ئۆردووگاکاندا گیری خواردووە، ئێمە ئەو حاڵەتەمان پێخۆش نییەو تێدەکۆشین کە ئەو شوێنەی بیری لێدەکەینەوە و پرۆژەی بۆ دادەڕێژین کوردستانی ئێران بێت و ڕوو بە ئەوێ سیاسەت بکەین و کۆیە بۆ ئێمە تەنیا و تەنیا شوێنی ژیان بێت و نەک شوێنی فکر کردنەوە، شوێنی ژیانمان کۆیە بێت، بەڵام بیرکردنەوەکەمان بۆکوردستانی ئێران بێت، دەتوانم بڵێم لە ئۆردووگا مانەوە بۆ حیزبێکی سیاسی کە بەرنامە و پرۆگرامی بۆ ئیدارەی وڵات هەیە، باش نییە و کاریگەری هەبووە لەسەر هەموو ئەو لەتبوون و لێکترازانانەی لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا بەسەر حیزبەکاندا هاتووە.

ڕووداو: دوای لەتبوونی دوای کۆنگرەی ١٣، باڵەکەی دیکەی حیزبی دیموکرات داوایان لێکردوون نێوتان بگۆڕن، ئەوەشیان بە مەرجی هاوکاری لەگەڵ ئێوە داناوە، بۆ ئێوە نێوتان ناگۆڕن؟

خالید عەزیزی: یەکەمجار کە حیزبی دیموکرات لەسەردەستی قازی محەممەد دامەزراوە، نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووە و تەواوی بەڵگەکانیش ئەوە دەردەخەن، دواتر ئەو نێوە گۆڕانی بەسەردا هاتووە و بووە بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، کەوابوو هەردووک ئەو نێوانە بۆ ئەو حیزبە لەمێژووی ئەو حیزبەدا بەکار هێنراون. ڕابردووەکە بە چاک و خراپەوە هی هەر دوولایە. لەبواری یاساییەوە حیزبی دیموکراتی کوردستان لەنێوخۆی ئێران وەک حیزبێکی هەڵوەشاوە ڕاگەیێندراوە، هیچ لایەکمان لەوکاتەدا لەئێران لایەنیکی یاسایی نین و لەلایەکی دیکەشەوە ئێستا ئەو ئازادییە نییە کە ئێمە بێین و هەڵبژاردنێک بکەین و بزانین خەڵک چۆن بڕیار دەدات، لەباری جیاوازی نێو ئەو دوو حیزبە جیاوازیان هەیە. لە پەیوندییەکانی نێودەوڵەتی و لەهەموو ئەو شوێنانەی کە ئێمە نووسینگەمان هەیە، لەئەورووپا و ئەمریکا تائێستا هیچ کام لەو دوو حیزبە کێشەیەکمان نەبووە، هەروەها لە پەیوەندی خۆمان لەگەڵ هەرێمی کوردستان و حیزبە سەرەکییەکان و لایەنەکانی دیکە، هەر دوو لایەنی حیزب پەیوەندیمان هەیە و لەو پەیوەندیەدا هیچ گرفتێک نەهاتووەتە پێشەوە. بەداخەوە لەتبوونی حیزبی دیموکرات بووتە واقیع، بەڵام نێو نەبووە بە بەربەستێک لەهەمبەر چالاکی ئێمەو لایەنەکەی دیکە، بۆیە ئەو سەر ئێشەیەی کە خۆیان بۆخۆیان دروستکردووە لەسەر مەسەلەی نێو، لەجێی خۆیدا نییە و ڕێگە چارە نییە. ڕێگە چارە ئەوەیە کە ئێمە هەردوولا بەیەکەوە دابنیشین، زۆر شارستانیانە وەک دوو حیزبی شارستانی کەدەیان ساڵە بەیەکەوە بووینە، بەڵام ئێستا بەهەر هۆیەک بێ لەت بووین و لێک جیا بووینەوە، خوێندنەوەی ڕابردوومان بکەین و بیر لەداهاتوو بکەینەوە.

ڕووداو: ئێوە هیچ پرۆژەیەکتان هەیە بۆ یەکخستنەوەی ئەو دوو لایەنە؟

خالید عەزیزی: کێشەی نێوخۆیی لەنێو حیزبی دیموکراتدا دیاردەیەکی تازە نییە، رابردوویەکی ٤٠ ساڵەی هەیە لەو حیزبەدا، پێشتریش لەتبوون لەو حیزبەدا هەبوو، لەکۆنگرەی ٤ گرووپی ٧ کەسی جیابوونەوە، لەکۆنگرەی ٨ رێبەرایەتی شۆڕشگێری لێکەوتەوە و لەدواییەدا ئەو لەتبوونەی لێکەوتەوە و تەنانەت ئەگەر چاو لەبیرەوەری رێبەرانی حیزبی دیموکرات بکەی کێشەو دمەقاڵە لەسەردەمی د. قاسملو و ئەحمەد تۆفیقیش دا هەبووە. مەبەستم ئەوەیە ئەوە شتێکی تازە نییە، لەناو حیزبی دیموکراتدا جۆرێک لە مامەڵە و ئازادی هەبووە کە بەجۆرێک کێشەی نێوخۆیی تێیدا ئازاد بووە. بۆ وەسەریەکخستنەوە ئێمە دەبێ تەماشا بکەین بەر لەهەموو شتێک ئێمە پێویستیمان بەوەیە کە پروپاگەندەی میدیای لەسەر یەکتر بەتەواوی رابگرین و بەو شێوەیە شوێنەواری دەروونی ئەو ئینشقاقاتە کەم بکەینەوە، ئێمە خەڵکەکەمان فێر بکەین کە حیزب کەرەسەیە و ئامرازە، حیزب تەکیەو خانەقا و مەزهەب نییە، ئێمە خەڵکەکەمان فێر بکەین کە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستان بڵێین ٦٤ ساڵە، بەڵام مێژووی مرۆڤایەتی هەزاران ساڵە، بەر لەهەموو شتێک ئێمە مرۆڤین و لەدوییدا ئێمە حیزبایەتی هەڵدەبژێرین، ئەگەر بەو شێوەیە خوێندنەوەمان بۆ مەسەلەکە کرد ئەوکات بەرەبەرە خەڵکەکەمان فێر دەکەین کە ئەو خەڵکە لەسەر حیزبایەتی دوژمنایەتی یەکتر نەکەن و یەکتر نەکوژن، دەبێ تێبینی ئەوە بکا کە رەنگە رۆژێک ئەو حیزبە جێ بێڵێ. د. قاسملوو کاتی خۆی ئەندامی حیزبی توودە بوو، پاشان بووەتە ئەندامی حیزبی دیموکرات، بۆیە هیچ مرۆڤێکی سیاسی و مەدەنی نابێ لەسەر حیزبەکەی خۆی مرۆڤێکی دیکە بکوژێ و دوژمنایەتی بکات، رەنگە بەرژەوەندییەکان وابکەن کە پەیوەندییەکان گۆڕانیان بەسەردا بێت، لەژێر رووناکایی ئەو بۆچوونە و خوێندنەوەیەدا، ئێمە ئەو ئامادەییەمان هەیە کە لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان دابنیشێن و لەسەر هەموو ئەوانە قسە بکەین، بەڵام کە دێینە سەر مەسەلەی یەکگرتنەوە، پێویستە ئێمە بگۆڕێین، خوێندەوە لەحیزبایەتی، لە هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ یەکتر بگۆڕێ، خوێندنەوە لەوە کە چۆن کۆمەڵێک لەتاراوگە لەگەڵ یەکتر بژین لەژێر رووناکایی و ئەزموون وەرگرتن لەهەموو ئەو ئینشقاقات و لێکترازانانەی پێشوو، بنەمایەک دابمەزرێنین کە بزانین دەرفەتەکان بۆ داهاتوو کامانەن. یەکەم: دانیشتن. دووەم: قسەکردن و لەیەکتر حاڵیبوون و ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکان. ئەگەر لەدرێژەدا و لەژێر رووناکایی بیرکردنەوەدا بەو لۆژیکە گەیشتین کە یەکبگرینەوە ببینەوە بە یەک حیزب، ئەوە باشترین سیناریۆیە.

ڕووداو: خوێندنەوە تازە بۆ حیزبایەتی بابەتێکی گشتگیرەو لەناو زۆربەی حیزبەکاندا ئەو بابەتە هەیە، ئێوە دەتانەوێ عەقڵییەتەکان بگۆڕن یان ئەوەکە حیزبەکە یەکبخەنەوەو ئایا بۆ ئەو دوو بابەتە پرۆژەتان هەیە؟

خالید عەزیزی: بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشەکانی حیزبی دیموکرات و تێکەڵبوونەوەی پێشوو، لەسەر ئەو باوەڕەم تا ئێمە دانەنیشین و خوێندنەوە بۆ رابردوو نەکەین و بۆچوونەکانمان نەگۆڕین ئەگەر تیکەڵیش ببینەوە، ئەو ئەو تێکەڵبوونەوەیە بە کێشە دەست پێدەکاتەوە و بە کێشەش دەچینە ناو کۆنگرە، بەڵام ئەوەی من دەیڵێم ئەوەیە کە چۆن ئێمە خوێندنەوەیەک لەحیزبایەتی و هەڵسوکەوت ومامەڵە لەگەڵ یەکتر بکەین و ئەو دەرفەتە بڕەخسێنین کە ئێمە وەک هەموو مرۆڤێک توانایی و بوێری ئەوەمان هەبێت کە رەخنە لەخۆمان بگرین، ئێمە لە رەخنە لەخۆ گرتن بوێر نەبووینە، ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی یەکگرتووش ترساوین لەوە کە رەخنە لەخۆمان بگرین، ئێمە زۆرجاران کە پێویست بووە رەخنە لەخۆمان بگرین، نەمانوێراوە و رەخنەمان لەخۆمان نەگرتووە، ئێمە لەنێو کۆمەڵگەدا نەبووینە، بەداخەوەش بۆیە بایەخی دەنگی خەڵک نازانین و ئێمە بە هەموو حیزبەکانەوە بەداخەوە بایەخی ئەوتۆمان بە دەنگی خەڵک نەداوە. ئەوە قورسایی دەنگی ئەندامانە کە چارەبووس و داهاتووی حیزبێک دیاری دەکات، ئەوە ئەو باسانەن کە ئێمە دەیانهێنینە گۆڕێ و دەمانەوێ لەژێر رووناکی ئەو باسانەدا دانیشتن بکەین لەگەڵ لایەنەکەی دیکەو هەموو حیزبەکانی دیکە، ئەوەی پێویستە ئەوەیە کە ئێمە عەقڵییەتمان بگۆڕین، ئەگینا ئەگەر ئێمە لەژێر گوشاری لایەنەکاندا یەکبگرینەوە، کە چووینە کۆنگرە دیسان کێشەکان دەست پێدەکەنەوە کە داخوا چەند کۆمیتە ناوەندی بۆ من دەبێت و چەندی بۆ تۆ دەبێت، نامانەوێ بچینە ناو کۆنگرەیەک یا حیزبی دیموکرات یەکبگرێتەوە لەسەر ئیعتراف (داننان) بە چەند فراکسیۆنێک، با یەکبگرێتەوە لەسەر داننان بەوەی کە ئێمە وەک تاک لەکۆنگرەکەداین نەک وەک گرووپ.

ڕووداو: هێچ بیرتان لەوە کردووەتەوە کە پرۆژەیەکی نووسراو سەبارەت بە یەکگرتنەوەیەکی بەوشێوەیە ئامادەبکەن؟

خالید عەزیزی: خەریکی گفتوگۆین لەسەر ئەوە.

ڕووداو: ئایا ئەگەر دەرفەتی یەکگرتنەوە نەبێ هەوڵدەدەن حیزبێکی نوێ دروست بکەن، کە نێو و پێکهاتەی لەو حیزبەی ئێستا جیاواز بێت، چۆنکە هەندێک لەو بۆچوونانەی تۆ باسیان دەکەی لە فیکری رابردووی حیزبی دیموکرات و لە فکری زۆر لەوانەش جیاوازن کە لە نێو باڵەکەی ئێوەدان؟

خالید عەزیزی: ئێمە تێدەکۆشین بەهاوکاری دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی حیزب لەسەر ئەو بنەمایە بچێتە پێشەوە، بەڵام دەتوانم بڵێم ناو گۆڕین هیچ گرفتێک چارەسەر ناکات، دیموکرات و کۆمەڵە بەداخەوە لێکیان کوشت، لەسەر ناو نەبوو، لەسەر دەسەڵات بوو، لە کوردستانی عێراق هەمان رووداو روویدا، کێشەی پارتی کرێکارانی کوردستان لەگەڵ لایەنەکانی دیکە و تەنانەت شەڕی نێوان هەر دوو حیزبی دیموکرات دوای کۆنگرەی ٨ هیچی لەسەر نێو نەبوو، ئەوە دەگەڕێتەوە سەر خوێندنەوە و پەیوەندییەکان، ئەو کیشانە کاتێک لەناو حیزبدا دێتە گۆڕێ بە رادەیەک کێشەکان قووڵدەکاتەوە و مرۆڤەکان تووشی ئاڵۆزی دەروونی دێن و رق و کینیان لەمرۆڤەکان دەبێ نەک لەناوەکان، تەنانەت ئەگەر نێوەکەش بگۆڕدرێ ناتوانی بەرگری لەوە بکا کە لایەنێک یا مرۆڤێک رقی لە لایەنەکەی دیکەو مرۆڤەکەی دیکە نەبێتەوە، بۆیە هەموو ئەوانە زیاتر لە پاساوێک نین، بەڵام ئەگەر بمانەوێ ئەو دوو حیزبە تەنانەت ئەگەر لەدرێژخایەنیشدا بێت با هەردوو لایەن نێویان دیموکرات بێ باشترە، خاوەنی رابردووەکەی بن و ئەگەر لەسەر ئەو بنەمایە رێککەوتن کە یەکبگرنەوە، ئەوا باشترین سیناریۆیە

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی هاندەری توندوتیژییە

ڕۆژنامەی میدیا

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حزبی دیموکراتی کوردستان، لە دیمانەیەکدا کە لە ژمارەی ٤١٨ی ڕۆژنامەی میدیا دا بڵاو بۆتەوە، لەمەڕ کێشە ناخۆییەکانی ئێران و مەسەلەی ئۆپۆزیسیۆن و شێوەی خەبات و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران و هاوکاری هێزە سیاسییەکان لەسەر ئاستی کوردستان و ئێران و چەند پرسێکی هەنووکەیی، وەڵامی پرسیارەکانی میدیای داوەتەوە.

ڕۆژنامەی میدیا ڕۆژنامەیەکی سیاسی هەفتانەیە ، یەکیتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان لە باشووری کوردستان دەریدەکات.

پرسیار: چ کاتێک دیپلۆماسی جیهانی لەسەر نەمانی کۆماری ئیسلامی ڕێکدەکەوێ؟

وەڵام: پێموایە مەسەلەی مان و نەمانی کۆماری ئیسلامی مەسەلەی باسی سیستەمی جیهانی نییە، هۆیەکەش ئەوەیە، بە تایبەت بۆچوونی ئەمریکا لە پێوەندی لەگەڵ ئێران ئەمەیە کە ئێران ڕەفتاری خۆی بگۆڕێ، ئێران بەرپرسیارانە لە پێوەندییەکانی نێودەوڵەتی هەڵسوکەوت بکات، چونکە لە واقیعدا بۆ هێمنی ناوچەکە ئێران وەک فاکتەرێک دەبینین و دەیانەوێ کارێک بکەن کە لەو سیناریۆیەی ئەمنییەتی ناوچە، ئێران نەبێتە هۆکاری گێرە و کێشە، لەبەر ئەوەی بە باوەڕی من ئەوەی کە بیانەوێ کۆماری ئیسلامی ئێران بڕووخێنن، یا وەلای بنێن، یا خۆیان لە کۆڵ کۆماری ئیسلامی بکەنەوە، ناکرێ وەک پرۆژەیەکی گشتی دنیای دەرەوەی چاوی لێبکەی، زیاتر باس لە چۆن کۆنترۆڵکردنی ئێرانە.

پرسیار: ئێوە زۆرجار رایدەگەیەنن کە بۆ ڕووخانی ڕژێمی کۆماری ئیسلامی کار ناکەن، دیارە لەمبارەوە بەڵگە نادەن، بەڵکو ئەوە هەر لە گوتندایە و ڕەنگە گوتاریش دوایی ڕەتکردنەوەی هاسان بێت، مەبەستتان چییە؟

وەڵام: لە هیچ شوێنێکی پێڕەوپڕۆگرامی حزبدا باس لە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی ئێران نەکراوە، ئەو باسە زیاتر باسی نێو کۆنگرەکان و ڕاپۆرتێکە کە دەدرێ بە کۆنگرە، ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان ستراتیژیمان ئەوەیە پێڕەوپڕۆگرامی ئەو حزبە لە چۆنیەتی لەگەڵ کۆمەڵگەی کوردستان و کۆماری ئیسلامی جیبەجێبکەین، مەسەلەی ڕووخانی کۆماری ئیسلامیش لە سێ لاوە جێگەی سەرنجە: یەکەم ئەوەیە کە جیاواز لە ڕاستی و ناڕاستی ئەو دروشمە، یان ئیمکانی جێبەجێبوونی، ئێمە لەو باوەڕەداین کە لە ئێرانێکی ٧٥ ملیۆن کەسیدا ئەگەر کورد لەڕووی هەشیمەتەوە چاو لێبکەین، ٨-٩ ملیۆن کەسن و دەرەفەتی ڕووخانی کۆماری ئیسلامی بۆ نەتەوەی کورد غەیری عەمەلییە، دووهەم، پێمانوایە لەگۆڕەپانی سیاسی هەموو ئێراندا کاتێک باس لەسەر چۆنیەتی ڕووبەڕوو بوون لەگەڵ کۆماری ئسلامی دەکرێت، نابێت وا دەربکەوین کە کورد نەتەوەیەکی ڕووخێنەرە، بۆیە ئێمە لە چۆنیەتی ڕووبەڕووبوونەوەو هەڵسوکەوت لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا لەم چوارچێوەیەدا کارمان کردووە، باشترین حاڵەت بۆ بەرژەوەندی دیموکراسی لە ئێران و کورد لە کوردستان ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی وەک نیزامێکی داسەپاو بە گشتی نەمێنێ و لەناو بچێت و حکومەتێکی دیموکراتی جێگەی بگرێتەوە، بەڵام ئەمەش پێوەندی بە چەندوچۆنی کەڵک وەرگرتن لەو دروشمە هەیە، ئێمە گوتوومانە ئەو دروشمەمان ئێستا وەلا ناوە، بەکاری ناهێنین، یان دەکرێ بهێنینەوە گۆڕێ و بەکاری بێنین لەکاتی خۆیدا، زەمینەی مێژوویی ئەو دروشمە زیاتر بەرهەمی دەورانێکە کە کۆماری ئیسلامی دەرفەتی وتووێژی لەسەر مەسەلەی کوردی لە کوردستانی ئێران وەلا نا و هێرشی کردە سەر کوردستان و کوردستان لە چوارچێوەیەکی سوپایی پەستاوت و نەتەوەی کورد و هەموو هێزە سیاسییەکانی کوردستان ناچار بوون بۆ دیفاع لە خۆیان شەڕی چەکداری بکەن، کەوابوو ئەو دروشمە بەرهەمی کەشوهەوایەکە، مادام بەرهەمی کەشوهەوایەک بێت، دەکرێ لە دەورانی جۆراوجۆردا بە سروشتی کەشوهەوا بەکارنەهێنرێ یان وەلا بنرێ، ستراتیژی ئێمە لە جێگەی خۆیەتی و ئەویش ئەوە کە سیستەمی کۆماری ئیسلامی نەمێنێ و نیزامێکی دیموکراتیک بێتە جیگەی و ئەگەر بە ڕووخان بێت، ڕووخان باشترین و ئیدەئالترین چارەسەرییە و ئەگەر بە گۆڕانکاری بێت و ئەو حکومەتە لەسەر کار نامێنێ و حکومەتێکی عاقڵانی بێتە سەرکار، ئەوەش هەر باشە، بە کورتی دەڵێم دروشمی ڕووخانمان ئێستا وەلاناوە و بەکاری ناهێنین و ئێمە لەگەڵ هەلومەرج کەڵکی لێوەردەگرین. سەبارەت بە سیاسەتی بەشداری لە هەڵبژاردندا ئێمە مەبەستمان ئەوەبوو کە لە گۆڕەپانی سیاسی ئێراندا کێشەی کورد بێتەگۆڕێ و بەداخەوە لە ئێراندا بەگشتی لە دەرەوەی بەشە کوردستانییەکەی زۆریان لە کێشەی ئێمە ئاگادار نین، یان زۆری تێناگەن لەو ٣٠ ساڵەدا سەرەڕای فیداکاری پێشمەرگە لە خۆبووردەیی گەلەکەمان ئێمە بەداخەوە نەمانتوانی لە دەرەوەی کوردستان خەڵکی ئێران لە مەسەلەکەی خۆمان بگەیەنین، دەبێ نێوی مەسەلەی کورد و کێشەی کورد و ویست و داواکانی لە بۆنەی جۆراوجۆردا بێنینە گۆڕێ، پێمانوابوو هەڵبژاردنەکان جیاواز لە تەبیعەتی کێشەکان و ڕکابەری و پاڵێوراوان دەتوانێ وەسیلەیەک بێت بۆ ئەم مەبەستە و کێشەی کورد لەسەرڕاوە بێتەگۆڕێ و هێندە لە پەراوێزدا نەمێنێتەوە، لەگەڵ ئەوەی کە پێمانوابوو ئەو لایەنەی کە ئێستا بە بزووتنەوەی سەوز ناسراوە، بە بەراوردکردن لەگەڵ لایەنی خامنەیی، بکرێت مەسەلەی نەتەوەکەمانیان لەگەڵ باس بکەین و ئاگاداری ئەوە بن کە لەگەڵ کۆمەڵێک کێشە بەتایبەت مەسەلەی نەتەوەکان ڕووبەڕوون.

پرسیار: ئایا ئەو ڕەوشەی ئێوە بۆ بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەرهەمی هەبووە؟

وەڵام: ئەوە بەستە بەوەیە چۆن تەحلیلی بکەی، ئەگەر قبووڵ بکەین کە دوای هەڵبژاردن لە ئێران قەیرانێکی سیاسی بەدیهاتووە، بزووتنەوەی سەوز پەرەی گرتووە، خەڵک ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر هاتووەتە مەیدان و شەهیدی داوە و دروشمەکان جار لەگەڵ جارێ ڕادیکاڵتر بوونەوە و خودی ولی فەقیە و خامنەییش تێوەردراوە و نارەزایەتیەکان بە گشتی ڕووبەڕووی سیستەمی دەسەڵات بووەتەوە، دیارە هەڵوێستەکەی حزبی دیموکراتی کوردستان لە جێگەی خۆیدا بووە، چونکە ئێمە سیاسەتمان یارمەتیدانی ئەوان بۆ قووڵتر کردنەوەی کێشەکان بووە و هێنانە گۆڕی کۆمەڵێک مەسائیل.

پرسیار: ئێوە پێتانوایە دەبێ حزبتان خەباتی مەدەنی بکات، خەباتی مەدنی چۆن بەڕێوەدەچێت؟ خەڵک خۆ بە کوشت دەدا و ئێوە ئافەرینی پێدەڵێن، خۆتان چ نەخشێکتان نییە؟

وەڵام: لەبەر ئەوەی حزبەکەی ئێمە کاتی خۆی لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە بە حزبێکی هەڵوەشێندراو ڕاگەیەندرا، ئێمە دەرفەتی ئامادەبوونمان لەنێو خۆی وڵات بەشێوەی فەرمی نەبووە و نییە، ئێمە لە ڕاگەیاندنەکان و گوتارەکانی خۆمان جەختمان لەسەر ئەوە کردۆتەوە کە چوێنی واقیعی حزبی دیموکرات نە کۆیە نە هەرێمی کوردستان لە ئێراق، نە ئەورووپا و ئەمریکا بەڵکو ئەو شوێنەیە کە لێی لەدایکبووە، ئەویش کوردستانی ئێرانە و لەمبارەشەوە هەوڵمان داوە کە هەموو ئەو کەسانەی کە بۆیان دەگونجێ لە چوارچێوەی ئەو سیستەمەدا خەباتی مەدەنی بکەن، ستراتیژی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بە کورد ستراتیژێکی ئەمنییەتییە، کوردستانی ئێران لە سەرووی هەمووی پلانە ئەمنییەکانی کۆماری ئیسلامیدایە، هەر لەبەر ئەوەش هەڵسوکەوتی ئەو نیزامە لەگەڵ نەیارانی خۆی لە تاران و کوردستان جیاوازە، بەڕێوەبردنی بڕیاری ئیعدام لە کوردستان زۆر ئاسانترە لە تاران و شارە گەورەکانیتر، ئێمە بە لەبەر چاوگرتنی ئەو ڕاستییانە هەوڵمان داوە کە خەباتی مەدەنی بە شێوەی عەمەلی و گونجاو لەگەڵ هەلومەرج بخەینە ئەستۆی خودی خەڵکەکە، تا ئەوان دیاری بکەن کە بە چ شێوەیەک ئەو خەباتە بەڕێوەدەچێت، ئەوە کە ئێمە لە کوێوەڕا و چۆن دەتوانین ڕێبەری ئەو خەباتە مەدەنییە بکەین، ئەوە لاوازییەکی گەورەیە و هێزەکانی سیاسی کوردستان بەداخەوە دەیان ساڵە لەنێو خەڵکی خۆیاندا نەماون، ڕێبەرانێک ئەگەر ڕۆژانە لەناو جەماوەری خۆیاندا نەژین و شێوازی جۆراوجۆر ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی تەجروبە نەکەن، ناتوانن بەباشی لە زۆر بابەتەوە ئیدە و بەرنامەکانی خۆیان بدەن بە خەباتی مەدەنی و جەماوەری، هەموو حزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەم ڕووەوە کەمایەسیان هەیە و ئێمە بە حاڵی خۆمان هەوڵ

دەدەین ئەو کەمایەسیە کەمکەینەوە.

پرسیار: بەڕای ئێوە ڕوانگەی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی چۆن دەگۆڕێ؟

وەڵام: گۆڕینی ئەو ڕوانگەیە خۆی لە دوو میکانیزمدا دەبینێتەوە، یەکەمیان پێوەندی بە ئەقلانیەت و مەنتیقەوە هەیە لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا بەدیبێت، واتا نیزام لەوە بگات کە ٣٠ ساڵە لەگەڵ کێشەی کورد ڕووبەڕووە و کێشەکەش هەر بە جێگەی خۆیەتی و زیاتر پەرەدەسێنێ، هەرچەند توانیویێتی حزبەکان لە تاراوگەدا بهێڵێتەوە، بەڵام کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕۆژ بە ڕۆژ لە ڕووی تێگەیشتنی سیاسی و نەتەوەیی گەشە دەکات، بەو تێگەیشتنە، چارەسەرییەک بۆ کێشە کورد ببینێتەوە و ڕوانگەی ئەمنییەتییەکەی بگۆڕێ و وەک مەسەلەیەکی سیاسی لەگەڵ مافی کورد و بەشداریکردنی لە دەسەڵات هەڵسوکەوت بکات، دووەم میکانیزم، هاوکێشەیی هێزەکانە و ئەویش ئەوەیە کە جیاواز لەو گۆڕانکارییانەی سەرەوە لەنێوی خۆ وڵاتیش خەڵک بەشێوەی ڕێکخراو و یەکگرتوو داواکانیان بەهێزەوە بێننە گۆڕێ و هێزە سیاسییەکانی کوردیش وا لێک نزیک ببنەوە کە ڕاسپاردەیەکی یەکدەنگیان بۆ گەلەکەیان هەبێت و چ لەناوخۆ و چ لە دەرەوە توانای نەتەوەکەمان ببێتە هێزێکی وا کە کۆماری ئیسلامی هەست بە قورسایی و توانامان بکات و ئەو کێشە لە مێژینەیە کە هەر کۆماری ئیسلامی ٣٠ ساڵە لەگەڵی ڕووبەڕووە بە گۆڕینی ڕوانگەی ئەمنییەکەی بۆ چارەسەرییان هەنگاو بنێت، بەداخەوە هیچ کام لەو سیناریۆیانە لە سیستەمی ئیسلامیدا ڕوون نییە و ڕوانگەی خامنەیی و ئەحمەدی نەژاد هەر لە جێی خۆیانن.

پرسیار: کۆماری ئیسلامی چۆن پێناسە دەکەن کە وشەگەلێکی وەک ژیر،ئەقڵ، هێمنی و چارەسەری بۆ بەکار دەهێنێ؟ یان ئامادەی لەچوارچێوەی ئەو نیزامەدا بگەڕێیەوە بۆ کاری سیاسی و مادەی ١۴و ١۵ی دەستووری لەگەڵ جێبەجێبکەی؟

وەڵام: من وتم ئەگەر، بۆیە دوو ئالتەرناتیو هەیە، ئەگەر کۆماری ئیسلامی گۆڕانکاری لە خۆیدا پێکبێنێ و دان بە سیاسەتە هەڵە و چەوتەکانی دابنێ و مەسەلەی کورد وەک ڕاستییەکی بەرچاو و چارەسەرنەکراو سەیر بکات، ئەمە ڕێگەیەکە، ئەمە ئەگەرێکی گەورەیە ئایا توانای ئەوەی هەیە یان نا لەو قۆناغەدا یان نییەتی؟ ئەوەش کە خەباتی مەدەنی لەنێو خۆی وڵات هەیە، لە ئیرادەی کۆماری ئیسلامی بەدەرە، خەڵک کە ڕۆژانە بە شێوازی جۆراوجۆر کۆماری ئیسلامی دەکێشنەبەر لێپرسینەوە و داواکاری.

پرسیار: دەگوترێ کۆماری ئیسلامی تاقەتی قبوڵکردنی موسەوی و کەڕووبی نییە، چ جای ئێوە، ئایا ئەوە خەون نییە کە کۆماری ئیسلامی گۆڕانکاری لە خۆیدا پێکبێنێ؟

وەڵام: ئێمە وەک حزبێکی سیاسی کە لە کێشەداین لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەمیشە دەبێ ئەو "ئەگەر"انەی لەسەر دانێین، ئەوەش بە مانای خەیاڵ نییە سەبارەت بە کۆماری ئیسلامی، "ئەگەر" بە مانای جێبەجێکردنی کێشەکان لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە نییە، کۆماری ئیسلامی لەگەڵ کەسانێک تا دوێنێ بەیەکەوە ئێرانیان ئیدارە کردووە بەو جۆرەیە لێهاتوویی لە کێشەی کورددا نییە و دەرفەتی خەباتی مەدەنیشی پێنادات.

پرسیار: لە گرتنی کۆنگرەکەتان بە زۆر لایەنی دیکەتان دەکوت ئێرانچی، ئایا لایەنگرانی پان ئێرانیزم نیگەران نین؟ ئەوە گۆڕینی سیاسەتە یا واز هێنانە لەو کوردایەتییەی کە پێتانوابوو ئێوە دەیکەن و خەڵکی دیکە نایکات؟

وەڵام: ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان لە ڕووی سروشتییەوە حزبێکی کوردستانین، حزبێکین بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەکانی نەتەوەیی لەسەر بنەمایەکی دیموکراتیک و مافی مرۆڤ کاردەکەین، لەڕوی سیاسییەوە ئەو گۆڕەپانە کە ئێمە دەتوانین تێدا خۆمان مەترەح بکەین و مەسەلەکانمان چارەسەر بکەین، ئێرانە، کەوا بوو لە ڕووی سیاسیەوە ئێمە حزبێکی ئێرانین و لە چوارچێوەی جوغرافیای سیاسی ئێراندایین، ئێرانچێتی یان کوردایەتی بە باوەڕی من لەسەردەمی ئێستادا زۆرباو نییە و لەجێ خۆیدا نییە، حزبی سیاسی بە دوای جێبەجێکردنی پرۆژەکانی خۆیدا دەگەڕێ، ئێمە پەیڕەو پرۆگرامێکمان هەیە کۆنگرە پەسەندی کردووە و بۆ جێبەجێکردنی نابێ خۆمان بخەینە نێو قۆناغی ئەو لێتێگەیشتنە (ئێرانچێتی و کوردایەتییانە)، ئێمە چارەسەری کێشەی خۆمان لەنێو ئێراندا دەبینین و دەشبێ لە وێدا هەڵسوکەوت لەگەڵ وەزعە کە بکەین.

پرسیار: سیاسەتی نەرمی و نزیکایەتی لە کۆماری ئیسلامیدا ڕەنگە لە سەردەمی سەرۆک کۆماریی خاتەمیدا ئاسانتر بوایە، ئەگەری ئەو نزیکایەتییە لەم قۆناغەدا چۆن لێکدەدرێتەوە؟

وەڵام: ئێمە ناتوانین نزیکایەتی لە کۆماری ئیسلامی بکەین، توانای نزیکبوونەوەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد و حزبی دیموکرات و حزبەکانی نییە، بۆیە ئەو ئەگەرانەی لەسەر دادەنێین، هەر حزبێکی سیاسی کە لەگەڵ نیزامێک لە کێشەدا بێت، دەبێ ئەو ئەگەرانەی لەسەر دابنێت، لە هەمان کاتیشدا گومانی لە سیاسەتەکانیدانەبێت، بۆیە ئەگەر کۆماری ئیسلامی داوای وتوێژ لە چارەسەرکردنی کێشەی کورد لە حزبەکانی کوردستانی بکات، حزبەکان نابێ ڕەتیبکەنەوە. ئەگەر دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی داوامان لێبکات تا لەسەر مەسەلەکانی کورد لە ئێران لەگەڵی وتوێژ بکەین، ڕەتیناکەینەوە، ئێمە لە کێشەیەکداین لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کە دەتوانێ ئیدامەی هەبێت، مەیدانی خەباتی ئێمە لە دژی کۆماری ئیسلامی بەشێوەی خەباتێک نابڕێتەوە و لایەنی دیبلۆماسی هەیە، لایەنی ڕاگەیاندنی هەیە، و لایەنی ڕووبەڕووکردنەوەی لەگەڵ کێشەکان هەیە، ئەنواعی مەیدان هەیە، بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی.

پرسیار: ڕاتگەیاندووە "ئێمە هەڕەشە نین" لەسەر کۆماری ئیسلامی، ئەمە تا چەند وایە؟

وەڵام: ئەگەر بەراوردی هێزی نیزامی کۆماری ئیسلامی بکەین لەگەڵ هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ئێمە هەڕەشەی نیزامی نین، لەسەر سیستەمی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی، ڕەنگە ئەگەر ڕۆژێک خەباتی چەکداری بکەین، ئازارمان بۆی هەبێت و گرفتی بۆ دروست بکەین بەڵام ئەو کاتیش ئێمە هەڕەشە نین لەسەر کۆماری ئیسلامی، کۆماری ئیسلامی دەوڵەتێکی پان و بەرینە، هێزێکی نیزامی وەسیعی هەیە، ئەگەر هەموو هێزەکانی کوردستانیش بەیەکەوە کۆبکەینەوە ناتوانین هەڕەشەی گەورە بین لەسەر سیستەمی و ئەمنییەتی ئەو دەوڵەتە. دەسەڵاتی نیزامی ئێمە تەنیا ئامرازی سەرئێشە و گرفتە بۆ کۆماری ئیسلامی.

پرسیار: ئەو شیکارییە سیاسییانەت وا دەبیندرێ کە زیاتر تواناکانی کۆماری ئیسلامی دەخەی و باسی قەیران و سیاسەتەکانی ناکەی، ئەمە چۆنە؟

وەڵام: ئێستا لە ئێران لەنێو حزبە کوردییەکاندا ڕەخنەگرتن لە کۆماری ئیسلامی و باس لە سیاسەتە چەوتەکانی هیچ هونەرێک نییە، کۆماری ئیسلامی ئەوەندە خراپە و ئەوەندە مافی مرۆڤ پێشێل دەکات، ئەوەندە جینایەت دەکات کە زۆر هونەرێکی سەیر نییە باسی لێبکەی، ئێمە سی ساڵە ڕەخنەی لێدەگرین و باس لەو سیاسەتانەی دەکەین، بۆیە لەمبارەوە گومان لەنێو هیچ کەس و لایەنێکدا نییە، ئێمە دەبێ تەنیا خۆ لە خانەی ڕەخنەگرتندا نەهێڵینەوە و گیر نەخۆین، ئەوە هونەر نییە بڵێین کۆماری ئیسلامی مافی مرۆڤ پێشێل دەکات، دەبێ ڕەخنەکان بگوێزرێنەوە خانەیەک کە لەو خانەیەدا کێشەی بۆ دروستبکەین، بیروڕای گشتی بە تێکڕا ڕۆژانە ڕەخنە لە کۆماری ئیسلامی دەگرن، سروشت و ناوەڕۆکی کۆماری ئیسلامی شاراوە نییە و ناسراوە. بوونی کۆماری ئیسلامی خۆی بەرهەمی توندوتیژییە، کۆماری ئیسلامی خۆی هاندەری خەباتی توندوتیژییە، چونکە بوونی خۆی لە گێرە و کێشە

و قەیران و جەوی توندوتیژیدا دەبینێتەوە، ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان هەموو میتۆدەکانی بۆ نەمانی کۆماری ئیسلامی ئێران بەکار دەبەین و خەباتی توندوتیژی لە هەلومەرجێکدا کە بە زیانی خەڵک و بە قازانجی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی ئێران تەواو دەبێت، پەیڕەو ناکەین، ئێمە ئێستا خەباتی چەکداریمان ڕاگرتووە کە ئەویش نەوعێک لە خەباتی لە توندوتیژییە و ناتوانێ لەو قۆناغەدا یارمەتیدەربێت، ئەوەی کە ئێستا لە ئێران گرنگی هەیە، ئەو خەباتە جەماوەرییەیە کە کۆماری ئیسلامی ئێران ڕووبەڕووی بووەتەوە، ئێمە دەبێ خەڵکەکەمان هان بدەین تا بەو خەباتە جەماوەرییە پەیوەست بن، ئەمە لەو قۆناغەدا باشترینە، نابێ وا بکەین کە ڕژێمی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان ڕفتارێکی وا لە خۆپیشاندان کە خەڵکەکە زیانیان پێبگات.

خالید عەزیزی: بەرز بوونەوەی ئاستی وشیاری نەتەوەیی کوردستانی بندەستی ئێران، کاریگەری پتری لە ئێمە دەوێ

ڕۆژنامەی چاودێر

لە ڕۆژنامەی چاودێرەوە: لە دوای ڕاگەیاندنی ئاکامی هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرکۆماری ئێرانەوە، بارودۆخی ئەو وڵاتە تا ئێستا ئاڵۆزەو ناڕەزایەتییەکان بەردەوامن. لەم پەیوەندییەدا بێگومان ڕۆڵی ئۆپۆزسیۆنی ئەو وڵاتە دەتوانێ بابەتێکی جێ سەرنج بێ. ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئێران لە نێو لایەنەکانی دیکەی ئۆپۆزسیۆنی ئەو وڵاتە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا هەمیشە جێ سەرنج بووە بۆ ئێرانییەکان، بەڵام ئەوەی تا چەندە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن دەتوانن ئەم هەلە بقۆزنەوە بابەتێکی دیکەیە. بۆ تاوتوێکردنی ئەم بابەتانە چەند پرسیارمان ئاراستەی بەڕێز "خالید عەزیزی"، سکرتێری گشتیی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" کرد کە ئەمە دەقی ئەو وتووێژەیە.

چاودێر: ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران دروست بووە، ئایا بەرهەمی ئەو فەزایەیە کە دروست بوو یا بەرهەمی بەشداری جیدیو چالاکانەی خەڵکە لەو مەیدانەدا؟

خالید عەزیزی: بەشداری زۆری خەڵک لە پرۆسەی هەڵبژاردنەکاندا، سروشتو چەندو چۆنی کێشەکانی گۆڕیو بۆچوون و لێکدانەوەو چاوەڕوانی جۆراوجۆری هێنا نێو کێشەکە. بەم بۆنەوە هەڵبژاردنەکانی ئەم جارە لە چاو هەڵبژاردنەکانی ڕابردووە جیاواز بوو. بە شێوەیەک کە قۆڵی پاوانخوازی سیستمی کۆماری ئیسلامی سەرەڕای ئەو ئەندازیارییەی کە بۆ کودەتایەکی ئاشکرا لە ئاکامی هەڵبژاردنەکاندا کردیان، چاوەڕوانی ئەوەیان نەدەکرد کە خەڵک بەو شێوەیە بڕژێنە سەر شەقامەکانو دروشم بەرز بکەنەوە. ئەمەش بەو مانایە کە خەڵک لە بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا بە دوای مەبەستێکی تایبەتدا دەگەڕا کە بە پێچەوانەی ویستی دەسەڵاتو قۆڵی پاوانخواز بوو.

ئەگەر ئێمە ئاوڕێک لە ڕابردوو بدەینەوە، شتێک کە جێگای سەرنجە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی بەرهەمی شۆڕشێکی ئیسلامییە کە لەسەر بنەمایەکی ئایدۆلۆژیک دانراوە. لەسەر ئەم بنەما ئایدۆلۆژیکییە کۆمەڵێک بنکە و دامەزراوە دروست کراوە کە هەموویان لە ڕوانگەی پاراستنی بەرژەوەندییە ڕەهاکانی کۆماری ئیسلامییەوە مامەڵە لەگەڵ کێشەکان دەکەن. مادام ئەمە واقیعیەتێکە، لەو سیستمە ئایدۆلۆژیکیانەدا تا ڕۆژێک کەسانێک کە خۆیان ساڵانێکی زۆرەو هەر لەسەرەتا لەو سیستمەدا بەشدار بوونو تەنانەت تا ئێرەش هێناویانە، پرسیاریان لا دروست نەبێ و بە دوای گۆڕاندا نەگەڕێن و بیر لە ڕێگا چارە نەکەنەوە ئەو جۆرە سیستمانە وا بە ئاسانی ناگۆردرێن. بۆ وێنە: سیستمی یەکێتیی سۆڤیەت لەسەر بنەمای کۆمۆنیزم دامەزرا بوو. دوای ٧٠ ساڵ دەسەڵاتی کۆمۆنیستی کاتێک "گورباچۆف" دروشمی "پرۆستروویکاو گلاسنۆست" هێنا پێش ڕێک بەو مانای بوو کە شێوەو ڕێگاکانی ڕەخنەکردنی ئەو سیستمەی بۆخۆی هێنایە نێو شەقامو کۆڵانەکان، لە ئاکامدا خەڵک بیریان لەوە کردەوە کە چۆن ئەو سیستمە بێننە ژێر پرسیار و شۆڕشێکی نەرمی لەسەر بکەن. من ئەوەی ئێران، لەو سۆنگەیەوە لێکیدەدەمەوە کە کەسانێکی زۆر(بە تایبەت کە ئەو کات خوێندکار بوون) کە لە شۆڕش و چونیەتی دامەزراندنی ئەو سیستمەدا بەشدار بوونو بەوە گەیشتوون کە ئەو سیستمە وڵامدەر نییە. بەشێک لەوانە لە ڕوانگەی خۆیانەوە کە ئاڵوگۆڕێک لەو سیستمەدا پێکبێنن بوون بە ئۆپۆزسیۆنی سیستمو دەسەڵاتێک کە بۆ خۆیان کاتی خۆی پێکیانهێناوە. بە باوڕی من ئەوە شتێکی گرنگە. بەو مانایە گرنگە کە لە ئێراندا کاتێک دژایەتەیەک دروست بوو یا حیزبێک یان لایەنێک بە جۆرێکی دیکە بیری کردۆتە هەمیشە ئەو تۆمەتەی دراوەتە پاڵ کە "ئەوانە دەستی دەرەکییان لە پشتە". لەوی کە ئێستا لە ئێران لە گۆڕێدایە بەو بۆنەوە کە شتەکە جەماوەری بۆتەوەو کەسانێک لە ڕیزی ناڕازیاندان کە بۆ خۆیان ساڵانێکی زۆر لەو سیستمەدا بەشدار بوون وا بە ئاسانی ناتوان ئەو تۆمەتەیان بدرێتە پاڵ کە ئەوە دەستێکی دەرەکی لە پشتە یا ئەمریکا، ئەورووپا، ئیسراییل و... هاندەری ئەو بابەتەن. بۆیە ئەمە قەیرانێکی جیددیە بۆ کۆماری ئیسلامی کە وا بە ئاسانی ناتوانێ لێ دەرباز بێ.

چاودێر: بە پێی ئەم قسەی جەنابتان ئەو بەشە لەو کەسانەی کە لە شۆڕشدا بەشدار بوون و ئەو سیستمەیان تا ئێرە هێناوەو ئێستا بوونەتە ئۆپۆزسیۆن، دەکرێ بڵێین ڕۆڵی سەرەکی یان هەبووە لە خۆڵقاندنی ئەو ئالوگۆڕو ناڕەزایەتییانەی کە ئێستا لە ئێراندا سەری هەڵداوەو ڕێبەرایەتی ئەو حەرەکەتە دەکەن؟

خالید عەزیزی: ئەو جمووجووڵەی کە ئێستا لە ئێران هەیە، زۆرتر بە جمووجووڵێکی ریفۆرخوازانە ناسراوە کە سەردەمێک "خاتەمی" ڕێبەری دەکرد. پاش ئەوەی ئەحمەدی نژاد دەسەڵاتی بەدەستەوە گرت، ئەو دەرفەتانەی کە لەسەردەمی خاتەمیدا دروست ببوون، لابران. ئەم حەرەکەتی ئێستا درێژەی ئەو ئاڵوگۆڕ خوازییەیە. هۆیەکەی ئەوەیە، سروشتی هەڵبژاردنەکان داواکاریو ویستی خەڵکی ڕادیکاڵتر کردو شەرعیەتو قانوونیەتی ئەو سیستمەی زۆرتر هێناوەتە ژێر پرسیار. بەڵام بە شێوەیەکی دیکەو لە سەردەمێکی دیکەدا کە چەندین هەنگاو لە پرۆژەکەی خاتەمی ڕادیکاڵترەو بەرەو پێشتر چووە.

چاودێر: ئێوە بە پێچەوانەی هەڵوێستی حیزبەکانی دیکە، ئەمجارە هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماریتان تەحریم نەکرد. پێتانوایە لەو پەیوەندییەدا چەندە سەرکەوتوو بوون؟

خالید عەزیزی: کاتێک دینە سەر هەڵسەنگاندنی ئەوەی کە چەندە سەرکەوتوو بووین دەکرێ لە ڕوانگەی جۆراوجۆرەوە چاو لە بابەتەکە بکەین. هەر چەند ئێمە لە هەڵوێستەکەی خۆماندا پشتیوانیمان لە هیچ کاندیدایەک نەکردو داوامان لە خەڵک نەکرد کە دەنگ بە کام کاندیدا بدەن، بەڵکوو داوامان لە خەڵک کرد کە هەڵبژاردنەکان بکەنە مەیدانێک بۆ هێنانە گۆڕی ویستو داخوازییە نەتەوەییەکان و لەو خانەیەدا کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکەین. ئەگەر بنەمای سیاسەتی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" ئەوە بوو بێ و چاو لە

ئاکامی هەڵبژاردنەکانو بەشداری خەڵک لەو هەڵبژاردنانەدا بکەینو ئەو کودەتایەی کە لە لایەن قۆڵی پاوانخوازەوە دژی دەنگی خەڵک کرا دەبینین دواتر خەڵکانێکی زۆر هاتنە مەیدان و کەوتنە ململانێوە و کۆماری ئیسلامییان تووشی قەیران کرد. بە گشتیی پێموایە هەنگاوێکی گەورە بوو.

چاودێر: بە لە بەرچاوگرتنی ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ ئایا دەکرێ بڵێین بەرەی ئۆپۆزسیۆن بە هێز بووە؟ هەڵبەت لێرە مەبەستم زیاتر ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی ئێرانە.

خالید عەزیزی: لەم ڕووەوە دەکرێ بڵێین ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ لە کێشەی خۆی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە چاو ڕابردوو پۆزیشێنێکی(موقعیت) باشتری پەیدا کرد. پێش هەڵبژاردن لە ناوخۆ شتێک بە ناوی"ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ" نەما بوو، پێش هەڵبژاردن ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ بەو شێوەی ئێستا ڕێکخراو و بە بەرنامە نەبوو. پێش هەڵبژاردن ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ خەوشدار بوو و سنوورەکان دیار نەبوون. دەرئەنجامی هەڵبژاردنەکان وای لێکرد کە بەدوای ئەودا سنوورێک دروست بێ لە نێوان کۆمەڵانێک لە خەڵکی ئێران کە دەیانهەوێ بە شێوەیەکی شارستانیانەو مەدەنی ئێران بگۆڕدرێو ئەو بەشە لە سیستم کە دەسەڵاتیان مۆنۆپۆل کردوە و نایهەوێ خەڵک بەشداری لە دیاری کردنی چارەنووسی خۆیدا بکا. پێموایە هەڵوێستی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم پەیوەندییەدا واقیعبینانەو بەجێ بوو و خۆی لەگەڵ جموجووڵ مەدەنی لەنێوخۆی کوردستان بەتایبەتیو لە ئاستی ئێراندا بەگشتی ڕێکخستەوەو پەیوەندی قووڵتری دروست کرد. بەم پێیە دەکرێ بڵێن کە داهێنانەکەی ئێمە لە جێ خۆیدا بوو.

چاودێر: بە پێی ئەم قسانەی جەنابت وا دیارە کە بەشێک لە ئۆپۆزسیۆنی دەرەوەی ئێران لەسەر ڕووداوەکانی نێوخۆی ئەو وڵاتە کاریگەریەکی ئەوتۆیان نەماوە. ئایا ئەو بەشەی کە مەبەستانە، ئۆپۆزسیۆنی کوردیش دەگرێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئەگەر چاو لێبکەین، بۆ نموونە ئێمە وەک "حیزبی دیموکراتی کوردستان" هەر لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە هەمیشە بە جۆرێک لە چالاکیو خەباتدا بووین. بەردەوام پەیوەندی لەگەڵ خەڵکی خۆی لە نێوخۆ هەبووە، لە ئاستی دەرەوە دەرەتانی چالاکیو جموجووڵی هەبووە. ئێمە لەو حیزبانە بووین کە بە ئاشکرا لە کۆڕو کۆمەڵی نێودەوڵەتیدا ئامادە بووین. لە ئەنترناسیۆنال سوسیالیست ئامادە بووین، پەیوەندیمان لەگەڵ ئەمریکاو هەندێک لە وڵاتانی ئەورووپایی هەبووە. ئێمە هەوڵمانداوە لە ماوەی ئەو ٣٠ ساڵەدا کێشەی کورد لە مەیدانی کێشە لەگەڵ ئێران لە ئاستی توانای خۆماندا ڕابگرین.

چاودێر: بەم پێیە دەکرێ بڵێین حیزبی دیموکراتی کوردستان کاریگەری لەسەر هاوکێشەکان لە ناوخۆی ئێرانو ڕۆژهەڵاتی کوردستان ماوە؟

خالید عەزیزی: بە بەراوەرد کردن لەگەڵ هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی دیکەی ئێران ئێمە باشترین، بەڵام دەبێ ئەو ڕاستییە قبووڵ بکەین کە جووڵانەوەی مافخوازانەی خەڵکو بەرز بوونەوەی ئاستی وشیاری نەتەوەیی کوردستانی بندەستی ئێران، کاریگەری پتری لە ئێمە دەوێ. ئێمە دەبێ ئامادەیی ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ سیناریۆی جۆراوجۆر لە داهاتووی کوردستانو ئێراندا لە خۆماندا دروست بکەین

وتوویژی ڕۆژنامەی "ئاسۆ" لەگەڵ بەڕێز خالید عەزیزی

ڕۆژنامەی ئاسۆ

دیمانە: کاوان عومەر سەلامی

خالید عەزیزی، لە گوندێک لە نیوان شنۆ و نەغەدە لە کوردستانی ئێران لە دایک بووە. لەکاتی شۆڕشی ئێران لەساڵی ١٩٧٩خوێندکار بووە لە زانکۆی تەورێز. دوای شۆڕشی ئێران زانکۆی بەجێ هێشت و بوو بە پێشمەرگە. لەساڵی ١٩٨٦ چۆتە ئورووپا.

لەئورووپا لەساڵی ١٩٩٥ماجستەری لە زانستی سیاسیدا وەرگرتووە. لەبەشی پێوەندێکانی حیزبی دیموکراتدا کاری کردووە و ماوەیەک نوێنەری حیزبی دیموکرات بووە لە واشینگتۆن و ئێستاش ئەندامی مەکتەبی سیاسی و ووتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستانە.

پرسیار: کاک خالید ئێوە چ پرۆژەیەکتان هەیە بۆ یەکریزی حیزبەکەتان؟

وەڵام: دوای هەرەس هێنانی یەکیەتی سۆڤیەت ئاڵوگۆڕیکی بەرچاو بەسەر دەوری ئیدەئولۆژی لەحیزبایەتی و سیاسەت دا هاتۆتە گۆڕێ. دیارە بەداخەوە ئەم چەشنە ئاڵوگۆڕانە زۆر درەنگ دەگەنە نێو ژیانی سیاسی حیزبایەتی لەکوردستاندا. بە باوەری من ئێمە ئێستا لەسەردەمیکدا دەژین کە پێی دەگوترێت سەردەمی کۆتایی هاتنی شەری ئیدئولۆژی و کاڵبوونەوەی ڕەنگەکان لەسیاسەت و حیزبایەتیدا. مادام حیزب ئێستا وەک ئەمرازی جێبەجی کردنی پرۆژەکانی سیاسی سەیری دەکرێت ، دەبیت شیوەی پاراستنی یەکیەتی ریزەکانی حیزبیش هەر لەو خانەیەدا پێناسە بکردریت. حیزبی دیموکرات تا ئێستا چەند جار توشی لێکترازان و لەتبوون بووە و تەنانەت یەکیشی گرتۆتەوە. گرفتی ئێمە تا ڕادەیەکی زۆر لە ڕابردودا کە لەتبوون و لێکترازانی لێکەوتۆتەوە دەگەڕیتەوە سەر شێوەی ئیدارەی حیزب و بەشداری پێدان و نەدان و لە پەراوێز خستنی یەکتر و لاوازبوونی ئەمنییەتی حقوقی و حیزبی تاکەکان لە سێناریۆی کۆتلەبازی و دەستەبەندێکاندا بووە. دەنگدان و هەڵبژاردنی ئازاد لە کۆنفرانس و کۆنگرەکاندا رووکاری دیموکراسین. کار و ئەرکی دیموکراسی ئەوەیە کە ماف و میکانیزمی ئەمنیەتی حقوقی تاکەکان لە نێو حیزبدا تەزمین بکات و کەس بۆ کەس لە پەراوێز نەخسترێت. لە ژێر رووناکایی خوێندنەوەیەکی ئاوا لە حیزبایەتیدا دەمارگرژی مانی نامێنێت و سازش و قەرداد لەسەر بنەمای تۆلێرانس وەک فەرهەنگ جێ دەکەوێت. ئەوە بەو مانایەیە کە لە حیزبێکی وەک حیزبی دیموکراتی کودرستاندا کە نوینەرایەتی فکر و تۆیژێکی تایبەت ناکات و فرەچەشنی تێدا جێکەوتووە، پێویستە کە میکانیزمێک بۆ حاوانەوەی لایەنەکان لەگەڵ یەکتر لە سەر قەبول و نەهادینە کردنی ئەم فاکتۆرانە جێبەجێ بکرێت. مادام کێشەی سیاسی و ئیداری و

دەسەڵات لەحیزبایەتیدا دیاردەیەکی حاشاهەڵنەگرە، ئەگەر وایە ئێمە وێڕای قەبووڵ کردنی ئەم ڕاستییە، دەبێت ڕێگاچارەیەک بۆ چەند و چۆنی مامەڵە لەگەڵ ئەم فرەچەشنییە بدۆزینەوە. ئێمە لە کۆنگرەی چواردەهەمی حیزب کە چوار مانگ پێش ئێستا گیرا، بە مەبەستی ڕەخساندنی فەزایەکی ئازاد و قانونی و بەهێزکردنی شەفافییەت لەچۆنیەتی چارەسەری جیاوازێکاندا، دروست کردنی فراکسیۆنمان لە ناو کۆمیتەی ناوەندی ئازاد کردووە. ئەوە یەکێک لە ڕێگا چارەکانە بۆ ئەوەی فراکسیۆنی نێو حیزبی وێڕای بەشداری لە ئیدارەی حیزب، مافی ئەوەشی هەبێ کە بە شێوەیەکی ئاشکرا و نەک نهێنی لەناو کۆمیتەی ناوەندیدا کار بۆ فراکسیۆنەکەی خۆی بکات.

پرسیار: **حیزبی دیموکراتی کوردستان لە قۆناخی ئێستادا چۆن خۆی لەگەڵ گۆڕانکاریەکاندا دەگونجێنیت؟**

وەڵام: گۆرانکاری و ریفۆرم و ئاڵوگۆر لە ئەساسدا دیاردەیەکی کۆمەڵایەتین و پێش ئەوەی حیزبایەتی و دەوڵەت بێتە ئاراوە مرۆڤ بۆ ژیان و مانی خۆی پێویستی بەگۆڕان لە خۆی و کەرەسەی ژیانیدا بووە. ئەگەر وایە ئێمە وەک مرۆڤو حیزب وەک کەرسەی کاری سیاسی، ئیمە مەجبوور بە ئاڵوگۆرین. ئاڵوگۆر و پێداچونەوە دەبێت وەک رووتین لە دەستوری کاردا چاوی لێبکرێت، نەک کاتێک کێشە و قەیرانێک دێتە گۆڕێ و ئەوجار وەخەبەر بێین و هەرا و هوریای لەسەر درووست بکەین. من لەو باوەڕەدام کە کۆمەڵگای کوردستانی ئیران گۆڕانێکی زۆری بەسەردا هاتووە، ئەگەر ئێمە ئەم گۆڕانکاریَ بەجیدی وەرنەگرین، خۆمانی لەگەل ڕێک نەخەین بەتەواوی وەدووا دەکەوین. تەنانەت کۆماری ئیسلامی بۆ مان و درێژەی دەسەڵاتی خۆی بەگوێرەی بەرژەوەندێکانی خۆی گۆرانکاری لە مێتۆد و کاری خۆیدا دروست دەکات.

حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دوو ناحیەوە کار بۆ ئاڵوگۆر دەکات :

یەکەم ، لە بواری نیوخۆیی حیزبی واتە بەو مانایە چۆن بکەین کە فەزای ژیان و سیاسەت لە نیو حیزبدا بەجۆریک بێت کە ئەندمانی حیزب لە ئۆرگانەکانی حیزبیدا هەست بە ئەمنییەت بکەن و خۆیان بەشدار لە ئیدارەی حیزبدا بزانن. کاتێک حیزبێک دەتوانێت لەکۆمەڵگادا دەوری باشی هەبێت و پرۆژەکانی جێبەجێ بکات کە ڕێبەری و ئەندامانی ئەم حیزبە کات و مێشکیان زۆر بە گرفت و کێشەی رووتین و ڕۆژانە گرفتار نەبێت. بۆ ئەم مەبەستەش ئیمە کۆمەڵێک ئاڵوگۆرمان لە پێرەودا پێکهێناوەو هەندێ میکانیزممان لە ئیدارەی حیزبدا دروست کردووە کە بە بەرئاورد لەگەل پێشوو شتی تازەن.

دووهەم، حیزبی دیموکراتی کوردستان باوەری تەواوی بەخەباتی مەدەنی هەیە. لەژێر رووناکایی ئەم بۆچوونەدا هەوڵ دەدەین کە لە دەستوری کاری ئێمەدا باس و لێکدانەوە لە پێناو بەرفراوان کردن و هەرچی زۆرتر بەجەماوەری کردنی ئەم چەشنە چالاکییانە گرینگی خۆی پێبدرێت. ئێمە تێدەکۆشین کە تەنیا بەچاوی حیزبایەتی و بەرژەوەندی بەرتەسکی حیزبی سەیری خەباتی مەدەنی خەڵک نەکەین، بەڵکو ڕێخۆشکەری ئەم چەشنە جموجۆڵانە بین و ئاسانکاری بۆ بکەین. لەهەمان کاتیشدا دەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچێتەوە کە لە لایەک حیزبی ئێمە کە ئازادی چالاکی سیاسی لە ئێراندا نییە لەگەل کۆمەڵێک ئاستەنگ ڕوبەڕویە کە مەجال و دەرفەتەکان کەم دەکەنەوەو لەلایەکتریش زەخت و گوشاری دەوڵەتی ئێران لەسەر چالاکوانانی مەدەنی کورد لە زیادبوون دایە. گۆنگرەی چواردەهەمی ئێمە دوای باسیکی تێر و تەسەل دەربارەی ئێران و کوردستانی ئێران بۆ جارێکیتر ئەم ڕاستیەیی دەستنیشان کردەوە کە کۆمەڵگای کوردستانی ئێران لە گەشەیەکی بەرچاوی سیاسی و کۆمەڵایەتی و نەتەوەیی دایە و خەلک بەشێوەی جۆراوجۆر بەردەوامن لەخەبات و چالاکی مەدەنی.

پرسیار: **ستراتێژی و خەباتی حیزب لەنێو خۆی وڵات چۆن دەبینن و دیپلۆماسی حیزب لەدەرەوەی وڵات لەچ ئاستێک دایە؟**

وەڵام: ستراتێژی ئێمە لەدوو مەیداندا شان بەشانی یەکتر دەچنە پێش. یەکەم، حیزبی دیموکڕات وەک حیزبێکی نەتەوەیی لە کوردستانی ئیراندا تێدەکۆشی کە بنەما نەتەوەیەکان بەشیوەیەکی مەدەنی لە هەموو بوارەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی بەهێزو نەهادینە بکات. ئیمە هەوڵ دەدەین و کار دەکەین بۆ ئەوەی کە سنووری ناوچەیی و فرە مەزهەبی و فرە زاراوەیی هەرگیز نەبێ بە لەمپەر و ئاستەنگ لە پێناو بەهێز کردنی کەسایەتێکی یەگرتووی کوردی لە کوردستانی ئێران. یەکدەنگی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات دەتوانێت یاریدەدەرێکی باشی ئەم پرۆژەیەبێت.

دووهەم ، ئێمە بە پێی ئەوەی باوەرمان بە فیدرالیزم و دابەشکردنی دەسەڵات لە ئیراندا هەیە تێدەکۆشین کە وەک فاکتەرێک لە گۆرپانی سیاسی ئێراندا دەوری خۆمان بگێرین. ئەوەش بەوە دەکرێت کە لە لایەک کۆمەلانی خەڵکی ئیران لە مەسەلەی کورد و ڕێگا چارەی ئەم کێشەیە تێبگەن. لە لایەکیترەوە حیزبە سیاسیەکانی ئێرانی بەو قەناعەتە بگەن کە ئێرانی فرەچەشنی ئەمرۆ پێداویستی بەخوێندنەوەیەکی نوێ هەیە بۆ ئەوەی لە داهاتودا چۆن ئیدارەبکرێت.

پرسیار: **سەبارەت بە دیپلۆماسی پێویستە بگوتری کە مەبەست لە دیپلۆماسی چییە؟**

وەڵام: دیپلۆماسی قانون و قەواعیدی تایبەت بەخۆی هەیە، دەبێ بە جۆرێک بچی بۆ ناو گەمەکە و لەگەڵ کەوی، جا ئەم جار حیسابت لەسەر دەکرێت. لەو کێشەو گەمەیەی کە ئێستا لە نێوان ئیران و کۆمەڵگای نێودەولەتی لە گۆرێدایە ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بە کورد و غەیرە کورد، فاکتۆرێکی بەرچاوی ناو گەمەکە نین. دیپلۆماسی کوردی ئێران ئێستا زۆرتر ڕەنگی تەبلیغاتی و لە قاودانی سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی هەیە تا کاری بە بەرنامەی هاوبەش بۆ گۆڕانکاری لە ئێراندا. کاتێک حیزبەکانی کوردستانی ئێران بە دەستی لەتبوون و لێکترازان دەناڵن و فرە لێکدوورن چۆن دەکرێ ئێمە دیپلۆماسێکی کارای هاوبەشمان هەبێ؟ ئیمە دەبێ تیبکۆشین لە دیپلۆماسی حیزبی- تەبلیغاتی بەرەو دیپلۆماسی سیاسی- نەتەوەیی برۆین و زەمینەی لەباری بۆ دروست بکەین و پرۆژەمان بۆی هەبێت. ئەمەش بە تەنیا کاری حیزبێک نییە و کۆدەنگی گەرەکە. ئێمە وەک حیزبی دیموکڕاتی کوردستان ئامادەگی تەواومان هەیە بۆ ئەوەی لەگەڵ لایەنەکانی تر ڕایەڵەیەکی یەکگرتووی کاری لۆبی و دیپلۆماسی بۆ کوردستانی ئێران لە دەرەوەی وڵات دروست بکەین. سەرەڕای هەموی ئەم گیرو گرفتانە نوێنەران و کادرەکانی بەشی پێوەندی و دیپلۆماسی حیزب لەدەرەوە کاری خۆیان دەکەن.

پرسیار: **ئیوەکە بە شیوەیەکی ڕاستەوخۆ ناتوانن بەشداری لە هەڵبژاردنی پارلمان و شۆڕاکاندا بکەن بە چ شیوەیک بەشداری لەخەباتی سیاسی نیوخۆی وڵات دەکەن فەلسفەی دامەزرانی حیزبی دیموکرات لەساڵی ١٩٤٥ ، ئەوە بووە کە کار بکات بۆ دامەزرانی کۆمەڵگایەکی مەدەنی و دەسەڵاتی قانون و پلۆڕالیسم سیاسی بەشێوەیەکی دیموکراتیک کە مافەکانی نەتەوەی کوردیش تێیدا دابین بێت. ئێمە خەباتی پارلمانی و قانونی وبەشداری لە هەلبژاردندا بە باشترین شیوەی خەبات دەزانین ، بەڵام بەداخەوە نە لە سەردەمی ڕێژیمی پاشایەتی و نە لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی ئەم مەجال و دەرفەتە بە ئێمە نەدرا و ئێستاش نادرێ. مەجالی بەشداری لەهەلبژاردن لەئێران تەنیا بۆ ئەم لایەنانەن کە بە تەواوی خودین و لەخۆیانن نەک خەڵکیتر. لەکەش و هەوایەکی سیاسی ئاوادا ئێمە دەرقتی ئەوەمان نییە کە لەم بوارەدا خەباتی سیاسی بکەین؟**

وەڵام: دەوڵەتی ئێران تەنیا بەچاوی ئەمنییەتی سەیری کوردستان دەکات و ئەم چەشنە ڕوانینە بۆتە هۆی ئەوە کە کوردستانی ئێران لەژێر کۆنترۆڵی هەمە لایەنەی ئەمنییەو نیزامی دابێت و ڕێژەی زیندانیە سیاسیەکانی کورد و مەحکوم بە ئیعدام لە کوردستانی ئێران ڕۆژ بەرۆژ لە زیادبوون دابێ.

سەرەڕای ئەم ڕەوشە نالەبار و نیزامی‌یە کە دەوڵەت بە سەر کوردستانیدا سەپاندووە، ئێمە تێدەکۆشین کەخەڵک لە بوارەکانی جۆراوجۆری مەدەنی و گونجاودا بە شێوەیەکی کەمزەرەر خەباتی و چالاکی خۆیان بەردەوام درێژە پێ بدەن و خۆیان ڕێک بخەن و لە شوێنی کار و شەقام و زانکۆکان و شوێنەکانی تر لە کات و بۆنەکانی پێویست و گونجاودا دەنگی نارەزایەتی خۆیان بەرز بکەنەوە. سەرەڕای پرۆژە و سیاسەتەکانی سەرکوتی کۆماری ئیسلامی، کۆمەڵگای ئێران بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی لە گەشەیەکی بەرچاوی سیاسی کۆمەڵایەتی دایەو لەدرێژخایاندا ئەم ڕێژیمە یان بە چۆک دادێت و نامێنێت یان مەجبوور بە پاشەکشە و گۆران دەبێت.

پرسیار: وەک بیستومە جەنابتان بەرپرسی کۆمەڵە بوون لەشنۆ و و ناوچەکانی دەوربەری. لەساڵەکانی ١٩٨٠ و ١٩٨١ دەنگۆی ئەوە هەبوو کە لە لایان حیزبی دیموکرات تەقەت لیکراوەو بریندار بووی. ئەوە تا چ ڕادەیەک ڕاستەو ئێستا چۆن دەڕوانیتە ئەم ڕوداوە؟ و چۆن بوو گۆرانکاری لەتۆدا دروست بوو؟ و چۆن سەیری حیزبایەتی دەکەی؟

وەڵام: **یەکەم،** ڕاستە من تەقەم لێکرا و بریندار بووم. بەڵام نە ڕێبەرایەتی ئەو کاتی کۆمەڵە و نە من خۆم نە ئەو کات و نە ئێستاش، هەرگیز پێمان وانەبووە کە حیزب ئەم کارەی کردووە.

دووهەم، من لەناو کۆمەڵەدا باوەرم بەکوردستانی بوونی کۆمەڵە بوو و دژی ئەوەبوم کە کۆمەڵە حیزبی کۆمونیستی ئێران دروست بکات یان ببێت بە بەشێک لە حیزبێکی ئێرانی. ئەم بۆچوونە کوردستانیی من لەو سەردەمدا واتە لە ساڵەکانی ١٩٨٣دا بە ناسیونالیستی و غەیرە کۆمونیستی پێناسە کرا و لە ناو ریزەکانی کۆمەڵەدا پێشوازێکی ئەوتۆی لێنەکرا. لەکۆتایی ساڵی ١٩٨٣ من وازم لەکۆمەڵە هێنا هاتم بۆ ناو حیزبی دیموکرات و لەو کاتەوە ئەندامی حیزبی دیموکراتم. من دوای ئەوەی کۆمەڵەم بەجێ هێشت و کێشەی کۆمونیزمم لەکۆڵ خۆم کردەوە، لە ڕۆژانی یەکەمی هاتنم بۆ نێو حیزبدا بە سەر کێشەی سوسیال دیموکراسی و کورتە باسێک لەسەر سوسیالیزمدا کەوتم. لەبەر ئەوەی من باوەرم بە ئیدەئوولۆژی لە سیاسەت و کاری ڕێکخستندا نەمابوو ، بۆ من فرە ئاسان بوو کە خۆم لەگەڵ بنەماکانی سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان ڕێک بخەم و کاریان بۆ بکەم.

سێهەم ، من حیزب وەک ئەمراز یان وەسیلەیەک چاو لێدەکەم کە زەرفێکە بۆ جێبەجێ کردنی پرۆژەی سیاسیی کۆمەڵێک خەڵک. کۆنتراکت و قەراداد لەکاری بەکۆمەڵی نێوحیزبی و شەفافییەت لە سیاسەتدا لەسەردەمی ئێستادا گەلێک پێویستە. ئەگەر ئەم خوێندنەوەیە لە حیزبایەتی جێ بکەوێ، ئەو کاتە حیزب نابێت بە تەکیەو خانەقا و موڵکی ئەم و ئەو و ئەندامانی حیزب لە کاتی کێشە لە گەڵ یەکتر و لەتبوون و لێکترازاندا دوژمنایەتی یەکتر ناکەن و خوێنی یەکتر نارێژن. ئێمە تێدەکۆشین کە ئەم بۆچوونە لە نێو ریزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا نەهادینە بکەین. ئەگەر لە وڵاتانی دیموکراسیدا خەڵک بۆ بەرژەوەندی خۆیان حیزب دروست دەکەن و حیزب بەرپرسیارە بەرانبەر بە خەڵک و کۆمەڵگا، لە کوردستانی ئێمەدا حیزب بۆ بەرژەوەندی خۆی خەڵک دروست دەکا و ئەندامەکانی بەرپرسیارن بەرانبەر بە حیزب. ئێمە دەبێت هەوڵ بدەین کە ئەندامانی حیزب بۆ ئیدارەی وڵات ئامادە بکەین، نەک بیانکەین بەقارەمانی شەڕ و کێشەی نێو حیزبەکان.

پرسیار: ژمارەیەک لەکۆنترین و ناسراوترین ئەندامانی ئێوە بۆ ڕێبەری هەڵنەبژێردراونەتەوە. هۆی ئەم کارەچییە؟ لەکاتێکدا جان مەک کەین و شیمون پرێز و ماندێلا هەمویان تەمەنیان سەروی ٧٠ ساڵ بوو کە یان کاندیدی سەرۆک کۆمارین یان بوون بەسەرۆک کۆمار. ئایا مەرجی تەمەن لەگەڵ مافی دیموکراتیکی تاکی ناو حیزب دێتەوە؟

وەڵام: ئەم ژمارەیەلە ڕێبەرانی پێشوی حیزب بەدڵخوازی خۆیان بۆ ڕێبەری خۆیان کاندید نەکرد. من پێم وایە حیزبایەتی لەگەڵ دەوڵەتداری جیاوازی زۆرەو ئێمە نابێت ئەم دوو شتە تێکەڵ بکەین. لە ناو حیزبەکانی ئوروپاییشدا کەئێمە دیموکراسیمان لێ کۆپی کردوون ئەم جۆرە مەرجانە وەک تەمەن و دوو دەورەی سکرتێری و شتی لەو بابەتەیان بەلاوە زۆر گرینگ نیە و خۆی پێوە ماندوو ناکەن. ئێمە واباشە لە ئەرک و بەرپرسایەتی حیزبیدا لە جیاتی شەرت و مەرج، فەرهەنگێک دروست بکەین بۆ ئەوەی ئەگەر کەسێک بەهۆی زۆری تەمەن کاری بۆ ناکرێ خۆی واز بێنێت نەک وازی پێ بێنن.

پرسیار: لە ئەگەری هێرشی ئەمریکا بۆ سەر ئێران هەڵوێستی ئێوە چۆن دەبێت؟

وەڵام: پێشەکی ناکۆکی ئەمریکا و ئێران کە زۆرتر بەکێشەی دۆسییەی ئەتۆمی پێناسەکراوە، لەسەر یەک نیزیک چوار ساڵە چوارچێوەیەکی تکنیکی و یاسایی لە ئاستی نێو دەوڵەتی بەخۆوە گرتووە و زۆرتر لە سێناریۆی ئەمنییەتی ناوچەیی پێناسە دەکرێت وجۆرێک کۆدەنگی نێودەوڵەتی لە پشتە. بەڵام کێشەی کۆماری ئیسلامی لە گەڵ خەڵکی ئێران بەگشتی و گەلی کورد بەتایبەتی نیزیک بە سی ساڵە بەردەوام و بێ پسانەوە درێژەی هەیە و بە کێشەی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و ئازادی پێناسە دەکرێت و بە داخەوە تا ئێستا پشتیوانێکی نێودەوڵەتی وەدەست نەهێناوە. ئێمە بەشێک لە شەر و کێشەی ئێران و ئەمریکا نین و بە باشی نازانین کە ئەم کێشانە لەڕێگای شەر و پێکدادانی نیزامی چارەسەر بکرێن. بەڵام ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان ئەم دوو وڵاتە توشی شەر بوون، ئەوە ئەو کات ئێمە بە پێی هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەی بارودۆخەکە هەڵوێستی خۆمان ڕادەگەیەنین. لەڕاستیدا نە ئێران ئێراقەو نەمەلاکانی تاران سەددام حوسێنن، لە سەر یەک کۆمەڵێک فاکتەر و دیاردەی جۆراوجۆری سیاسی کۆمەڵایەتی ئەم دوو وڵاتە لێک جیا دەکاتەوە.
کێشەی ئەتۆمی کارتێکی بە هێزی کۆماری ئیسلامی یە کە بەگوێرەی بەرژەوەندیکانی کەڵکی نێوخۆیی و دەرەکی لێوەردەگرێ و پێی خۆشە کە ئەم کێشەیە دەیان ساڵێتریش بەردەوام بێت. بۆیە ئەم کێشەیە تا زوتر تەواو بێت و بە لایەکدا بکەوێ باشترە و بە قازانجی جوڵانەوەی دیموکراسی و ئازادیخوازی لە ئێراندایە.

پرسیار: داهاتوی هاوکاری حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چۆن دەبینی؟ دەتوانن بەرەیەک دروست بکەن ؟

وەڵام: لەتبوون و لێکترازان و شوێنەواری ڕەوانی ئەم دیاردەیە تا ڕادەیەکی زۆر سێبەری خستۆتە سەر چەند و چۆنی پێوەندی و هاوکاری حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لەگەڵ یەکتردا. لەکەش و هەوایەکی ئاوادا بەرە دروست کردن کارێکی عەمەلی نییە، بەڵام دەکرێ ئێمە کۆمەڵێک میکانیزمی جۆراوجۆری عەمەلی بۆ لێک نیزیک بوونەوە و تەنانەت هاوکاری لەگەڵ یەکتر بێنینە گۆرێ. بە مەبەستی دروستکردنی زەمینەی گونجاو بۆ هاوکاری پێویستە پێش هەمو شتێک پروپاگەندەو شەری تەبلیغاتی حیزبەکان لەدژی یەکتر بەتەواوی ڕابگیرێت. ئەوە هەنگاوی یەکەمە بۆ ئاسانکاری لە پێناو پرۆژەی هاوبەشدا. لە کوردستانی ئێراندا بێجگە لە ماوەیەکی کورت، ئەویش لەسەردەمی وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کە هەیئەتێک بە ناوی (هەیئەتی نوێنەرایەتی گەلی کورد) پێکهات شتێکی تر دروست نەبۆتەوەو چوارچێوەیەک لەسەر بنەمای قەراداد بۆ هاوکاری بەینی حیزبەکان لە گۆرێدا نەبووە. ئێمە لە ماوەی نیزیک بە سی ساڵ خەبات و حیزبایەتی لە دژی کۆماری ئیسلامی، هەرگیز شتێکمان بەناوی بەرەی کوردستانی ئێران نەبووە. مادام ئێمە ئەزموونێکی دیموکراتیکمان بەکردەوە لە پێکهێنانی بەرەدا نییە، دەبێ تێبکۆشین لە پێشدا بە وەلانانی فەرهەنگی پاوانخوازیی حیزبی زەمینە بۆ هاوکاری خۆش بکەین. حیزبی دیموکراتی کوردستان بە تایبەت دوای کۆنگرەی چواردەهەم هەوڵی داوە کە بە نۆبەی خۆی کار بکات بۆ ئاسانکاری و خۆشکردنی زەمینەی گونجاو بۆ لیک نیزیک بوونەوەو هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران.

خالید عەزیزی: "بۆ هەر چەشنە هاوکارییەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان ئامادەین"

ڕێنێسانس نیوز

محەمەد چاوشین

ڕێنێسانس نیوز، لە میانەی دیمانەیەکدا لەگەڵ ڕێنێسانس نیوز سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان گوتی "سیاسەتی ئێمە بەرانبەر بە هاوڕێیانی پێشوومان ئەوەیە کە ئێمە وتوومانە ئەگەر نەمانتوانی لە یەک حیزبدا بین با وەک دوو حیزب هاوکاریی یەکتر بکەین لە پێناو بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانماندا"، جەختیشی دەکاتەوە کە "ئێستاش ئێمە هەر وەک پێشتریش ڕامانگەیاندووە، بۆ هەر چەشنە هاوکارییەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان یا "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ئامادەین وەک دوو حیزب هاوکاریی یەکتر بکەین".

سەبارەت بە وتووێژو دانیشتنیش ڕوونی دەکاتەوە "بۆ دانیشتن و وتووێژ نە مەرج دادەنێین و نە مەرجیش قبووڵ دەکەین".

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە چوارچێوەی دیدارێکدا سەبارەت بە کۆمەڵێک بابەت و تەوەری جۆراوجۆر وەڵامی پرسیارەکانی ڕێنێسانس نیوز دەداتەوە و تیایدا لەبەشێکی ئەو دیدارەدا ناوبراو سەبارەت بە پەیوەندیی و هەماهەنگیی نێوان هێزە کوردییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەڵێ "پەیوەندییەکان بەو شێوەیە سارد و سڕ نین. ئەگەر سارد و سڕییەکیش لە گۆڕێدا بێ یا ئەوەیکە بۆ تا ئێستا نەگەیشتوینەتە ڕێککەوتنێک لە قۆناغی یەکەمدا بە باوڕی ئێمە دەگەڕێتەوە بۆ ئاسەواری ڕەوانی ئەو لەتبوون و لێکترازان و دابڕانانە. ئەمەش ماوەی دەوێ کە بسڕدرێتەوە".

دیداری: محەمەد چاوشین

ڕێنێسانس نیوز: ماوەیەکە هەندێک لەهێزە کوردییەکان (بە ئێوەشەوە) کادر و پێشمەرگەکانیان دەنێرنەوە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و وەک ناوی لێنراوە "کاری سیاسی و تەبلیغاتی" دەکەن، ئایا دەکرێ ئەو هەنگاوە بەسەرەتای دەستپێکردنەوەی قۆناغی خەباتی چەکداری ناوبنرێت لە دژی کۆماری ئیسلامی؟

خالید عەزیزی: کاتی خۆی کە ئێمە لەساڵانی سەرەتای هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامییەوە تووشی شەڕی چەکدارانە بووین، لە واقیعدا ئەو شەڕە بە دڵخوازی خۆمان نەبوو. ئەو شەڕە، شەڕێک بوو کە لە ئاکامی کۆمەڵێک ململانێ نارەوادا بە سەر گەلی کورددا سەپاء گەلی کوردیش ناچار بوو بۆ بەرگری لە بوون و مافە ڕەواکانی خۆی لە ڕێگای چەکدارانەوە بەرەوڕوو بێتەوە. ئەم بەرگرییە چەکدارانەیە وای کرد کە خومەینی پاش شەڕی سێ مانگە داوای چارەسەری کێشەی کورد لە ڕێگای دیالۆگەوە بکاو لێژنەیەک بۆ وتووێژ بنێرێتە کوردستان. ئەوەی کە وتووێژەکان بۆ بە ئەنجام نەگەیشتن بابەتێکی دیکەیە. بە پێی ئەم پێشەکییە ویستم ئەوە بڵێم کە ئێمە نەتەوەیەکی شەڕخواز نین و وەک حیزبی دیموکراتی کوردستانیش بەردەوام ئەمەمان دووپات کردۆتەوەو نرخیشمان بۆ داوە. ڕێبەرانمان لە سەر مێزی وتووێژ تیرۆر کراون. کەواتە ئێمە لە سێ دەیەی ڕابردوودا لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ کات شەڕمان هەڵنەبژاردووە، ئەوە کۆماری ئیسلامی بووە کە شەڕی بەسەر ئێمەدا سەپاندووە. ئەو بەرگرییە چەکدارانەی ئێمەش لە بەرانبەردا، بەرگرییەکی تەواو ڕەوا بووە.

لە پەیوەندی لەگەڵ وەڵامی پرسیارەکەتدا، با لەوە دەست پێ بکەم کە بەشی سەرەکی ئەندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ناوخۆی وڵاتە. ئێمە هەم ساڵی پار و هەم ئەمساڵ بە مەبەستی کاری ڕێکخستن و چالاکی سیاسیی و تەبلیغی چالاکیمان لە ناوخۆی وڵات هەبووە. لەم پێناوەشدا ساڵی پار چوار شەهیدء ئەمساڵیش دوو شەهیدمان دا. لە هیچ کام لەو ڕووداوانەشدا کە ئەو کادرانەی ئێمە تێدا شەهید بوون، بە هیچ جۆرێک لە لایەن ئێمەوە هێرش نەکراوەتە سەر بنکە نیزامییەکانی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان، بەڵکوو ئەوە ئەوان بوون بە شێوەی نیزامی پەلاماری کادرە سیاسییەکانی ئێمەیان داوە.

چالاکی سیاسی ئێمەش لە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕێک لە چوارچێوەی پرۆژەی خەباتی مەدەنی ئێمەدایەو هیچ پەیوەندی بە چالاکی چەکدارانەوە نییە. ئەگەر ئێمە ویستبێتمان شەڕی چەکداری دەست پێ بکەین قەد بەو شێوەیە بەرورو نەدەبووینەوە. ڕەنگە زۆر کەس بڵێ ئەگەر مەبەستان شەڕ چەکدارانە نەبووە بۆ چەکیان پێ بووء کۆماری ئیسلامی لە ڕوانگەیەکی ئەمنیەتییەوە سەیری کوردستان دەکاو بەم بۆنەوە کوردستانی ملیتاریزە کردووە. بۆیە کادری سیاسی حیزبەکان لە کاتی چالاکییەکانیاندا، بە مەبەستی دیفاع لە خۆیان ناچارن چەکیان پێ بێت. بەگشتی پێم خۆشە جەخت لەسەر ئەوەش بکەمەوە کە ئێمە لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ کام لە شێوازەکانی خەبات ڕەت ناکەینەوەء بۆ هێنانە گۆڕی پرسی کورد لە ئێران بە گوێرەی هەلومەرج هەر شێوازێک کە گونجاو بێ کەڵکی لێ وەردەگرین.

ڕێنێسانس نیوز: دەگوترێت بەهۆی ئەو جموجۆڵانەی پارتە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێران لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئێران گوشاری لەسەر هەردوو حیزبی دەسەڵاتداری باشووری کوردستان دروست کردووە و حکومەتی هەرێمیش گوشاری لەسەر ئێوە دروست کردووە کە کادر و پێشمەرگەکانتان نەچنەوە ناوخۆی ئێران و"ڕەچاوی ڕەوشی ناوخۆی هەرێمی کوردستان بکەن"، ئەو قسەیە تاچەند ڕاستە؟

خالید عەزیزی: ئێمە بە تەواوەتی دەرکی بارودۆخی ئێستای کورد لە باشووری کوردستان و حکومەتی هەرێم دەکەین. ڕەنگە ئێران لە بیانوو بگەڕێ بۆ ئەوەی کێشە بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان دروست بکا، بەڵام چالاکییەکانی ئێمە ناچێتە ئەو خانەیەوە کە بیانوو بدات بە دەست کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامییەوە دژی حکومەتی هەرێمی کوردستان. هەر وەک پێشووتریش گوتومە چالاکییەکانی ئێمە سیاسی و تەبلیغی بووەو ئەگەر تووندوتیژیشی لێکەتووەتەوە ئەوە خودی ڕێژیم بەو ئاراستەیەدا بردووە.

ڕێنێسانس نیوز: ئەگەر ئەو قسەیە ڕاست بێت و حکومەتی هەرێم هەنگاو بەئاراستەی کنترۆڵکردنی هێزە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێراندا بنێت ئێوە وەڵامتان چی دەبێ؟ ئایا بە داخوازییەکی لەو چەشنە ڕازی دەبن؟

خالید عەزیزی: یەکەم هێزە کوردییەکان بە گشتیی و ئێمە وەک حیزبی دیموکرتی کوردستان بە تایبەتی رچاوی بارودۆخی هەرێم کوردستان دەکەین و قەت لەو بارەوە کێشەیەکمان ساز نەکردووە یا بیانوویەکمان نەداوە بە دەست کۆماری ئیسلامییەوە کە گوشار بخاتە سەر حکومەتی هەرێم تا حکومەتی هەرێمی کوردستان ئێمە کۆنترۆڵ بکا. دووهەم پێموانییە کە شتی وا بێتە گۆرێ.

ڕێنێسانس نیوز: هەروەک ئێوەش دەزانن ئێستا بارودۆخی مافی مرۆڤ لە ئێران بەگشتی و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی گەیشتۆتە "قۆناغێکی مەترسیدار"، چەندین بەندکراوی کورد سزای ئیعدامیان بەسەرداسەپاوە و ڕۆژانەش بەبیانووی جۆراوجۆر خەڵک دەستگیر دەکرێن، ئایندەی ئەو بارودۆخەی ئێستا لەئێران چۆن دەبینن و پێتان وایە ئەو ڕەوشەی ئێستا بەرەو کوێ هەنگاو دەنێت؟

خالید عەزیزی: سیاسەتی تۆقاندن و هەڕەشە و توندوتیژی یەکێک لەو بنەمایانەیە کە سیستمی ئیدءلۆژیکی کۆماری ئیسلامی لەسەر بنیات نراوە. مادام ئەمە یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەو سیستمەیە بە باوڕێ ئێمە هەرچی زیاتر دونیا بەرەو پێشەوە بچێ ئەو سیستمە داخراوترو مەترسیدارتر دەبێ. چونکە بوونی خۆی لە وەلانان و سڕینەوەی دژبەرانی خۆیدا دەبینێ.

ئەو پێشێلکارییانەی کە کۆماری ئیسلامی لە بواری مافەکانی مرۆڤ دەیکاو بە تایبەتی ئێستا کە دوای بەسەرکۆماری کردنەوەی"ئەحمەدی نژاد" زیاتر لە هەموو کاتێک پەرەی گرتووە، سەرچاوە لە داخراو بوون و ئیدۆلۆژیک بوونی ئەو سیستمەوە دەگرێ. ئەمە لە قۆناغی یەکەمدا هەڕەشەیەکی زۆر جیددییە بۆ سەر چالاکانی بوارە جۆربەجۆرەکان لە نێوخۆ و درێژە کێشانی ئەم ڕەوتەش ئەوەندەی دیکە کۆماری ئیسلامی لە ناوخۆیدا تووشی قەیران دەکا. لە لایەکی دیکەش ئەم سیاسەتی سڕینەوەو وەلانانە لە ڕاستیدا پێشێل کردنی جاڕنامەی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و کۆنڤانسیۆنی مافە مەدەنی و سیاسییەکانە کە کۆماری ئیسلامیش پەسەندی کردووە. ئەم پێشێلکارییانە جۆرێک بێ ڕێزی کردنە بە کۆمەڵگای جیهانی و ئەو پرنسیپانەی کە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانی لەسەر بنیات نراوە.

ئێمە لە ئاست تواناو دەرەتانی خۆمان هەوڵمانداوە کە ئەم پێشێلکارییانە بە ناوەندە جیهانییەکان ڕابگەیەنین و پرسی سەقامگیر کردنی دیموکراسی لە ئێرانیان بۆ بکەین بە بابەت. ڕۆژانەش دەبینین کە کۆماری ئیسلامی هیچ وڵامی داخوازییەکانی دونیای دەرەوە ناداتەوە. ئێمە لە چالاکییەکانی خۆماندا بەو ناوەندانەمان ڕاگەیاندوو کە داهاتووی مافەکانی مرۆڤ و مافی نەتەوە بندەستەکان لە ئێران لە مەترسیدایە. لە داهاتووشدا لەم پێناوەدا هەوڵەکانمان بەردەوام دەبن. بەڵام بە گشتی ئەم سیاسەتە، کۆماری ئیسلامی لە رووی ناوخۆییەوە ئەوەندەی دیکە تووشی قەیران دەکاو لە رووی دەرەکیشەوە زیاتر دەیخاتە پەراوێزەوە.

ڕێنێسانس نیوز: لەو ڕۆژانەی پێشوودا پارڵەمانی ئێران پرۆژەیەکی پەسند کرد کە وەک خۆیان ناویان لێ ناوە "کار دەکەن بۆ ئاشکراکردنی پێشێلکرانی مافەکانی مرۆڤ لە ئینگلستان و ئەمریکا" و دیکەی وڵاتانی ڕۆژئاوا و لە ١٣ ی ئابانی هەموو ساڵێک ڕاپۆرتێک لەوبارەوە بڵاو دەکەنەوە کە بڕی "بیست ملیۆن دۆلار" بۆ ئەو کارە تەرخان کراوە و بەرپرسیارێتی سەرەکی ئەو کارەش لە ئەستۆی "وەزارەتی ئیتلاعات"ە، ئێوە چۆن لەو هەنگاوە دەڕوانن؟ خوێندنەوەتان بۆ ئەو هەنگاوەی ئێران چییە؟

خالید عەزیزی: ئەمە لە قۆناغی یەکەمدا دەکرێ بڵێین کە جۆرێک دژکردەوەی ئێرانە بەرانبەر بەو گوشارانەی کە ناوەندە نێونەتەوەییەکان و وڵاتانی ڕۆژئاوا لە پەیوندی لەگەڵ پێشێل کردنی مافەکانی مرۆڤ لەو وڵاتە و کۆمەڵێک بابەتی دیکە خستوویانەتە سەر کۆماری ئیسلامییە. کۆماری ئیسلامی بەم کارەی ناتوانێ هیچ پرۆژەیەکی جیددی بباتە پێشێ و دەستکەوتێک بۆ خۆی مسۆگەر بکا. ئەمە لە ڕاستیدا من بە جۆرێک گاڵتە کردنی دەزانم و جۆرێک سەرپێچییە لە یاساو ڕێسا نێونەتەوەییەکان.

هەروەک تۆش لە پرسیارەکەتدا ئاماژەت پێدا جێبەجێ کردنی ئەم کارە سپێردراوە بە وەزارەتی ئیتلاعات، وەزارەتی ئیتلاعات بۆ خۆی وەک هێزێکی سەرکوتکەر و پێشێلکار ناسراوە، ئیدی چون دەتوانێ ئێستا داکۆکی لە ماف ئەم و ئەو بکا ئەوە بابەتێکی سەیرە.

لە لایەکی دیکەوە ئەگەر چاو لێ بکەین دەبینین کۆماری ئیسلامی هەر کات کە گوشارێکی خراوەتە سەر، بە جێ ئەوەی وڵامبداتەوە پەنای بردۆتە بەر تاوانبار کردنی وڵاتانی دیکەو بە جۆرێک "فرافکنی" کردووە. کۆماری ئیسلامی یەکێک لەو وڵاتانەی کە ساڵانە زیاترین ڕێژەی ئیعدامی تێدا بەڕێوە دەچێ، ئێستاش ڕۆژانە بە پێچەوانەی یاسا نێودەوڵەتییەکان کۆمەڵێک سزا بەڕێوە دەباو... بۆیە بە باوڕی ئێمە ئەم پرۆژەیە لە بنەمادا هیچ مەشروعییەتێکی نییە.

ڕێنێسانس نیوز: دوای دوولەتبوونی حیزبی دیموکرات خەڵکی کوردستان بە پەرۆشەوە لە پەیوەندیی نێوان هەردوولا دەڕوانن، بائێمەش بپرسین کەدوای "انشعاب" پەیوەندیتان لەگەڵ لایەنی بەرامبەرتان چۆنەو جۆری ئەو پەیوەندییە بەچ شێوەیەکە؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە نیگەرانییەکانی خەڵک تێدەگەین و ئەوەندی پەیوەندی بە ئێمەوە هەبێ ئامادەین نرخی بۆ بدەین، بەڵام سیاسەتی ئێمە بەرانبەر بە هاوڕێیانی پێشوومان ئەوە بوو کە ئێمە وتوومانە ئەگەر نەمانتوانی لە یەک حیزبدا بین با وەک دوو حیزب هاوکاری یەکتر بکەین. ئێستاش ئێمە هەر وەک پێشتریش ڕامانگەیاندووە، بۆ هەر چەشنە هاوکاریەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان یا "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ئامادەین وەک دوو حیزب هاوکاری یەکتر بکەین لە پێناو بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانماندا. بۆ دانیشتن وتووێژ نە مەرج دادەنێین و نە مەرجیش قبووڵ دەکەین. وەک دوو حیزب دژی کۆماری ئیسلامی با هاوکاریمان هەبێ. ئەمە سیاسەتی ئێمەیە لەم بارەوە. بەڵام ئەوەی کە پەیوەندی بە هەڵوێستی ئەوانەوە لەم پەیوەندییەدا هەبێ، با خۆیان وڵامبدەنەوەو واباشترە لە خۆیان بپرسن.

ڕێنێسانس نیوز: وەکو دەبینرێ و بەدی دەکرێت هەماهەنگی و پەیوەندییەکانی نێوان پارتەکوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێران سارد و سڕە و لەزۆر بواریشدا هیچ چەشنە پەیوەندی و هەماهەنگییەک بەدی ناکرێت، خەڵکی کوردستانیش لەو ڕووەوە پەرۆش و نیگەرانن بەتایبەت لەو قۆناغە هەستیارەی ئێستادا کە ئێران پێیدا گوزەر دەکات و قۆناغەکەش هاوکاری و هەماهەنگی هەموو هێزەکانی پێویستە، بەڕای ئێوە فاکتەرەکانی ئەو ساردوسڕیە لەنێوان هێزەکوردیەکانی ڕۆژهەڵات چیە؟

خالید عەزیزی: دیارە ئەو ساردو سڕییە بەو شێوەیش نییە کە تۆ ئاماژەت پێدا. بۆ نموونە ئێمە هەر ئەمەساڵ لە ٣٠ ساڵرۆژی فەرمانی جیهادی خومەینی دژی خەڵکی کوردستان 5 حیزبی کوردستانی پێکەوە یەک دەقمان پەسەند کرد و هەر کامان بە ناوی خۆمانە بڵاومان کردەوە. بۆیە پەیوەندییەکان بەو شێوەش ساردو سڕ نین. ئەگەر ساردو سڕیەکیش لە گۆڕێدا بێ یا ئەوەیکە بۆ تا ئێستا نەگەیشتوینەتە ڕێککەوتنێک لە قۆناغی یەکەمدا بە باوڕێ ئێمە دەگەڕێتەوە بۆ ئاسەواری ڕەوانی ئەو لەتبوون و لێکترازان و دابڕانانە. ئەمەش ماوەی دەوێ کە بسڕدرێتەوە. بەڵام بە گشتی سیاسەتی ئێمە ئەوەیە کە کار دەکەین بۆ ئەوەی لە پێشدا لێکتێگەیشتنێک لە نێوان هەموو لایەنەکاندا دروست بکەین و لە قۆناغی دووهەمیشدا جۆرێک هاوکاری بێتە گۆڕێ و پاشان لە قۆناغی سێهەمدا ئەگەر بکرێ لە چوار چێوەی بەرە یا هەر هاوپەیمانی¬یەکی دیکەدا بە ڕێککەوتنێک بگەین و کۆمەڵێک پرۆژەی هاوبەشمان هەبێ. دیارە هەموو ئەمانە کاری دەوێ و کات دەبات.

ڕێنێسانس نیوز: زۆرێک لە چاودێرانی سیاسی پێیان وایە کە بەستنی "کۆنفرانسێکی نەتەوەیی" بە ی بەشداری هەموو هێزو لایەنە کوردییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ یەکخستنی هەڵوێست وداڕشتنی گوتارێکی سیاسیی هاوبەش لەمەڕ پرسە هەنووکەییەکانی قۆناغی ئێستای ئێران دەبێ لە ئەولەویاتی هێزە کوردییەکانی ئێران دابێت، ڕوانگەی ئێوە لەو بارەوە چیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە شتێکی وا بە باش دەزانین و وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێمانوایە کە هاوکاری نەکردنی هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ یەکتر دژی کۆماری ئیسلامی لەم قۆناغەدا هیچ پاساوێک هەڵناگرێ. ئێمە لە هەر حاڵەتێکدا بێ دەبێ لە هەموو مکانیزمێک بۆ بردنە سەری قورسایی کورد لە هاوکێشەکانی داهاتووی گۆڕەپانی سیاسیی ئێران کەڵک وەر بگرین. حیزب ئامرازێکە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان با ئێمە لەم ڕوانگەیەوە سەیر حیزبایەتی بکەین و بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانمان نەکەین بە قوربانی بەرژەوەندییە حیزبییە کانمان. من لێرەدا جارێکی دیکە دووپاتی دەکەمەو کە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ هەر چەشنە هاوکاری و هاوخەباتیەک لە پێناو بەرژەوەندییە نەتەوەییەکان و هێنانە گۆڕێ پرسی کورددا لە ئێران هیچ مەرجێکمان نییە و وەک خۆمان ئامادەین.

خالید عەزیزی: حیزبێکی سیاسی نابێ لە خانەی لێکدانەوەی کێشەکانی ڕابردوودا گیر بکا

ڕۆژنامەی "ئاسۆ"

ڕۆژنامەی "ئاسۆ" ڕۆژی چوارشەممە ٢٠٠٩/١٠/١٤ لە ژمارە ١٠٧٦ ی خۆی دا وتووێژێکی کاک خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی بڵاو کردۆتەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی:

ئاماژە: بارودۆخەی ئێران پاش ڕاگەیاندنی ئاکامی هەڵبژاردنەکانی خولی دیەیەمی سەرکۆماری ئاڵۆزە. ئەم ئاڵۆزیشەش تا ئێستا بەردەوامەو بۆتە جێ سەرنجی میدیا جیهانییەکان و کۆڕو کۆمەڵە سیاسییە نێودەوڵەتییە بڕیار دەرەکان.

لەم پەیوەندییەدا بێگومان ڕۆڵی ئۆپۆزسیۆنی ئەو وڵاتە دەتوانێ بابەتێکی کاریگەر بێ. بەڵام ئایا تا چەندە توانیویانە دەور بگێڕن؟ ئۆپۆزسیۆنی کوردی یەکێک لەو فاکتۆرانەیە کە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا هەمیشە جێ سەرنج بووە بۆ ئێرانییەکان، بەڵام پرش و بڵاوی نێوان هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان زەربەی لەم بابەتە داوە و کاریگەری نیگەتیڤی داناوە. بۆ تاوتوێکردنی ئەم بابەتانە "خالید عەزیزی"، سکرتێری گشتیی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" لەم دیدارەدا وەڵامی پرسیارەکانی ڕۆژنامەی ئاسۆ دەداتەوە.

ئاسۆ: سەبارەت بەبارودۆخی ئێران ئاڵۆزییەکانی دوای هەڵبژاردن هەڵسەنگاندنتان چۆنە؟

خالید عەزیزی: پاش شۆڕشی گەلانی ئێران ئەوە گەورەترین ڕووداوە کە تا ئێستا لە گۆڕەپانی سیاسی ئەو وڵاتەدا هاتۆتە گۆڕێ. لە ڕابردووشدا ئەم جۆرە کێشانە لەلایەک لەنێوان قۆڵەکانی دەسەڵات و لەلایەکی دیکەوە لە نێوان خەڵکو دەسەڵاتدا لە ئارادا بووە. بەڵام سروشتو چەندو چۆنی، ڕەوتو پرۆسەی ئاڵوگۆڕەکان، ئێستای ئێران بە تەواوەتی لەگەڵ ڕابردوو لێک جیا دەکاتەوە. واتە، سروشتی هەڵبژاردنەکان جۆرێک بوو کە هەر چوار پاڵێوراوەکە لەلایەن دامودەزگا پەیوەندیدارەکانی(وەکوو شورای نیگابان) کۆماری ئیسلامییەوە پەسەند کرا بوون، بەڵام ململانێیەکان جۆرێک بوو کە کۆمەڵێک بابەتی لەگەڵ خۆی هێنا گۆڕێو تەنانەت لە سەر تەلەفزیۆنی ئێران بڵاوبووەوە ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کە خەڵک بەدواداچوونی بارودۆخەکە بکەن. لە ئاکامی ئەمەدا لایەنی ڕیفۆرمخواز دژی ئەو لایەنەی کە بە پاوانخوازان ناسراون، کۆمەڵێک شتی هەبوو کە باسی بکا. مادام ئەمە لە گۆڕێدا بوو کەش و هەواکە وای لێهات کە خەڵک ئاکامی هەڵبژاردنەکانیان بۆ گرنگ بێ. بۆیە خەڵک ڕاستەوخۆو چالاکانە چوونە نێو پرۆسەی هەڵبژاردنەوە. بەشداری چالاکانەی خەڵک بووە هۆی ئەوەی کە ئێستا ئەو بارودۆخە لەو وڵاتە بێتە گۆڕێ.

ئاسۆ: ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ دەکرێ بڵێین دەرفەتێکە بۆ نەتەوە بندەستەکان کە ساڵانێک بوونیان دانی پێدانانرێ و چەوساونەتەوەو مافی سیاسی نەبووە، بێنە مەیدان؟

خالید عەزیزی: کاتێک دینە سەر کێشەی نەتەوە بندەستەکانی ئێران کێشەکە ئاڵوزتر دەبێتەوە. هەر چەند ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، بەڵام قورسایی ئەو نەتەوانە بە قەرای یەک نییە. جیاوازیان لەگەڵ یەک زۆرە. لە ئێراندا هەمیشە فارسەکانو ئازەرییەکان قورسایی زیاتریان لە گۆڕانکارییەکان و ڕوخان و دروست کردنی دەسەڵاتەکان لە تاراندا هەبووە. نەتەوەی کورد کە لە پلەی سێهەمدایە، سەرەڕای خەباتێکی دوورو درێژ، سەرەڕای چالاکیی حیزبایەتی و کاری سیاسی ئەکتیڤ، کاری بە کۆمەڵو مەدەنی بە قەرا ئازەرییەکان و فارسەکان لە ڕووی جەماوەرەوە قورسایی نییە کە بتوانێ دەوری سەرەکی بگێڕێ. نەتەوەکانی دیکە وەک عەرەب،و بەلوچ و... لە پلەی خوارتردان و لە پەراوێزدان. مادام ئەمە موزایکی نەتەوەکانی ئێرانە، ئێمە ناتوانین چاوەڕوانی ئەوە بکەین کە هەموو نەتەوەکانی ئێران لە داهاتوودا بە یەک ئەندازە لە چەندو چۆنی هاوکێشەکاندا دەوریان هەبێ. هۆکارەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە سروشتی جووڵانەوەی ناسیۆنالیستی ئەو نەتەوانە لەگەڵ یەک جیاوازە. مادام ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، مادام لە ئێران نەتەوەکان کەم و زۆر ویست و داخوازییەکانی خۆیان هێناوەتە گۆڕێ، ڕادەی ڕێکخستنی ئەو نەتەوانە لەسەر داوای نەتەوایەیی خۆیان بوارێکی زۆر دروست دەکا بۆ هاتنە گۆڕێ کێشەو داخوازییەکانی ئەوان. بەڵام ڕێکخستی ناسیۆنالیستی نەتەوەکان لەم پەیوەندیەدا دەوری تایبەت دەگێڕێ. جێگای خۆیەتی کە بڵێم بە هۆی ئەوەی ناسیۆنالیزمی کوردی لەچاو نەتەوەکانی دیکە لە ئێران بە هێزترەو کێشەی کورد لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا ٣٠ ساڵە بۆتە بابەتێکی جیدی و بۆ کۆماری ئیسلامی و لە ڕای گشتی خەڵکی ئێراندا زەقە و گرنگی تایبەتی خۆی هەیە، لەسەر یەک کێشەکە بۆتە "ئەمری واقیع"و ئینکار ناکرێ.

ئاسۆ: باشە لەم ڕووەوە دەکرێ بڵێین کە بارودۆخی ئێستای ئێران هەلێکی تایبەتە بۆ ئەوەی کورد هەوڵ بدا لەو خانەیەدا زیاتر بێتە گۆڕێ و کەڵکی لێ وەربگرێ؟

خالید عەزیزی: لانی کەم تا ئەو جێگەی کە پەیوەندی بە"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەوە هەبێ، ئێمە لە واقیعدا بە خوێندنەوەی بارودۆخی ئێران، بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە ٣٠ ساڵی ڕابردوواو هەڵسەنگاندنێکی باڵانسی هێزەکان لە نێوخۆی ئەو وڵاتەدا لێکدانەوەیەکی نوێمان کردووە هێناومانەتە گۆڕێ. هەر چەند حیزبی دیموکراتی کوردستان حیزبێکی نایاساییە لە نێو خۆی ئێران و لە ڕووی سیاسی و یاساییەوە ڕێگای پێنادرێ کە چالاکی و جموجووڵی هەبێ، بەڵام ئێمە هاتینە سەر ئەوە باوەڕە بە جۆرێکی دیکە بچینە نێو گەمەکان. ئێمە ئەو جارە بە نیسبەت هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرکۆماری ئێرانەوە، هەوڵماندا لەو ململانێیانەدا بە جۆرێک کێشەی کورد بێنینە گۆڕێ. بۆ ئەم مەبەستەش حیزبی دیموکراتی کوردستان لە یەکەم هەنگاودا بە پێچەوانەی جارەکانی پێشوو هەڵبژاردنەکانی تەحریم نەکرد، بەڵکوو کێشەی کوردی لەو نێوانەدا هێنایە گۆڕێ، پەیوەندی بە چالاکانی سیاسی کورد لە نێو خۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چالاکانی سیاسی ئێرانەوە کرد. پێمان ڕاگەیاندن کە هەرچەند حیزبەکەی ئێمە لە ئێران حیزبێکی یاسایی نییە، ئێمە بە باشی دەزانین ئێوە هەوڵبدەن کە ئاوڕێک لەو بابەتانە بدرێتەوە. هەر لەو پەیوەندییەدا یەکێک لە پاڵێوراوەکانی پۆستی سەرکۆماری(مێهدی کەڕوبی) بەیاننامەیەکی ٨ ماددەیی بڵاو کردەوە کە بە بەراوەرد کردن لەگەڵ ڕابردوودا هەندێ شتی باس کردبوو کە ئێمە لە چاو فەزای سیاسی ئێران بە باشمان زانی و تاوتوێمان کردو هەوڵماندا کە کۆمەڵانی خەڵک ئەو دەرفەتە بقۆزنەوە و ویست و داخوازییەکانی خۆیان بێننە گۆڕێ. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو باوەڕەدا بووین ئەو لایەنەی کە بە قەوڵی ڕیفۆرمخواز ناسراوەو دوای ڕاگەیاندنی ئاکامی هەڵبژاردنەکان لە لایەن قەوڵی پاوانخوازەوە(عەلی خامنەیی و مەحموود ئەحمەدی نژاد) کەوتنە بەر زەختو سەرکوت، ئەگەر بێنە سەرکار باشترە. ئەوان لە خامنەی و ئەحمەدی نەژاد باشتر بوون. ئەوە دەرفەتێک بوو بۆ ئەوەی بکرێ لە داهاتوودا ڕووبەڕووی کۆمەڵێک پرسیار و بڕیاریان بکەیتەوە. حیزبی ئێمە خوێندنەوەکەی ئەوە بوو کە مادام ئێمە وەک نەتەوەی کورد بە تەنیا توانای ئەوەمان نییە کۆماری ئیسلامی بڕووخێنین و ٣٠ ساڵیشە دژی خەبات دەکەین، چ بکەین لە مەیدانێکی دیکەدا کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکەین. خوێندنەوەکە ئەوە بوو کە ئێمە بتوانین لە ئاستی ئێراندا بچینە نێو کۆمەڵێک گەمەی نوێ و لە نێو ئێرانییەکاندا دۆست پەیدا بکەین. بە جۆرێک لە نێو ئەو کەسانەدا لە ئێراندا پرسیار دروست بکەین کە بەو قەناعەتە بگەن (ئەگەر بکرێ) لە پێناو بەرەو پێش بردنی پرسی کورددا ویست و داخوازییەکان بێنە گۆڕێ.

ئاسۆ: ناتەبایی نێوان هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە زۆر جار باسی لێ دەکرێ ئەمڕۆ بۆتە ئاستەنگێکی جیددی لە بەردەم خەباتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا. لەمێژە باس لەوە دەکرێ کە جۆرێک لێک تێگەیشتنێک دروست بکرێ، پاشان بوار بۆ هاوکاری لەگەڵ یەکتر خۆش بکرێو لە ئاکامدا لە چوارچێوەی بەرە یا هاوپەیمانییەکدا لە دەوری یەک کۆببنەوە، بەڵام تا ئێستا شتێکی عەمەلی و دیار لەو پێناوەدا نابینین. بۆ ئەو دۆخە تا ئێستا هیچ ئاڵوگۆڕێکی بەسەردا نەهاتووەو وەک خۆی ماوە؟

خالید عەزیزی: ژیانی سیاسی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە بە تێکڕایی هەموو ڕێبەری حیزبەکان و بەشی سەرەکی کادرو پێشمەرگە و ئەندامانی ئاشکرایان ئێستا لە تاراوگەن و لە ناوخۆی کوردستان نین و ئەو ژیانە یەکسانە ماوەیەکی زۆر درێژەی کێشاوە، بۆتە هۆی ئەوەی کە جۆرێک ماندوویەتی باڵ بەسەر هەموو ئێمەدا بکێشێ. نموونەیەک دێنمەوە، کاتێک کە جووڵانەوەی ڕیفۆرمخوازی لە ئێران دەستی پێکردو خاتەمی بوو بە سەرکۆمارو لە پەرلەمانی شەشەمی ئێراندا کوردەکان "فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد"یان پێکهێنا، ئەم فەزایە یارمەتیدەر بوو بۆ ئەوەی کە ئەقلیەتی سیاسی و نەتەوەیی ڕووناکبیرانی کورد ببووژێتەوەو داخوازی هەبێو خۆی لە پانتای سیاسی ئێراندا بێنێتە گۆڕێ. ئەوکات زۆربەی حیزبەکان سیاسەتی تەحریم کردنیان گرتەبەر. جیاوازیان لە نێوان ڕیفۆرمخوازان و لایەنەکەی دیکە لە ئێران دا نەدەنا. تەنانەت لەو ڕوانگەشەوە کە متمانەیەک بدەن بە چالاکانی سیاسی کورد لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان نەچوونە نێو مەسەلەکەوە. بۆیە ئەو نموونەم هێناوە کە بڵێم پانتای سیاسی ئێران ١٠ ساڵ لەمەوبەر، واتە لە سەردەمی خاتەمیدا تۆزێک باش بوو، بەڵام ئێمە وەک حیزبەکان نەمانتوانی کەڵکی لێ وەربگرین. ئەو پاسیڤیزمە ببووە هۆی ئەوەی کە دوور کەوتنەوەیەک لە خوێندنەوەی نێوخۆی ئێران دروست ببێ. دوورکەوتنەوە لەوەی کە ئێران گۆڕاوە. کوردستان گۆڕاوە. مادام ئەو دوور کەوتنەوەیە لە ڕووی خوێندنەوەی بارودۆخی نێوخۆی ئێران باڵی بەسەر حیزبەکاندا کێشا بوو، لە لایەک پاسیڤ بووین و لە لایەکی دیکەوە کێشە و ناکۆکی نێوخۆیی پەرەی ئەستاندو دوایی ئەو لەتبوون و جیابوونەوانە حیزبەکانی گرتەوە. کاتێک ئەو لەتبوون و جیابوونەوانە ڕوویدا(کە بەشێکی زۆری هیچ پەیوەندی بە ستراتیژی سیاسی و کێشەی جیددی لەسەرکێشەی کوردستان و ئێران نەبوو)، زۆرتر میکانیزمی پێکەوە هەڵکردن بە بنبەست گەیشتبوو. مادام ئەو لەتبوون و جیابوونەوانە هاتنە گۆڕێ، ئەو لەتبوونانە بوون بە هۆی ئەوەی کە لایەنەکان یەکتر قبووڵ نەکەن، هەرکەس لایەنی خۆی بە ڕەوا بزانێو شەرعیەت بە خۆی بداو لایەنەکەی دیکە بخاتە پەراوێزەوە. ئەمە سیناریۆێکە کە هەتا ئێستاش بەردەوامە. ئەم دۆخە بۆتە هۆی ئەوەی لەباری دەروونییەوە لەتبوون و جیابوونەوەکان سێبەرێک بخاتەسەر چۆنیەتی پەیوەندی ئەو حیزبانە لەگەڵ یەکتر. بەهەرحاڵ تا ئێستا بەداخەوە بوارێکی وا دروست نەبووە کە ئەو حیزبانە بتوانن لەگەڵ یەکتر دابنیشن و کێشەکانیان چارەسەر بکەنو میکانیزمێک بۆ هاوکاری لەگەڵ یەکدی ببیننەوە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان، لانیکەم لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا، بە شێوەی جۆراوجۆر چ لە ڕاگەیاندراوی فەرمیدا لە چ بڕیاراتی کۆبوونەوەکانماندا بە پێداگرییەوە کار لەسەر ئەوە دەکەین کە میکانیزمێک ببینینەوە بۆ نزیکبوونەوە لەگەڵ لایەنەکان. یەکێک لە میکانیزمەکان ئەوەیە کە بۆ جارێکیش بووبێ لە دەروازەی ئاڵوگۆڕەکانی نێوخۆی کوردستان و ئێرانەوە سەیری حیزبایەتی بکەین، نەک لە دەروازەی حیزبایەتییەوە سەیری ئاڵوگۆڕەکانی نێوخۆی کوردستان و ئێران بکەین. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوەمان هێناوەتە پێشێ. ئەو هەڵوێستەی کە ئێمە لە پەیوەندی لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری ئێراندا گرتمان، ڕێک لەم پێناوەدا بوو. ئێمە بە خوێندنەوەی بارودۆخی نێوخۆی کوردستان و ئێران سیاسەت دەکەین، نەک بە پێی سروشتی حیزبێک کە لە تاراوگەیەو ڕێبەریەکەشی لەتاراوگەیە.

ئاسۆ: باشە ڕوانگەی حیزبەکانی دیکە بەرامبەر بەم هەوڵەی ئێوە چ بووە؟

خالید عەزیزی: لەسەر خاڵێکی دیار ئەگەر بۆتان باس بکەم، لانیکەم لە پەیوەندی لەگەڵ وەبیر هێنانەوەی ٣٠ ساڵەی(ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژ) خۆڕاگری خەڵکی کوردستان لە بەرامبەر فتوای جیهادی "خومەینی" دژی خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئێمە لەگەڵ لایەنە جۆربەجۆرەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دانیشتینو ئەوەمان هێنا گۆڕێ کە چ بکەین هاوئاهەنگییەک دروست بکەین و ئەو ڕۆژە مێژووییە بکەینە سەرەتایەک بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەک. بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ زۆربەی حیزب و لایەنەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆبووینەوە، تەنانەت پەیامێکمان بۆ لایەنی"حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ناردو وتمان پێمانخۆشە ئەوان لە شتێکی ئاوادا بەشدار بن. لە ئاکامدا ئەم هەوڵانەوە ئەوەی لێکەوتەوە کە ئێمە لەسەر یەک تێکست(دەق) ڕێککەوتین. ئەوەیش ئەوە بوو کە ئەو پەیامە هەر حیزبێک بە نێوی خۆیەوە بڵاوی بکاتەوە. ئەوە هەنگاوێک بوو کە دەبێ لەمەوبەدوا میکانیزمی دیکەی بۆ بدۆزینەوە.

ئاسۆ: ئاماژەتان بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران کرد. ئێستا دەبینین هێشتا هیچ پەیوەندیەکی وا نییە لە نێوان ئێوە(حیزبی دیموکراتی کوردستان)و ئەواندا. ئایا هیچ هەوڵێک لە ئارادایە ئەو پەیوەندییە ئاسایی بێتەوە. یا نا مەرجێکی تایبەتان لەو بارەوە هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە زۆر جار ئاماژەمان پێکردوە لەتبوونی حیزبی دیموکرات بەرهەمی هەرەس هێنانی میکانیزمی پێکەوە هەڵکردن بوو. مادام بەرهەمی ئەمەیە دەبێ لە میکانیزمێک بگەڕێ کە بکرێ لە داهاتوودا ببێتە ڕێگا چارەیەکی گونجاو. هەر دووکمان حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستانین، لە ڕێگا چارەکاندا کەمو زۆر لێک نزیکین، ڕابردوومان هاوبەشە، هەر دوو لاشمان لە ڕابردوودا لەسەر کەوتنەکانو شکستەکانی حیزبی دیموکراتدا بەشدار بووین. ئەگەر وایە ئێستا قسە لەسەر داهاتوو دەکەین. حیزبێکی سیاسی نابێ لە خانەی لێکدانەوەی کێشەکانی ڕابردوودا گیر بکا، بەڵکوو دەبێ بیر لە ڕێگا چارە بۆ کێشەکانی داهاتوو بکاتەوە.

ئاسۆ: خۆ ئێستا جیاوازیەکی زۆر لە ڕووی سیاسییەوە لە نێوان هەر دوو لا هەست پێدەکرێ؟

خالید عەزیزی: ئەوەندەی پەیوەندی بە پەیڕەو پرۆگرامەوە هەبێ، جیاوازییەکان ئەوەندە گەورە نین. هەر چەند کۆنگرەی چواردەی ئێمە هێندێک ئاڵوگۆڕی لە پەیڕەو پرۆگرامدا هێنا ئاراوە، بەڵام ئەوانە کۆسپی جیددی نین. کاتێک دەکرێ قسە لەسەر ئەو بابەتە بکەین کە ئێمە هەر دوو لا قبووڵ بکەین کە لەتبوونی حیزبی دیموکرات چاک یان خراپ"ئەمری واقیع"ەو تەواو. ئەمە یەکە. دووهەم: هەر دوو لا لەو واقیعیەتە تێبگەین کە چالاکییەکانمان لە ئاستی نێوخۆ و لە ئاستی دەرەوەی وڵات هیچ کێشەو کۆسپێک نیە بۆ ئەویتر، بەڵکوو ئەوە گۆڕەپانێکی دیکەیە بۆ بەهێز کردنی جووڵانەوەی کورد. ئێمە لە ڕووی یاسایی، تەکنیکی، سیاسیو دیپلۆماتیک و ڕاگەیاندن و ڕێکخستنەوە هیچ کێشەو گرفتێکمان لەگەڵ لایەنی دیکە نییە. هیوادارین ئەوانیش هەست بەوە بکەن کە هیچ کێشەیەکیان لەگەڵ ئێمەدا نییە. بە کورتی تەمەنی مرۆڤایەتی و پەیوەندی مرۆڤەکان لە حیزبایەتی کۆنترە، بۆیە مرۆڤ نابێ هەرگیز لەسەر حیزبایەتی و بەرژەوەندی حیزبی دوژمنایەتی یەکتر بکا.

ئاسۆ: بەم پێیە هیچ مەرجێکتان بۆ دانیشتنو دیالۆگ نییە ؟

خالید عەزیزی: مادام هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ ئەوان نییە، هیچ مەرجێکیشمان بۆ دانیشتنو قسە کردن لەسەر ئەو بابەتانە نییە. هەر لەماوەی چەند مانگی ڕابردوودا، زۆر لایەنی سیاسی کە دۆستی هەر دوو لامانن، چ حیزب و چ کەسایەتی، لێرە، لە ناوخۆ، لە دەرەوە لەگەڵ ئێمە دانیشتنیان بووە، داوایان لێکردوین کە بۆ ئاسایی کردنەوەی پەیوەندی و تەنانەت یەکگرتنەوەی هەر دوولا ئێمە دانیشتنمان هەبێ. ئێمە هەمیشە لە وڵامدا وتوومانە بۆ دانیشتن لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان هیچ مەرجێکی تایبەتمان نییە. ئەگەر ڕۆژێک پێکەوە دابنیشین دەبێ هەموو شتێک باس بکەین و ڕابردووی ئەو کێشانە لێک بدەینەوەو بتوانین مکانیزمێک ببینینەوە لەسەر چەندو چۆنی داهاتووی پەیوەندییەکانی نێوان هەر دوولا و هاوکاریمان لەگەڵ یەکدی. ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان لەسەر بنەمای عەقڵانییەت و مەنتق بەوە گەیشتین کە ئەو دوو حیزبە یەک بگرنەوە با یەک بگرنەوەو ئێمە ئامادەین.

ئاسۆ: ئێوە کە هیچ مەرجێکی تایبەتان نییە ئایا مەرجیش لەو لایەنە قبووڵ ناکەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە بۆ دانیشتن نە مەرج و شەرت بۆ ئەوان دادەنین و نە مەرج و شەرت لەوان قبووڵ دەکەین. ئێمە هەر دوولامان حیزبی نایاسایین لە ئێراندا، هەر دوولامان لە دەرەوەی وڵاتین، لە تاراوگەین، هەر لایەنێکمان بڵێ من ئەوەندەم خەڵکی کوردستان لەگەڵەو ئەو ئەوەندەی لەگەڵە، ئەوانە هەمووی بانگەشەیە. تا ڕۆژێک لە ڕۆژان هەر دوو حیزبی دیموکرات نەچوونەتەوە نێو کۆمەڵانی خەڵکو لە هەڵبژاردنێکی ئازادو دیموکراتیکدا خەڵک دەنگی خۆی نەداوە، دیاری نەکردوە کە ئەو حیزبە چەند کورسی وەبەر دەکەوێو ئەوی دیکە چەندەو... هیچ لایەنێکمان ناتوانێ بڕیار لەسەر پۆزیشێن(موقعیت)ی خۆی بدا. بۆیە ئێمە مەرج دانان بە دروست نازانین لە هیچ لایەکەوە. باشترین قازی(دادوەر) سەندوقەکانی دەنگدانی خەڵکە، نەک قەزاوەتی ئەندامانی تۆڕی هەر دوولا.

ئاسۆ: ئەوان وەک مەرجێک باس لەوە دەکەن کە ئێوە نێوی خۆتان بگۆڕن. چۆن چاو لەم مەرجە دەکەن؟

خالید عەزیزی: لە پەیوەندی لەگەڵ نێودا پێمخۆشە ئاماژە بە چوار لایەنی بکەم. لایەنێکی مێژووییە: لە مێژووی حیزبی دیموکراتدا هەم نێوی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" هەبووە و هەم نێوی"حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران". یەکەم جار ئەم حیزبە لەسەر ئەمری "پێشەوا" بە نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان دامەزراوە و لەکاتی کۆماری کوردستانیش کە حیزبی دیموکراتی کوردستان دایناوە بە نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووە. ئەوە لە ڕابردوودا بەڵگەکان لەبەر دەستدان و چاو لە ڕۆژنامەی کوردستان و ڕاگەیەندراوەکان دەکەی هەموو ئەوە دەسەلمێنن. زۆر دواتر ئاڵوگۆڕێک بەسەر نێوەکەدا هاتووەو ئەو نێوە بۆتە "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران". پاش ئەوەی حیزبی دیموکرات ئەو لەتبوونەی بەسەر داهات، لایەنێک کە ئێمەین نێومان"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەو لایەنەکەی دیکەش نێوی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران"ە. ئەوە لایەنی مێژووییەکەی. لایەنی یاساییەکەی: حیزبی دیموکرات چ "حیزبی دیموکراتی کوردستان"و چ "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" بێ لە ئێران نایاساییە. لایەنی نێودەوڵەتییەکەی: ئەو ماوەی کە ئێمە بە نێوی"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەوە لە چالاکی نێو دەوڵەتیداین چ لە ئەمریکا، چ لە ئەورووپاو چ لە پەیوەندی خۆمان لەگەڵ شوێنە یاساییەکان هیچ گرفتێکمان لەسەر "نا" بۆ نەهاتووەتە پێش و دڵنیام ئەوانیش هیچ گرفتێکیان نییە بەو نێوە. ئەو دوو نێوە لە واتای ئینگلیزییەکەیو کورتکراوەی ئینگلیزییەکەیدا، بە تەواوەتی لەگەڵ یەک جیاوازن. ئێمە پێکەوە لە ئەنترناسیۆنالدا بووین و ناوی هەر دوولاشی تێدایە و بۆ ئەنترناسیۆنال و حیزبەکانی بەشدار لەوێ کێشە نەبوو. ئێستاش بێ کێشە پەیوەندیمان لەگەڵ لایەنە جۆربەجۆرەکان لە ئەورووپاو ئەمریکا هەیەو بۆ هیچ لایەکیش کێشە نەبووین. ئەوە لایەنی نێو دەوڵەتییەکەی. لایەنی سیاسییەکەی: کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە ناوخۆ سەرەڕای ئەوەی پێیان ناخۆش بووە کە ئەو حیزبە لەت بووە، لایەنگرانی حیزبی پێشوو کەم و زۆر دابەش بوونە. هەر دوولا ئێستا چالاکی خۆیان دەبەنە پێشێ. ڕۆژانەش ئێمە هیچ گرفتێکمان نییە لە بەکارهێنانی ئەو نێوەدا. بەڵام لە هەمووی ئەوانە گرنگتر هەر وەک ئاماژەم پێکرد داهاتوو بڕیار لەسەر ئەو بابەتە دەدا.

==

حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ شەڕ دانەمەزرا

وتووێژی تەلەڤیزیۆنی کوردکاناڵ لەگەڵ سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان

تەلەڤیزیۆنی کوردکاناڵ

هەڤەیڤین: مادیح ئەحمەدی

ئازیزانی بینەر! هەر وەک ئاگادارن بارودۆخی ئێران ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاڵۆزتر دەبێ و کەلێنەکانی نێوان قۆڵەکانی دەسەڵات لە وڵاتدا قووڵتر دەبێ و هەروەها لە لایەکی‌تر، بەربەرەکانیی نارازییانی ئەو حەرەکەتەی ئێستا کە بە جووڵانەوەی سەوز لە ئێران ناسراوە، بۆ خۆی توانیویەتی جۆرێک کێشە یا لە ئاستێکی دیکەدا حاکمییەتی ئێران یا قۆڵی پاوانخوازی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکا. ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی ناوەندە سیاسییەکان چ لە ئاستی جیهانی‌داو چ لە ئاستی وڵاتانی ناوچەکەدا سەرنجێکی زیاتر بدەنە کێشەی ئێران. لە پێوەندی لەگەڵ ئەو وەزعییەتەدا کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ بێ گومان مەوقعییەتی کورد زۆر زۆر گرنگەو پێویستە ئێمەش وەک کورد خوێندنەوەی تایبەت یا پێناسەی تایبەتمان لەم پێوەندییەدا هەبێ. لەم بارەیەوە لە سەرەتای بەرنامەکەماندا هەوڵ دەدەین لە چوارچێوەی چەند پرسیاردا تیشک بخەینە سەر ئەم بابەتە، بەڵام لە بەشی دواتری بەرنامەکەماندا لە پێوەندی لەگەڵ وتووێژێکی بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە لە ماوەی رابردوودا لە میدیاکان بڵاو کرایەوەو کۆمەڵێک شتی هێنا بووە بەرباس کە بووە جێی سەرنجی کۆمەڵێک لە ساحێب نەزەران و ڕەخنەگران یا کەسانێک کە بە هەر حاڵ بە موافق و بە موخالف لە سەر ئەو مەسەلەیە قسەیان کرد. ئەو مەسەلەیەش کە لەو وتوێژەی بەڕێز سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان‌دا وروژێندرا بوون، یەک: مەسەلەی هەڵگرتنی دروشمی رووخان لە لایەن بزووتنەوەی کورد، دوو: مەسەلەی موزاکرەو دانوستان لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی، سێ: لانی‌کەم و لانی زۆری مافەکانی ئێمەو کۆمەڵێک بابەتی تر لەو پێوەندییەدا. ئەم بابەتە یا ئەم وتوێژەی بەڕێز سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان تا ئاستێک ئێنعکاس و کاردانەوەی جیاوازی لێکەوتەوە.

لەم دیدارە تایبەتەدا هەوڵ دەدەین لە چوارچێوەی ئەم مەسەلەیەدا، لە خزمەت بەڕێز خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا بین. کاک خالید زۆر سپاس بۆ ئەوی ئەم دەرفەتەتان نایە ئێختیارمان بۆ ئەم چاوپێکەوتنە.

پرسیار: با لەووەوە دەست پێ بکەین هەروەک لە سەرەتاشەوە ئیشارەم پێکرد، وەزعی ئێران ئاڵۆزەو ئەو قەیرانانەی کە ئێستا تووشی حاکمییەتی ئەو وڵاتە بوون، یا قۆڵی پاوانخوازی کۆماری ئیسلامی، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ زیاتر دەبن و ئەو رقابەتەو ئەو کێشەو ململانێیانەی کە کەوتوونە نێوان ئەو حەرەکەتەی ئێستا لە گۆڕێدایەو حاکمییەتی جمهوری ئیسلامی لە واقعدا قەیرانێکی گەورەی دروست کردوە لەو وڵاتەدا . پێم خۆشە لە پێشدا هەڵسەنگاندنی جەنابتان لە پێوەندی لەگەڵ وەزعییەتی ئێستای کۆماری ئیسلامی‌دا ببیسین؟

خالید عەزیزی پێشەکی زۆر سپاسی ئێوە دەکەم کە ئەو دەرفەتەتان بۆ من ڕەخساند کە لێرە لە خزمەتتان‌دا بم هەروەها بە هۆی کورد کاناڵیشەوە ڕێزو سڵاوم هەیە بۆ بینەرانی ئەم بەرنامەیە. لە ڕاستی‌دا دوای ئینقلابی ئیسلامیی ئێران دەکرێ بڵێم ئەوە قەیرانێکی زۆر بەربەرینی جەماوەری، سیاسی، ئابووری، ئەمنییەتی، قانوونی، مەزهەبی و نێودەوڵەتییە کە جمهووری ئیسلامی لەگەڵی ڕووبەڕوو بووەتەوە. لە سەردەمی ئێستادا ئێمە لە ڕوانگەی کۆمەڵێک فاکتۆرەوە دەتوانین مەوقعیەتی دەوڵەت یا دەسەڵاتێک لە دنیای ئەمڕۆدا هەڵسەنگێنین. یەکێک لەو فاکتۆرانە فاکتۆری ئابوورییە. فاکتۆری ئابووری لە ئێران‌دا سەرەڕای ئەوەی کە ئێران وڵاتێکی دەوڵەمەندە، داهاتی نەوتی زۆرە، هەر لە نێوخۆی وڵاتیش مەجالی تەولیدی هەیە، کاری باشی هەیە، کشاوەرزی باشی هەیە، مەوقعییەتی جوغرافیایی لەو مەنتەقە بۆ معامەلە باشە بەڵام ئابووری ئێران سەرەڕای هەمووی ئەوانە خراپەو. لە پێوەندیی لەگەڵ وەزعی ئابوری‌دا نارەزایەتیی کۆمەڵانی خەڵک یەکجار زۆرەو بەربەرین بۆتەوە. فاکتۆرێکی دیکە، فاکتۆری جەماوەرییەو جەماوەر لە سەردەمی ئێستادا (ساڵی ٢٠٠٩) شێوەیەکی دیکە لە حکوومەتکردنیان دەوێ، بە حکوومەتی جمهوری ئیسلامی رازی نین. کۆمەڵگەی ئێران زۆر چۆتە پێشێ، شعووری سیاسی زۆر چۆتە پێشێ. خەڵک موتالباتێکیان هەیە دەیانەوێ جێبەجێ بێ. خەڵکی ئێران بە هەموو نەتەوەکان و بە هەموو چین و توێژێکەوە دیانهەوێ لە دنیادا جێگەیەکیان هەبێ کە موناسبی وەزعی حاڵ و شعوورو هۆویەتی کۆمەڵانی خەڵکی ئێرانە. لەم ڕوانگەیەشەوە جمهووریی ئیسلامی لە قەیرانێکی جیددی دایە. خەڵک بە بەراورد لەگەڵ رابردوو، بە شعوورێکی زۆرترەوە لە دژی جمهووریی ئیسلامی راوەستاوە. فاکتۆرێکی دیکە، فاکتۆری نێودەوڵەتییە. جمهووری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست وەک قۆڵدورێک موعامەلە دەکا. ئێحترام بۆ قانوون و یاسا ناوچەیی و نێودەوڵەتی‌یەکان دانانێ. تێ دەکۆشێ لە سەر عەقڵییەتی خۆی کە چۆن تەعامول لەگەڵ خەڵکی خۆی دەکا هەر ئاواش تەعامول لەگەڵ دنیای دەرەوە بکاو، ئەوەی لە دنیای دەرەوە بە ڕاحەتی لێ قبووڵ ناکەن. ئەوەی کە بە ناوی کێشەی ئەتۆمی، خۆی پێناسە کردوە، ڕۆژ بە ڕۆژ ئێران لە دنیادا پتر دەخاتە بەر چالشی جیددی. فاکتۆرێکی دیکە ئەوەیە کە لە نێوخودی سیستمی جمهووریی ئیسلامی‌دا، هەر وەکی هەموو لایەکمان دەزانین قانوونەکان و بنەماکانی دامەزراندنی ئەو حکوومەتە لە سەر ئەساسی بنەمای مەزهەبی شێعە دانراوە. لە نێوخودی سازماندەهی مەزهەبی شێعەش، کێشەو ناکۆکی یەکجار زۆر لە گۆڕێ‌دا هەیە. ئێعترازاتێکی زۆر بە سیستمی ولایەتی فەقیە دەکرێ، لە سەر چۆنیەتیی تەعامول لەگەڵ خەڵک. لە سەریەک لە چوار مەیدانی سەرەکی، جمهووریی ئیسلامیی ئێران کەوتۆتە بەر هێرش، کەوتۆتە بەر ڕەخنەو گازندەی خەڵکی نێوخۆو دنیای دەرەوە.

پرسیار: دەکرێ واشی پێناسە بکەین کە لەو چوار مەیدانەدا کۆماری ئیسلامی جگە لەوەی کەوتۆتە بەر هێرش، لە واقعدا تووشی قەیرانێکی جیددیش بووە؟

خالید عەزیزی: مادام کەوتۆتە بەر هێرش لە چوار مەیدان‌داو لە موقابیلی‌دا ڕاوەستاون و سوئالی لە سەرە، قەیرانێکی جیددی دروست کردوە. ئەو قەیرانە لەو قەیرانانەیە کە حکوومەتی جمهووریی ئیسلامی دەبێ بە شێوەیەک تەعامولی لەگەڵ بکا، یا ئەوەیە دەستگای سەرکوت و نیزامیی جمهووریی ئیسلامی ڕۆژ بە ڕۆژ سەقامگیرتر دەبێ، (هۆیەکەی ئەوەیە

جهووریی ئیسلامیی ئێران ئێستا بە کۆمەڵێک مافیای نێو دەسەلات، کە لە دەوری ئەحمەدی نژادو سپای پاسداران و ئیتلاعات و خامەنەیی و ... کۆبوونەتەوە، ئێران ئیدارە دەکەن . ئەو مافیایە لە ئیدامەی خۆیدا دەبێ خۆی تۆکمەتر بکاتەوە، یەکدەستتر بکاتەوە کە ڕووبەڕووی ئەو قەیرانە بێتەوە) یا ئەوەی مەجبوور بە پاشەکشە بێ لە موقابیل ئەو قەیرانەدا. دیسان ئەوەش بۆ جمهووریی ئیسلامی هەر گران تەواو دەبێ. وەلحاسڵ لە هەر حاڵەتێکدا هەر سیاسەت و هەر بۆچوونێک جمهووریی ئیسلامی هەیبێ، چ سیاسەتی سەرکوتی زۆرتر ئیدامە بدا، چ سیاسەتی پاشەکشە بە تەعبیر لە هەمووی ئەو فاکتۆرانە سەحنەی سیاسیی ئێران، جمهووریی ئیسلامی هیچ ئایندەیەکی نیە. درەنگ یا زوو لە موقابیل ئێعترازاتی کۆمەڵانی خەڵک یا مەجبوور بە پاشەکشە دەبێ یا بێ ئایندەتریش دەبێ.

پرسیار: کاک خالید بە نیسبەت ئەو حەرەکەتەی کە ئێستا لە ئێران بە ناوی جووڵانەوەی سەوز ناوبانگی دەرکردووە لە واقعدا دەگەڕێتەوە بۆ پاش هەڵبژاردنەکان کە ئەم حەرەکەتە شکڵی گرت و هاتە گۆڕێ و ڕۆژ بە دوای ڕۆژیش لە واقع-دا زیاتر تەوسعە پەیدا دەکاو حەوزەی فەعالیەت و چالاکییەکانی بەربەرینتر دەبێتەوە، پێم خۆشە پێناسەی ئێوە لەو پێوەندییەدا ببیستم.

خالید عەزیزی: ئەم جووڵانەوەیە کە دژکردەوەیەک بوو لە دژی کردەوەی خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد، دوای هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری، ئەم جووڵانەوەیە لە ئیدامەی خۆیدا بەربەرینتر بوو و بوو بە دژکردەوەی کۆمەڵانی خەڵک لە موقابیل سیاسەتی جمهوری ئیسلامی لە کوللییەتی خۆیدا. ئەو جووڵانەوەیە لە سەردەمێکدا دەستی پێکردوە کە ڕۆژ بەڕۆژ خەڵکێکی زۆرتر پێی مولحەق دەبێ. ئەگەر وایە بە لەحازی زەمانییەوە ڕەنگە ئێستا بڵێین زوو بێ ئێمە هەموو فاکتۆرەکانی بەشدار لە چەندو چۆنی شکڵ گیریی ئەو جووڵانەوەیە لە تەنیشتی یەک دابنێین. بەڵام ئەو جووڵانەوەیە لە لایەک دەکرێ ئاوا پێناسە بکەین بە شێوەیەک لە سەر بەستەری بنەماکانی ٢ی جۆزەردانی پێشوو لە سەردەمی خاتەمی کە ئیسلاح تەڵەبی هاتە گۆڕێ، هێندێک لەو بنەمایانەی تێدا هەیەو ئێستا لە کەشوهەوایەکی دیکەدا مەجالی بۆ هاتۆتەوە پێشێ و خۆ دەنوێنی. بەڵام ئەو کەشوهەوایە نزیک بە دە ساڵ دوای ئەو وەختە، تەبیعەتەن دە ساڵیش گۆڕانکاریی بە سەر خەڵک و بە سەر کۆمەڵگادا هێناوە، بۆیە جووڵانەوەی ئێستا لە هی ئەو وەخت رادیکاڵترە. دنیای ئێستا دنیایەکی پێشکەوتووترە، لە سەردەمی ئێستادا ئینتەرنێت، مۆبایل، سەتەلایت، ئێران و خەڵکی ئێران بە دنیای دەرەوە وەسڵ دەکاتەوەو جمهووریی ئیسلامی مەجالی پێشگیری لەوانەی نیە. بۆیە ئەو جووڵانەوەیە ئەگەر لە زاهیردا نمایەکی هەیە لە ژێر ڕەنگی سەوزدا ئەو خەڵکە کۆدەکاتەوەو زاهیرەن عەکسولعەمەلێکە لە موقابیل هەڵبژاردنەکانداو ئێستا زۆرتر بە کەڕووبی و خاتەمی و مووسەوی خۆی پێناسە دەکا، بەڵام کۆمەڵانێکی زۆری خەڵکی ئێران خۆی تێدا دەبیننەوەو تێدەکۆشن هەر کەسە داوایەک، بۆچوونێک، موتالباتێکی هەیە بە شێوەی خۆی لە دڵی خۆیدا بە گوێرەی عەقڵییەت و لێکدانەوەی خۆی کۆماری ئیسلامی بە چالش دەکێشێ. بەڵام حالیەن بە ناوی جووڵانەوەی سەوز خۆی ناساندوە. ئەوەی کە ئێمە پێناسەی بکەین ئەو جووڵانەوەیە لە مەرحەلەی ئێستادا بۆ ڕوویاڕوویی کردن لەگەڵ جمهوری ئیسلامی دەکرێ بنەمایەک بێ، حەدیئەقلی بەرنامەی هەبێ، کۆمەڵانی جۆراوجۆر لە خۆیدا کۆبکاتەوە لەو مەیدانەدا بتوانێ جمهووریی ئیسلامی لە سەر ئەو داوایانە بە چالش بکێشێ. بۆیە ئەوەی کە من ئەگەر پێناسەی بکەم، جووڵانەوی ئیدئۆلۆژییەکی موشەخەس نیە، جووڵانەوەی نەتەوەیەکی موشەخەس نیە، جووڵانەوەی حیزبێکی موشەخەس نیە، جووڵانەوی هێندێک ئەقشاری ئیسلامییش نیە، جووڵانەوەی هێندێک قشری دەرەوەی شاریش نیە، یا قشرێکی نێوشار نیە، بەڵکوو جووڵانەوەیە، جووڵانەوەیەکە دروشمی جۆراوجۆری تێدایە، جووڵانەوەیەکی هەمە ڕەنگە، وەسیعە یا بڵێین کۆلکەزێڕینەیەکە هەرچەند ئێستا ڕەنگی سەوزە کە بۆتە نمادی ئەو جووڵانەوەیە.

پرسیار: کاک خالید لە پێوەندی لەگەڵ ئەم جووڵانەویە (کێشەی ئەم جووڵانەویە لەگەڵ حاکمییەتدا ئێمە دەبینین لە ماوەی ڕابردوودا کە خەڵکی ناڕازی کە ئێستا وەک جووڵانەوی سەوز ناوی لێ دەبەین هیچ پاشەکشەیەکیان نەکردووە ڕۆژ بە ڕۆژیش ئێعترازات مبرینتر دەبێ، لە موقابلیش دا دەزگای سەرکوتی کۆماری ئیسلامی هیچ پاشەکشەیەکی نەکردووە بەردەوام بەجێی ئەوەی کە بێت مکانیزمێک ببینێتەوە بۆ چارەسەری ئەو کێشەیە زیاتر پەرە بە سەرکوتی خەڵک و ناڕازیان دەدا. پێت وایە لە نهایەتدا کێشەی ئەم دوو لایەنە یا کێشەی جووڵانەوەی سەوز لەگەڵ حاکمییەت بە چ ئاراستەیەک دا بڕوا؟

خالید عەزیزی: لە یەکەم حاڵەت دا، مەعمولەن ئەو دەسەڵاتانەی کە موتەمەرکزن، دیکتاتۆرن، غەیرە دێموکراتیکن، کاتێک لەگەڵ ڕەخنەو گلەیی و گازندەو ئێعترازاتی کۆمەڵانی خەڵک ڕووبەڕوو دەبنەوە، لە ئیدامەی کێشەکەی خۆیان لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵک وایان لێ دێ توندڕەوتر دەبن، مەجالی جموجۆڵ ناهێڵنەوە، تێدەکۆشن لە ئەبزاری نیزامی و سەرکوت ئیستفادە بکەن، تێدەکۆشن مێتۆدو تێکنیکی تۆکمەکردنی خۆیان لە دژی کۆمەڵانی خەڵک ببیننەوە. ئەوە لە مەوردی زۆربەی زۆری وڵاتانی دنیادا سدقی کردوە، دیکتاتۆرەکان هەموو وابوون، دەسەڵاتە موتەمەرکزەکانی غەیرە دێموکراتیک هەموو وابوون. ئێمە دەتوانین چەند سێناریۆ پێش بینی بکەین. ئەوەی من لێرە دەڵێیم هەمووی پێش بینییە، هەمووی ئێحتمالاتە. یەکێک لە سێناریۆکان ئەوەیە کە جمهووریی ئیسلامی هیچ شتێک لەو جووڵانەوەیە قبووڵ ناکا، لە موقابیل داواو موتالباتی کۆمەڵانی خەڵک پاشەکشە ناکا. ڕۆژ بە ڕۆژ مافیاکانی جۆراوجۆری نێو سیستمی جمهووریی ئیسلامی یەکگرتووتر دەبن، سیستمێکی نیزامیتر بە حکوومەتەکە دەدەن، ئەو حکوومەتەی پێ یەکدەست تر دەکەن، لە نەتیجەدا مەجالی جموجۆڵ و فەعالییەت بۆ جووڵانەوەی سەوزو کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران مەحدوودتر دەکەنەوە. جەوێکی نیزامی دادەمەزرێنن، ئەو جەوە ئەمنیەتییەی کە لە کوردستانیان داناوە لە شوێنەکانی دیکەش بەهێزی دەکەن. لەو حاڵەتەدا ڕەنگە جووڵانەوەکە بۆ ماوەیەک مەجبوور بە هێندێک پاشەکشە بێ، یا نەخێر تێبکۆشێ مێتۆدی دیکە لە چۆنیەتی سازماندەهیی خۆی بێنێتە گۆڕێ. ئەگەر وایە یەکێک لە حاڵەتەکان ئەوەیە کە ئەو دەسەڵاتە یەکدەست هیچ قبووڵ ناکاو هێرش دەکا، تەعاروز دەکاو جووڵانەوەکە دەبێ تێبکۆشێ مێتۆدی دیکە ببینێتەوە. حاڵەتێکی دیکە ئەوەیە، ئەو جووڵانەوەیە بەربەرین و وەسیع دەچێتە پێشێ، ڕۆژ بە ڕۆژ جمهووریی ئیسلامی مەجبوور بە پاشەکشە بکا، لە نەتیجەدا لە نێو خودی سیستمی جمهووریی ئیسلامی کە ئێستا زۆرتر بە خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد خۆی پێناسە کردوە لە میکانزمێک، لە ڕێگاحەللێک بگەڕێن کە لەگەڵی سازش بکەن. هۆیەکەشی ئەوەیە ئەو جووڵانەوەیە ناڵێ جمهوری ئیسلامی بڕووخێ، ئەو جووڵانەوەیە ناڵێ قانوونی ئەساسی بگۆڕدرێ، ئەو جووڵانەوەیە ناڵێ نیزام بگۆڕدرێ، ئەو جووڵانەوەیە دەیهەوێ ئەو سیستمی جمهووری ئیسلامی بە قانوونی ئەساسی و نیزامەکەیەوە موتەعادیلتر بێ، لیبراڵ تر بجووڵێتەوە، بەرامبەر بە کۆمەڵانی خەڵک هێندێک ئاوڕدانەوەی هەبێ، هێندێک داخوازو ویستی لانیکەمی ئازادییە دێموکراتیکەکان و ماف و شتی ئاوای هەیە. لەو حاڵەتەدا ئەگەر جمهووریی ئیسلامی پاشەکشە بکاو ئەوە لە جووڵانەوەی سەوز قبووڵ بکا، دەبێتە هۆی ئەوە کە جمهووریی ئیسلامی تووشی پاشەکشێی زۆرترو لە ئیدامەی خۆیدا هاتنە ژێر سوئاڵ و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ویست و داخوازی زۆری کۆمەڵانی خەڵک بێ و تەنانەت ڕێبەرانی جووڵانەوەی سەوزیش ئیدی ؟؟ دەدا نابن بە ڕێبەرانی جووڵانەوەی سەوز، مەجبوورن ببن بە ڕێبەرانی جووڵانەوەیەک کە دەیهەوێ نیزامی جمهووریی ئیسلامی یا بگۆڕێ یا ئاڵوگۆڕی بە سەردا بێ. ئێحتمالێک ئەوەیە کە ئەو کێشانە ئاوا هەر بڕواتە پێشێ، ئێعترازات هەبێ، لە موناسبەتەکانی مەزهەبی و مێژوویی کۆمەڵانی خەڵک دا بێنە گۆڕێ لە دژی جمهووریی ئیسلامی ڕاوەستن، هەر ئاوا کێشی پێبدەن تا دەگەنە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی. ئەگەر گەیشتنە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی ئەو وەختی دوو حاڵەت هەیە. حاڵەتی یەکەم ئەوەیە

ئەو جووڵانەوەیە ئەوەندە بە قووەت بووە، ئەوەندە کۆمەڵانی خەڵک پشتیوانی لێ دەکەن، وەک ئۆپۆزیسیۆنێک بە بەرنامەیەکی موشەخەس دێتە گۆڕێ، لە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی دا شیرکەت دەکاو لە مەجلیس ئەگەر بە ئێعتباری وەزعیەتی نارەزایەتی ئێستا لە دژی جمهووریی ئیسلامی چاو لێ بکەین رەنگە ئەکسەریەتێکی باش بێنێتەوە، ئەو وەختی کێشەی ئەو جووڵانەوەیە بکەوێتە ئاستێکی قانوونی لە مەجلیس، دەسەڵاتی هەبێ و ئەو سێناریۆیە ببێت بە ئەمری واقع.

پرسیار: لێرەدا ئێحتمالی ئەوە لێ نادەن کە بە هەر حاڵ ئەو شووڕای نیگابانە کە تەحتی نەزارەتی خودی بەیتی رەهبەرییەوە، لە واقعدا بە پێی ئەو شتانە کار دەکا کە لە بەرژەوەندی قۆڵی پاوانخواز دایە. ئەو کەسانەش کە بیانهەوێ بۆ مەجلیسی شووڕای ئیسلامی خۆیان کاندید بکەن پێویستە شووڕای نیگابان تەئیدیان بکا. پێت وانیە هەر لەوێ پێشیان پێ بگرن و لە واقعدا بەرخوردیان پێ بکەن؟

خالید عەزیزی: دەمویست ئەوە بڵێم کە دوو حاڵەتی هەیە، حاڵەتێک ئەوەیە کە ئاوا دەچێتە پێشێ و مەجالێک بۆ خۆی دروست دەکاو دەوڵەت پاشەکشە دەکاو ئەوان بەشداری دەکەن. کە ئەوە گران تەواو دەبێ بۆ جمهووریی ئیسلامی. حاڵەتێکی دیکە هەر ئەوەیە کە جەنابت ئاماژەت پێ کرد، شووڕای نیگابان مەجالیان پێ نادا، کاندیدەکانیان رەد دەکاتەوە، بە مەعنای ئەوەیە ئەو وەختی لە کاناڵێکی قانوونی کە بۆخۆیان دروست کردوە دیسان تێدەکۆشن کە نەیەڵن جووڵانەوەی سەوز لە نێو کۆمەلانی خەڵک بەهێز بێتەوە. بەڵام جیاواز لە هەمووی ئەو سێناریۆیانە، جیاواز لە هەمووی ئەو حاڵەتانە، ئەو جووڵانەوەیە جووڵانەوەیەکی بەربەرینی کۆمەلانی خەڵکە، ئەگەر ئێستا بە رەنگی سەوز یا بە کەرووبی و بە مووسەوی و خاتەمی خۆی پێناسە کردوە لە ئیدامەی خۆیدا رەنگە رەنگی تر و پێناسەی تر بۆخۆی بێنێتە گۆڕێ. لە هەر حاڵدا جمهووریی ئیسلامیی ئێران لە موقابیل کۆمەڵانی خەڵکدا یان مەجبوور بە پاشەکشە دەبێ یا دەگۆڕێ یا تێدادەچێ.

پرسیار: کاک خالید ئێمە وەک کورد دەبێ بە چ شێوەیەک موعامله لەگەڵ ئەو جووڵانەوەیەدا بکەین؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک کورد مادام لەو باوەڕەداین کە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا دەبێ چارەسەر بکرێ، مادام لەو باوەڕەداین کە ئێمە سی ساڵە بۆ مافەکانی خۆمان دژی جمهووریی ئیسلامی هەوڵ دەدەین، مادام لەو باوەڕەداین کە دەبێ مەسەلەی کورد لە نێوخۆی کوردستان بێنینە دەرێ و کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە گشتی، و ئەوانەی کە لە سەحنەی سیاسیی ئێراندا سیاسەت دەکەن و لە ئایندەی ئێراندا لە سەر چەندو چۆنی دەسەڵات لە تاران دەسەڵاتیان دەبێ لە ئێمە تێ بگەن، نابێ بەرامبەر بە وەزعی مەوجوود بێ تەفاوەت بین. ئێمە سەرەڕای ئەوەی کە خاتەمی و کەرووبی و مووسەوی یا ڕێبەرانی ناسراوی ئێستای جووڵانەوەی سەوز کاتێک بۆ خۆیان ئەم ئینقلابەیان کردوەو تا ئێرەیان هێناوەو تەنانەت لە دەسەڵاتیشدا بەشدارییان بووەو، بەڵام مادام ئێستا کێشەیان هەیەو لایەک هێندێک شتی مەنتقی دێنێتە گۆڕێ، ئێمە دەبێ تەشویقی ئەوە بکەین. ئێمە دەبێ تێبکۆشین چۆن فەرقی مونتەزیری و خومەینیمان کرد (خومەینی کاتی خۆی ئێعلانی شەڕی کرد دژی میللەتی کورد، ئێعلانی جەهادی کرد بەڵام مونتەزیری ئێعترازی کرد بە ئێعدامەکان و وەک کەسێکی بە شەهامەت ماوەو خانەنشینیی ئینتخاب کرد لە جیاتی ئەوەی کە لە دەسەڵات دا بێ) دەبێ لە بەینی ئەوانەش دا فەرقیان بکەین. بۆیە واقع بینی لە سیاسەتدا ئەوەیە ئێمە تێبکۆشین هەمووی ئەو مەجال و تەفرەقانەی دێنە گۆڕێ واقع بینانە بەرخوردیان پێ بکەین، تەشویقیان بکەین، لەگەڵیان لە پێوەندیدا بین، تەجروبەی خۆمانیان پێ مونتەقیل بکەین، پێیان بڵێین کە ئەگەر دەتانهەوێ ئێوە سەرکەوتوو بن، ئەگەر ئێوە دەتانهەوێ ئێرانی ئایندە ئیدارە بکرێ، ناکرێ لە ساڵی ٢٠٠٩ و ساڵی ٢٠١٠ میلادی ئێران بە شێوەی سی ساڵ پێش ئەمڕۆ ئیدارە بکرێ. یانی ئەو زێهنیەتەیان پێ بدەین ڕێبەرانی ئەو جووڵانەوەیە ئەگەر رۆژێ لە رۆژان هەر بە ناوی جمهووریی ئیسلامی دەستیان بە کار کرد بەڵام ویستیان برێک ئاقڵانە و مەسئولانە بجووڵێنەوە، ئەوە داواو موتالباتی خەڵکی کوردیان لە بەردەم خۆیان دا هەبێ. چون یەکێک لە موشکلاتی ئێمە ئەوەیە، موشکلاتی ئینقلاباتیش ئەوەیە، موهیم ئەوە نیە ئینقلابێک دەکەی و حکوومەتێک دەرووخێنی، موهیم نیە کە تۆ ئینقلاب دەکەی و حکوومەتێک مەجبوور بە پاشەکشە دەکەی، موهیم ئەوەیە چیت وەگیر دەکەوێ. ئەوە زۆر زۆر گرنگە بۆ ئێمەی کورد، بۆیە بۆ ئەوەی شتێکمان گیر بکەوێ، بۆ ئەوەی کە بمانناسن، بۆ ئەوەی کە دەنگ و رەنگی کورد لە کێشەکانی ئێراندا لە گۆڕێدا بێ و لە پەراوێز نەکەوین، ڕێگای ئەوەیە ئێمەش بە شێوەی جۆراوجۆر لە نێو ئەو جووڵانەوەیە بەشدار بین. فورسەتێکە لەو مەجالە ئیستفادە کەین و کەڵکی لێ وەربگرین، بەڵام لە هەمان کاتیشدا دەبێ ئەو واقعیەتە قبووڵ بکەین، ئەو جۆرەی کە جمهووریی ئیسلامی لە تاران و شوێنەکانی دیکە لەگەڵ خەڵک تەعامول دەکا، تەبیعەتەن لە کوردستان ئاوا تەعامول ناکەن. هەر لە سی ساڵی ڕابردوودا جمهووریی ئیسلامی سیاسەتی ئەمنییەتیی بەرامبەر بە کوردستان کردوە بە بەردی بنەمای بۆچوون و هەڵوێستەکانی خۆی لە سەر مەسەلەی کوردستان، و کوردستان بە تەواوی میلیتاریزە کراوە. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بە لەبەر چاوگرتنی ئەو واقعییەتە هەوڵمان نەداوە سیاسەتێک، بۆچوونێک، شوعارێک، دروشمێک، تەبلیغێک بێنینە گۆڕێ کە لە نێوخۆی کوردستان شەڕایەتێک بێتە پێشێ جمهووریی ئیسلامی بیکا بە بەهانەو بە دەیان قات تۆڵە لە خەڵکی کورد بستێنێتەوە. بەڵام لە هەمان کاتیش دا پێمان وایە رووناکبیرانی کورد، نوخبەگانی کورد، خوێندەواران لە دانشگاکان، خەڵکی ئەهلی قەڵەم، هەمووی ئەو خەڵکەی کە بە جۆرێک تێکەڵاوییان لەگەڵ جووڵانەوەی سەوز هەیە، لە شارو گوندەکانی کوردستان، لە شارەکانی دەرەوەی کوردستان، دەبێ تێکەڵاوی و پێوەندییان پێوە هەبێ و مەعلوماتیان بدەنێ لە سەر قەزیەی کوردستان. یەکێک لە گرفتی ئێمە لە سی ساڵی ڕابردوودا ئەوە بووە جمهووریی ئیسلامی بە مەیلی خۆی ویستوویە مەسەلەی خەڵک لە پەراوێز بخا، کۆمەڵانی خەڵک لە دەرەوەی ئێران تێ نەگەن. ئەگەر بڵێین ئێران حەشیمەتێکی ٧٥ میلیۆنی هەیەو نزیک بە هەشت ـ نۆ میلیۆنی کوردە، هەشت ـ نۆ میلیۆن کوردەکە لە دەردو موشکلەی خۆی دەگا، بەقییە کە بڵێین نزیک شەست میلیۆن دەمێنێتەوە خۆ ئەوە هەموو لە جوزئیاتی کێشەی ئێمە ناگەن و ئەوانن ئێستا جمهووریی ئیسلامییان لە دەرەوە لەگەڵ ئێمە بە چالش کێشاوە. جا یەکێک لە ئەرکەکانی ئێمە ئەوەیە خەڵک لە دەرەوەی کوردستان لە خۆمان ئاگادار بکەین.

پرسیار: لە بەرامبەر ئەم خوێندنەوەیەی جەنابتان، خوێندنەوەیەکیش هەیە کە دەڵێ، ئەم کێشەیە بە هەر حاڵ کێشەی نێوان قۆڵەکانی دەسەڵاتە لە تاران و هیچ پێوەندیی بە کوردو نەتەوەکانی دیکەوە نیەو نابێ تێکەڵ بەو مەسەلە بین، چۆن چاو لەو خوێندنەوەیە دەکەن؟

خالید عەزیزی: بۆ حیزبێکی سیاسی کە لە واقعییات دەگەڕێ و لە مەجال و دەرفەتەکان ئیستفادە دەکا، سیاسەت وەک ئەوە چاو لێ دەکا چۆن لە فورسەتەکان کەڵک وەرگرێ و میللەتێک وەک میللەتی کورد کە سی ساڵە تەجروبەی کێشەی لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی هەیەو، جمهووریی ئیسلامی شەڕی بە سەردا تەحمیل کردووە ئەویش هەموو مێتۆدەکانی بەکار هێناوە، نابێ لەو خانەیەدا گیربکا. حیزبێکی سیاسی دەبێ زیندوو بێ، میللەتێک کە بە دوای ماف و داواکانی خۆیدا دەگەڕێ دەبێ زیندوو بێ. ئێمە نابێ بەرامبەر بە هیچ کێشەیەک، بەرامبەر بە نیسبەت داهاتووی تاران بێ تەفاوەت بین. ئێمە یەک بڕیارمان داوە، هەمووی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان دەڵێین مەسەلەی ئێمە لە نێوخۆی ئێران لە چوارچێوەی ئێران چارەسەر دەکرێ. مادام ئەو مەسەلە لەوێ چارەسەر دەکرێ و تەنانەت من باسی ئەوەم کرد کە رەنگە رووخانی سیستمێک، گۆڕانی سیستمێک بەشێک لە کارەکەمان بێ، بەڵام بەشی گەورەی کارەکەمان ئەوەیە دوای ئەو حکوومەتە چیمان لێ بەسەر دێ و کێ دەسەڵات بە دەستەوە دەگرێ، لەو خانەیەدا ئەگەر چاو لە قەزیەکە بکەین ئێمە نابێ ئاوا بڕوانین.

لە واقعدا لەو خانەیەدا دەبێ لە هەمووی فورسەتەکان ئیستفادە بکەین.

خالید عەزیزی: بۆ جارێکی دیکە دەڵێمەوە ئێمە وەک نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێران وەک حیزبە سیاسییەکان دەبێ لە هەموو مەجال و دەرفەتەکان کەڵک وەربگرین بۆ هاتنە گۆڕێی قەزیەی کورد.

پرسیار: کاک خالید! جیاواز لەم باسانە هەر وەک لە سەرەتای بەرنامەکە ئیشارەم پێکرد لە ماوەی ڕابردوودا، وتووێژێکی جەنابتان لە مێدیاکان بڵاو کرایەوە کە تیشکتان خستبووە سەر چەند مەسەلەیەکی گرنگ و، ئەمەش ئێنعکاس و عەکسولعەمەلی جۆراوجۆری لێ کەوتەوە. پێش ئەوەی بڕۆینە سەر ئەو چەند خاڵەی کە جەنابت لە سەریان تەئکیدت کردبوو، پێم خۆشە نەزەری جەنابتان بەرامبەر بەو ڕەخنانە یا ئەو باسانەی کە لە پێوەندیی لەگەڵ ئەو وتووێژەدا هاتە گۆڕێ، ببیستم.

خالید عەزیزی: لەو وتوێژەدا کۆمەڵێک باس هاتە گۆڕێ، ئەو باسانە هەم لە مێدیای ئازاددا دەنگی داوە، تەنانەت لە نێو کۆڕو کۆمەڵی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، چ لە نێوخۆو چ لە دەرەوەی وڵات، باسی هێنا گۆڕێ. پێشەکی من زۆر خۆشحاڵم، زۆرم پێ خۆشە کە باسێکم هێناوەتە گۆڕێ، ئەو باسە خەڵک تەوەججوهی پێدەکا، بۆیان مەسەلەیە، ئەو باسە سوئالی دروست کردوە، کۆمەڵێک مەوزوعات لە سەر ئەو باسە بە موافق و موخالف نووسراوە. تا ئەو جێگەیەی پێوەندیی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە، دیسان دووبارە زۆر خۆشحاڵم کە، ئەندامانی حیزبی دێموکرات لە حیزبێک دان کە زیندووە، سەریحاڵە، بەرامبەر بە هەڵوێستەکان و مەوزووعەکان، تەنانەت شتێک کە ڕەهبەریی حیزب هێنایێتی، سکرتێرەکەشی هێنابێتی بێ تەفاوەت نین، نەقدی دەکەن، تەحلیلی دەکەن، نەزەری خۆیان دەدەن، دەوڵەمەندی دەکەن و تێدەکۆشن ڕەهبەرییەکەیان موتەوەججیهی ئەبعادی جۆراوجۆری هێنانە گۆڕی باسەکە بکەن. لە هەمان کاتیش دا لە دەرەوەی حیزبی دێموکراتیش ئەو باسە کە هاتۆتە گۆڕێ، کۆمەڵگەی کورد ئەوەندەی کە ئازادەو ئێمکانی هەبووەو نەزەری داوە، بە نیسبەت ئەوانیشەوە من هەر خۆشحاڵم، چ نەزەری موخالف چ نەزەری موافق هاتۆتە گۆڕێ. هۆیەکەشی ئەوەیە ئێمە لە سەردەمێک دا دەژین سیاسەت لە خانەی بەستەدا ناکرێ. حیزبایەتی لە خانەی بەستەدا ناکرێ. لە سەردەمێک دا دەژین کە شتی مەخفی و نهێنی لە حیزبایەتی دا زۆر کەم بۆتەوە. لە سەردەمێک دا دەژین کە شەفافییەت لە گۆڕێ دا هەیە. ئەگەر دە ساڵ پێش ئێستا، پازدە ساڵ پێش ئێستا لە ژیانی سیاسیی حیزبی دێموکرات ئەو مەوزوعاتە، چ مەسائیلی نێوخۆیی حیزبی، چ کێشەکانی حیزبی، چ مەسائیلی سیاسی وەسیعەن باسی لێ کرابایە لە نێو کۆڕو کۆمەڵی حیزبی دا هاتبایە نێو باسی ئازاد، شتی لەسەر گوترابایە، شتی لە سەر نووسرابایە، شتەکان لە تابۆو ئیبهام و هالەدا نەهێشترابانەوە، من دڵنیام ئەو لەتبوونانە نەدەکەوتنەوە. لە ڕابردووی ئێمەدا بەشێکی ئەو کێشانە، ڕاوەستابوون، خڕکرابوونەوە، پنگیان خواردبۆوە، کە دەهاتیە نێو کۆنفرانس و کۆنگرەکان خەڵکێکی لێک تووڕەو ناڕەحەت دەهات لەوێ تەسفیە حیسابیان لەگەڵ یەکتر دەکرد. ئەگەر بەو دەلیلەش بێ ئێستا ئەگر من کۆمەڵێک باسم هێناوەتە گۆڕێ، کۆمەکم لە حەددی خۆمدا بە زێهنییەتی ئەندامانی حیزبی دێموکرات و کۆمەڵگا کردوە کە ئێمە وەک حیزبی دێموکرات، وەک میللەتی کورد لە کوردستانی ئێران لە موقابیل مەجمووعەیەک سێناریۆو حاڵەت دا دەبین. مەسەلەی وتووێژ سوئالی لە سەرە. چ کرا، چۆن کرا؟ مەسەلەی ڕووخان باسی لەسەرە. مەسەلەی چەندو چۆنی حزووری ئێمە باسی لە سەرە. تەنانەت مەسەلەی تێکنیکی وتووێژ (ئایا) لە سەر خودموختاری دەیکەی، لە سەر فیدرالیزم دەیکەی، لە سەر قانوونی ئەساسی دەیکەی؟ باسی لە سەرە. دەی چ باشتر ئێمە ئێستا باسەکان لە زمانی خۆمانەوە بێنینە گۆڕێ، نەزەراتی جۆراوجۆرمان بۆ بێتەوە (با) کاتێک دەچینە کۆنفرانس و کۆنگرەکان و سیاسەتگوزاری دەکەین بە ئامادەگییەکی زۆرترەوە بیکەین. بەو دەلیلە پێم باش بوو کە باس خولقاندراوە، سوئال دروست بووەو بەو دەلیلە پێم خۆشە کۆمەڵگەی نێو حیزب و کۆمەڵگەی دەرەوەی حیزب ئەو مەسەلانە بە ڕاشکاوی باس بکەن.

پرسیار: لە واقع دا ئەم دژکردەوانە بەرامبەر بەو وتووێژو قسانەی جەنابت، بە بڕوای ئێوە تەعبیر لەوە ناکا کە جۆرێک زیندوویەتی لە کۆمەڵگەی کوردیدا، لە حیزبی دێموکرات دا هەیەو ئەو زیندوویەتییەش بۆتە هۆی ئەوەی کە ئەو دژکردەوانەی لێ بکەوێتەوەوبێ تەفاوەتی نەبێ؟

خالید عەزیزی: دەقیقەن تەعبیر لەوە دەکا. چونکە ئێمە لە گوفتاری پێشووی خۆمان بەتایبەتی دوای کۆنگرەی چوارده لە وتووێژو هەڵوێستەکان دا هەمیشە ڕامان گەیاندوە، کە کۆمەڵگە دەبێ بەرامبەر بە حیزبەکان مەسئول بێ. ڕەخنەیان لێ بگرێ، ئینتقادیان لێ بکا، پێشنەهاد بکا، بێ تەفاوەت نەبێ. ئەگەر کۆمەڵگە فەعال بوو و ئەکتیف بوو، ئەندامانی خودی حیزبیش ئەکتیف و فەعال دەبن. ئەگەر ئێمە حیزبی زیندوو و سەریحاڵمان هەبێ، باسەکان لە وەختی خۆیدا بێنینە گۆڕێ، کۆمەڵگە بەشداریی بکا لە ئایندەدا هێندێک کێشە کە لە زەمانی خۆی و لە کاتی خۆی ؟؟ حەڵ بێ ناگاتە ئەو مەرحەلەیە کە مەجالی تەوافوق و سازش بە بن بەست بگا.

پرسیار: کاک خالید! یەکێک لەو شتانەی کە لەو وتووێژەدا تەئکیدت لە سەر کردبوو مەسەلەی دروشمی ڕووخان بوو، کە لە لایەن بزووتنەوەی کوردەوە ساڵانێکە هەڵگیراوە. بە لەبەر چاوگرتنی زەمینە تاریخییەکەی کە ئەو دروشمە لە کەیەوە دێتە نێو وتاری سیاسیی کوردو وتاری سیاسیی حیزبی دێموکراتەوە، پێم خۆشە لەو پێوەندییەدا تەوزحیمان بۆ بدەی.

خالید عەزیزی: پێشەکی، فەلسەفەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ساڵی ١٩٤٥، کە پاشان کۆماری کوردستانی دامەزراندو لە سەر دەستی پێشەوا قازی محەممەد بوو، فەلسەفەیەکی مەدنی بوو. حیزبی دێموکرات بۆ شەڕ دانەمەزرا. حیزبی دێموکرات لە نێو شارو کۆمەڵانی خەڵک بە مەبەستێکی مەدەنی بۆ ئیدارەی وڵات دامەزرا. بۆیە لە ماوەیەکی کورتدا موەفەق بوو بتوانێ زۆرێک لە موئەسەسات و دەمودەزگای ئیداری لە وڵات دابمەزرێنی و لە تەواوی ئەو وەختیش دا سیاسەت و ستراتیژیی شەخسی پێشەوا ئەوە بوو بە دیالۆگ و گفتوگۆ لەگەڵ هەموو ناوەندەکانی دەسەڵات کێشەی خۆی لەگەڵ تاران جێبەجێ بکا. لە دوای ئەودا حیزبی دێموکرات تووشی ژیانی مەخفی دەبێتەوە لە سەردەمی شا. پاشان لە ئیران ئینقلاب دەکرێ، حیزبی دیمۆکرات بە ئاشکرا فەعالیەت دەکاتەوە کە ئاشکرا فعالیت دەکاتەوە یەکەم کاری ئەوە دەبێ لە ڕێگای وتووێژو گفتوگۆ لەگەڵ تاران کێشەکەی حەل بکا. بەڵام دوایە جمهووریی ئیسلامی شەڕ بە سەر ئێمەدا تەحمیل دەکا، کوردستان میلیتارێزە دەکا، خەڵک شەهید دەبێ، بێڕەحمانە لە کوردستان دەجووڵێتەوە، لە کەش و هەوایەکی ئاوادا لە کۆنگرەی ٥ی حیزبی دیمۆکرات دا شوعاری ڕووخان دێتە گۆڕێ. دەنا پێش کۆنگرەی ٥ شوعاری ڕووخان لە گۆڕێ دا نەبوو، لەو وەختەوەش کە شوعاری ڕووخان لە ئەدەبیات و مێتۆدو بۆچوونەکانی حیزبی دیمۆکراتدا هەر ماوەتەوە. ئەوەی کە من لەو وتووێژەدا هێناومەتە گۆڕێ ئەوەیە کە ئێمە شوعاری ڕووخان بە کار ناهێنین، ئێمە شوعاری ڕووخانمان وەلا ناوە. من نەم وتوە کە ئێمە شوعاری ڕووخانمان ڕەت کردۆتەوە، شوعاری ڕووخان لە جێی خۆیەتی. جیاواز لەو تکنیکی قانوونی بە کار هێنانی شۆعارێک ئەگەر لە دەورانێک دا کە فەعالیەتێکی نیزامی بەربەرین لە گۆڕێ دا بوو هێزی پێشمەرگە لە مەیدان بوو ئێمە وەزنەیەکی سەنگین بووین فەعالیەتەکانمان بەربەرین بوو، ڕەنگە لە ڕۆژنامەی حیزبی دا لە میدیای حیزبی دا لە ڕادیۆ کوردستان دا باس کردن لە شوعاری ڕووخان برێک لەگەڵ واقعیەتی عەینیی کۆمەڵگەو چەندو چۆنی وەزعیەتی ئێمە هاتباوە بەڵام لەم دوایانەدا وتمان ئێمە لە کەش و هەوایەک دا هەین کە ڕۆژنامەیەک بڵاو دەکەینەوە یان ئیتلاعیەیەک دەدەین ڕەنگە شتێکی زۆر سەیرو عەجایەب نەبێ لە خوارەوەی ڕۆژنامەکە بنووسین برووخی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی. جیاواز لەوە ئێمە بگەڕێینەوە سەر هێندێک واقعیاتی قەزیەکە. ئێمە پێمان وا نییە لە ئێراندا دەوڵەتی تاران بە کورد دەرووخی و ئوسووڵەن جووڵانەوەی کورد بۆ ڕووخانی حکوومەتی مەرکەزی نییە! جووڵانەوەی کورد بۆ ئەوەیە کە بە مافەکانی خۆی بگا. شوعاری ڕووخانی حکوومەتی مەرکەزی بەرهەمی کەشوهەوایەکە کە لە کوردستان هاتە پێش و بە سەر ئێمەدا

تەحمیل کرا کە ئێمە لەو سەردەمەدا ئەو شوعارەمان قەبوول کرد لایەنی سیاسیەکەی ئەوە بوو کە جمهووریی ئیسلامی ئەو ماوەیە لەگەڵ ئێمە لە مەیدانی شەڕدا لە کوردستان دا بە تیرۆر کردنی رێبەرانی ئێمە، ترۆر کردنی کادرەکانی ئێمە و تەنانەت لە دەرەوە ئەو مەجالەی بۆ ئێمە نەهێشتەوە کە شوعارێک بە غیری ئەو شوعارە بێتە گۆڕێ. ماهییەتی جمهووریی ئیسلامی ڕاستەوخۆ کۆمەکی بەوە کردوە کە ئەو شوعارە لە جیی خۆی بمێنێتەوە. بەڵام ئەگەر ئێمە چاو لە کوردستانی تورکیە بکەین، PKK جەرەیانێکی زۆر بە هێزی نیزامییە کە ٣٠ ساڵە بە دژی دەولەتی تورکیە شەڕ دەکا قەت نەیگوتوە کە شوعاری ئێمە رووخانی دەوڵەتی تورکیەیە، تەنانەت DTP کە لەوێ فەعالییەت و جموجولی هەیە باسی رووخانی دەولەتی تورکیە ناکا. من دەمهەوێ ئەوە بڵێم جیاواز لە تەبیعتی چەندو چۆنی دروشمی رووخان کە لە نێو حیزبەکان کوردستانی ئێران جیی گرتووە ئوسووڵەن لە کوردستانی ئێران و لە ئێران نابێ کورد بەوە پێناسە بکرێ کە کورد میللەتێکی بەرئەندازە، کورد بۆ رووخانی حکوومەتی مەرکەزی کار دەکا. نا ئێمە تێدەکۆشین کە تەواوی خاست و داخوازەکانی خۆمان بە شێوەیەک لە ئێران جێبەجێ بێ کە دوور بێ لە شەڕ. بەڵام بۆ ئاگاداریی جەنابەت لەو ماوەدا هەموو گوفتاری خۆمان و لە هەڵویستەکانداو لە وتووێژەکاندا گوتوومانە سەرەڕای ئەوەی کە ئێمە پێمان وایە کورد بە تەنی جمهووریی ئیسلامی پێ نارووخێ بەڵام حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە هەموو فەعالیەتێکی سیاسی، تەبلیغاتی، تەشکیلاتی و دیپلۆماسیی نێونەتەوەیی کەڵک وەردەگرێ بۆ ئەوەی کە جمهوریی ئیسلامی نەمێنێ، ئەگەر وایە لە باری ئوسوولییەوە جەوهەری فعالیەتی ئێمە لە هەموو مەیدانەکان بۆ رووخاندنی جمهوریی ئیسلامییە، بۆ نەهێشتنی ئەو سیستەمەیە جا ئەگەر ئەو شوعارە بڵێین ئێمە هەر وەک شوعار بە کاری ناهێنین، من لە ڕاستی دا عەقیدەم بەوە نییە کە حیزبێکی سیاسی، جەماوەری بەو رابردوویەوە. بەو بنەما سیاسیە واقع بینییە لە سیاسەت هەیە بە شوعار دڵی خۆی خۆش بکا.دیارە ئێمە حیزبی شۆعار نیین.

پرسیار: یانی لە واقعدا دەکرێ لە ئێستادا بە جۆرێک بڵێین هێندێک حیزبەکان، یان ماوەیەک حیزبەکان خۆیان بەوە زەمینگیر کردبوو؟

خالید عەزیزی: لایەنی ڕەوانیی ئەو شوعارە یان لایەنە فەرهەنگیەکەی ئەوەیە کە وشک بە شوعاری رووخانەوە بنووسێیت دەبێتە هۆی ئەوەی کە تۆ سیاسەت کردن و دامەزراندنی بەرنامەو چۆنیەتی کێشە لە گەڵ جمهووری ئیسلامی سەرفەن لە خانەی ئەو شوعارەدا کۆ بکەیەوە و ئامادەگیی ئەوەت نەبێ کە لە مەیدانەکانی دیکەشدا جمهوریی ئیسلامی بە چالش بکێشی. جەوهەری باسەکە لێرە دایە. وەلحاسڵ ئەو شوعارە ئەوەی کە بەکار هاتوە لەو وتووێژەدا گوتراوە ئێمە وەلامان ناوە یانی دەکرێ بیهێنێتەوە جێی خۆی ئێمە بە کاری ناهێنین دەکری بەکاری بهێنێیەوە بەلام نەگوتراوە ئێمە شوعاری رووخانی جمهوریی ئیسلامیمان رەت کردۆتەوە.

پرسیار: کاک خالید لە پیوەندی لە گەڵ مەسەلەی وتووێژو دانیشتن لە گەڵ دەسەڵاتی ناوەندی یان خود کۆماری ئیسلامی لەو پێوەندیەدا پێمان خۆشە تەوزیح بدەی ؟

خالید عەزیزی: لە پێوەندی لەگەڵ وتووێژدا مەوزوعێکی حەساسە ئەو مەوزووعە زەمانێک حەساسیەتی پەیدا کرد کە دوکتور قاسملوو، رێبەری حیزبی دیمۆکرات لە ڤیینەن ترۆر کرا. بۆیە لەو رۆژەوە مەسەلەی وتووێژ هەمیشە سوئالی گەورەی لە سەرە. تەنانەت ئەگەر باشیش بێ و لە وەختی خۆی دا بە کاریش بێ کۆمەڵانی خەڵک بە شک و گومانەوە چاوی لێدەکەن. ئەوە تەجرووبەی ڕەوانیی تالی ئەمنیەتیی ئێمە لەوتووێژە. لایەنێکی دیکەش خەڵک هێندە بی ئیعتمادەن بە ڕێژیمی جمهووریی ئیسلامی کە حەقی خۆیانە، پێیان وایە کە جمهووریی ئیسلامی ئەگەر باسی وتووێژیش بکا ڕاست ناکا، لەوەش دا هەر ڕاست دەکەن. بەڵام با بێینە سەر وتووێژ لە باری ئوسوولییەوە، بۆ حیزبێکی سیاسی یان بۆ میللەتێکی کە کێشەی لە گەڵ دەوڵەتی مەرکەزی دا(خەڵک) هەیە، وتووێژ هەمیشە دروستە. ئێمە قەت نابی بڵێین وتووێژ خراپە. ئێمە هەر دوای ئینقلاب وتووێژمان کردوە و پێمان وابووە رێگا چارەی قەزیەی کورد وتووێژە. ئەگەر وایە لە باری ئوسوولی، وتووێژ دروستە، هیچ غەڵەتی تیدا نییە. بەڵام ئایا وتووێژ لە هەلومەرجی ئێستادا دروستە یان نادروستە؟ با بریک ئەوەش تەعریف بکەین. ئەگەر بگەڕێینەوە ڕابردووی ئەو کێشەیە، کاتی خۆی کە جمهووریی ئیسلامی هاتە سەر کار هەموو هەوڵی ئیمە ئەوە بوو کە بە وتووێژ کێشەکەمان لە گەڵ تاران جێبەجێ بکەین و، کاتی خۆی دەستەینوێنەرایەتیی گەلی کورد کە بریتی بوو لە چەند ڕێکخراو وحیزب و دوکتور قاسملوو قسەکەر یان سوخەنگووی ئەو هەیئەتە بوو، لە ڕەئسی ئەو وتووێژانەدا بوو، حیزبی دیمۆکرات دەورێکی سەرەکیی لەو وتووێژانەدا هەبوو، ئەو وەخت کە ڕێگا چارەکە ڕێگاچارەی هەر ئەو کات ڕەخنە لە حیزبی دیمۆکرات دەگیرا دەیان گوت کە حیزبی دیمۆکرات سازش کارە. کاتێک دوای ئەوەی کە وتووێژەکان لە مەرحەلەی یەکەم شکستیان هێنا. دوایە ٨ مادە ٢٦ مادە ٦ مادە هەمووی ئەوانەی بە سەردا هاتەوە، هەیئەتێکی حیزبی دیمۆکرات چووە تاران بۆ ئەوەی کە بەنیسەدر بیبنێ کە تێبکۆشی مجالێک بیبنێتەوە کەشەڕ بە سەر کوردستاندا تەحمیل نەکرێ. ئەو کاتە کە ڕێبەرانی حیزبی دیمۆکرات هاتنەوە بە حیزبی دیمۆکراتیان دەگوت سازشکار. حیزبی دیمۆکرات هەوڵی دەدا کە مەجالێک ببینێتەوە کە شەڕ نەکرێ. ستراتێژیی دوکتور قاسملوو ئەوە بوو کە ئەگەر ڕۆژێکیش شەڕ لە کوردستان وەدرەنگی بکەوێ کورد یەک ڕۆژی قازانج کردوە، حیزبە سیاسەکانی دیکە ئاوایان فکر دەکردەوە. ئەووەختەی ئەو هەوڵەیان دەدا بەڵام لە تەنیشت ئەوەدا زۆر گرووپ و لایەنی دیکە هەبوو کە ڕەخنەیان لە حیزبی دیمۆکرات دەگرت کە حیزبێکی سازشکارە. جا ئەگەر وایە هەمیشە کە تۆ مەوزووعێک، هەڵویستێک دێنیتە گۆڕێ، ئەو هەڵوێستە لە ڕوانگەی جوراوجۆرەوە نەقد دەکرێتەوە، ئەوەی کە وتووێژ لێرەدا هاتۆتە گۆڕێ، وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی تابعی هێندێک میکانیزمە. ئەگەر وتمان لە باری ئوسوولییەوە هیچ غەڵەتی تێدا نییە دروستی تێدایە. بەڵام لە مەیدانی عەمەلییەکەیدا وتووێژ تابعی دوو دانە سناریۆیە، سناریۆیەک ئەوەیە کە عەقڵانیەت و مەنتق لە هەر دوو لا کە کێشەیان لەگەڵ یەکتر هەیە جێکەوتووە. ئەوە دوو لایەنە ئیعتراف بە کێشەکە دەکەن، لە ڕێگا حەلێک دەگەڕێن. ئەگەر وایە لەو حاڵەتە تێگەیشتن و قەناعەت و ئیعتراف جەوهەرو بنەماو میکانیزمی وتووێژو حەلی قەزیەکە دێنێتە گۆڕێ. تا ئەو جێیەی پێوەندیی بە کێشە میللەتی کوردو حیزبەکانی کوردستان لەگەڵ جمهووریی ئیسلامیەوە هەیە ئەو سیناریۆیە لەگۆڕێ دا نییە. نە جمهووریی ئیسلامی ئیعتراف بە کێشە سیاسییەکە دەکا و نە حازرە ئێمە قبووڵ بکا و وتووێژ لەگەڵ ئێمە بکا، نە ئێمەش داوای وتووێژمان لێکردوە(بۆ ئاگادارێت..بڵی!) ئەگەر وایە دەگەڕێینەوە خانەی دووهەم. خانەی دووهەم خانەی باڵانسی تەوازونی قەوایە. دەورانێک کە ئیمە لەنێوخۆی وڵات کوردستانمان بە دەستەوە بوو لە چەندین مەرحەلەدا جمهووریی ئیسلامی مەجبوور بە وتووێژ لە گەڵ ئێمە بوو، چوونکە ئەو وەختە ئێمە دەسەڵات بووین، لە ژووریدا. بووین هێزی پێشمەرگەمان هەبوو، خەڵکمان هەبوو، کۆمەڵانی خەڵکمان لە گەڵ دا بوو، ئێستا دەسەڵات و تەوازونی قەوا بە جۆرێک نییە کە جمهووریی ئیسلامی لە گەڵ ئێمەدا وتووێژ بکا، هێزی پێشمەرگەی ئێمە وەک قەدیم لە مەیدانی فەعالیەت دا نەماوە و (بە زۆری لە مەیدانی شەڕی چەکداری بەڕێوە ناباو کە ئەسبابی) سەر ئێشە بۆ جمهووریی ئیسلامی بێ و ئەزیەتی بکا، مەجبور بە پاشەکشەی بکا و ئەو جەووی نیزامی ـ ئەمنیەتی کە جمهووریی ئیسلامی لە کوردستان تەسبیتی کردوە مەجال بە کۆمەڵانی خەڵکیش نادا وەک کارتێکی سیاسی بۆ ئێمە فشار بێنێ کە وتووێژ بکا، جا ئەگەر وایە لەهەر دووک ئەو سیناریۆیانەدا هیچ زەمینەیەک بۆ وتووێژ بەینی ئێمەو جمهووریی ئیسلامی نییە. لەو ماوەیەشدا نە جمهووریی ئیسلامی داوای وتووێژی لە حیزبی دیمۆکرات کردوە نە ئێمە داوای وتووێژمان لەگەڵ جمهوری ئیسلامی کردوە. باسەکە ئەوەیە ئایا لە شەرایەتی ئێستادا ئەرێ وتووێژ لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی دروستە؟ وتووێژ دەگەڕێتەوە سەر تەشخیسی هەر دوو لایەنەوە، مادام نە جمهووریی ئیسلامی داوای لە ئێمە کردوە نە ئێمە داوامان لەوان کردوە جیاواز لە شەرایەتەکە هیچ مەوزووعی نییە .

پرسیار: باشە جەنابەت لەو باسەدا کە پێشتر ئاماژە بەوە دەکەی کە تەنانەت لە سەر مادەی ١٥ و ١٩ش ئامادەن ئێوە بکەونە وتووێژ وگفتوگۆوە، لەو پێوەندیەدا پێم خۆشە تەوزیح

بدەی ؟

خالید عەزیزی: لە هیچ شوێنێکی دنیایە کاتێک حیزبێکی سیاسی داوای داخوازێک دەکا (بۆ نموونە داخوازی زۆربەی حیزبەکان بۆ چارەسەری قەزیەی کورد فیدرالیزمە) قەد ئێمە نابێ پێمان وابێ ئەوە دەوڵەتی تاران چ جمهووریی ئیسلامی بێ بە ئیعتباری ئەحمەدی نژاد و خامنەیی، چ جمهووریی ئیسلامی بێ بە ئیعتباری مووسەوی و کەرووبی و خاتەمی، نەخیر چ یەکی دیکە بێ، حکوومەتێکی دیمۆکراتێک بێ، پێمان وابێ ئەوە دیت فیدرالیزمەکە دەکا بە بنەماو وتووێژمان لەگەڵ دەکاو فیدرالیزمان دەداتێ. وتووێژ دەتوانی ئەنواعی شێوەی هەبێ، موهیم ئەوەیە ئەو دەسەڵاتە ئیعتراف بە کێشەکە بکاو بێتە سەر ئەو قەناعەتە کە دەبێ ڕێگا حەلێکی بۆ ببینێتەوە. قانوونی ئەساسی دەتوانێ مەبنایەک بێ بۆ دوو لایەن کە لەوێ ڕا دەست پێ بکەن بۆ چارەسەری کێشەکانیان. زۆر شتێکی سەیرو سەمەر نییە تەنانەت قانوونی ئەساسی ببێت بە مەبنایەک. بەڵام جمهووریی ئیسلامی ئێران بە هیچ جۆر حازر نییە ئێستا (با) لەسەر مادەی ١٥ و ١٩ بێت لەگەڵ ئێمە وتووێژ بکا، تەنیا ئەو باسە کە هاتۆتە گۆڕێ من هێناومەتە گۆڕێ، زۆرتر بەو مەبەستە بووە ئێمە لە سیناریۆکانی داهاتووی کوردستانی ئێران دەبێ ئەو ئیستعدادو ئامادەگیەمان هەبێ کە ڕەنگە حاڵەتی جۆراوجۆر بێتە پێشی لە تەعامول لەگەڵ تاراندا. بۆ نموونە ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان جمهووریی ئیسلامییەکمان هەبوو، لە ئێران کە کەرووبی و مووسەوی و خاتەمی یان جووڵانەوەی سەوز لە دەست خۆی گرت، ئەو جووڵانەوەیە نایەڵێت نیزام بگۆڕدرێت، ئەو جووڵانەوەیە باسی گۆڕانی سیستم ناکا، باسی گۆڕانی قانوونی ئەساسی ناکا. ڕەنگە یەکێک لە ئیحتمالات ئەوە بێ هەر خودی قانوون ئەساسی ئەو بەندی ١٥ و ١٩ مەبنایەک بێ لە گەڵ ئەوانە (بۆ ئەوەی) تۆ دەرگای وتووێژ و دەرگاکە بکەیتەوەو لێک حاڵی بوونێک، دانیشتنێک بێ، ئیعترافێکیش بکەین بە یەکتر. دەنا نە ئێمەو نە خەڵکی کورد لە کوردستان و نە هەمووی دنیا، نە خەڵکی نێوخۆی ئێران لەو باوەڕەدان کە جمهووریی ئیسلامیی ئێران کە ئێستا هەیە نە تەنیا لەسەر مادەی ١٥ و ١٩، لەسەر هیچ شتێک حازر نییە لەگەڵ ئێمە وتووێژ بکا .

پرسیار: کاک خالید واکنشی بەرپرسی کۆنسۆلگەریی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بەو وتووێژەی جەنابت چۆن هەڵ دەسەنگێنی؟

خالید عەزیزی: پێش ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارە بدەمەوە پێم خۆش بوو شتێکی لێرە تەئکیدی لە سەر بکەمەوە ئەویش ئەوەیە تا ئەو جێیەی پێوەندیی بە وتووێژ هەیە چ ئێستا بێت کە من هیچ زەمینەیەکی بۆ نابینم بەڵام ئەگەر لە ئایندەدا شەرایەتێکی وا هاتە پێش، سیاسەتی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان زۆر سەریح و شەفافە. ئێمە پێمان وایە دەوڵەتی مەرکەزی (ئەگەر) لەسەر مەسەلەی کورد بە گشتی لەگەڵ حیزبەکانی موخالف وتووێژ دەکا، (ئەگەر) لە ڕێگا حەل دەگەڕێ ئیعترافی پێ دەکا، ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان دەوڵەتی مەرکەزی داوای وتووێژ لە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بکا، وەڵامی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئەوەیە ئێمە مەسەلەی کورد لە کوردستانی ئێران بە مەسەلەی هەموو حیزبەکان دەزانین. ئێمە پێمان وانییە وەک حیزبی دیمۆکرات تەنیا خۆمان تەرەفی موعاملەی دەوڵەتی مەرکەزی دادەنێین. بەڵکوو پێمان وایە هەموو حیزبەکان دەبێ بە یەکەوە لە سەر میزی مزاکرە لە گەڵ دەوڵەتی مەرکەزی دابنیشن. جا دەوڵەتی مەرکەزی ئەو جمهووری ئیسلامییە(بێ) یان جمهووری ئیسلامییەکی دیکە یان هەر حکوومەتێکی دیکە ئەوە وەک ئەسڵ لای حیزبی دیموکراتی کوردستان و ڕێبەریی حیزبی دیمۆکرات دێتە گۆڕێ .

ئێمە وەک لایەنێکی تیکنیکی، وەک لایەنێکی ئوسوولی چاو لەو قەزیەیە دەکەین، چونکە تەجروبەی وتووێژەکان هەم لە کوردستانی عێراق کە لە ڕابردوودا بووە، هەم ئەوەی کە لە کوردستانی ئێران کە لە ڕابردوودا بووە، ستراتیژیی دەوڵەتە مەرکەزییەکان ئەوەیە کە تەنانەت دەوڵەتی دیمۆکراتیکیش بێ (با ئێمە پێمان وانەبێ دیموکراسی لە ئێران دێتە گۆڕێ ئەوە دیموکراسییەکی ئورووپایە) هەمیشە میتۆدو میکانیزمی جۆراوجۆریان هەیە. بۆ ئەوەی کە لە سەتحی موخالیفانی خۆیان لە کێشەکەدا، دوو دەستەگی و سێ دەستەگی دروست بکەن خۆیان لە مەوقعیەتی باش و باشتری موعامەلە قەرار دەدەن. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیمۆکرات ئەو ئەسڵەمان قەبوول کردووەکە وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی بە بەشداریی هەموو لایەک بێ .

پرسیار: باشە ئەی ئەو مەسەلەی دژکردەوەی بەرپرسانی کونسولگەریی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بەو وتووێژەکەی جەنابتان چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی عادەتەن لەماوەی سی ساڵی ڕابردوودا هەوڵی داوە کە مەسەلەی ئێمە لە پەراوێز بخا، لە موناسبەت و ڕووداوی جۆراوجۆرکە هاتۆتە پێشێ، ئێمە هەڵوێستمان گرتوە، شتمان ڕاگەیاندوە، قەت دژکردەوەیەکی وای نیشان نەداوە. بەڵام بەو ماهیەتەی کە جمهووریی ئیسلامیی ئێران هەیەتی پێمان وایە دژکردەوەی کۆنسوڵی ئێران یان هەر شتێکی تر بێ لەو جیهەتەوە لە لایەکی ترەوە ئیعتراف بە مەسەلەی کورد بکا، لەو جەهەتەوە بیروڕای گشتی متەوەجیهی ئەو واقعیاتە بکا کە سی ساڵە موشکەلەیەکیان هەیەو حەلیان نەکردوەو ئێستا لە ڕێگا حەلێک دەگەڕێن، ئەوان کاتێک لە نێوخۆیان، دۆستانی سابقی خۆیان هاوسەنگەرانی سابقی خۆیان ئەو کەسانەی کە لە گەڵ ئەوان ئینقلابیان کردوەو ناتوانن لە گەڵیان تەحەممول بکەن لە گەڵیان ناحەوینەوە، دڵنیام نییەتی جمهووریی ئیسلامی نییەتی کۆنسۆڵەکەی بەرانبەر بە ئێمە نییەتێکی دۆستانە نییە لەو فرسەت دەگەڕێن کە بە شێوەی جۆراوجۆر بە نەفعی خۆیان کەڵک لەو کێشەو لە باسە وەرگرن .

پرسیار: ئێوە چ لە وتووێژەکەی پێشووتان چ لە چەندین وتووێژی دیکەدا زۆرتان تەئکید کردۆتەوە لە سەر ئەوەی کە ئەگەر فەزایەک لە ئێران بڕەخسێت و ئەمنیەتێک دابێ، مەسەلەن ئەندامان و لایەنگرانی حیزبەکان دەستگیر نەکرێن و ئەگەر خەڵک ئیعدام نەکرێ و ئەگەر چالاکانی مەدەنی و سیاسی سەزا نەدرێن، ئازادیی سیاسی لە موقابلی ئەمانەدا هەبێ، تەنانەت ئەگەر کۆماری ئیسلامییش بێت ئەم فەزایە دروست بکا حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئامادەن، باشتر وایە کە بڕۆنەوەو فەعالیەت بکەن، لەم پێوەندیەدا پێم خۆشە ڕای جەنابتان ببیستم یان تەوزیحی زیاتر بدەی؟

خالید عەزیزی: من پێشوو ئاماژەم بە واقعیەتێکی مێژوویی کرد، ئەویش ئەوە بوو وتم کاتی خۆی کە هەیئەتی نوێنەروتەتیی گەلی کورد کە حیزبی دیموکرات و کۆمەڵەی تێدا بوو لایەنەکانی دیکەش هەموو هەوڵێکیان دا کە لە کوردستان شەڕ نەیەتە پێشێ، لێکدانەوەکە ئەوە بوو ئەگەر ڕۆژێک شەڕ لە کوردستان وەدرەنگی بکەوێ ئێمە یەک ڕۆژمان قازانج کردوە بۆیەک ڕۆژمان قازانج کردوە یەک ڕۆژی دیکە زیاتر لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ئێران دەمێنینەوە. سیاسەتی حیزبایەتیمان جا ئەگەر وایە من ئەگەرێکی گەورە دەکەمەوە کاک مادیح _ ئەویش ئەوەیە کە ئەگەر دەوڵەتی مەرکەزی چ جمهووریی ئیسلامی ئێستا بێ و چ جمهووریی ئیسلامیی ئایندە بێ لە کوردستان خەڵک نەگرێ و خەڵک ئیعدام نەکا، ئەمنیەت هەبێ، بەسیج و پاسدار دەسەڵاتیان نەبێ، لە مەرزەکان ئەمنیەت بۆ خەڵک هەبێ، کاسبی بکەن ئازادیی فەعالیەتی سیاسی بۆ ئەحزابی سیاسی هەبێ، ئەحزابی سیاسی ئەمنیەتی سیاسییان هەبێ خەڵک بە دەلیلی عەقیدەو حیزبایەتی وجموجۆلی فعالیەتی سیاسی بێتە کۆرو کۆمەل و لە تەزاهورات دا نەگیرێ و ئیعدام نەکرێ و ئەمنیەتی هەبێ، ئازادیی هەبێ هیچ دەلیلێک نابێ حیزبەکانی کوردستانی ئێران لەوێ کار نەکەن. بەڵام ئەو ئەگەرە ئەگەرێکی قورسە. ئایا ئەو ئەگەرەی کە من هێناومەتە گۆڕێ و هەمووئەو شتانەی کە ڕیزم کرد لە ماهیەتی جمهووریی ئیسلامی دا عەمەلییە تەبیعەتەن نا . ئەگەر عەمەلی بێ جمهووریی ئیسلامی ئەوە قەبووڵ بکا بە شتێکی باشی دەزانم، جێگەی حیزبەکانی کوردستانی ئێران کوردستانی عێراق نیە جێگەی ئێمە کوردستانی ئێرانە. ئەگەر ئێمە لە نێو خەڵکی خۆمان [لە نێو] کۆمەڵگەی خۆماندا باین، دڵنیام بەشێک لەو موشکیلاتەی کە ئێستا ئێمە هەمان بووە

و بە داخەوە لەتبوون و ئینشعاباتی لێ کەوتەوە ڕەنگە بەو شێوەیە نەبایە و ڕەنگە رووشی نەدابایە. جا بۆ حیزبێکی سیاسی زۆر لە تاراوگە مانەوە بۆ حیزبێکی جەماوەری کە لە نێو خەڵک دا دروست بوو، بەرنامەی بۆ ئیدارەی خەڵک هەیە، دووری خۆش نیە. جا من ئەو ئەگەرەم لەو هێناوە کە بە داخەوە لە سیستمی کۆماری ئیسلامی دا نە عەمەلییە. بەڵام ئێمە دەبێ ئیستعدادی ئەوەمان هەبێ لە ئایندەدا ئەگەر حاڵەتێک هاتە پێشی دەوڵەتی مەرکەزی جۆرێکی دیکەی تەحەمول کرد هەمووی ئەوانە دادەنێینە سەر میزی فکر کردنەوە لە بەرنامەی خۆمان.

پرسیار: بەڵی ! کاک خالید! ئەگەرچی پرسیاری زیاتر هەیە بەڵام بە هۆی مەجالی کەمی بەرنامەکە وەکو دوا پرسیار پێم خۆشە لە پێوەندی لەگەڵ وەزعی کورد بە گشتی و بە تایبەت کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، داهاتووی ئەو مەسەلەیە چوون دەبینی؟

خالید عەزیزی: ئەگەر ئێمە چاو لە ئاڵوگۆڕەکانی دنیا بکەین ڕۆژ بەڕۆژ دیکتاتۆریەت بێ ئاینده دەبێ. ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ دیموکراسی پەرە دەستێنێ ڕۆژ بە ڕۆژ سیستمی ئینترنێت و سەتەلایت و موبایل و ماس میدیا پەرە دەستێنێ، سنوور ناناسێ و دەچیتە هەموو ماڵێک. ڕۆژ بە ڕۆژ دونیا قانوونیتر دەبێ، ئەوە یەک سیگناڵ ئەویش ئەوەیە کە کورد لە سەردەمی ئێستا دا لە گەڵ دەوڵەتە مەرکەزییەکان لە حاڵەتی کێشە دایە کە ڕەوتی دونیا لە خزمەتی دیموکراسی دایە. ئەوەی لە تورکیە لە گۆڕێدا هەیە ئێمە بە شتێکی باشی دەزانین. پێمان وایە ئەوەی دەوڵەتی ئۆردۆغان لە مەجلیس دا کردی هەوڵی دا کرانەوەیەک بە رووی مەسەلەی کورد و دێموکراسی دا هەبێ بکاتەوە هەنگاوێکی باش بوو. کورد لە کوردستانی تورکیە سەرەڕای ئەوەی کە دادگای باڵای تورکیە DTPی غیرە قانوونی کرد دەبێ هەوڵ بدا کۆمەڵگای مەدەنی لە تورکیە پتر بەهێز بکا، دەبێ هەوڵ بدا نەهێڵێ ئەو هەوڵانەی کە دەوڵەتی ئۆردۆغان و ئەو کەسانەی کە لە ڕێگا چارە دەگەرێن بە شکست بگەیەندرێ. تێبکۆشن خۆیانی لەگەڵ تەتبیق بدەن. ئەوە لەوەی گەشبینم بەرانبەر بە ئایندەی کوردلە گۆڕێدا هەیە ، لە کوردستانی ئێراق سەرەڕای کۆمەڵێک کێشەو هەراو هۆریا کەلە سەر هێندێک شت کێشەیان لە گەڵ دەوڵەتی بەغدا ماوەتەوە، من پێم وایە ڕەوتی ڕووداوەکان، پرۆسە سیاسییەکە بەرەو ئەوە دەچێ کە کورد بتوانی مەوقعیەتی خۆی باشتر بکا. ، قەزیەی کوردی عێراق لە عێراق قانوونمەند بووە. فیدرالیزم ئیعترافی پێ کراوە، حکوومەتی هەرێم هەیە، کورد لە دەسەڵات لە بەغداد بەشدارە ئیعترافێکی نیسبیی نێودەوڵەتی لە سەرە. لە سووریە تەبیعەتەن ڕەنگە بە قووەتی عێراق و تورکیە نەبێ. بەڵام دەوڵەتی سووریە ناتوانێ وەک رابردوو تەعامول لەگەڵ قەزییەی کورد بکا،لە کوردستانی ئێران بە خۆشییەوە شعووری سیاسیی کۆمەڵانی خەڵک، ئیحساسی نەتەوەیی کۆمەڵانی خەڵک، کۆمەڵگای کوردستانی ئێران سەرەڕای دەسەڵاتی سەرکوتکەری جمهووریی ئیسلامی و سیستمی نیزامی و سیاسەتی ئەمنیەتی ڕۆژ بە ڕۆژ لە گەشەدایە، ڕۆژ بەڕۆژ فەعالیەت بە شیوەی جۆراوجۆر هەر چەند مەجالی پێ نادرێ، هەیە. هەمووی ئەوانە نیشانەی ئەوەن کە بەرانبەر بە داهاتووی کورد بە گشتی گەشبینم و هەر وەکی پێشتر ئاماژەم پێ کرد کۆمەڵگای ئێران کۆمەڵگەیەکە ئەویش شعووری سیاسی لە حاڵەتی پەرە ئەستاندندایە. خەڵکی ئێران ئەو حکوومەتەیان ناوێ، خەڵکی ئێران لە هەوڵی ئەوەدان کە حکوومەتێکی موناسبی سەردەمی ئەمرۆیان هەبێ و کوردی کوردستانی ئێرانیش لەو پێوەندیەدا دڵنیام لەوانە بێبەهرە نابن. بەڵام لە تەنیشت هەموو ئەوانە تا ئەو جێگەیەی پێوەندیی بە کوردستانی ئێران هەیە، یەک واقعیەت نابێ بشارینەوە، بڵێ! ئەویش ئەوەیە کە لە دونیای ئەمرۆدا ئەحزابن کار دەکەن، ئەحزابن قانوون دادەنێن، ئەحزابن وەڵات ئیدارە دەکەن، ئەحزابن کۆمەڵگە دەگۆڕن، ئەحزابن فکر دێننە گۆڕێ. ئەگەر بڵێین ئەحزابن هەموو ئەوانە دەکەن وەزعی حیزبەکانی کوردستانی ئێران باش نییە. بەو دەلیلە دەڵێم باش نییە ئەو لەتبوون و ئینشعابات و ئینشقاقاتە بە داخەوە هەر لە گۆڕێ دا هەیە. هەر چەند ئێستا وەزعەکە باشترە، من لێرەوە لەو پێوەندیەش دا بەراستی گەشبینم، خۆش بینم کە عیلاقات و پێوەندییەکان وردە وردە بەرەو ئەو ئاقارە دەچێ کە ئێمە واریدی فازێک بین لە ئایندەدا پتر فکر لە خۆمان بکەینەوە بۆ ئەوەی کە دەنگمان لە کوردستانی ئێران ڕەنگمان بە قوەتتر بێت و لە سەحنەی سیاسیی ئێراندا لە ڕووداوەکان وەپاش نەکەوین و بە فاکتۆرێکی قورس و قایم لە هەموو مەیدانەکان بازی بکەین و خۆمان باش ئامادە بکەین و کورد لە ئیحتمالاتی داهاتووی ئێران دۆڕاو نەبین، براوە بین. یەکێک لە ڕێگاکانی ئەوەیە کە حیزبەکانی کوردستانی ئێران لە سەر هێندێک بنەما بە یەکەوە تەوافقیان هەبێ. لە هەمان کاتیش دا جیی خۆیەتی ئەوە بڵێم گلەیی هەر لە حیزبەکان نییە، لە نیو خۆی وڵاتیشدا ئێمە کۆرو کۆمەڵی زۆری مەدەنیمان هەبووە دەورانێک فەعالیەتیان کردوە، ئەگەر ئێستا فەعالیەت دەکەن ئەوانیش تێبکۆشن لە هەموو ئوستانەکانی کورد نشین میکانیزمێک شیوازێک ببیننەوە کە یەک دەنگ بن کوردی هەموو ئوستانەکانی کورد نشین لە سەر هێندێک شت کە دەگونجێ یەکدەنگ بن. ئەو یەکدەنگییە دەنگ و ڕەنگی ئێمە لە تاران بەقووەت دەکا. ئەگەر بمانهەوێ لە گەڵ جووڵانەوەی سەوز بچینە نێو تەعامول موعاملەوە، مەوقعیەتمان باشتر دەبی ئەگەر بمانهەوێ دەسەڵات بە جمهووریی ئیسلامی نیشان بدەین دەسەڵاتمان باشتر دەبێ، ئەگەر بمانهەوێ لە ئاستی نیودەوڵەتیدا بڵێین کە ئەگەر ئێوە خەون و بەرنامەیەکتان بۆ ئایندەی ئێران هەیە ناتوانن کوردی کوردستانی ئێران نادیدە بگرن .

بەڵی!

زۆر سپاس کاک خالید

زۆر سپاس بۆ جەنابیشت کاک مادیح.

وتووێژی ڕۆژنامەی کوردستان لەگەڵ سکرتێری گشتی حدک کاک خالید عەزیزی

ڕۆژنامەی کوردستان

سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستان:

ئەگەر بمانهەوێ لە ئێراندا پێگەیەک بۆ کورد درووست بکەین، دەبێ ناوماڵی خۆمان ڕێک بخەین.

کوردستان: وەک یەکەم پرسیار، بە ئاماژە بەوەی ئەو ڕۆژانە مشتومڕێکی زۆر لە سەر کێشەی ناوکی کۆماری ئیسلامی ئێران لە گۆڕێدایە پێتانوایە ئەم کێشەیە بەرەو کوێ دەچێ؟

خالید عەزیزی: کێشەی ئێران لەگەڵ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی سەبارەت بە مەسەلەی ناوکی، ناکۆکییەکی چەند ساڵەیەو تاکو ئێستا بە لایەک دا نەکەوتووە واچاوەڕوان ناکرێ بەوزوانەش یەک لابێتەوە. بەلام جووڵانەوەی کۆمەلانی خەڵکی ئێران لە ساڵی ڕابردوو دا زۆر بەباشی ئەو پەیامەی بە دنیای دەرەوەدا کە ئەم ڕێژیمە بە هۆی کەڵک وەرگرتن لە سەرکوت و ئیعدام و زیندان و ئازاری خەڵک پشتیوانیی جەماوەریی تا ڕادەیەکی زۆر لە دەست داوە. بۆیە ئەوە پەیامەی خەڵکی ئێران بۆتە هۆی ئەوە کە کۆمەڵگەی نێودەولەتی پتر لە

جاران دژی ئێران بوەستێ و بە جۆرێک بەرەو سەپاندنی کۆمەڵێک سزاو گەمارۆی ئابووری بەسەر ئێران دا برۆن. لەسەر یەک ڕێژیمی ئێران لە لایەک لەگەڵ نارەزایەتی خەڵکی خۆی بەرەوڕوویە و لە لایەکیتر لەگەڵ زەخت و گوشاری دنیای دەرەوە، ئەمەش ئەو ڕێژیمە لە ئاستی مامەلە سەبارەت بە کێشەی ئەتۆمی لاوازتر دەکا.

کوردستان: باشە لەم نێوانەدا بزووتنەوەی نارەزایەتی خەڵکی ئێران چۆن هەڵدەسنگێنن؟

خالید عەزیزی: جووڵانەوەی ئێستای کۆمەلانی خەڵکی ئێران درێژەی نارەزایەتی چەندین ساڵەی خەڵکی وەزالە هاتووی ئێرانە. ئەو بزووتنەوەیە رەنگە تووشی هەورازو نشێو بێ و تەنانەت ڕێژیم بۆ ماوەیەک مەجالی خۆنواندنی پێ نەداوو مەیدانداریەکەی بەرتەسک بکاتەوە. بەلام لەناو ناچێ و بەتەواوی بێ دەنگ نابێ و تێک ناشکێ. ئێمە دەبێ تێ بکۆشین وێڕای بەشداری لەو بزووتنەوەیە بە هێزی بکەین و بیروبۆچوون و لێکدانەوەی خۆمان بە حەوسەلەوە بخەینە ناو ئەدەبیات و شێواز و ویستەکانی ئەو جووڵانەوەیە. کورد لە کوردستانی ئێران دەبێ تێ بکۆشێ بە گوێرەی توانا و ئەزموونی خۆی لە شکل گیریی عەقڵییەتی ڕێبەریی ئەو بزووتنەوەیە دا دەوری هەبێ. تەنیا ئاڵترناتیویک کە ئێستا بەرانبەر بە جمهووریی ئیسلامی جێکەوتووە ئەو بزووتنەوەیەیە کە بەرەنگی سەوز خۆی ناساندوە. دیارە تەعاملی ڕێبەرانی ئەو بزووتنەوەیە رەنگە بە دڵ و مەیلی ئێمە نەبێ، بەلام ئەوە نابێ بەو مانایە بێ کە ئێمە دوورە پەرێز بین. بەشداری و پشتیوانیی ئێمە مەجال و دەرفەت بۆ تەفسیر گوزاری دروست دەکا.

کوردستان: ئاماژەتان بە مەجال و دەرفەتەکان کرد. مەجال و دەرفەتەکانی کوردستانی ئێران لە نێو بزووتنەوەی سەوز دا چۆن دەبینی؟

خالید عەزیزی: ئێستاو داهاتووی کوردستان لەو سێناریۆیە دا پەیوەندیی بە دوو فاکتەرەوە هەیە. یەکەم: تەبیعەتو چەندوچۆنی ئاڵوگۆڕی دەسەلات لە تاران و سروشتی دەسەلاتی داهاتوو، ئەگەر قەرار بێ ئەو ڕێژیمە بڕووخێ و نەمێنێ، لەو حالەتەدا پرسیار ئەوەیە چۆن دەرووخێ و کێ دەی رووخێنێ و ئێمەی کورد، بە چ پرۆژەو میکانیزمێکەوە لەو سێناریویە دا دەبین؟ ئەگەر واچاوەروان دەکرێ کە ئاڵوگۆڕی بەسەر دابێ، دیسان چۆن دەبێ و ئێمەی کورد لە کوێی ئەم گۆرەپانە قەرار دەگرین؟ دووهەم: لەبەر ئەوەی ئایەندەی ئێران بە نیسبەت مەسەلەی کورد زۆر ناڕوونە و کوردیش خۆی زۆر بڵاوەو یەکگرتوونین، سەیرنییە ئەگەر ئاڵوگۆڕو شێوانی ئێران بە جۆرێک بێ کە هەر لایەک بە تەبیعەتی دەسەلات و توانایی خۆی مەیدانداری بکا، لەو حالەتەدا بەربڵاویی هێزە کوردییەکان، بێتە هۆی ئەوە کە ئێمە نەتوانین لە مەجال و دەرفەتەکان کەڵک وەرگرین. بۆ ئەوەی کورد بتوانێ لە سێنارێو ئیحتیمالییەکاندا ئەو دەور و دەنگەی هەبێ، دەبێ نێوماڵی خۆی ڕێک بخاو کۆمەڵێک گیروگرفتی نێوخۆیی چارەسەر بکا، بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ جۆرێک لە هاوکاری و لێکحاڵیبوون بکەوێتە نێو حیزبەکان و بەمیکانیزمێکی هاوبەش و عەمەلی ئاسانکاریی پێویست بۆ روبەرو بوونەوەی ئەو ئیحتیمالاتە بکرێ.

کوردستان: با بینە سەر تەوەرێکی دیکە. ئێوە بەدوای کۆنگرەی چاردە، بەردەوام باسی هاوکاریی نێوان حیزبە کوردییەکان دەکەن و تەنانەت باسی لێک نیزیک بوونەوەو یەکگرتنەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات دەکەن ئەم خوێندنەوەیە لە چیەوە دێ؟

خالید عەزیزی: لەژێر رووناکایی ولامی پرسیاری پێشوو بۆ جارێکی تر تائکید دەکەینەوە کە ئالقەی هەرە لاوازو کزی جووڵانەوەی کورد بە درێژای مێژوو، نەبوونی یەکگرتوویی ریزەکانی خەباتی ئەو میللەتە بووە. ئەگەر بمانهەوێ لە ئێرانی فرەنەتەوە بە کۆمەڵێک «پیچیدگی»ی سیاسیی ئەو ولاتەوە، جێگەوپێگەیەکی گونجاو بە متمانەیەکی نیسبی بۆ کورد دروست بکەین دەبێ لە پێشدا کۆمەڵێک کێشەوگرفت و ناکۆکیی نێوخۆیی چارەسەر بکەین. بۆیە دەبێ لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری، وەک ئەرکو پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر چاو لێ بکەین. بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ شەهامەت و راشکاویمان هەبێ. ئەگەر بمانهەوێ سێبەرو تارمایی ئینشعابو لەت بوونەکان بسرینەوەو بەو جۆرە زەمینەی ڕێگاچارە بۆ داهاتوو دروست بکەین دەبێ لە ئێستاوە بیر لە داهاتوو بکەینەوەو بە حەوسەلەو تێبینییەوە ئاستەنگەکان لەسەر ڕێگا هەڵبگرین.

کوردستان: باشە بە لەبرچاوگرتنی ئەو واقیعیەتانەی کە جەنابتان ئاماژەتان پێدا، پێتانوایە کۆسپی سەرەکیی بەردەم ئەو پرۆسەو پرۆژەیە چییە؟ چونکە زۆر کەس پێیان وایە پێوەندی هەر دوو حیزبی دیموکرات ئاستەنگێکی سەرەکییە لەبەردەم ئەم ئەرکەدا؟

خالید عەزیزی: بەڵێ چەندوچۆنی پەیوەندی و عیلاقاتی هەر دوو حیزبی دیموکرات گرفتێکی سەرەکی لەبەردەم هاوکاریی هێزەکانە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هیچ کێشەمان لەگەڵ هاورێیانی پێشوومان لە حیزبەکەی دیکە نییە. بە دوای لەتبوونی حیزبی دیموکرات و کۆنگرەی چاردەوە ڕامان گەیاندوە کە ئێمە ئامادەین لە پێناوی لێک نزیکبوونەوە و لێک گەیشتن بێ قەیدوشەرت لەگەڵ هاورێیانی پێشوومان دانیشین و لە هەمووی ئەو شتانەو تەنانەت یەکگرتنەوەش قسە بکەین. لەت بوونی دیموکرات بۆتە بەشێک لە مێژوو با چیتر لە خانەی مێژووی کێشەکان دا کە قەزاوەت کردن لەسەری یان زۆر ئاسان نییە گیر نەکەین. لە جیاتی ئەوە، کێشەکان بخەینە ئاستی پێداویستی بەرژەوەندی کوردستانی ئێران لە داهاتوودا. ئەگەر ئەوە بکرێ بە دەستووری کار ئەو کاتە دەکرێ روو بە ئایندە بیروهۆشی ئەندامانی هەر دوو حیزب ئامادەی ڕێگاچارەکان بکەین و بەو جۆرە هیواو ئومێدی زۆرتر بە خەڵک بدەین.

کوردستان: سەرەڕای ئەم هەڵوێست و بۆچوونانەی ئێوە لایەکەی دیکەی دیموکرات داوای ناوگۆڕین لە ئێوە دەکا. ئەو مەرجە چەندە لە جێگەی خۆی دایە؟

خالید عەزیزی: سەبارەت بە ناوو ناوگۆڕین پێویستە ئاماژە بە چەند خاڵ بکەم: یەکەم، ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەشێکە لە مێژووی حیزبی دیموکرات. ئەو مێژویە بە شانازی و شکستەکانیەوە رابردووی هەر دوو حیزبی دیموکراتە. ئەگەر بە رابردووی تەمەنی چالاکی حیزبی و پێشینەی حیزبایەتیش بێ، ئەوە زۆربەی ئەو کەسانەی بەشی زۆری تەمەنیان ئەندامی حیزب بوونە کەوتونەتە لای حیزبی دیموکراتی کوردستان.

دووهەم، لایەک ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانەو لایەکەی دیکە، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو ناوە بە کوردی و ئینگلیسی و کورتکراوەکەی و بەتەواوی لێک جیاوازن، لە هیچ شوێنیکی ئەو جیهانە، نە لە کوردستان، نە لە ئورووپاو نە لە ئەمریکا و نە لە عیلاقات و پێوەندییەکانی خۆمان دا لەگەڵ حیزبەکانی ئێران و کوردستانی ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران هیچ گیروگرفتێکی بۆ هیچ لایەک دروست نەکردوە.

سێهەم: لایەنەکان و حیزبەکان و دۆستانی حیزبی دیموکراتی پێش لەتبوون ئێستا بە خۆشییەوە دۆستی هەر دووک لامانن. هیچ کەس و لایەنەک لەوانە لەلایەک بە ئێمەیان نەگوتوە کە ناوەکەتان گرفت و مەسەلەیە، لەلایەکی دیکەشەو هیچ کەس و لایەنێک گرینگی بەمەرجەکەی ئەوان سەبارەت بە ناو گۆرین نەداوە.

چوارەم: هەر بەو جۆرەی کە کۆنگرەی چاردەی ئەوان پێڕەوو پرۆگرامی ئەوانی بە ناوی خۆیان پەسەند کردوە، کۆنگرەی چاردەی ئێمەش بە تێکڕای دەنگ پێڕەوو پرۆگرام و ناوی ئێمەی پەسەند کردوە. مادام ئێمە حەق بە خۆمان نادەین داوا لەوان بکەین ناوی حیزبەکەی خۆیان بگۆڕن حەق وانیە ئەوانیش مەرج بۆ گورینی ناوی حیزبی ئێمە دابنێن. ناوو پێناسەی هەر حیزبێک پیوەندی بە ئەندام و کۆنگرەی ئەو حیزبە هەیە، نەک خەڵکی تر.

پێنجەم: ئەو مەرجەی ئەوان بۆ ناوگۆڕین، لە ڕاستیدا بیانوویەکە بۆ خۆ دزینەوە لە کردنەوەی دەرگای دیالۆگ و گفتوگۆ بۆ لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری. ئەم بیانوویە لە لایەک بۆتە ئاستەنگ بۆ هاوکاریی حیزبەکان لەگەل یەکترو لە لایەکی دیکەوە لە خۆرا سەر ئێشەیەکی گەورەیان بۆ خۆیان دروست کردوە.

کوردستان: ڕێبەرانی لایەکەی دیکەی دیموکرات باسی ئەوە دەکەن کە ئێوە واتە حیزبی دیموکراتی کوردستان بگەڕێنەوە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، وڵامی ئێوە لەم پێوەندییەدا چییە؟

خالید عەزیزی: لە لەتبوونی حیزبی دیموکراتدا هیچ کەس لە هیچ لایەکی دیموکرات بۆ هیچ شوێنێک نەڕۆیشتوە کە بگەڕێتەوە. ئەندامان و کادرەکان و پێشمەرگەکانی هەردوو حیزبی دیموکرات لە نێوخۆی وڵات و دەرەوەی وڵاتو کەمپەکان هەموویان لە شوێن و جێگەی خۆیانن تەنانەت لە»کەمپی ئازادی» کە کەمپی هاوبەشی هەر دوو حیزبەکەیە و ئەندامان و کادرەکانی حیزب و تەنانەت ڕێبەرایەتییش دیواربەدیوارو دەرگابە دەرگا لە تەنیشت یەک دەژین. هەر دوولای دیموکرات لەسەر جێگەی خۆیانن هیچ لایەک نابێ بە لایەکەیتر بڵێ بگەڕێنەوە، مادام حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێران دەسەڵاتیان بەسەر گوندێکی کوردستان دا نیە حەق وانییە لە دەشتی کۆیەو دوور لە وڵات ئێمە باسی ناو گۆڕین و هاتنەوەو شتی لەو بابەتانە بکەین، ئەو جۆرە شەرت و مەرجانە زۆرتر لە مەزنیخوازی و خۆبەزلزانین سەرچاوە دەگرن، نەک مەنتق «واقعیات»ی کۆمەڵگای کوردستان و پێداویستی سەردەم.

کوردستان: ماوەیەکە کەمپەینک بۆ لێک نزیک بوونەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات دروست بووە. ئەم کەمپەینە داوا دەکا کە ڕێبەریی هەر دوو حیزبکە پێکەوە دابنیشن و کێشەکان چارەسەر بکەن. نەزەری ئێوە سەبارەت بەم کەمپەینە چییە؟

خالید عەزیزی: پێشەکی من هەرچەشنە هەوڵ و تێکۆشانێک لە پێناو دیالۆگ و لێک نزیکبوونەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات بە کارێکی باش و نیشتمانپەروەرانە دەزانم. هیوادارم کە بەڕێوەبەرانی ئەم کەمپینە لە ژێر ڕووناکایی بێ لایەنی حیزبی، بە لایەنگریی لە یەکگرتوخوازی و بەرژەوەندی نەتەوەیی درێژە بە کاری خۆیان بدەن. لە لایەکی دیکەوە ئەندامانی کەمپەین خۆیان لە تێکۆشەرانی دیموکراتن کە پێ یان خۆشە هەر دوو حیزبی دیموکرات یەک بگرێتەوەو ئەوش دیسان هەوڵێکی پیرۆزە. ئێمە بە چاوی ڕێزو ئیحترام سەیری بیرورای گشتیی خەڵکی کوردستان بۆ لێک نزیک بوونەوە دەکەین، هەڵوێستی ئێمەوە زۆر ڕوونە کە لە هەست بە مەسئولیەتی کردنی ئێمەوە سەرچاوە دەگرێ ئەوەش بریتییە لە ئامادەیی ئێمە بۆ دانیشتنو گفتوگۆ لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان بۆ چارەسەری گرفتەکان.

کوردستان: بۆچی ئێوە هێندە لەسەر هاوکاری و لێکنزیکبوونەوە پێدا دەگرن، لەحالێکدا لایەنی دیکە بە بیانووی جوراوجۆر بە پێچەوانەی هەڵوێست و ڕوانگەکانی ئێوە دەجووڵێتەوە ؟

خالید عەزیزی: یەکەم: مادام حیزب وەسیلەیەکە بۆ جێبەجێ کردنی پرۆژەکانی سیاسی وئیداری کۆمەڵگە و جەمعەکی زۆر و بەرچاو کاری تێدا دەکەن دەبێ تێ بکوشین ئەو ئامرازە بە کادرو پێشمەرگە و ئەندامەکانی بە عەقلیەت و تێگەیشتنێک پەروەردە بکرێن بۆ ئەوەی سەرچاوەیەکی جێگەی متمانە بن، بۆ ئیدارەو دروست کردنی کۆمەلگای فرە چەشنی کوردستانی ئێران لە ئێستاوداهاتوودا. کێشەو ناکۆکی نێوخۆی حیزبی دیموکرات شتێکی تازە نیەو بەداخەوە مێژوویەکی دوورو درێژی هەیە. حەق وانیە لەسەر کێشەی حیزبی، دوژمنایەتی بکەوێتە نێوان ئەو خەباتکارانەی کە بەدەیان ساڵ پێکەوە هاوسەنگەرو هاو حیزب بوون و خەڵک و کۆمەلگا چاوروانی کاری گەورەتریان لێ دەکا.

دووهەم: بەرژەوەندی کورد لە کوردستانی ئێران لە وڵاتێکی پڕ کێشەی وەک ئێران کە بەرەوروی زۆر سێناریۆی ناڕوونە لە ئێمە دەخوازێ کە لە خانەی کێشەکانی حیزبی دا گیر نەکەین و بیر لە داهاتوو بکەینەوە، بۆ ئێمە بەرژەوەندی نەتەوەییمان گرینگترەو لەسەرەوەی بەرژەوەندیی حیزبییە.

سێهەم: لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری و تەنانەت یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێگا خۆشکەری دروست بوونی کەشو هەوایەکی گونجاوە بۆ پرۆژەی گەورەتری لێک نزیک بوونەوەی هەموو حیزبەکانی کوردستانی ئێران.

چوارەم: ئێمەوەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لە هەموو بوارەکانی کار واتە ڕێکخستن، تەبلیغات، دیپلۆماسی و حزوور لە ژوورەوەو لە دەرەوە بە گوێرەی توانایی خۆمان زۆر چالاکین. ئەگەر لە لایەکی دیکەی دیموکرات چالاکترو بەرچاوتر نەبین، کەمترنین. کە وایە نەک لەبەر بێ توانایی و بێ داهاتوویی، بەلکوو لەبەر هەستکردن بە بەرپرسایەتییە کە پێشوازی لە نزیکبوونەوە دەکەین.

کوردستان : وەک دوایین پرسیار، ڕێنوێنی ئێوە وەک سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات بۆ دروست کردنی زەمینەی پێوەندی باش و سالم لە نێوان هەر دوو حیزبەکەدا چیە؟

خالید عەزیزی: لەتبوونی دیموکرات جیاواز لەوەی کام بەش زۆرتر یان کەمتر تاوانبارە، چاک یان خەراپ بۆتە «امری واقیع»و حاشاهەڵنەگرە. ڕێگەچارەی ئەو کێشەیە ئەوەویە کە لە خانەی ڕق و کینەو تۆڵە ئەستاندنەوەو حوکم و بڕیاری یەک لایەنە دا گیرنەکەین و یەکتر بەو جۆرەی کە هەیە وەربگرین و قەبوول بکەن. باشترین قازی لە سیاسەت و کێشە و ڕەقابەتی حیزبی دا سەندوقەکانی دەنگدانە، ئێستا کە خەڵک بە داخەوە ناتوانن لە ڕێگەی سەندوقەکانی دەنگدانەوە قەزاوەت لەسەر هەر دوو حیزبی دیموکرات بکەن، ئەوە ئەرکی ئەندامانی هەر دوو حیزبە کە کێشەکان بخەنە بازنەی مەنتق و عەقلانیەت و شەهامەت و ڕاشکاوییان هەبێ کە لە سێناریۆی کێشەی کۆن دا نەمێننەوە و برینەکان نەکولێننەوەو بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشە و ململانێییەکان و مێژووی دیموکرات، بنەمای فەرهەنگێکی سەردەمیانە بۆ چارەسەری کێشەکان دابمەزرێنن.

==

هەوڵ دەدەین فەرهەنگی حیزبایەتی لە نێو خۆماندا بگۆڕین

خالید عەزیزی، سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان: ئێران کەوتووەتە نێو نۆبەکەوە

ڕووداو

خالید عەزیزی، سکرتێری حیزبی دێموکراتی کوردستان، لەو هەڤپەیڤینەدا باس لە پەیوەندییەکانیان دەکات لەگەڵ ئەمریکا، بزووتنەوەی سەوز، PKK. ئەوەش نیشانەیەکی فراوانتربوونی پەیوەندییەکانیانە. خالید عەزیزی دووساڵ پێش ئێستا لە هەڤپەیڤینێکدا لەگەڵ(ڕووداو) کە زۆر گفتوگۆ و مشتومڕی لێکەوتەوە، گوتی ئامادەن لەسەر بنچینەی مادەی ١٥ و ١٩ی دەستووری ئێران گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران، بەڵام پێیوایە ئێستا کۆماری ئیسلامی ئێران لە دۆخێکدایە، ئەوان ئامادەنین گفتوگۆی لەگەڵ بکەن، چونکە سوودی نابێ. هەروەها دەڵێ ڕژێمی ئێرانیش کەوتووەتە ریزی ئەو ڕژێمانەوە کەدەبێ بڕوات، هەرچەندە بە ناردنە دەرەوەی کێشەکانی دەیەوێ تەمەنی زیاتر بکات.

ڕووداو – کۆیە

ڕووداو: بەپێی پێشبینییەکان دەبووایە ڕاپەڕین و شۆڕش لە ئێران پێش وڵاتانی دیکە کەوتبا، کەچی ئێستا ئێران دەڵێ ئەوەی لەجیهانی عەرەبی ڕوودەدات درێژکراوەی شۆڕشی ئێرانە، تۆ پێتوایە نۆرەی ئێران دێت؟

خالید عەزیزی: ئەو شۆڕشەی لەجیهانی عەرەبی دەستیپێکردووەو لەهەندێ شوێن گەیشتووەتە ئەنجام و هەروا دەڕواتە پێشەوە، بەهیچ شێوەیەک درێژکراوەی شۆڕشی ئێران و پەیامەکەی ئیمام خومەینی نییە. ئێمە لە سەردەمێکدا دەژین کە تا دێ ژمارەی وڵاتانی دیکتاتۆر و سەرکوتکار کەم دەبنەوەو ئەو وڵاتانەی کە بەمیتۆدی ڕژێمی ئێران و وڵاتانی دیکتاتۆری لەگەڵ خەڵکی خۆیان ڕەفتار دەکەن ڕۆژ بەڕۆژ لایەنگرییان کەم دەبێتەوەو نەیارانیان زیاد دەبن. بەباوەڕی من ڕژێمی کۆماری ئیسلامی درەنگ یان زوو هەر دەبێ بڕوات. نۆبەی ئێران کەی دێت؟ من پێموایە ئێران کەوتووەتە نێو نۆبەکەو ئێستا لە ڕیزەکەدایە. خەڵکی ئێران لەخۆپیشاندانەکانی دوو ساڵی ڕابردوودا ئەوەیان ڕاگەیاندووە کە دەبێ ئەو ڕژێمە بڕوا، بەڵام کۆماری ئیسلامی بۆخۆی بەرهەمی کەشی تووندوتیژییە، خۆی بەرهەمی ئەوەیە کە چۆن قەیرانەکانی نێوخۆی بەدروستکردنی قەیران لەدەرەوەی سنوورەکان چارەسەربکات، حکومەتێکە هەوڵدەدات بەشێوەیەکی بەردەوام لەناوچەکەدا کێشەو ئاژاوە دروست بکات و کێشەکانی نێوخۆ بباتە دەرەوەی سنووری خۆی. ئەوانە کۆمەڵێک فاکتەرن کە کۆمەکیان کردووە بۆ ئەوەی تەمەنی کۆماری ئیسلامی برێکی دیکەش درێژبێتەوە.

ڕووداو: ئەو برە چەند دەکێشێ؟

خالید عەزیزی: زۆر زەحمەتە لەڕووی کاتەوە دیاری بکەین، بەڵام من بۆخۆم لەو باوەڕەدام کە تەمەنی کۆماری ئیسلامی زۆر کورت بووەتەوەو چیدی دەرەقەتی نارەزایی خەڵک و ئەو کۆمەڵگە نارازییە بەر بەرینە نایێ.

ڕووداو: ئەو خۆپیشاندانانەی دوو ساڵی ڕابردوو کە باسترکرد، زیاتر بە شۆڕشی سەوز ناودەبران و ئەو بزووتنەوەیە هیچ دروشمێکی بۆ ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی نەبوو بەڵکو تەنیا دژی چەند کەسێکی نێو ڕژێمەکە بوون، هەر بۆیەشە خەڵک هەموو پێکەوە بەشداری ئەو بزووتنەوەیەی نەکرد، لەوانەش کورد، ئێستا بزووتنەوەی سەوز دەیەوێ کۆماری ئیسلامی بڕووخێنێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە دەبێ خوێندنەوەیەکمان بۆ بزووتنەوەی سەوز هەبێ، ئەوەی کە مووسەوی و کەڕووبی بە سیمبوولی ئەو بزووتنەوەیە ناسراون، بۆچوونەکانی ئەوان و ئەو شتانەی بڵاویانکردووەتەوە بەڕاستی بزووتنەوەی سەوز هەر ئەوەیە؟، بەبڕوای من ئەو بزووتنەوەیە هەمەڕەنگی کۆمەڵگەی ئێرانی تێدایە، دروشمی جیاوازی تێدایە و ئەو دروشمانەش لە ڕووخاندنی دیکتاتۆری و سەرکوتەوە، لە مردن بۆ وەلی فەقیهەوە دەگرێتەوە تاوەکو دەگاتە هەندێ دروشمی هێمنتر. بۆ بزووتنەوەیەک کە کاردانەوە بوو لەبەرامبەر هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی کۆمار، ئاسان نییە کە لەماوەی یەک دوو ساڵدا ئاوا خرپێتەوەو خۆی ڕێکبخات و بتوانێ بەشێوەیەکی تۆکمە و یەکگرتوو بە دروشمێکی ڕوون و ئاشکرا بێتە مەیدان، بۆیە بەربڵاوی و هەمەڕەنگی و لێکدووری لەنێو ئەو بزووتنەوەیەدا بەلای منەوە شتێکی سرووشتییە. ئەگەر بزووتنەوەی سەوز سەرەڕای ئەو واقیعە بتوانێ پاشەکشە بە کۆماری ئیسلامی بکات و ناچاری بکات هەندێ شتی وەک ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی و وەک ئەوەی کە تووندوتیژی نەمێنێ و بوارێک بۆ خۆپێشاندان بڕەخسێ و ئەگەر دەستکارییەکی کەمیش لە دەستووردا بکرێ، من پێموایە ئەوە هەنگاوێکە بۆئەوەی خەڵکانێکی زۆرتر بێنە نێو ئەو جوڵانەوەیەو لەبەردەوامی خۆیدا دروشمی دیکەی بەدوادا بێت.

ڕووداو: ئێوە لەو ماوەیەی ڕابردوو لەگەڵ نوێنەرانی بزووتنەوەی سەوز دانیشتنتان هەبووە، مەبەستتان لەو دانیشتنانە چ بوو؟

خالید عەزیزی: یەکەم، بزووتنەوەی سەوز بەوپێیەی ڕێبەرانی لەنێوخۆی وڵاتن و لەوێوە چالاکی دەکەن و ڕاستەوخۆ درووشمی دژی کۆماری ئیسلامی لەقاڵبی هەندێ ئاڵوگۆڕ و چاکسازیدا دەبینن، ئێمە باش لەبارودۆخی ئەوان تێدەگەین. دووەم بە لەبەرچاوگرتنی ئەو بارودۆخەی ئەوان ئێمە هەوڵمانداوە بەشێوەیەک مامەڵە لەگەڵ بزووتنەوەکە بکەین کە لەهەمانکاتدا دەرکی وەزعی ئەوانیش بکەین، بەڵام یەکەم پێیان بڵێین کە بزووتنەوەی سەوز دەتوانێ ببێتە بزووتنەوەیەکی گشتگیری هەمەلایەنە کە هەمەڕەنگی ئێران وەک ئەمری واقیع قبووڵ بکات، چونکە ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە. ئەوان ئێستا لە بڵاوکراوەکانی خۆیاندا ئاماژە بەو هەمەڕەنگییە دەکەن، بەڵام بۆچوون و خوێندنەوەی ئەوان بۆ ئەو هەمەڕەنگییە وەک بۆچوونی حیزبی دێموکرات نییە. ئێمە ڕێگەچارەی کێشەکانی ئێران لە فیدرالیزمدا دەبینین. دووەم، ئێمە هەوڵمانداوە بە بزووتنەوەی سەوز بڵێین کە لەپێوەندی لەگەڵ بنەماکانی دێموکراسی و ئازادی کاری حیزبی و مافی هاووڵاتیبوون و مافی مرۆڤ لەئێراندا دەبێ ڕاشکاوتر و شەفافتر بن. هەوڵمانداوە پێیان بڵێین کە زەمانێک دەتوانن ئەو کۆمەڵگەیە بەتەواوی بەدوای خۆیان بخەن کە ئەو بزووتنەوەیە سنووردار نەبێ بەکێشەی ڕیفۆرمخوازان لەگەڵ دەسەڵات. وا پێناسە نەکرێ کە ئەو ڕیفۆرمخوازانە دەیانەوێ بەهەندێ گۆڕانکاری گیروگرفتەکان چارەسەر بکەن، بەڵکو دەبێ کارێک بکەن خەڵکێکی زۆر خۆیان لەنێو ئەو بزووتنەوەیەدا ببیننەوە. ئێمە پێمانوایە ئەو بزووتنەوەیە ئەگەر بەراوردی بکەی بە

دووساڵ پێش ئێستای، لەزۆر ڕووەوە زۆرتر چووەتە نێو بابەتی سیاسی و مەسەلەی دێموکراسی و کێشەکانی ئێستا و داهاتووی ئێران. ئێستا تەلەڤزیۆنێکیان هەیە هەڵوێست و بۆچوونەکانی خۆیانی تێدا بڵاودەکەنەوەو چەندین سایتیان داناوەو ئێستا باسی ئەوە دەکەن کە دەبێ دەستووری وڵات هەمواربکرێ.

ڕووداو: ئەوە کاریگەری ئێوەی لەسەربوو؟

خالید عەزیزی: ئێمە پێمانوایە کاریگەریمان هەبووە. ئێمە باوەڕمان بەوە هەبوو مادام بزووتنەوەیەک لەئارادایە و خەڵکی لەگەڵە و ڕێبەرەکانی ڕەخنە لەکۆماری ئیسلامی دەگرن و تەنانەت لەهەندێ شتی خۆشیان پاشگەزبوونەتەوە، لەو باوەڕەداین کە لەجیاتی ئەوەی لە پەراوێزدا بین و هەر لەدوورەوە بڵێین ئەوانە هیچ جیاوازییان نییە، بچین بڵێین ئەوقسانەتان باشن و قسەی باشتریش بکەن. ئێمە وەک حیزبی دێموکرات پێمانوایە هەرکەس لەپێناوی دێموکراسی و ماف و ئازادییەکان قسەیەکی باش بکات ئەوە شتێکی باشەو دەبێ پشتیوانی لێبکەین.

ڕووداو: لەنێو ڕژێم و دەرەوەی ڕژێمیش؟

خالید عەزیزی: هەرکەسێک شتێکی باش بکات. ئێستا ئەگەر کاربەدەستێکی کۆماری ئیسلامی بڵێ دەبێ زیندانیانی سیاسی ئازاد بکرێن و دەبێ ئازادی حیزبی هەبێ دەڵێین ئەوە قسەیەکی باشە.

ڕووداو: لەگەڵ بزووتنەوەی سەوز لە ئەوروپا یەکتریتان بینی؟

خالید عەزیزی: لە ئەورووپاو ئەمریکاش.

ڕووداو: تۆ لە هەڤپەیڤینێکی پێشتریشت لەگەڵ (ڕووداو) کە گفتوگۆیەکی زۆری دروستکرد، گوتت کۆماری ئیسلامی بە تەنیا بە حیزبێک و دوو حیزب ناڕووخێ، ئەگەر ئەوان ئامادەیی گفتوگۆیان تێدابێ گفتوگۆ دەکەین. ئێستا پاش ئەو گفتوگۆیەی دروستبوو، پاش ئەوەی کونسوڵخانەی ئێرانیش لەهەولێر وەڵامیدایەوە، هەست دەکەی دەرگای گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بەتەواوی داخراوە؟

خالید عەزیزی: لەباری ئوسوڵییەوە بزووتنەوەی کورد، وەک جوڵانەوەی نەتەوەیەک لەئێران کە جوڵانەوەیەکی لۆکاڵ و ناوچەییە، هەمیشە مافی خۆیەتی وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی بکات. لەسیاسەتدا وتووێژکردن لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی شتێکی ئاساییە. گرنگ ئەوەیە ئەو گفتوگۆیە چۆن دەبێ و چی تێدا باسدەکرێ.ئەوە شتێکی مەبدەئییە لەسیاسەتدا کە دەرگای گفتوگۆ هەرگیز دانەخرێ، ئەمەش پەیوەندی بەوەوە نییە کێ لەتاران دەسەڵاتدارە. بەڵام ئێستا کۆماری ئیسلامی لە کەشوهەوایەکدا نابینم کە ئێمە ئامادەیی ئەوەمان هەبێ گفتوگۆی لەگەڵ بکەین. هۆیەکەشی ئەوەیە کۆماری ئیسلامی ئێستا لەقۆناغێکدایە کە ئێمە ئایندەیەکی بۆ نابینین. بۆیە ئێستا گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ سوودێکی نییە.ئێستا گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ سوودێکی نییە

ڕووداو: ماوەیەکە شەڕی چەکداریتان ڕاگرتووە، ئێستا هیچ ئاراستەیەکتان نییە بۆ ئامادەکردنی کادیرەکانتان بۆ ئەو گۆڕانەی کە لەوانەیە پێویست بکات دەست بەشەڕی چەکداری بکەنەوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە بۆخۆمان ئێران لەیەک پانتایی سیاسیدا پێناسە دەکەین کە ئەگەرێکی زۆر هەیە سیناریۆی جۆراوجۆری تێدا بێتەئاراوە. لەوانەیە لەنێوخۆی ئێران خەبات و جموجۆڵێکی بەر بەرینی کۆمەڵایەتی ئەو حکومەتە ناچار بە پاشەکشەیەک بکات و بشمێنێتەوە. لەوانەیە بەردەوامی ئەو خەبات و جموجۆڵە وابچێتە پێشەوە کە لەنێوخۆی ئێراندا کودەتایەک بکرێ. حیزبی دێموکرات و حیزبەکانی دیکەش کە کەم و زۆر لەهەموو ئەو مەیدانانەدا ئەزموونێکیان هەیە بەشێوەیەکی سرووشتی دەبێ هەموو ئەوانە لەبەرنامەی کاریاندا هەبێ. ئێمە لەنێوخۆی خۆماندا هەموو ئەوانەمان باسکردووەو هەوڵدەدەین بۆ هەریەک لەو سیناریۆیانە ئامادەکاری پێویستمان هەبێ، بەڵام ئەوە بۆچوون و لێکدانەوەی ئێمەیە و بەتەنیاش ناکرێ، بۆیە باشتروایە لەگەڵ هەموو حیزبەکانی دیکە پێکەوە بیکەین.

ڕووداو: ئێستا ئێوە هیچ یارمەتییەک وەردەگرن بۆ ئامادەکاری چەکداری؟

خالید عەزیزی: نەخێر بەهیچ شێوەیەک.

ڕووداو: لەگەڵ لایەنی ئەمریکی کە دانیشتوون هیچ قسەوباسێک لەوبارەوە نەبووە لەنێوانتان؟

خالید عەزیزی: ئێمە چ لە واشنتن و چ لێرەش کە لەگەڵ ئەمریکییەکان دانیشتبین هیچ قسەوباسێک بەو مانایەی کە ئەمریکا بیەوێ سیناریۆیەکی سەربازی لەدژی کۆماری ئیسلامی دابنێ و لەو سیناریۆیەدا لایەنە کوردییەکان بەشێکبن لە جموجۆڵ و کارکردن لەدژی ڕژێمی ئێران، ئەوە بەهیچ شێوەیەک باسی لێوە نەکراوە. لەهەموو ئەو دانیشتنانەدا زۆرتر باسی ئەوە کراوە کە چۆن کۆمەکی خەبات و جموجۆڵی مەدەنی لەئێران بکرێ، چۆن کۆمەک بکرێ بە گوشارخستنە سەر دەسەڵاتدارانی ئێران تاوەکو ڕێزی مافی مرۆڤ بگرن، چۆن کۆمەک بەوە بکرێ کە لەنێوخۆی ئێران خەبات بۆ مافی ژنان و ئازادییە مەدەنییەکان بەهێزبکرێ.

ڕووداو: لە ماڵپەڕی (تابناک)ی نزیک لە سوپای پاسداران بڵاوکرابووەوە کە گرووپێکی ئێوە لەلایەن ئیسرائیلییەکانەوە مەشقیان پێدەکرێ؟

خالید عەزیزی: ڕاست نییەو هیچ شتێکی وا لەئارادا نییە.

ڕووداو: کونسوڵی ئەمریکی سەردانی ئێوەی کرد، ئایا پەیوەندییەکانتان لەگەڵ لایەنی ئەمریکی لەو ئاستەدایە کە سەردانتان بکەن؟

خالید عەزیزی: ماوەیەک لەمەوبەر کونسوڵی ئەمریکا لێرە میوانی ئێمەبوو. هەر لە زووەوە لە واشنتن پەیوەندیمان لەگەڵ ئەمریکا هەبووە، لێرەش ئەو پەیوەندییە هەیە. ئەمریکا بۆ هەر ڕێگەچارەیەک کە تایبەت بێت بەداهاتووی ئێران ناتوانێ کورد پشتگوێ بخات. هەمیشەش ئەوەمان گوتووە کە ئێرانی داهاتوو دەبێ دان بە فرەڕەنگی و فرە نەتەوەییدا بنێ و لەسەر ئەو بنەمایە دابڕێژرێتەوە. بۆ ئێمە زۆر گرنگە کە کۆماری ئیسلامی نەمێنێ، بەڵام دووقات بۆمان گرنگترە کە بزانین ئێران چۆن دروستدەبێتەوە. ئەوەمان زۆر بەڕاشکاوی بە ئەمریکییەکان و ئەورووپییەکانیش گوتووە لەگەڵ هەرکامیان دانیشتبین، بۆیە ئەگەر قسە لەسەر دروستکردنەوەی ئێران هەیە، کورد فاکتەرێکە لەسنووری توانای خۆیدا. لەبەر ڕۆشنایی ئەو لێکدانەوەو بۆچوونە ئێمە پەیوەندییەکی ئاساییمان لەگەڵ ئەمریکییەکان هەیە و لەدوایین دانیشتنمان کە کونسوڵی ئەمریکا سەردانی کردین هەر زیاتر باسی ئەوەکرا.

ڕووداو: ئەمریکییەکان هیچ ڕوانینێکی ڕوونیان هەیە بۆ ئێرانی ئایندە؟

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من ئەوان زیاتر لەجاران بە وردی سەیری ڕەوشی ناوخۆی ئێران دەکەن. ئەگەر بەراوردێک لەنێوان هەڵوێستی ئێستا و ئەوکاتی ئەمریکا بکەم کە لە واشنتن بووم، واتە سەردەمی کێشەی ئەمریکا لەگەڵ عێراق، زانیاری ئەمریکا لەسەر عێراق زۆر ناکامڵ بوو. ئەو زانیارییەی ئەوان هەیانبوو بەباوەڕی من بەس نەبوو بەو مامەڵەیەی کە ئەوان لەگەڵ عێراق کردیان، هەر لەبەرئەوەش پاش ڕووخاندنی سەددام کێشەی زۆریان بۆ پەیدابوو. من پێموایە ئەمریکییەکان ئەزموونێکیان لەعێراق وەرگرتووە، ئێستا ئەمریکا ئەگەر بەراوردی بکەین لەگەڵ ڕابردوو، دەبینین داوودەزگایەکی زۆری دروستکردووە کە موتابەعەی وردی ئێران دەکەن و لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکەن و هەوڵدەدەن زانیاری زۆری لەسەر کۆبکەنەوەو هەمەڕەنگی ئەوێ بخوێننەوە و بزانن ئێران لە ١٠٠ ساڵی ڕابردوودا چۆن بووە، بۆئەوەی بزانن ئێرانی داهاتوو چۆن دادەمەزرێتەوە.

ڕووداو: هیچ هەوڵێک هەیە بۆئەوەی لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی دابنیشن و بەرنامەیەک دابنێن؟

خالید عەزیزی: ئێستا من هەوڵێکی بە بەرنامەی نێودەوڵەتی یان ئەمریکایی بەوجۆرەی کە لە پەیوەندی لەگەڵ عێراق و ئەفغانستان بینیمان و هاتن کۆمەکیان کردن بە دروستکردنی ئەڵتەرناتیڤ، سەبارەت بەئێران شتی وا نابینم. هۆیەکەشی ئەوەیە ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی زۆر زۆر بڵاوە و هاوکات زۆریشن، بەداخەوەش زۆر کەم یەکدییان قبووڵە، هەر ئەمەش یەکێکبووە لەو فاکتەرانەی کۆمەکی بە کۆماری ئیسلامی کردووە کە بەدیلێک لەبەرامبەری خۆی و لەئاستی خۆیدا نەبینێ. ئەوە یەکێک لەخاڵە نێگەتیڤەکانی سەرگۆڕەپانی سیاسی ئێران بووەو وایکردووە ئەوانەی لەسەر گۆڕەپانی نێوخۆ خەبات دەکەن نەزانن کێ بەدیلە. بەهۆی نەبوونی ئەو ئەڵتەرناتیڤە لە ڕابردوودا و ئەو بڵاوییەی ئۆپۆزیسیۆن کە لە تاراوگەن و لەکۆمەڵگەی ئێرانی دوورکەوتوونەتەوە، ئەو بزووتنەوەی سەوزە شکڵی گرتووە کە ئێستا لەنێوخۆی ئێران هەیە.

ڕووداو: ئەمریکا ئەو پەیوەندییەی لەگەڵ حیزبە کوردییەکانی دیکەش هەیە؟

خالید عەزیزی: وا باشترە ئەوە لەخۆیان بپرسن، بەڵام پێموایە بەشێوەی ڕەسمی و ئاشکرا یەکەم دیداریان لەگەڵ ئێمە بووە.

ڕووداو: ئەوان ئەو ڕۆڵەی کوردیان قبووڵە کە گوتت ئێمە پێمانگوتوون؟

خالید عەزیزی: ئەمریکییەکان و خەڵکی دیکەش دەزانن کە کورد لە ٣٠ ساڵی ڕابردوودا لایەنێکی نەیاری کۆماری ئیسلامی بووە. دەشزانن جوڵانەوەی کوردی جوڵانەوەیەکی عەلمانی (سێکولار) و ئارام و لیبراڵ و دیموکرات بووە، بەو عەقڵیەتەوە ویستوویەتی گۆڕانکاری لەئێراندا ڕووبدات. سەرئەنجام دەبێ کێبڕکێییەکە لەوێدا وای لێبێ کە بگاتە قۆناغێک و ئەوکات دەربکەوێ کە کورد چ پێگەیەکی هەیە لەنێوخۆی ئێراندا. ئێمە دەبێ ئەو واقیعەش لەبەرچاو بگرین کە ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە و نەتەوەی فارس لەڕووی ژمارەوە نەتەوەی یەکەمە، لەدوای ئەوان ئازەرییەکان نەتەوەی دووەمن و کورد نەتەوەی سێیەمە. ئەوە بەو مانایە کە ڕەنگە کورد لەئێراندا ڕۆڵی سیاسی زۆر نەبێ، بەڵام ئەو سەنگ و قورساییەی کە کورد لەسەر گۆڕەپانی سیاسی عێراق هەیەتی، دەبێتە فاکتەرێک بۆئەوەی لەڕووی سیاسییەوە قسەمان زۆربێ.

ڕووداو: ئەمریکا لەهەرێمی کوردستان کونسوڵخانەی هەیە و لەبەغدا باڵیۆزخانەی هەیە، بەڵام ئەوە بۆ کاروباری ناوخۆی عێراقە، ئێستا کە دەبینی لەگەڵ حیزبێکی نەیاری کۆماری ئیسلامی دادەنیشێ ڕەنگە لەڕووی یاسای نێودەوڵەتییەوە بەجۆرێک لە دەستتێوەردان دابنرێ، بەڵام لەڕوویەکی دیکەوە ئەوە بۆ کورد بەوشێوەیە لێکدەدرێتەوە کە ئەمریکا لەسەر خەتە بۆ گۆڕانکارییەکانی ناو ئێران، بەڵام ئامادەکاری لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی ڕەنگە لەئاستی ئامادەکارییەکانی ئەمریکا نەبێ، ئەوە چۆن لێکدەدەیەوە؟

خالید عەزیزی: یەکەم، ئایا ئەوە دەستتێوەردانە؟ من بە دەستتێوەردانی دانانێم، هۆیەکەشی ئەوەیە کە هەم ئەمریکا و هەم کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی یەکدەنگن بەرامبەر مەنشورەکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی لەسەر مافی مرۆڤ، لەئێرانیش بەئاشکرا مافی مرۆڤ پێشێل دەکرێ و خەڵک لەسەر بیروڕای سیاسی لەسێدارەدەدرێ و نەتەوەی کورد یەکێکە لەو نەتەوانەی بەئاشکرا جیاکاری بەرامبەر دەکرێ، بۆیە لەپێوەندی لەگەڵ ئەو جاڕنامە نێودەوڵەتیانە زۆر بەئاسایی دەزانم بۆ ئەمریکا کە لەگەڵ حیزبی دیموکرات باسی مافی مرۆڤ و دیموکراسی و کۆمەڵگەی مەدەنی بکات. لەبارەی ئەوەی کە ئایا ئەو دانیشتنە بەمانای گرنگیدانە بە مەسەلەی کورد، من پێموایە ئەوە ڕوونە. ئەمریکا ناتوانێ لەڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست کورد نادیدە بگرێ. قورسایی و ڕۆڵی کوردی لەعێراق بۆ دەرکەوتووەو دەشبینێ لەئێراندا کەسایەتییەکی بەهێزی هەیە و بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆش دانی پێدانراوە. هەروەها لە تورکیاش دەبینێ مەسەلەی کورد بووەتە مەسەلەیەکی ئەوروپایی و تەنانەت حکومەتی تورکیاش وا خۆی هەنگاو دەنێ بۆ چارەسەرکردنی، لە سووریاش لە ڕووداوەکانی ئەم دواییەدا کەم و زۆر مەسەلەی کورد هاتەوە بەرباس. بۆیە زۆر ئاساییە بۆ وڵاتێکی وەک ئەمریکا کورد وەک فاکتەرێک قبووڵ بکات و بەوجۆرەی کە هەیە مامەڵەی لەگەڵ بکات.

ڕووداو: ڕازین بەمەسەلەی فیدراڵی؟

خالید عەزیزی: بەڕاستی ئەوان زۆر نایەنە ناو مەسەلەی فیدراڵی و ئەگەر باسی بکەی دەڵێن ئەوە شتێکی نێوخۆی ئێرانە.

ڕووداو: باستان کردووە لەگەڵیان؟

خالید عەزیزی: ئێمە باسمان کردووەو گوتوومانە ڕێگەچارە ئەوەیە، ئەوان نەیانگوتووە باشە یان خراپە. دەڵێن مافی خۆتانە و ئەوە کۆمەڵگەی ئێرانە چ ڕێگەچارەیەک دەبینێتەوە بۆخۆی.

ڕووداو: ماوەیەک پێش ئێستا پارتی ژیانی ئازادی کوردستان (پژاک) چەند چالاکییەکی چەکداری دژی ئێران ئەنجامدا، ئێوە چۆن دەڕواننە ئەو چالاکیانەی؟

خالید عەزیزی: لە ئێران، زۆر شوێن هەیە شوێنەواری خەبات و فیداکاری پێشمەرگەکانی کوردستان بەتایبەت پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی پێوەدیارە، بەڵام لەسەردەمی ئێستادا پێمانوایە ئەو جۆرە جموجۆڵانە کۆمەک بە قەزییەکە ناکات، ئەویش بە چەند بەڵگەیەک. بەڵگەی یەکەم ئەوەیە ئەو چالاکییە دیاریکراوانە کە چەند کەسێکی تێدا دەکوژرێ، دەبێ تۆ موتالەعەی بکەی کاریگەری لەسەر کۆمەڵگە چییە؟ ئەگەر هەر بۆ ئەوە دەکرێ هەواڵێکی لێ دروستبکرێ، یان هەر بۆ ئەوە دەکرێ چەند کەسێک لە پایەگایەکی ئێرانی لەنێو ببەی، هیچ کام لەوانە ئێمە لە ئەنجامەکە نزیک ناکاتەوە، پێمانوایە ئەو جۆرە چالاکیانە بیانوویەکی زیاتر دەداتە کۆماری ئیسلامی ئێران، پتر لە جاران کوردستان ئەمنیەتی بکات و هێزێکی زیاتر سەقامگیر بکات، لەئەنجامدا سنوورەکان پتر نائەمن بکات، ئەو نائەمنییەش هەم زیانی بۆ بازرگانی خەڵکێکی زۆر دەبێ کە بەشێوەیەکی قاچاخ ناچارە خۆی بژیێنێ، هەم زەرەری بۆ بازرگانی یاسایی لەو ناوچەیەشدا هەبێ.

ڕووداو: ئێوە لەو ماوەیەدا دانیشتنتان هەبووە لەگەڵ PKK ئەو بۆچوونەتان بەوان ڕاگەیاند؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە دانیشتنەکەی خۆمان لەگەڵ PKK لەسەر چەند شت تەئکیدمان کردەوە، یەکەم هەموو لایەکمان سەرەڕای تێبینی خۆمان، دەبێ هەوڵبدەین بەپێی توانای بۆچوون و سیاسەت و کارو کردەوەی خۆمان، حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەوەندی پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە بیپارێزین، دووەم: تێبکوشین لە ئێران و تورکیا کۆمەک بکەین بە

جێکەوتنی عەقڵیەتی خەبات و جموجۆڵی مەدەنی و چالاکی دێموکراتی، هەروەها کۆمەڵانی خەڵک بە زەرەری کەمتر بەشداری بکەن لەو جموجۆڵانە، ئەوەندەی پەیوەندی بە تورکیاوە هەبوو ئێمە تەشویقی PKK مان کرد، کە ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ، کۆمەکی بکەن و ئاستەنگی لەبەردەمدا دروستنەکەن. لە پەیوەندی لەگەڵ ئێراندا ئێمە سیاسەتی خۆمانمان لەگەڵ باسکردن تەنانەت هەمان خوێندنەوەمان بۆ ئێرانیش هەبوو، باسی پژاک لەنێوان ئێمە و PKK بە هیچ جۆرێک نەهاتە گۆڕێ، چونکە دانیشتنی ئێمە لەگەڵ PKK بوو، بەڵام ئێمە تەشویقمان کرد کە ئەو جۆرە جموجۆڵ و چالاکیانە زۆر کۆمەک ناکەن.

ڕووداو: دانیشتنی ئێوە لەگەڵ موراد قەرەیلان بوو، قەرەیلان وەک سەرۆکی KCK یە کە(پژاک)یشی تێدایەو دەکەوێتە ژێر سەرۆکایەتی قەرەیلان، بۆچی ئەو باسەتان نەهێنایە پێشەوە؟

خالید عەزیزی: باسەکە لە روانگەی ئێمەوە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان، پەیوەندی حیزبی دێموکرات و PKK بوو، ئێمە PKK وەکو ڕێکخراوێکی باکووری کوردستان یان کوردستانی تورکیا پێناسە دەکەین.

ڕووداو: ئێوە(پژاک)وەک بەشێکی PKK نابینن؟

خالید عەزیزی: ئێمە پژاک وەک بەشێکی PKK دەبینین و پێمانوایە پژاک لەنێو کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروستنەبووە وەک حیزبی دێموکرات و حیزبەکانی دیکە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش مەسەلەی پژاک باسێک نەبوو لە باسەکانی ئێمە لەگەڵ قەرەیلاندا.

ڕووداو: ئەوهەموو پێشێلکارییەی لە ئێران دەکرێ و ئەو هەموو لە سێدارەدانە هەیە، هەندێکجار گلەیی لە حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکرێ کە ناتوانن ڕۆڵێکی وا بگێڕن بۆ ئەوەی هەر هیچ نەبێ، ئێران دەست لەو لە سێدارەدانانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵبگرێ؟

خالید عەزیزی: نازانم ئێمە لەوە زیاتر چیمان بۆ دەکرێ، ئەوەندەی من بزانم هەموو لایەکمان، بە شێوازی جۆراو جۆر گوشار دەخەینە سەر ئێران، گوشار دەخەینە سەر کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بۆ ئەوەی گوشار بخاتە سەر ئێران بۆ ئەوەی ئەو ئیعدامانە ڕابگرێ، ئەوەی لە توانامانەدا بێ هەوڵمان بۆ داوە.

ڕووداو: دەستی ئێران لە ڕووداوەکانی هەرێمی کوردستان دەبینی؟

خالید عەزیزی: وەک پێشتریش ئاماژەم پێکرد، ئێران تێدەکۆشێ قەیرانی نێوخۆی بە دروستکردنی قەیران لە دەرەوەی سنوورەکاندا چارەسەربکات، بۆیە من پێموایە ئێران لە هەموو شوێنەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست تێدەکۆشێ ڕۆڵی هەبێ بەشێوەیەک لەوێ لە چەندو چۆنی ئاڵوگۆڕەکانی ئەو وڵاتە لە پێناو قازانج و بەرژەوەندی خۆیدا ڕۆڵ بگێڕێ.

ڕووداو: ئێران لە باشووری کوردستان ئەو ڕۆڵەی بینی لەو ڕووداوانەی لە ١٧ی شوبات تائێستا؟

خالید عەزیزی: وا باشە ئەو پرسیارە لە خودی کاربەدەستانی هەرێمی کوردستان بکرێ، بەڵام بەو ناسینەی ئێمە لەبارەی کۆماری ئیسلامی ئێران هەمانە، ئێران لەهەموو شوێنێکی ئەو دەوروبەرە تێدەکۆشێ فەزایەک دروستبکات، لەو فەزایەدا نائەمنییەت هەبێ، پەشێوی هەبێ ئەو حکومەتە دێموکراتییە سەقامگیر نەبێ، قەت ئێران پێی خۆش نییە عێراقێکی دێموکراتی بە مانای واقیعی لەسەر بنەمای تەوافوق و تێگەیشتن سەقامگیربێ، ئێران بەرژەوەندی خۆی لەوەدا دەبینێتەوە کە بە تەواوی لە باری نائەمنیدا بن.

ڕووداو: ئێستا ئێوە بەرەو کۆنگرە دەچن قسە لەسەر ئەوە دەکرێ کە خۆت هەڵنابژێریەوەو کەسانێکی دیکە دێن دەبنە سکرتێری ئەو حیزبە. خۆت هەڵدەبژێریەوە؟

خالید عەزیزی: تائێستا بڕیارم نەداوە خۆم هەڵبژێرمەوە.

خالید عەزیزی: ئەرکی کوردایەتی مڵکی هەموو گەلی کوردە

بۆرۆژهەڵات

بۆرۆژهەڵات: ئەوەی لە خوارەوە دەیخوێننەوە، دەقی وتەکانی خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانە کە لە ماڵپەڕی دەرەوەی ئەو حیزبەدا بڵاو کراوەتەوە. لە بەر گرینگیی باسەکە، بۆرۆژهەڵات بە پێویستی زانی وەک خۆی بڵاوی بکاتەوە:

حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ شەڕ دانەمەزرا

ڕەنگە ئەو باسەی من کە ئێستا پێشکەشتانی دەکەم بە هۆی ئەوە کە ماوەیەکی زۆرە لە میدیاکانی حیزبی و لە کۆڕ و کۆمەڵ و سیمینارەکان دا بڵاو دەبێتەوە، لە زۆر بابەتەوە زۆر تازە نەبێ بەڵام ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان تێدەکۆشین و سیاسەتمان ئەوەیە کە لە سیمینارەکاندا، چ سیمیناری حیزبی و چ سیمیناری گشتی، دەرگای دیالۆگ و گفتوگۆ لە گەڵ کۆمەڵانی خەڵک، لە گەڵ ڕوناکبیران و لە گەڵ هەموو ئەو کەسانەی کە بە شێوازی جۆراوجۆر تێدەکۆشن چەند و چۆنیی جوڵانەوەی کوردستانی ئێران بەهێزتر بکەن و لەو پێوەندیەدا، لە دەورانێکدا کە بە داخەوە تا ڕادەیەکی زۆر لەتبوون و ئینشعابات و ئینشقاقات باڵی بە سەر بزوتنەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا کێشاوە، ئێمە کەڵکی لێ وەربگرین. بەشبەحاڵی خۆمان هەوڵمان داوە لە گۆفتمان و وتار و بۆچوونی دوو ساڵی ڕابردووی خۆمان دا کۆمەک بەو عەقڵیەتە بکەین لە چۆنیەتی پێوەندیی حیزب لە گەڵ جەماوەر.

حیزبی دێموکراتی کوردستان کاتی خۆی کە کە لە سەر دەستی پێشەوا، شێست و چوار ساڵ پێش ئەمڕۆ دامەزرا، بە فەلسەفەیەکی مەدەنی دامەزرا. حیزبێک نەبوو بەرهەمی شەڕی چەکداریی چەند چەکدار یان چەند پێشمەرگە کە لە شاخ کردبێتیان و بێن حیزب دامەزرێننەوە. حیزبێک بوو دوور لە شەڕ، دوور لە چەک، بە عەقڵیەتی شار، لە مەهاباد، بە بەشداریی هەموو کۆمەڵانی خەڵک، کەم و زۆر بە چین و توێژی جۆراوجۆر دامەزرا. کەوابوو مەدەنیەت و هەوڵدان بۆ ئەوە کە حیزبی دێموکرات لە مەجالی قانوونی کەڵک وەربگرێ و

ئیستیفادەی لێ بکا، لە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستان دا سیاست نییە، تاکتیک و شوعار نییە بەڵکو نەمایە و جەوهەر و فەلسەفەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانە. ئەو حیزبە کاتێک دامەزرا، ڕێبەرانی چەکیان لە شاندا نەبوو و دەمانچەیان بە قەدیەوە نەبوو و لە مەقەراتی پێشمەرگەدا دانەمەزرا. لە شار و بۆ ئیدارەی وڵاتیان دامەزراند و ئەرکی حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر ئەوە بوو.

کێشە ناوخۆییەکان حیزبی دێموکراتیان لە ڕەساڵەتی خۆی دوور خستەوە

بەڵام بە داخەوە ڕەوتی زەمان و ئاڵوگۆڕەکان و گۆڕانی هاوسەنگیی هێزەکان لە ئێران و لە کوردستان ئەو مەجالەی بە حیزبەکەی پێشەوا و حیزبەکەی کۆماری کوردستان نەدا کە بتوانێ لە سەر بنەمای ئەوە، بە تێکەڵاوی لە گەڵ کۆمەڵانی خەڵک سیاسەت بکا و بتوانێ پرۆژەیەکی باش بۆ ئیدارەی وڵات لە ئایندەدا جێبەجێ بکا. شەڕی داسەپاو، دەربەدەری و هەروەها تا ڕادەیەکی زۆر لە سی ساڵی ڕابردوودا و هێندێک پێشتریش، ئینشعابات و ئینشقاقات و کێشەی نێوخۆیی حیزبی دێموکراتیش بەش بە حاڵی خۆی کۆمەکی بەوە کردووە کە ئێمە نەمانتوانی یان ئەو مەجالەمان بۆ هەڵنەکەوتووە تا پرۆژەکەی کۆماری کوردستان و ئەوەی کە حیزبی دێموکراتی لە سەر دامەزرا، درێژەی پێبدەین. ئێمە تێدەکۆشین ئێستا و دوای سی ساڵ شەڕ لە دژی جمهوری ئیسلامی، کە پێموایە حیزبەکەی ئێمە و حیزبەکانی دیکەی کوردستانی ئێرانیش لانیکەم لەو مەیدانەدا دەبێ بە تەجروبە بن، (ئێمە تازەکاری سیاسی نین، لانیکەم حیزبەکەمان و ڕێبەرانی ئەم حیزبە و کادر و ئەندامانی ئەم حیزبە) بۆیە دەبێ تا ئەو جێیەی پێوەندی بە ئیمکان و توانای حیزبەکەی ئێمەوە هەیە، وڵاممان بۆ زۆر شت پێ بێ. لە هەمان کاتیشدا ئەو واقعیەتە دەبێ لە بەرچاو بگرین کە ئەگەر حیزبێک زۆریش بە توانا بێ و مەجالی باشیشی بۆ هەڵبکەوێ و ئەندامانیشی زۆر کار بکەن، بەڵام گۆڕانکاری لە ئێران و گۆڕانی سەحنەی سیاسیی ئێران هەمووی بە حیزبەکەی ئێمە ناکرێ. بۆیە لە هەمان کاتدا کە ئێمە تێدەکۆشین لە هەموو مەجالەکان و عەقڵیەت و توانایی ئەندامان و کادرەکانی حیزب لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات کەڵک وەربگرین، ئەو واقعیەتەش لە بەر چاو دەگرین کە گۆڕانکاری و هێنانە گۆڕی سیناریۆیەکی گونجاو کە بتوانێ مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چارەسەر بکا، هەر بە تەنیا کاری ئێمە نییە. من تێدەکۆشم بە کورتی لەو چوارچێوەیەدا تیشک بخەمە سەر هێندێک خاڵ:

خەڵکی کورد بە پێی هەلومەرجی ژیانیان دەبێ زیاتر بێنە مەیدان

یەکەم؛ ئێستا ڕەنگە بۆ زۆربەی زۆری ئەو کەسانەی کە فکر لە داهاتووی ئێران و کوردستانی ئێران دەکەنەوە، شتێک کە زۆر پێیەوە بناڵێن ئەوەیە کە لە ئێراندا بارودۆخەکە چی لێ دێتەوە و ئەگەر ئاڵوگۆڕێک هاتە ئاراوە ئایا کورد لە کوردستانی ئێران بە لەبەرچاو گرتنی واقعیاتی سەحنەی سیاسیی کۆمەڵگای ئێران، مەجال و دەرفەتی بۆ بازیگەرێکی باش لەو مەیدانانە چییە؟ ئامادەگی ئێمە چۆنە؟ ئەو لەتبوون و ئینشعاباتە چۆنی بۆ دەچین و تا کەی ئیدامە پەیدا دەکا؟ هەر ئاوا دەڕوا و ئوسولەن چۆن دەکرێ ئێمە ڕێگا چارەیەکی بۆ ببینینەوە؟

ئێران وڵاتێکی پان و بەرینی حەفتا میلیۆنیە. کوردیش بە حەشیمەتێکی دەوری هەشت تا دە میلیۆنی. (ناکرێ لێرە لە سەر ئامار شتێکی موشەخەس بڵێم، چونکە تا ئێستا ئەو مجالە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵنەکەوتووە بڵێین حەشیمەتی کورد چەندە. سنووری جوغرافیایی کوردستان، ڕادەی حەشیمەتی کوردستان و بەشێک لەوانە با بیئەسپێرین بە داهاتوو) لە سەر یەک ئەگەر ئێمە بمانهەوێ لە ئەگەرەکانی داهاتوودا پێگەی کورد هەڵبسەنگێنین، پێش هەموو شت دەبێ بزانین ئێمە وەک کورد قورساییمان لە پانتایی و لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێراندا چییە. ئێران وڵاتێکە تەنەوعات و جۆراوجۆری تێدا هەیە. بەڵام ئەو تەنەوعاتە بە مانای ئەوە نییە کە جێ کەوتبێ و لە سەر بنەمای ئەو تەنەوعاتە قانوون دامەزرابێ و داهاتووەکەشی وا بە ئاسانی جێبەجێ بکرێ. ئێران وڵاتێکە کە تا ڕادەیەکی زۆر لە سەر بنەمای حوزووری فەعالی فارس و ئازەری پێکهاتووە. نەتەوەکانی دیکە وەک کورد و تورکمەن و عەرەب و بلوچ دەورێکی زۆریان لە دروست کردن و ڕوخاندنی حکومەتەکان لە ئێراندا نەبووە. بەڵام کاتێک دێینە سەر ڕێگا چارە، ئێمە فێدرالیزم پێشنیار دەکەین. فیدرالیزم لە باری قانونمەندیەوە بۆیە نوسخەیەکی باشە بۆ ئەوەی ئێران موتەمەرکیز نەبێ و بە تەبەعیەتی ئەوە کە لە دنیای ئەمڕۆدا لە زۆر شوێن تەجروبە کراوە، مەقبوڵیەت و پەزیرشی هەیە. بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە کارەکە تەواوە. فیدرالیزم ئەگەر لە باری تیئۆریکیشەوە قەبوڵ بکرێ، کە داوای ئێمەیە و شتێکی گونجاوە بۆ داهاتووی ئێران، بەو مانایە نییە کە سەحنەی سیاسیی ئێران وا بە ئاسانی ئەو فیدرالیزمەی کە ئێمە مەبەستمانە بە خۆیەوە دەبینێ.

قورسترین کار یا گەورەترینی کێشەکان یا پیچیدەگی سیاسی داهاتووی قەزیەی ئێمە ئەو کاتە دەست پێدەکا کە ئێمە چۆن لە چوارچێوەی ئێراندا دەکەوینە نێو کۆمەڵێک کێشەی قانوونی، کێشەی سیاسی و کێشەی هاوسەنگیی هێزەکان و سازش کردن و ڕێککەوتن لە گەڵ یەکتر. بۆیە ئاماژەم بەوە کرد، خەباتی ئێمە لە ئاستی موبارزە لە دژی جمهوری ئیسلامی و هەموو ئەو شەهیدانەی کە داومانە و ئەو فیداکاریەی کە نەتەوەی کورد کردوویەتی، لە حەدی توانای خۆماندا ئێمە کەممان نەهێناوە. بەڵام هەموو ئەو ڕابردوو و تێکۆشان و خەباتی سی ساڵەیمان، کاتێک کە دێینە سەر چۆنیەتی تەعامول لە گەڵ تاران لە سەر داهاتووی کوردستان، بۆ ئێمە وەک کورد کارنامەیە. بۆ بنەماڵەی کوردەکان کارنامەیە، بۆ فەرهەنگ و کۆمەڵگای کورد و ناسنامەی کوردی کارنامەیە بەڵام لە سەر ئەساسی ئەو کارنامەیە ناتوانین لە تاران معاملە لە گەڵ میللەتەکانی دیکە بە تایبەت فارس و ئازەری بکەین و لە سەر ئەساسی ئەو کارنامەیە بێنین قانوونمەندی بکەین. لە مەیدانی سیاسەت و سەحنەی سیاسەت دا ڕادەی حوزور و ڕادەی توازن قوا و ڕادەی ئەوە کە ئێمە لەو گۆڕەپانی ئاڵوگۆڕانەدا چەندە فاکتۆرین، ئەوە دەیباتەوە. دەنا ڕابردووەکە شتێکە کارنامەی خۆمانە. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا تێکۆشاوین لە ژێر ڕوناکایی ئەو بۆچوونەدا ڕادەی حوزوری خۆمان لە هەنگاوی یەکەمدا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە هێز بکەین. بەو مانەیە کە تێبکۆشین خەڵکێکی زیاتر هان بدەین لە مەیدانی جموجۆڵ و فەعالیەت کە لە گەڵ وەزع و ژیانی ئەوان گونجاو بێ و لە چوارچێوەی قانوونەکانی جمهوری ئیسلامی بەو لانیکەمەی کە دەگونجێ، هەوڵ بدەین و هانیان بدەین کە کار بکەین.

پێناسەی ئەمنیەتی بۆ کوردستان کۆماری ئیسلامی و پان ئێرانیسم بە هێز دەکا

هەنگاوی دووهەممان بە تەبەعیەتی ئەوە کە ئێمە باوەڕمان بەوەیە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا حەل دەبێ و لەو قەناعەتە داین کە ڕوخاندنی جمهوری ئیسلامی تەنیا بە کورد جێبەجێ ناکرێ، ئەگەر قەرار بێ جمهوری ئیسلامی بڕوخێ دەبێ لە مەیدانێکی بەر بەرین، بە بەشداریی هەموو لایەک بڕوخێ. ئەگەر وایە ئێمە لەو مەیدانەدا ئیحتیاجمان بە دوو شت هەیە؛ یەکەم کۆمەڵگای غەیرە کوردی ئێران کە شێست میلیۆنەکەی دیکەیە، دەبێ دەرکی کێشەکەی ئێمە بکا. ئەو کۆمەڵگایە ئەگەر لە ئێمە نەگا و مەسەلەکەی ئێمە دەرک نەکا و ویست و داخوازی ئێمە و کێشەکانی قەزیەی کورد دەرک نەکا، ئێمە لە باری ڕەوانیەوە سبەی لە گەڵ سیناریۆیەک ڕووبەڕو دەبین کە ئەگەر بەشێک لە بژاردەکانیش لە تاران ئامادەگیان بۆ چارەسەری کێشەکەی ئێمە هەبێ ، کۆمەڵگاکە ڕەنگە ئەو مەجالەیان پێ نەدا. ئەوە پرۆژە یان بەرنامەی دووهەمی حیزبی دیموکراتی کوردستانە کە تێبکۆشێ لە حەدی توانای خۆیدا مەسەلەی کورد بباتە نێو کۆمەڵگای ئێران. پرۆژەی سێهەمی ئێمە دەبێ ئەوە بێ کە بە حوکمی ئەوەی حیزبەکان و بژاردەکان لە گۆرەپان و پانتایی سیاسیی ئێراندا دەور دەگێڕن و دەتوانن تەئسیریان لە سەر سیاسەت هەبێ، چۆن پێوەندی بەو کەسانەوە بگرین، (بە خەڵکی سیاسی، نووسەران، چالاکانی فەرهەنگی، حقوقی، مافی مرۆڤ و تەنانەت ئەوەی لەم دواییانە بە ناوی بزوتنەوەی سەوز ناوی دەرکردووە) و لەو فورسەتەی هاتۆتە گۆڕێ، مەسەلەی کوردیان لە گەڵ باس بکەین. ئەوەش یەکێکی تر لە پرۆژەکانی حیزبی دێموکراتی

کوردستانە بۆ ئەوەی مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا لە پەراوێز نەکەوێ و نەکەوێتە خانەی کێشەیەکی نیزامی و ئێمە مەجال بە جمهوری ئیسلامی و دەوڵەتی ئەحمەدی نەژاد و ویلایەتی فەقیهـ نەدەین لە سەر ئیدامەی سیاسەتی تا ئێستای خۆیان قەزیەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا تەنیا لە خانەی ئەمنیەتیدا پێناسە بکرێ. مادام لە خانەی ئەمنیەتیدا پێناسە بکرێ، بەرژەوەندی جمهوری ئیسلامی ئێران بە گشتی و پان ئێرانیزم بە هێز دەبێ و لە ئاکامدا بەربەرەکانی لە دژی میللەتی کورد بە هێزتر دەبێ و مەجالەکان بۆ ئێمە کەمتر دەبنەوە. ئەوە کۆمەڵێک پرۆژە بوون کە ئەو ماوەیە ئێمە حەولمان داوە لە تەبلیغات و لە دیپلۆماسی و لە چۆنیەتی عیلاقات و پێوەندیمان لە گەڵ ئەو خەڵکەی ئێستا لە تاران بە دوای هەڵبژاردن دا فەعالیەت و جموجۆڵیان هەیە، ئەو پەیامەیان پێ ڕابگەیەنین.

خەبات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان مەحدوود بە حدک و تەنانەت هەموو حیزبەکانیش نییە

بۆ ئەوەی ئەو پەیامەی خۆمان بگەیەنین و کورد بکەین بە فاکتۆرێکی بەرچاو تا لە ئەگەرەکانی داهاتوودا بتوانێ لە ئێراندا یاریکەرێکی باش بێ، تەنیا بە حیزبی دێموکراتی کوردستان ناکرێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان مەجال و دەرفەت و ئیمکانی خۆی هەیە بەڵام مادام باس لە جوڵانەوەی کوردی ئێران بە گشتی دەکەین، کوردستانی ئێران مەیدانێکی بەربڵاوە بە تەنەوعاتی جۆراوجۆر (سوننی، شیعە، یارسان. تەنانەت ئایینی بچوکی دیکەش ڕەنگە هەبێ و من ئێستا نەیانزانم، هەروەها تەنەوعاتی دیالێکتیک و ناوچەیی و هەمووی ئەوانە.) لە سەر بنەمای ئەو تەنەوعاتە ئەگەر کورد بیهەوێ سبەینێ لە ئێران یاریکەرێکی بەهێز بێ، دەبێ ئەو هەستە نەتەوایەتیە بە هێز بکەین. هەستی نەتەوایەتی یان چۆنیەتی بەهێز کردنی بنەمای نەتەوایەتی لە کوردستانی ئێراندا، ئێمە تەنیا لە دروشمدا نابینین. ئێمە ئەگەر خەباتی نەتەوایەتی دەکەین و وەک نەتەوەیەک هاتوینە مەیدان، دەبێ قەواعیدی یاریەکەشی بۆ دیاری بکەین. لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتەوە هەستی نەتەوایەتی دەبێ لە نێو هەموو ئەو تەنەوعاتە دا بە هێز بێ بۆ ئەوەی بتوانین لە کوردستانی ئێران ئەو یەکدەنگیە بە هێز بکەین. ئێمە لانیکەم لە ماوەی یەک ساڵ و نیوی ڕابردوودا تێکۆشاوین بۆ درێژەدان و جێبەجێ کردنی ئەو پرۆژەیەش سەرمایەگوزاریەکی زیاتر لە سەر پارێزگاکانی کرماشان و ئیلام بکەین. لە کومیتەی ناوەندی و دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ئەوە باسێکی جیدی بووە کە چۆن ئێمە سەرمایەگوزاری لەو ناوچانە بکەین تا ئەوان زیاتر لە جموجۆڵەکەدا بەشدار بن.

جیاواز لە پانتایی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە ڕوانگەی ئێمەوە ئەرکی خەباتی نەتەوایەتی لە کوردستانی ئێران مەحدوود بە حیزبێک نییە، مڵکی یەک حیزب و بە بەژن و باڵای یەک حیزب نەبڕاوە. لە هەمان کاتدا کە حیزبی دێموکراتی کوردستان شانازیی دامەزراندنی یەکەمین کۆماری کوردستانی هەبووە، تەمەنی شێست و چوار ساڵە و حیزبێکی ناسراوە، بنەمایەکی بە هێزی نەتەوەیی هەیە، لە زۆرێک لە شار و گوندەکانی کوردستان و لە زۆرێک لە بنەماڵەکانی کوردستاندا حوزوری هەیە، لە ئاستی نێودەوڵەتی ئیعتبار و شەخسیەتێکی باشی هەیە، بەڵام دیسانیش گۆڕەپانی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تەنیا مڵکی حیزبی دێموکراتی کوردستان نییە و پێمانوایە لەم مەیدانەدا ئەحزابی دیکەی کوردستانیش تێیدا بەشدارن.

سڕینەوەی ئاسەواری لەتبوون، بەرنامەی سەرەکیی حدکە

ئێمە لانیکەم تا ئەو جێیەی پێوەندی بە خۆمانەوە هەیە، بۆ جێبەجێ کردنی ئەو پرۆژەیە کە دەنگ و ڕەنگی کوردستانی ئێران لە نێوخۆی ئێران بە هێزتر بێ، حەولمان داوە بە دوای ئەو ئینشعابات و ئینشقاقات و لەتبوونانەی هاتوونەتە گۆڕێ، لە گوفتمان و لە سیاسەت کردن و لە قسە کردن و لە وتوێژ و لە هەڵوێستی ڕەسمیی هەموو ڕێبەران و بەرپرسانی حیزبدا بە جۆرێک تەعامول لە گەڵ حیزبەکانی دیکە و لایەنەکانی دیکە بکەین کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو مەیدانەدا تێکۆشاوە و تێبکۆشێ زیاتر یارمەتی بەوە بکا. ئەوەی ئێمە دەیکەین دیپلۆماسی نییە، دروشم نییە. ئەوە باوەڕە. لە کۆنگرەی چواردەوە تا ئێستا بە دڵنیاییەوە دەڵێم ئێوە هیچ گوفتمان و هیچ وتار و هیچ وتوێژێک لە هیچ ڕێبەر و بەرپرسێکی حیزبی ئێمە نابینن لە چۆنیەتی عیلاقاتی ئێمە لە گەڵ حیزبەکانی دیکە بە تایبەت هاوڕێیانی پێشوومان بە جۆرێک عەمەل کرابێ کە ئێمە ئێستا دێینە سەر مەیدانی موعامەلە لەو بابەتەوە لێی پەشیمان بینەوە. هۆیەکەشی ئەوەیە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان تێکۆشاوین و تێدەکۆشین حیزبایەتی وەک ئامراز و ئەبزار چاو لێبکەین. حیزبایەتی لەو حاڵەتە تەقەدوس و مەزهەبیە بێنینە دەرێ و تێدەکۆشین کە حیزب بتوانێ گوێڕایەڵی ڕەخنە و پێشنیار و بۆچوونی کۆمەڵگا و خەڵک بێ. مادام ئێمە ئاوا بیر لە حیزبایەتی دەکەینەوە، پێمانوایە نابێ بە پەلە قەزاوەت لە سەر کێشەکان بکەین. بە داخەوە تەبیعەتێکی ئێمەی کورد ئەوە بووە کە کاتێک تووڕە دەبین، لەحزەیی بیر دەکەینەوە و لەحزەیی بڕیار دەدەین. کەمتر داهاتووی قەزیەکە دەبینین. بۆیە ئێمە لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا بە جۆرێک هەڵوێستمان گرتووە ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان لە گەڵ هاوڕێیانی پێشوومان یا هەر لایەنێک لە سەر چۆنیەتی پێکهاتن، تەوافوق و کرانەوەی بەرەیەکی بە هێز دانیشین، وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو مەیدانەدا دەستمان ئاوەڵایە و بە دڵنیاییەوە دەڵێم هەڵوێست و بۆچوونێکمان نەبووە کە لانیکەم لەو خانەیەدا ئەسبابی ڕەخنە و ئینتقادێکی جیدی بێ. بۆیە ستراتژی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوەیە لە هەنگاوی یەکەمدا تێبکۆشین کۆمەک بکەین بە ڕەواندنەوەی شوێنەواری ڕەوانی کێشەکان. ئەوەمان وەک بۆچوون هێناوەتە گۆڕێ کە عومری ئینسانیەت زۆر لە عومری حیزبایەتی گەورەترە. بەشێکی زۆرمان پێش ئەوەی بێینە نێو حیزب، تەنزیمی عەلاقات و ڕەوابیت دەکەین. کۆنترین حیزبی کوردی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانە، شێست و چوار ساڵ تەمەنیەتی بەڵام تەمەنی ئینسانیەت لە کوردستانی ئێران زۆر لەوە زیاترە و پێمانوایە ڕەوابیتی ئینسانەکان لە ڕەوابیتی حیزبایەتی گەورەترە. ئێمە پێمانوایە ئینسان دەتوانێ حیزب بگۆڕێ بەڵام ناتوانێ بنەمای ڕەوابیتی ئینسانیەت بگۆڕێ. ئەوە شتێکە لە گەڵی گەورە بووە. هەموو ئەوانە یارمەتیمان دەدەن بۆ ئەوەی خوێندنەوەیەکی نوێ لە حیزبایەتی بکەین و لە حەدی خۆماندا کۆمەک بەوە بکەین.

حەول دەدەین فەرهەنگی حیزبایەتی لە نێو خۆماندا بگۆڕین

بۆ ئەو مەبەستە ئێمە حیزبەکەی خۆمان وا تەیار کردووە یا وای ئامادە دەکەین یا پەروەردە دەکەین کە ئەندامانی خۆشمان لە هەڵسوکەوت لە گەڵ یەکتر و لە گەڵ ئەندامانی حیزبەکانی دیکە ئاوا بڕۆنە پێشێ. هۆیەکەشی ئەوەیە چۆنیەتی دروست کردنی کۆدەنگیەک یا یەکگرتووییەک لە نێوان حیزبەکاندا زەمانێک دەکرێ کە ئەو فەرهەنگە بگۆڕێ، ئەو فەرهەنگی پاوانخوازی بگۆڕێ، ئەو فەرهەنگی لە پەراوێزخستنی یەکتر بگۆڕدرێ و فەرهەنگی نەتەوەیی و گشتگیر بوونەکە جێ بکەوێ. ئێمە پێمانوایە بەشێک لەو کێشانەی بۆ ئێمە دروست بووە و تەنانەت حیزبەکان لە سەری لەت بوون، ژیانی چەند ساڵەی یەکنەواختی ئێمە و تا ڕادەیەکیش دوور بوونەوەی بەشێکی زۆر لە ئەندامانی ئاشکرا و ڕێبەرانی ئێمە لە نێوخۆی وڵات بووە. بۆیە هەوڵمان داوە تێبکۆشین بە پێوەندی لە گەڵ نێوخۆی وڵات، شتی نێوخۆی کوردستان بێتەوە نێو کۆڕ و کۆبوونەوەکانی ئێمە. پێمان وایە لە هەمان کاتدا کە ڕێژێکی زۆرمان بۆ خەباتی ئەندامانی ئاشکرای خۆمان لە ئورووپا و ئەمریکا و لە دەرەوە بە گشتی هەیە، بەڵام دوور بوونەوەی ئێمە ڕەنگە لە زۆر بابەتەوە کەمایەسی بێ بۆ دەوڵەمەندکردنی سیاسەتەکانی حیزب. بۆیە ئێستا تەشکیلاتی نهێنیی و بەشە جۆراوجۆرەکانی حیزب مەئموریەتمان پێ داون لە ناوخۆی وڵات ڕۆژانە بیرورا و بۆچوونی خەڵک وەربگرنەوە و ئەو بۆچوونانە بێتەوە نێو کۆڕ و کۆبوونەوەکانی حیزبی. مەبەستمان لێرەدا ئەوەیە کە بەشێک لەو کێشانەی حیزبی تا زەمانێک لە ئاستی کێشەی حیزبایەتیدا بمێنێتەوە،

لە دەرێ بمێنێتەوە، ڕەنگە قازیەکی باش پەیدا نەبێ یەکلایی بکاتەوە. تا کاتێک قازی لە سەر کێشەی حیزبەکان ئەندامانی حیزبن، ناتوانن قازیەکی مونسیف بن. ئەندامانی حیزبێک زیاتر لە چوارچێوەی بەرژەوەندی حیزبەکەی خۆیاندا قەزاوەت دەکەن و بڕیار دەدەن. بەڵام ئەگەر حیزبەکان لە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕۆژێک لە ئینتخاباتی ئازاد دا، لە فەعالیەتی ئازاد دا، لە نێو سندوقەکانی دەنگدان دا نمرەیان پێ بدرێ، ئەو وەختە خەڵک قەزاوەت دەکا هەر کام لەو حیزبانە مەوقعیەتی چۆنە و چ نمرەیەکیان بۆ دەبێ.

حیزبەکانی کوردستانی ئێران پێویستیان بە دەنگی خەڵک نییە

بەڵام بە داخەوە بە حوکمی ئەوەی سی ساڵە ئەو مەجالە بۆ حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان نەماوەتەوە، دەنگی خەڵک و ڕەنگی خەڵک و ئینتقادی خەڵک لە نێو ئێمەدا لاواز بووە و ڕەنگە بەشێکی زۆر لە ئێمە وەک حیزبەکان، لە ژیانی سیاسی خۆماندا پێویستیمان بە دەنگی خەڵک لە نێوخۆی وڵات نەبێ. مادام حیزبێک ئیحتیاجی بە ڕەئی خەڵک لە نێوخۆی وڵات نییە، بڕێک بە بێ منەتی سیاسەت دەکا. چونکە زۆرتر ڕووی لە ئەندامانی خۆیەتی و ئەندامانی خۆیشی تەئیدی دەکەن. لە ئورووپای دێموکراتیک و لە ئەمریکای دێموکراتیک و لە سەرجەم وڵاتانی دێموکراتیک دا حیزبێک جاری وایە تێدەکۆشێ، دەچێ کۆڵانان دەگەڕێ، دەرگای ماڵان لێدەدا، لە شەقامان کۆبوونەوە دەکا، دەزانێ ئەگەر ئەمجارە بۆ وێنە لە جیاتی ٣٥٪ ، ٣٦٪ی دەنگەکان بێنێتەوە، مەجالی دروست کردنی دەوڵەتی هەیە و ڕەنگە ئەو ١٪ تەقریبەن دە هەزار دەنگ بێ. حیزب لە وڵاتی دێموکراتیک دا ئیحتیاجی بە دەنگی خەڵک هەیە. ناتوانێ بەرامبەر بە دەنگی خەڵک بێ تەفاوەت بێ. بۆیە حیزب ناچارە وەک بنەمایەکی دێموکراتیکی ڕابیتەی نێوان حیزب و دەسەڵات هەمووی ئەوانە لە بەر چاو بگرێ. بەڵام بە داخەوە ژیانی سیاسیی ئێمە وای لە ئێمە کرد کە ئاوا نەبین. بۆیەش لەو ئینشعابات و لەتبوون و ئینشقاقاتانەدا خەڵک تێیدا بەشدار نەبوون. زۆرتر کێشەی نێوخۆی حیزبی بووە کە بەو ئاقارەدا ڕۆیشتووە. لانیکەم ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان تێدەکۆشین کە لەمەو بەدوا ئەو عەقڵیەتە زۆرتر لە کاروباری ئێمەدا بەشداریی بێ.

تا فارس و تورک ڕازی نەبن، فیدرالیزم جێگیر نابێ

لە پێوەندیی لە گەڵ ڕێگا چارەی مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێران دا، ستراتژی ئێمە فیدرالیزمە. بەڵام هەر وەک ئاماژەم پێکرد، فیدرالیزم شتێکی گشتگیر و قابیلی بەحسە. ئەوە ویستی ئێمەیە، سەحنەی سیاسیی داهاتووی ئێران چۆنی قەبوڵ دەکا، هاوسەنگیی هێزەکان چۆن دەبێ، ئازەری چۆن تێیدا بەشدار دەبێ، فارس چۆن تێیدا بەشدار دەبێ، پرسیاری زۆری لە سەرە. ئێمە پێمان وا نییە نەتەوەکانی ئێران بە سەر نەتەوەکانی زۆرلێکرا و نەتەوەی دەسەڵاتداردا دابەش بکەین. ئەوە ناتوانێ بنەمایەکی مەنتقی و مەعقول بێ بۆ فیدرالیزم. لە فیدرالیزم دا میللەتی دەسەڵاتدار و میللەتی ژێر ستەمی تێدا نییە. فیدرالیزم ئیعتراف بە تەنەوعاتە. هەر نەتەوەیەک بە پێی وەزن و پێوانەیەک کە بە دەلیلی حەشیمەت و مەوقعیەت هەیەتی، بەشداریی لەو پرۆسەیەدا دەکا. بۆیە ستراتژی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوەیە پێش هەموو شتێک دەبێ تێبکۆشین فارسەکان زیاتر لە هەموو لایەنەکانی دیکە قەناعەت بەوە بێنن کە ئێرانی داهاتوو ئەگەر بە شێوەی فیدرالیزم ئیدارە بکرێ بۆ ئەوانیش باشترە. دەبێ قەناعەت بە ئازەریەکانیش بێنین. ئەگەر قەرار بێ لە ئێرانی داهاتوودا فارس و ئازەری نەیەنە سەر ئەو قەناعەتە کە لە ئێرانی فیدراڵ دا بەشداریی بکەن، فیدرالیزمی ئێمە هەرەس دێنێ و لە گەڵ موشکیلاتی جیدی بەرەوروو دەبێ.

بڕیاری حیزبەکان دەبێ لە گەڵ ژیانی خەڵک لە ناوخۆ گونجاو بێ

جیاواز لەو ستراتژیە، هەدەفێکی دیکەی ئێمە ئەوەیە مادام باوەڕمان بەوە هەیە کە جمهوری ئیسلامی تەنیا بە میللەتی کورد ناڕوخێ و میللەتی کورد 30 ساڵە لە خەباتێکی دوور و درێژدا، لە خانەی ئەمنیەتی دا و لە ژێر فشاری ئیقتسادی دایە، مەحرومیەتی ماڵی چێشتووە، مەحرومیەتی فەرهەنگی چێشتووە، مەحرومیەتی خوێندنی چێشتووە و خەباتی ئێمە جۆرێک بووە کە جمهوری ئیسلامی کردویەتی بە بیانوو بۆ سەپاندنی ئەو مەحرومیەتانە، ئێمە تێدەکۆشین لە داهاتوودا، لەمەو بە دوا لە دەرفەتەکان ئیستیفادە بکەین. ئێمە تێدەکۆشین قەزیەی کورد لە کوردستانی ئێران یان قەزیەی کورد لە ئێران جۆرێک لێ بکەین کە ئەو قورساییە لە سەر کورد کەم بێتەوە. ئەگەریش بمانهەوێ ئەو قورساییە لە سەر کورد کەم بێتەوە دەبێ هەوڵ بدەین لە تاران تێمان بگەن. ئەو جوڵانەوانەی ئێستا کێشەیان هەیە لە گەڵ حکومەتی خامنەیی و ئەحمەدی نەژاد، بە جۆرێک بچینە نێوی، تەشویقی بکەین، تەقویەتی بکەین، قسەی خۆمانی تێ بخەین. ئێمە لەو باوەڕەدا نین لە ماوەی سی ساڵی ڕابردوو ئەگەر بەشێک لەوانە لە دەسەڵاتیش دا بوون، وەک یەک چاویان لێ بکەین. ئێمە پێمانوایە هونەری حیزبێکی سیاسی، هونەری میللەتێک و هونەری ڕێبەرێکی سیاسی ئەوەیە دوژمن کەم کاتەوە و دۆست دروست بکا. ئەگەر ئەو ستراتژیە نەگرین و فەرق و جیاوازیی ئینسانەکان لە تاران نەکەین، تەنیا بەو عەقڵیەتی ڕووخان و بەو عەقڵیەتی هەموو کێشەکانی جمهوری ئیسلامی لە یەک خانە دابنێین، ناتوانین لەو مەیدانەدا لەو شکافانە ئیستیفادە بکەین و دۆست بۆخۆمان پەیدا بکەین. هەروەک ئاماژەم پێکرد، ئێمە ئیحتیاجمان بەوەیە مەسەلەکەی خۆمان بەرینە ئەوێ. ئێمە وتومانە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا حەل دەبێ، جا ئەگەر قەرار بێ خەڵکی ئێران لە ئێمە تێنەگا، قەرار بێ ئەوانەی لە سیاسەت لە کێشە دان و کێشەکان دێننە گۆڕێ و ئێمە مەسەلەکەی خۆمان نەبەینە نێو ئەوان، داهاتووی ئەو چارەسەریەش دەتوانێ داهاتوویەکی ناروون بێ. ئەوە ئەرکی ئێمە و ئەرکی حیزبە کوردیەکان و ئەرکی عەقڵیەتی سیاسی لە کوردستانی ئێرانە کە بچێتە نێو ئەو کێشانە. سیاسەتی ئێمە لە پێوەندی لە گەڵ هەڵبژاردندا دەقیقەن ئەوە بوو و باشیش هاتە گۆڕێ کە چۆن ئێستا بەحسێک لە ئێراندا هاتۆتە گۆڕێ حیزبی دێموکراتی کوردستان بچێتە نێو بەحسەکە. ئێمە لەو باوەڕە داین لە سیاسەت دا خۆمان لە خانەیەکدا قەتیس ناکەین. یەک بوعدی چاوی لێ ناکەین. ئەبعادی جۆراوجۆری بۆ دەکەینەوە، ئیحتمالاتی جۆراوجۆری بۆ دەکەینەوە. کێهەیان گونجا، لەوێدا بازی دەکەین. کامیان خانەی داخراو بوو، خۆی لێ دوور دەکەینەوە. لە کوێدا دەرفەتمان بۆ دروست بوو دەچینە ئەوێ. ئەوە بەردی بنەمای ستراتژی ئێستای حیزبی دێموکراتی کوردستانە و لە سەر ئەو بنەمایە دەچینە پێشێ. ئەو ستراتژیە لە باری سیاسیەوە هیچ دژایەتی و تەزادێکی لە گەڵ ئوسول و پرەنسیپەکانی ئێمە نییە وەک حیزبێکی نەتەوەیی، وەک حیزبێک کە دیفاع لە مافی مرۆڤ و دێموکراسی دەکا و لە چوارچێوەی ئێراندا دەچێتە نێو یاریەکە. هەر وەک وتم حیزبێکی سیاسی دەبێ قەواعیدی بازی سیاسی خۆی هەبێ و ئێمە بەرەو ئەوە دەڕۆین.

عەقڵیەتی کورد لە تورکیا و حیزبە کوردیەکان دەبێ پارتەکەی ئەردۆغان تەشویق بکەن

لە پێوەندی لە گەڵ نێوخۆی ئێراندا، ئێمە پێمان خۆشە ئەو عەقڵیەتە پەرە بستێنێ، ئەوەی کە ئێستا لە تورکیادا هەیە بە شتێکی باشی دەزانین. ئێمە لەو باوەڕە داین لە زەمانێکدا کە کەمالیزم بەردی بنەمای دروستکردنی فەرهەنگی تواندنەوە و ئینکاری کورد بووە و لە سەر بنەمای تواندنەوەی کورد یەک کۆمەڵگای دروست کردووە، دوای تەقریبەن زیاتر لە 70 ساڵ، ئێستا لەو وڵاتەدا پرسیار دروست دەبێ، لەو وڵاتەدا باس لە گۆڕێدا هەیە، لە پارلمانی کەمالیزم دا باس لە سەر مەسەلەی کورد دەکرێ. حیزبێک بە بۆچوونێکی دیکە هاتۆتە گۆڕێ. نەک بڵێم ئەو حیزبە خودموختاری بە کورد دەدا یا مەسەلەی کورد بەو ئینتزاراتەی کە عەقڵیەتی نەتەوەیی کورد هەیەتی، جێبەجێ دەکا بەڵام ئەو حیزبە هەوڵ دەدا کۆمەڵگای تورکیا بە نیسبەتی کورد بڕێک بکاتەوە. بنەماکان بڕەوێنێتەوە. شوێنەواری ڕەوانیی کەمالیزم بڕەوێنێتەوە. ئێمە ئەوە بە شتێکی باش دەزانین و پێمانوایە عەقڵیەتی کوردی لە کوردستانی تورکیا و حیزبە کوردیەکان و تەنانەت حیزبەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستان تەشویقی حیزبەکەی ئەردۆغان بکەن. تەشویقی بکەن و بڵێن ئەو هەنگاوەی ئێوە هەڵیدێننەوە باشە. نابێ ئینتزارمان ئەوە بێ کاتێک بۆ یەکەم جار لە پارلمانی تورکیەدا لە سەر مەسەلەی کورد قسە دەکرێ، بە گوێرەی بنەمای نەتەوەیی ئێمە و ئینتزاراتی ئێمە قسە بکرێ.

حیزبی سیاسی دەبێ تێبکۆشێ مەجال دروست بکا. پێمانوایە ئەگەر ئەو ڕەوتە لە تورکیا هەروا بچێتە پێشێ و ئەو تابویە بشکێ، یارمەتی دەکا بە شکانی ئەو تابویە تەنانەت لە ئێرانیش. کۆمەک دەکا بە شکانی ئەو تابویە تەنانەت لە سوریەش. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوە بە شتێکی باش دەزانین. تەنانەت حیزبی ئێمە هەوڵی داوە بە پێوەندی گرتن لە گەڵ حیزبەکەی ئەردۆگان لە وڵاتانی جۆراوجۆر، ڕاستیەکەی تەشویقی ئەو سیاسەتەیان بکەین. پێیان بڵێین ئەوە کارێکی باشە، شتێکی چاکە، پێمان خۆشە ئەو شێوە بۆچوونە لە تورکیا نەهادینە بێ و وردە وردە ئەوە ببێ بە ڕێگاچارەیەک لە هەموو ئەو وڵاتانەی کە کوردی تێدا هەیە. ئەوە کۆمەک دەکا بە مەجالەکانی زۆرتر.
حەول دەدەین کێشەی ئێران لە دەرەوە بە کێشە ئەتۆمیەکەی کەم نەکرێتەوەلە پێوەندی لە گەڵ ئیمە و دنیای دەرەوە و ئەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان چۆن لە مەجالەکانی دنیای دەرەوە بۆ پرۆژەکانی خۆی ئیستیفادە دەکا، ئێمە لەو بوارەشدا دوو ستراتژیمان بووە؛ ستراتژیەک ئەوە بووە کە چۆن تێبکۆشین لە هەمووی ئەو شوێنانە، لە سەر ئیدامەی سیاسەتی پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک حیزبێکی سیاسی – مەدەنی کە باشترین مەجال بۆ فەعالیەتی سیاسی خۆی لە قانونمەندی دا دەبینێ، وەک حیزبێک کە خشونت و تیرۆر و شتی وای هەمیشە ڕەد کردۆتەوە، دۆست بۆخۆمان پەیدا بکەین و تێبکۆشین لەو مەجالانەی بوومانە ڕایەڵەیەک دروست بکەین. لە هەمان کاتیشدا بە گوێرەی ئەو کێشانەی بە دژی ئێران لە گۆڕێدا هەیە، ویستوومانە مەسەلەی مافی مرۆڤ و مەسەلەی دێموکراسی و مەسەلەی کورد زۆرتر بێنینە گۆڕێ و بە دنیای دەرەوە بڵێین ڕەنگە ئێستا لە خانەی ئەمنیەتیدا پرۆژەی ئەتۆمیی ئێران بۆ ئێوە زۆر مەوزوع بێ، ڕەنگە ئەمنیەتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست زۆر مەوزوع بێ، بەڵام تەواوبوونی کێشە ئەتۆمیەکانی ئێران لە گەڵ دنیای دەرەوە بە مانای تەواوبوونی کێشەکان نییە. حیزبی دێموکراتی کوردستان هەوڵی داوە کێشەی دنیای دەرەوە لە گەڵ ئێران بە کێشەی ئەتۆمی پێناسە نەکا. چون کێشەی ئەتۆمیی ئێران دەکرێ تەواو بێ، دەکرێ تەوافوقی لە سەر بکرێ، زیاتر لە خانەی بەرژەوەندیی زلهێزەکان و ئێران و ناوچەکە دایە. بۆ ئەوەی ئێمە لەو کێشەیەدا سەرمان بێ کڵاو نەمێنێتەوە، هیچ چاوەڕوانیی هەڵەمان لە ناو خەڵکدا دروست نەکردووە و قەت ئەو سیاسەتەمان نەبردۆتە پێشێ کە کێشەی ئەمنیەتیی دنیای دەرەوە لە گەڵ ئێران دەبێتە هۆی دروستبوونی شەڕی دنیای دەرەوە لە دژی ئێران و لە ئاکامدا ئەوە بە ڕێگای ڕزگاریی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران و مەسەلەی دێموکراسی دابنێین. هەرچەند ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان ئامادەیی ئەوەمان هەیە هەر حاڵەتێک لە کێشەی دنیای دەرەوەی لە دژی جمهوری ئیسلامی بێتە پێشێ، کەڵکی خۆمانی لێ وەربگرین و ئیستیفادەی خۆمانی لێ بکەین. کام حاڵەت گونجاو بوو لە پێناو بەرژەوەندیی میللەتی کورد، خۆمان لە گەڵ ئەو حاڵەتە تەتبیق دەدەین. حاڵەتی نیزامیش بێ، ئێمە دەبێ خۆمانی لە گەڵ تەتبیق بدەین. دەی باشە ئێمە سی ساڵ لە کێشە لە گەڵ جمهوری ئیسلامی دا بووین. حاڵەتی دیپلۆماسی بێ، دیپلۆماسی ئێمە بە نیسبەت وەزنی خۆمان و وەزنی مەسەلەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان کەم و زۆر باشە. حاڵەتی تەبلیغاتی بێ، ئێمە هەر دەبێ ئامادەگیمان بۆی هەبێ. بۆیە لە کێشەی ئێران لە گەڵ دنیای دەرەوە، ئێمە ئاوای بۆ دەچین کە وێڕای بەهێزکردنی ئەو بۆچوونە ئەو ئامادەگیە لە خۆماندا پێک بێنین.

ئەرکی کوردایەتی، مڵکی هەموو گەلی کوردە

من چیدیکە بە قسەکانی خۆم وەختتان ناگرم. هیوادارم ئەو کورتە باسەی کە هێنامە گۆڕێ، دەرگا و دەرفەتی بۆ کۆمەڵێک دیالۆگ و پرسیار کردبێتەوە. چونکە بە قەولی سوقرات باشترین کۆبوونەوە یا باشترین سیاسەت یا باشترین بۆچوون ئەوەیە کە بە قسە و ئیستدلالەکانی خۆی لە کۆمەڵگادا پرسیار دروست بکا. وە ئەوە دەقیقەن بۆچوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانە. ئێمە کۆمەڵگایەکمان پێ باش نییە کە کاتێک ئەو کۆمەڵگایە گوێ لە قسەی ڕێبەران و بەرپرسەکانی دەگرێ، یەکجێ قەناعەت بێنێ. پێمانوایە دروستکردنی فەزایەکی باشی دیالۆگ و ڕەخنە و گفتوگۆ دەتوانێ کۆمەڵگا دەوڵەمەند بکا. بۆیە ئێمە لە نێو حیزبی دێموکراتی کوردستان دا ئێستا ئەو فەرهەنگە بە هێز دەکەین. لە پێوەندی خۆمان لە گەڵ ئەندامان دا ئەو فەرهەنگە بە هێز دەکەین. ئێمە لە ژێر سێبەری کێشەکانی ڕابردوو دەمانهەوێ ڕوناکاییەک بدەین بە چۆنیەتی هەڵسوکەوتی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گەڵ یەکتر، لە چۆنیەتی چارەسەریی کێشەکان. هەروەها ئەگەر ئێمە تێبکۆشین ئەو فەرهەنگە لە حیزبەکەی خۆماندا نەهادینە بکەین، کە بێگومان لە گەڵ ئاستەنگیش ڕوبەڕوو دەبێ، ئەو حیزبە دەتوانێ کۆمەک بکا بە دروستکردنی ئەو فەرهەنگە لە گەڵ حیزبەکانی دیکە. ئێمە پێمانوایە لە سیاسەت و هەڵوێست و بۆچوونەکانی خۆماندا حیزبێکین هەڵەشمان کردووە، ڕەخنەشمان لە سەرە و پێمان وایە لە حیزبێکی سیاسیدا کە شت دەڵێ و شت دەکا و بڕیار دەدا و دەچێتە نێو کۆمەڵێک بازی سیاسی، ئیبتکارات دێنێتە گۆڕێ، ئیشتیبا عەیب نییە بەڵام هونەرە کە ئیعتراف بە هەڵەکانی خۆی بکا. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان تێدەکۆشین لە داهاتوودا، لە پێوەندی لە گەڵ چ ئەندامانی خۆمان و چ لە گەڵ کۆمەڵگا و چ لە گەڵ لایەنەکانی دیکە، ئەگەر هەڵەیەکمان کرد، ڕەخنە لە خۆمان بگرین. پێمانوایە ئەوە کۆمەک دەکا بە ڕابیتەیەکی سالم لە گەڵ کۆمەڵگا. یەکێکی دیکە لە بۆچوونەکانی ئێمە لەو پێوەندیەدا ئەوە بووە کە ئەو ئیعتمادە لە نێوخۆی کوردستانی ئێران بە هێز بکەین ئەویش ئەوە بووە کە کاری سیاسی و تێکۆشان لە نێوخۆی وڵات نەکەین بە مڵکی حیزبێک و تاکەکەسێک. ئێمە کۆمەکمان بەوە کردووە کە لە ناوخۆی وڵات خەڵک بە فەعالیەتی جۆراوجۆر بێنە مەیدان و نیگەرانی ئەوە نەبن پێیان بڵێن ئەوانە سازشکارن، یا ئەوانەی لە ناوخۆی وڵات لە نێو کۆڕ و کۆمەڵی جۆراوجۆر یا لە پارلماندا فەعالیەتیان کردووە و فەعالیەت دەکەن، کە دەورانێک گوتویانە کە لە سیستمی جمهوری ئیسلامی دان و ڕەنگە خائین بن یا لە گەڵ جمهوری ئیسلامین. ئێمە پێمانوایە ئەرکی کوردایەتی ئەرکێکی پان و بەرینە. لە شارەکانی کوردستان بە شار و گوندەوە و لە شارەکانی دەرەوەی کوردستان، مڵکی هەمووی میللەتی کوردە. تاک تاکی کورد بە شێوەی خۆیان و بە گوێرەی توانایی خۆیان دەتوانن تێیاندا بەشدار بن. چۆن گلەیی لە ئێمە هەیە، ئێمەش دەتوانین گلەییمان لە وان هەبێ و چۆن ئێمە لەو خەباتەدا خۆمان بە حەقدار دەزانین، ئەوانیش حەقی خۆیانە خۆیان بە حەقدار بزانن. پێمانوایە ئەوانیش دەتوانن لە زۆر ڕابیتەدا لە حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان گلەیی و گازندەیان هەبێ. ئێمە پێمان وا نییە دەورانێک کە حکومەتمان کردووە، ئیدارەی وڵاتمان کردووە، کاری کۆمەڵایەتیمان کردووە، بڕیارمان داوە، بێ هەڵە و ئیشتیبا بووین. پێمانوا نییە کەسێک کە دەسەڵاتی هەبێ، بێ هەڵە و ئیشتیبا دەبێ. بۆیە سیاسەتی حیزبی ئێمە ئەوەیە کۆمەک بەوە بکەین لە دیالۆگ بەینی خۆمان و ئەندامان، وە لە دیالۆگ بەینی خۆمان و کۆمەڵگا ئەو مناسباتە بێتە گۆڕێ بۆ ئەوەی حیزبەکان مەجبوور بن بەرامبەر بە کۆمەڵگا وڵامدەر بن.

ئامادە کردنی : ڕەحمان نەقشی

خەرمانانی ٢٧١١ی کوردی - ئاگوستی ٢٠١١ زایینی

کانادا